אלע ווערק פון שלום-עליכם

דראַמאַטישע שריפטן

אַלע ווערק פֿון שלום-עליכם

דראַמאַטישע שריפטען

שלום־עליכם פאָלקספאָנד אויסגאַבע—ניו יאָרק, 1919

ערשטע אויפלאגע . . . . אויגוסט 1917
צווייטע אויפלאגע . . . . דעצעמבער 1917
דריטע אויפלאגע . . . . יולי 1918
פערטע אויפלאגע . . . . נאוועמבער 1918
פינפטע אויפלאגע . . . . מערץ 1919

דראַמאַטישע שריפטען

אינהאלט

דער גט. סצענעס פונ׳ם אמאליגען אידי-
שען לעבען, אין איין אקט און דריי בילדער.

געשריבען אין יאהר 1887.

די פאַרשוינען:

ש ר ה ח נ צ י, „אַיין אשת חיל“.

ר א ו ב ן־ה ע ר ש, איהר מאַן, אַ יודע ספר.

ע ט ע ל, זייער טאָכטער, אַ יונג ווייבעל.

מ אַ ט ע ל, זייער איידעם, אַ פיינער יונגערמאַנטשיק.

ל ו י־ב נ י מ י ן, אַ יונגערמאַן אַ משכיל, מאַטעל'ס אַ חבר.

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן, אַ איד אַ שדכן.

ר ב אַ ר ק ע, דער רב פון שטעדטעל.

פ ר ו מ ע־ל י ב ע, די רביצין.

ר ב ז כ ר י ה, אַ סופר, אַ איד מיט אַ גרינער שאַל.

א י ד ע ל ד ע ר ש מ ש, אַ ריחרעוודיג אידעל מיט איין אויג.

צ ו ו י י ע ד ו ת.

אַ מ נ י ן א י ד ע ן.

די געשיכטע קומט פאַר אין אַ קליין שטעדטעל אינ'ם פאַריגען יאהר־הונדערט.

דאס ערשטע בילד.

אין א געוועהנליך צימער, פשוט מעבלירט, אויף דעם אלטען אידישען אופן, זיצט ביי א גרויסען פיערעקעכיגען טיש, אויף א בענקעל, ר א ו ב ן ־ ה ע ר ש איבער א ספר פון די ה י י נ ט י ג ע ס פ ר י ם, שטארק פערטיעפט. ביי דער הרובע זיצט ש ר ה ־ ח נ צ י און ארבייט א זאק מיט גרויס מהירות, און דאס קניילכען בוימוואהל קאטשעט זיך ביי איהרע פיס אויף דער ערד; זי איז פערטיעפט אין דער ארבייט און קוקט אויף די דרעטלעך, וואס טאנצען ארום אין איהרע פינגער.

.1

ש ר ה ־ ח נ צ י און ר א ו ב ן ־ ה ע ר ש.

ש ר ה ־ ח נ צ י (צעהלט די אייגלעך פון זאק). איינס, צוויי, דריי, פיער, פינף... ראובן־הערש! זעכס, זיעבען, אכט, ניין, צעהן... ראובן־הערש!

ר א ו ב ן ־ ה ע ר ש (הויבט אויף די אויגען פון דעם ספר). הא?

ש ר ה ־ ח נ צ י. האק דיר אין קאפ אריין! צעהן מאל דארף מען דיך רופען, ביז דו ועסט זיך א מאל אנרופען.

ר א ו ב ן ־ ה ע ר ש. וואס־זשע איז דארטען?

ש ר ה ־ ח נ צ י. וואס זאל זיין? גאר ניט! ער האט זיך אנגערעדט מיט׳ן גענייידעם, מע זאל מיך א לעבעדיגע אריינטרייבען, שונאי ציון, אין דער ערד אריין — און געגוג.

ר א ו ב ן ־ ה ע ר ש. שא, א נייעס! וואס נאך וועסט דו זיך אויסטראכטען?

ש ר ה ־ ח נ צ י. אויסטראכטען? איך טראכט זיך אויס? איא, ראובן־הערש? ווער איז גערעכט? דו מיט דעם גענייידעם דיינעם! ווער איז א הולטייקע? איך! ווער ווערד אויסגעריסען, אויסגעריסען זאלט איהר ווערען? ווער פרוירט א גאנצען טאג איז

קלייט, אויסגעפּרווירען זאָלט איהר ווערען אַלע איינציגוויים? — אַלץ איך! אַלץ איך! און אַז סע קומט צו עפּיס, בין איך די שלעכטע! געה, האַרעווע, קריך אין דער ערד! אַ שענעם כבוד קאָן מען זיך פון אייך דערלעבען, ברענען זאָלט איהר אויפ'ן פייער, ווי מיר ברענט דאָס פּנים, רבונו של עולם! אַז טאָג ווי נאַכט ווייסט מען נאָר זיצען איבער די שענע ביכלעך און פּאַטשקען אין די גאָזעטען! און אַז איך קום פון מאַרק, קוקט מען אויף מיר, ווי אויף דעם הונט, און מע סוד'עט זיך מיט דעם ווייב, און מע שושקעט זיך מיט איהר — שו־שו־שו, שו־שו־שו... וואָס שושקעט ער זיך מיט איהר? האַ? דו מיינסט, איך ווייס ניט, אַז ער רעדט פון מיר? האָסט מורא, איך הער ניט? וואָס פאַר סודות איז דאָ פאַר אַ שוויעגער? איך פרעג דיך, וואָס האָט זיך איין איידעם צו בעהאַלטען פון אַ שוויעגער? ראובן־הערש? ראובן־הערש! (מיט אַ קוועטש). ראובן־הע־ערש!

ר א ו ב ן ־ ה ע ר ש (הויבט זיך אויף). האָ?

ש ר ה ־ ח נ צ י. האָק דיר אין מוח! איך רעד און רעד, ווער צע־זעצט רערענדיג, און ער „האָקעט" און „האָקעט", גלייך ווי אַ הונט בילט! אין מיר ווערד מיין גאַל צע־פּלאַצט, מיין בלוט ווערד איבער־געזאָרען, ווי איין אַקריפּ — און ער זיצט זיך מיט אַ גלאַטען לונג און לעבער איבער די ספרים'לעך, און איך האָווקע און האָווקע, טאַמער ווייסט דו וואָס? אַפּנים, די ספרים'לעך זענען ביי דיר טהייערער פון'ם ווייב? דאָס איז דאָך אין גאַנצען דיין חיות! און ווער פאָהרט אויף אַ יאַריד?—שרה־חנצי! ווער וואַרגט זיך מיט אַ קאַרטאָפּלי פאַר אַ גאַנצען טאָג, דערוואַרגען זאָלסט דו ווערען, ליעבער גאָט? — שרה־חנצי! ס'זאָל איהם אַנהויבען, אשטיינער, אַהרען, וואָס דער שענער געניידעם זיינער, ברענען זאָל ער, פּאַטשקעט מיך אויף די גאָזעטען... ראובן־הערש! (בויגט זיך אָן צו איהם, אין אויהער אריין). ראובן־הערש! ראובן־הערש! ראובן־הערש!

ר א ו ב ן ־ ה ע ר ש (רייסט זיך אפ פונ׳ם ספר). הא? הא? הא?

ש ר ה ־ ח נ צ י . קוק אן אביסעל א האקען — האק דיר אין מוח! איך רעד פון דיין תכשיט, פונ׳ם געניידעם דיינעם רעד איך, פערחאפט זאל ער ווערען!

ר א ו ב ן ־ ה ע ר ש . וואס האסט דו צו איהם? וואס האט ער דיר געטהאן?

ש ר ה ־ ח נ צ י . וואס, האסט דו געוואלט, זאל ער מיר טהון? ער זאל מיך שלאגען? ס׳איז גענוג דאס, וואס ער באַ־שרייבט מיך אויף די גאזעטען!

ר א ו ב ן ־ ה ע ר ש . ווער האט דיר געזאגט, אז ער באַ־שרייבט דיך אויף די גאזעטען?

ש ר ה ־ ח נ צ י . וואס דען ליגט ער טאג ווי נאכט ביי לאה־דוואסי׳ס געניידעמעל, וואס שרייבט אין אלע בלעטער? צענויפ־געקאמפאניעט זיך מיט א שארלאטאן א שרייבער, און נאר מע לאכט, און נאר מע ראהאטשעט זיך, און אז מע דערזעהט מיך, ווערד מען אנשטומט, שטום און קרום זאלען זיי ווערען פאר כל־ישראל!

ר א ו ב ן ־ ה ע ר ש . כלעבען, דו טשעפעסט זיך אומזיסט. מאטעל איז א יונגערמאן א גאלד! אזא יאהר אויף מיר.

ש ר ה ־ ח נ צ י . אמן, אזא יאהר אויף אייך ביידען!

ר א ו ב ן ־ ה ע ר ש . ער איז א יונגערמאן, וואס קאן גוט לערנען, און לייענען, און שרייבען, און... און... און...

ש ר ה ־ ח נ צ י . און... און... און! ... איך דארף ניט האבען קיין שרייבער, וואס זאל מיך באשרייבען! באליאפען!

ר א ו ב ן ־ ה ע ר ש . טשעפע זיך אפ, ער האט דיך ניט אפילו אין זינען!

ש ר ה ־ ח נ צ י. וואס איז! סע שטעהט איהם אפשר ניט אן? איך דארף אויף כפרות איין איידעם, וואס קען צופיעל און פארשטעהט צופיעל און ווייסט צופיעל!

ר א ו ב ן ־ ה ע ר ש. וואס־זשע אהרט עס דיך, אז ער קען צופיעל און פארשטעהט צופיעל און ווייסט צופיעל?

ש ר ה ־ ח נ צ י. אהרען אהרט מיך ניט; לאז ער זיך אנ־צינדען! אבי ער זאל מיך לאזען צורוה. ניט פאטשקען מיך אויף די גאזעטען!

ר א ו ב ן ־ ה ע ר ש. ווער האט דיר געזאגט, אז ער פאטש־קעט דיך אויף די גאזעטען?

ש ר ה ־ ח נ צ י. וואס דען טהוט ער טאג ווי נאכט ביי לאה־דוואסי'ס געניידעמעל, וואס אלע ווייסען, אז ער פאטשקעט אויף די קרויטבלעטלעך, מיין איך אויף די גאזעטען?

ר א ו ב ן ־ ה ע ר ש (ארויס פון די כלים). א מעשה אהן איין עק מיט דיר! עס וואלט מאקי געווען א מצוה, כלעבען, מע זאל דיך טאקי באשרייבען אין די גאזעטען, און גוט באשרייבען, אזוי אז דו זאלסט האבען צו זינגען און צו זאגען!

ש ר ה ־ ח נ צ י (רויט פאר כעס). ניט דערלעבען וועט איהר דאסביידע! נא דיר א מתנה! (טראגט איהם אונטער א פייג).

ר א ו ב ן ־ ה ע ר ש. עס געזונד! (נעמט דעם ספר אונטער דער האנד און געהט אוועק, טהוט א זעץ מיט דער טהיר. פונ'ם אנדערען חדר לויפט ארויין ע ט ע ל).

.2

ש ר ה ־ ח נ צ י און ע ט ע ל.

ע ט ע ל (איבערגעשראקען). וואס איז דער טאטע אזוי אין כעס?

ש ר ה ־ ח נ צ י . ווייסט איהם דער שווארצער יאהר! דו קענסט איהם ניט, דעם כהן? ער וויל ניט ליידען, למאי דיין מאטעל איז נפש־אחת מיט דעם שארלאטאן.

ע ט ע ל . מיט וואסער שארלאטאן?

ש ר ה ־ ח נ צ י . אט מיט לאה־דוואסי'ס געניידעמעל, מיט לוי־בנימינ'ען.

ע ט ע ל . מיט וואס איז לוי־בנימין א שארלאטאן?

ש ר ה ־ ח נ צ י . איך וויים, מיט וואס? ער וויל ניט, דער טאטע דיינער, אז דיין מאן זאל זיין באקאנט מיט א שלים־מזל, וואס פאטשקעט אויף די קרויטבלעטלעך, שרייבט אויף די גאזע־טען מיין איך... ער וויל ניט ליידען, דער טאטע דיינער, וואס די שטאדט האלט דיך אין מויל, דיך און דיין מאן.

ע ט ע ל . מיין מאטלען?

ש ר ה ־ ח נ צ י . דיין מאטלען! וואס, מיינסט דו, איז דיין מאטעל? א בשר־ודאם גלייך מיט אלע.

ע ט ע ל . וואס־זשע זאגט מען אויף מיין מאטלען?

ש ר ה ־ ח נ צ י . מע זאגט... וואס א שטאדט קאן זאגען! מע שמועסט, אז ער ליגט טאג ווי נאכט ביי לאה־דוואסי'ן נישט אזוי צוליעב דעם איידעם, ווי צוליעב עמיצען אנדערש.

ע ט ע ל (אויפגערעגט). למשל, צוליעב וועמען?

ש ר ה ־ ח נ צ י . איך וויים, צוליעב וועמען? ווייסט זיי דער רוח אלעמען!

ע ט ע ל (האבט מיט יאשטשערקעס). חא־חא־חא! לעדיגגעהע־ערס, פוסטעפאסניקעס, רכילות'ניקעס! האבען שוין ניט וואס אויסצוטראכטען!

ש ר ה ־ ח נ צ י . אז מע קלינגט, איז א חנא... ווענט האבען אויהרען, גאסען האבען אויגען!...

ע ט ע ל (אויסער זיך). הערסט דו מאמע? אט די, וואס זיי קאנען זאגען אזא זאך, מעג זיך זיי שטעלען דאס מויל אויף א זיים! א חרוש איז מיר נאר אויף דיר, מאמע, אז דו זאלסט קאנען גלויבען אזעלכעס אויף מיין מאטעלען...

ש ר ה ־ ח נ צ י. זעה נאר, ווי זי פארציהט איהם אביסעל אויף א שטריקעלע: מ א ט ע ל ע! מא־טע־לע! וואס איז דארט אזעלכעס? דו מיינסט, אז ער געהט טאקי אוים נאך דיר, טאכ־טער, אזוי ווי דו נאך איהם?

ע ט ע ל. מאמע, דו האסט אין איהם א גרויסען טעות, מא־מע! דו קענסט איהם ניט! ער איז...

ש ר ה ־ ח נ צ י. אזוי? הייסט דאס, ווייסט דו מעהר פון מיר? גוטע יאהרען! אז אך און וועה דער מאמע! ניטא וואס צו רעדען! מיין טאכטער ווייסט מעהר פון מיר! זי איז די חכמה! זי ווייסט אלעס! נאר איך וויים גאר ניט! איך בין דער נארר! איך בין די בהמה!...

ע ט ע ל. ווער זאגט דען, מאמע? איך זאג נאר, אז אזא יונגערמאנן, ווי מיין מאטעל...

ש ר ה ־ ח נ צ י (נעמט די הענד שארבאקאם). נו?

ע ט ע ל. אזא יונגערמאן, ווי מיין מאטעל, דארף מען אוים־פאהרען די גאנצע וועלט, וועט מען נישט געפינען...

ש ר ה ־ ח נ צ י (קאטשעט זיך). חא־חא־חא־חא־חא־חא! אזוי? דאס האט ע ר דיך אזוי איינגערעדט? איא? נו, גלויב איהם, טאכטער! ער האט דיר אפשר געשווארען אויך? חא־חא־חא־חא! האסט זיך אין איהם אביסעל צופיעל איינגעגלויבט, פיהרט ער דיך ביי דער נאז. ווען דו זאלסט זיך צו איהם אזוי צוקוקען, ווי איך קוק זיך צו, וואלסט דו אפשר אויך געזעהן דאס, וואס איך זעה.

ע ט ע ל. וואס זעהסט דו אויף איהם אזעלכעס, מאמע?

ש ר ה ־ ח נ צ י. איך זעה? הלואי וואלט קיינער ניט זעהען! מע זעהט שוין!

ע ט ע ל (דערשראָקען). וואָס זעהט מען? ווער זעהט? וואָס האָט מען געזעהען?

ש ר ה ־ ח נ צ י. מע האָט געזעהען דאָס, וואָס קיינער דאַרף ניט זעהען.

ע ט ע ל (צעקאָכט). מאַמעניו! הארצעניו! ליובעניו! איך בעט דיך, זאָג מיר, וואָס האָט מען געזעהען?

ש ר ה ־ ח נ צ י. אזוי? ווילסט דו טאַקי, אַז איך זאָל דיר זאָגען? אַ שענער כבוד פאַר דער מאַמע דיינער! לאָזען דיר אַנ־דערע זאָגען, טאָכטער מיינע!

ע ט ע ל (וויינט). דו מוטשעסט מיך, מאַמע! איך בעט דיך, זאָג מיר חאָטש איין וואָרט, חאָטש אַ האַלב וואָרט! איך בעט דיך, מאַמעניו! הארצעניו! נשמה'ניו!

ש ר ה ־ ח נ צ י. וואָס זאָל איך דיר זאָגען, וואָס? וואָס האָסט דו זיך צוגעטשעפּעט צו מיר? געה, לאָז ער דיר זאָגען, וואוהין געהט ער אַלע טאָג נאָכ'ן דאַווענען?

ע ט ע ל. וואָס הייסט וואוהין? צו לוי־בנימין, צו לאַה־דוואָסי'ס איידעם; דאָרט לערנען זיי צוזאַמען, לייענען גאַזעטען...

ש ר ה ־ ח נ צ י. האַ־האַ־האַ! אזוי טאַקי? ווער האָט דיר געזאָגט? מע לערענט דאָרט אינאיינעם און מע לייענט גאַ־זעטען?!

ע ט ע ל. וואָס זשע דען טהוען זיי? אדרבה, זאָג, מאַמע, לאָם איך אויך וויסען!

ש ר ה ־ ח נ צ י. פון וואַנען זאָל איך וויסען? איך געה איהם נאָך, צי וואָס? איך האָב מעהר נישט וואָס צו טהון, נאָר נאָכקוקען דעם גענײַדעם מיינעם, וואוהין ער געהט — איך זאָג דיר! פראַמענע מעג ער געהן ניט נאָר צו לאַה־דוואָסי'ס טאָכ־

טער — אפילו אין דער ערד אריין, אהרט מיך אויך ניט, אבי מיר און מיין קינד זאל נים שאדען!

ע ט ע ל. מאמע! דו ווייסט גאר ניט וואס דו רעדסט! וואס יענער וועט דיר דערצעהלען פזמונות, נעכטיגע טעג...

ש ר ה ־ ח נ צ י (מיט פייער). הער נאר, טאכטער מיינע. שוין לאנג ביזט דו געווארען אזא פרעסטארעץ, וואס דו דערצעהלסט מיר מעשיות? וואס מאכסט דו מיר אוועק מיט דער האנט: „פזמונות"! איך דארף זיך ביי קיינעם ניט נאכפרעגען! איך פרעג נישט ביי קיינעם; מע קומט צו מיר אין קלייט אריין און מע דערצעהלט מיר — זאל איך מיר פארשטעלען די אויהרען? מאהל דיר, אז אך און וועה איז מיר, אז איך זיץ און הער אויס אט די אלע שענע מעשיות! איך בין דאך מעהר נישט ווי א מענטש. נו, א מאמע איז מסתמא נישט איינגענומען, אז מע רעדט אויף איהר קינד. יענעם דאס מויל פארשטעלען קאן איך ניט, און געהן זיך אפקריגען מיט יעדען בעזונדער בין איך אויך ניט משה־מחויב. ווי זאגט מען: „שנייץ די נאז און שמיר דעם פנים"... ס'איז מיר אודאי גוט, זאג איך דיר!

ע ט ע ל (אויסער זיך). עמיצער האט דיר אויסגעקלערט א נעכטיגען טאג. אודאי א שונא מיינער, און דו גלויבסט!

ש ר ה ־ ח נ צ י (היים). אויסגעקלערט? א שונא? א, כשר'ע בהמה'לע! געה הער, וואס מע רעדט אויף דער גאס, איז אלע הייזער! די גאנצע שטאדט האט צו טהון מיט מיר — זאגט זי א שונא! מיר ליגען ביי יעדען אין מויל, קינד און קייט ווייסט פונ'ם סוד. יעדער בעזונדער ווייזט אויף מיר אן מיט'ן פינגער, און אין שוהל הער איך הינטער מיינע פלייצעס, ווי מע שושקעט זיך און מע לאכט — און זי זאגט מיר, אז ע מ י צ ע ר האט אויסגעטראכט! יענער הענגט זיך לאה־דוואסי'ס טעכטערל אויפ'ן האלז, און זי זאגט: אויסגעטראכט!

ע ט ע ל (וויינט). ס'אליגען, מאמע, ס'אליגען! ס'אליגען!

.3

די זעלבע און מאטעל.

מ א ט ע ל (לויפט אריין א דערשראָקענער). וואס איז? וואס שרייסט דו, עטעלע? דו וויינסט? וואס וויינסט דו, עטעלע? (נעמט זי אָן ביי דער האַנט, קוקט בייז אויף דער שוויגער).

ש ר ה־ח נ צ י (שטעהט אויף). קוק איהם אָן אביסעל, ווי ער מאכט דעם אָנשטעל! א נעבאכעל, גאָט די נשמה שולדיג... געמאכט א תל פון מיין קינד, אוועקגעקוילעט, אראפגענומען דעם קאָפּ — און האט א פאטעפאלנעסט פרעגען, וואס זי וויינט? ! רוצח! קוי־לער! מלאך־המות איינער! זאג מיר, מיט וואס אטוועטשאיעסט דו מיר פאר מיין קינד? פאר מיין קינד, פאר מיין אויג אין קאָפּ? וויין, מאכטער, וויין! וועה איז דער מאמע דיינער! (חאַפּט די ארבייט, געהט ארויס און טהוט א קלאַפּ מיט דער טהיר).

.4

מאטעל און עטעל.

מ א ט ע ל (נעמט אָן עטלען ביי ביידע הענד און וויל איהר געבען א קוש; זי לאָזט זיך ניט און הערט ניט אויף צו וויינען). עטעלע! טהייערע מיינע! זאג מיר, וואס איז דא אזעלכעס? וואס וויינסט דו? איך בעט דיך, נשמה מיינע! זאג מיר! נו, זאג חאטש איין וואָרט! חאטש איין ווארט!

ע ט ע ל (וצעגעהט זיך פאר געוויין). אוי, לאז מיך! לאז מיך! אוי, נעה אוועק פון מיר! אוועק! אוועק! אוועק! (שטופּט איהם אָפּ פון זיך).

מ א ט ע ל (טרעט אָפּ אביסעל, בלייבט שטעהן, לאָזט אראָפּ דעם קאָפּ, לעגט צענויף די הענד און בלייבט אין א טראגישער פאָזע). רבונו של עולם! רבונו של עולם! (געהט צו נעהנטער צום ווייב). עטעל! עטעל! האָב רחמנות!... עס ווייזט אויס, אז די שוויגער האט שוין ווידער

אנגערעדט אויף מיר... עטעל! למאי זאלסט דו פון מיר פארבאר־גען? ערשט נעכטען האסט דו מיר געשווארען, אז וואס מע וועט דיר זאגען, וועסט דו מיר באלד דערצעהלען... אז דו וועסט שוין מעהר קיין שלעכטס אויף מיר נישט גלויבען... אז צווישען אונז וועט תמיד זיין א הייליגע ליעבע אויף אייביג... און אצינד, מיין טהייערע, שטעה איך פאר דיר און בעט רחמים, זאלסט האטש איין קוק טהון אויף מיר, האטש איין ווארט מיר זאגען, ווילסט דו נישט, עטעל! וואו זענען דיינע שבועות? וואו זענען דיינע נעכטי־גע הבטחות, עטעל? (ער האפט זי ארום און טהוט זי א קוש. זי רייסט זיך אויס פון זיינע הענד מיט כעס).

ע ט ע ל. אוועק! אוועק צו לאה־דוואסי'ס טעכטערל! אוועק פון מיינע אויגען!

מ א ט ע ל (ערשטוינט). צו לאה־דוואסי'ס טעכטערל? וואס הייסט דאס און וואס בעדייט דאס? וואס איז דאס פאר א נייעס, הא?

ע ט ע ל (מיט הארץ). א נייעס, זאגסט דו? געה הער, וואס די שטאדט רעדט!

מ א ט ע ל. די שטאדט רעדט! וואס רעדט די שטאדט? אדרבה, לאם איך אויך וויסען?

ע ט ע ל. דו פרעגסט נאך? הא? וואס געהסט דו אהין אלע טאג? דו מיינסט, דו נארסט מיך אפ? מיין נים, אז איך בין אזא נארר, ווי דו מיינסט. א, איך ווייס שוין! איך ווייס שוין! צו לוי־בנימינ'ען געהסט דו? איא? צו איהר, צו לאה־דוואסי'ס ק ר א ס א ו ו י צ ע מיט דער רויטער נאז... א א א ! ! ! (זי רייסט אויף זיך די האר און איז אויסער זיך).

מ א ט ע ל (האפט זי ביי די הענד, נעמט זי ארום מיט הייסע פלאם־פייערדיגע קושען). עטעל! ליובעניו! וואס רעדסט דו?! איך? איך? צו לאה־דוואסי'ס טאכטער? צו אט דער דאזיגער?

איך וועל דיך פארבייטען אויף לאה־דוואסי׳ס מאכטער? דיך? מיין קעצעלע? מיין נשמה? מיין לעבען? מיין... איך...? א, איך וויים שוין, פון וועמען דאס וואכסט! איך וויים שוין! דאס האט זי אויסגעטראכט! זי! די שווינער! יא, איך וויים שוין! איך וויים שוין! א, זי וויל אונז צעשיידען! זי וויל מיך אין דער ערד אריינטרייבען א לעבעדיגען! זי האט זיך גענומען אויף מיר! ערשט היינט אין דער פריה האט זי מיר דערצעהלט און אנגערעדט אויף דיר כל הצרות! אז דו האסט זיך איהר געקלאגט אויף מיר, אז דו קאנסט מיך ניט אנקוקען, אז לוי־בנימין האט א שען קול און קאן זינגען און איך ניט; אז לוי־בנימין... נאר איך גלויב ניט, און דו גלויבסט! איך זשאלעווע דיך, און דו מיך — ניט. איך האב דיך ליעב און בין דיר געטריי ביז לעצט, און דו האסט אפילו קיין קאפ רחמנות ניט אויף מיר! ... דו האסט מיר נעגעבען א שבועה, אז דו וועסט מיך אייביג ליעב האבען, תמיד גלויבען; צום סוף, ווילסט דו אפילו אויף מיר קיין קוק ניט טהון... א! איך בין דער אומגליקליכסטער מענטש אויף דער וועלט! (פאלט אויף א בענקעל און וויינט).

עטעל (געהט־צו צו איהם און וויל איהם טהון א קוש; ער לאזט ניט). מאטעלע! גאט איז מיט דיר! טהו אויף מיר א קוק — דאס בין איך! דו ווילסט מיך ניט? מאטעלע! מאטעלע!

מאטעל (פאלט איהר אויף דעם האלז). עטעלע!...

עטעל (מע קושט זיך). מאטעלע!...

מאטעל (קושענדיג). קעצעלע!

עטעל (קושענדיג). קאטעקעל!

מאטעל (קושט זי). נשמה מיינע!

עטעל (קושט איהם). לעבען מיינס!

מאטעל (קושט זי). מיין ענגעל!

עטעל (קושט איהם). מיין הארץ!

מ א ט ע ל . און דו האסט זיך אויף מיר אזעלכעם גענלויבט, הא ?

ע ט ע ל . אַ, זיי מיר מוחל, מאטעלע ! דאס לעצטע מאל !

מ א ט ע ל . זעה זשע, עטעלע, דאס לעצטע מאל !

ע ט ע ל . דאס לעצטע מאל ! דאס לעצטע מאל !

מ א ט ע ל . שווער מיר !

ע ט ע ל . איך שווער דיר !

מ א ט ע ל . ביי דיין לעבען ?

ע ט ע ל . ביי מיין לעבען !

עֶנדע פונ'ם ערשטען בילד.

דאס צווייטע בילד.

1.

ראובן־הערש זיצט איבער א ספר אין דעם זעלבען צימער און איז צעקאכט. ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן קוקט איהם גלייך אין די אויגען אריין.

ר א ו ב ן ה ע ר ש און ש ל ו ם ש ד כ ן.

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן. וואס זענט איהר אזוי צעטראגען וואס? מילא, וואס סע מאכט זיך וואס? אייער טאכטער איז ניט די ערשטע איז זי! איהר האט מורא האט איהר, זי וועט נישט קריגען קיין אנדערען וועט זי? בראד איז ניט אויסגעשטארבען בראד!

ר א ו ב ן ־ ה ע ר ש. וואס רעדט איהר? איהר ווילט מיר איינרעדען א קינד אין בויך? מאטעל איז א זעלטענער יונגערמאן; א זעלטען קינד, כלעבען, א זעלטען קינד!

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן. נו, ווער זאגט דען ווער? ער איז אודאי נישקשה פון א יונגערמאן איז ער; נאר מסתמא איז דאס ניט איהר זיווג מסתמא...

ר א ו ב ן ־ ה ע ר ש. נישט איהר זיווג, זאגט איהר? וואס איז? וואס געהט איהם אפ? איך פרעג אייך, רב שלום, מיט וואס איז דאס נישט גלייך? אדרבה, זאגט איהר אליין! (רוקט זיך צו צו איהם).

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן (רוקט זיך אפ). וואס קאן איך זאגען וואס? גאט איז דער מזווג זיווגים איז ער. וואס קאן וויסען א מענטש וואס?

ר א ו ב ן ה ע ר ש (האפט אן רב שלום'ן פאר די לאצען און טרייסעלט איהם). גאט איז מזווג זיווגים, זאגט איהר? א י ה ר קאנט מיר אזעלכעם זאגען? א י ה ר ווייסט דאך יא, וואס דא טהוט זיך, און ווילט מיך אפנארען? מיך??? ?

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן (רייסט זיך אויס פון זיינע הענד א דערשראקענער). לאזט מיך צו־רוה לאזט מיך! וואס קעהר זיך מיט מיר אן וואס? איך דארף קריכען צו יענעם אין קעשעניע דארף איך? איך וויים גאר ניט איך!

ר א ו ב ן ־ ה ע ר ש (געהט ארום הין און צוריק) אוי, ווייסט איהר ניט! איהר ווייסט גאנץ גוט פון מיין שלאק, פון מיין צרה! איהר מאכט זיך נאר, אז איהר ווייסט ניט!

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן. יא, אבער וואס קעהר זיך דאס מיט מיר אן וואס? מע האט מיך געשיקט רופען האט מען מיך — בין איך געקומען בין איך; מע זאגט א גט, לאז זיין א גט לאז זיין...

ר א ו ב ן ־ ה ע ר ש (שטעלט זיך אפ). א גט, זאגט איהר?

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן (קאלטבלוטיג). נו, פארשטעהט זיך, א גט.

ר א ו ב ן ־ ה ע ר ש (א זעץ מיט דעם קולאק אין טיש אריין). איך וויל ניט קיין גט! איהר הערט, רב שלום? איך וויל ניט קיין גט! איך וויל ניט! איהר הערט, צי ניין?

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן. איך הער, איך הער: פאר וואס זאל איך ניט הערען פאר וואס? „זי" וויל אבער, „זי"!

ר א ו ב ן ־ ה ע ר ש. ווער איז די „זי"? וואס איז פאר א „זי"? וואס מיר זי, ווער מיר זי?...

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן. איך מיין, שרה־חנצי מיין איך; אייער שרה־חנצי אייערע.

ר א ו ב ן ־ ה ע ר ש. שרה־חנצי? נו, און וואו בין איך?

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן. (בארעבאנעט מיט די פינגער אין טיש אריין). דאס וויים איך ניט דאס.

ר א ו ב ן ־ ה ע ר ש. וואס הייסט, איהר ווייסט ניט? איך וועל דערלאזען אזעלכעס ביי זיך אין שטוב? אזא רציחה איז נאך נישט געהערט געווארען אויף דער האלבער וועלט! מע זאל נעמען קינדער, אזעלכע צוויי טהייערע קינדער, וואס האבען זיך ליעב דאס חיות מיט דער נשמה, און פלוצים אין מיטענדריינען אפ׳גט׳ען זיי, צעשיידען זיי, צערייסען זייער גליק אויף אייביג! פאר וואס? פאר ווען? פאר וועמענס זינד? (ער טרייסעלט רב שלום׳ן פאר די לאצען).

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן (רייסט זיך אויס). וואס בין איך שול־דיג וואס? וואס האט איהר צו מיר וואס?

ר א ו ב ן ־ ה ע ר ש (מיט גרויס פייער). אזא צאצקע! אזא יונגערמאן! נו, און איך וועל דאס צוזעהן און אפשווייגען? הא? וואס מיינט איהר זיך? איך בין דאך א פאטער! איך בין דאך דער פאטער! איך האב עפיס אויך א שטיקעל דעה, צי ניין? הא? איך וועל לאזען, מע זאל מיין קינד פיהרען פאר א קרבן? און וואו בין איך — פרעג איך אייך? רב שלום, וואו בין איך? (ער וויל אנחאפען רב שלום׳ן פאר דער לאץ).

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן (רוקט זיך אפ). איהר זענט גערעכט איהר, וואס אמת איז אמת, רב ראובן־הערש. איהר זענט אודאי גערעכט זענט איהר. הייסט געבען אביסעל בראנפען און עפיס פארבייסען אויך. איך האב נאך היינטיגען פריהמארגען אין מיין מויל ניט געהאט האב איך. (מע טראגט אריין א פלעשעל ווייין מיט פארבייסען. רב שלום שדכן גיסט זיך אן א כוסה). לחיים, רב ראובן־הערש, לחיים! לאז נאט געבען בעסערע געשעפטען לאז ער... לחיים! לחיים! (ער מאכט א כוסה).

ר א ו ב ן ־ ה ע ר ש (גיסט זיך אן און נעמט א קאפ). לחיים, רב שלום! לחיים טובים ולשלום! עה, ברודער, א פאהאנע וועלט! פע, כלעבען, א פאהאנע וועלט! פע!... (טרינקט נאך א קאפ).

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן (א כוסה). פע, רב ראובן־הערש, פע, פע!

ר א ו ב ן ־ ה ע ר ש (טרינקט נאָך אַ קאָפּ). אָבער נאָר אויף איין אַנדער אופן פּע, רב שלום!

רב שלום שדכן (טרינקט), זעהר פּע! זעהר פּע!

ראובן־הערש (נאָך אַ קאָפּ). אָבער טאַקי, רב שלום, וואָס פּע הייסט!

רב שלום שדכן (נאָך אַביסעל). פּע, פּע, פּע! ביז'ן עק אַריין פּע!

ר א ו ב ן־ ה ע ר ש (אַביסעל פערשמאַכט). וואָס ווייסט איהר, רב שלום, ווי פּע דאָס איז! וויפיעל איהר ווייסט פּע, איז אַפילו קיין שמינית שבשמינית, קיין צעהן־טויזענד־חלק אַפילו! דאָס איז אַזאַ מין פּע, וואָס זינגט די וועלט שטעהט איז נאָך אַזאַ פּע ניט געוועזן!

רב שלום שדכן (מראה כהן; שאָקעלט צו מיט'ן קאָפּ און שמייכעלט). איך וויים, רב ראובן־הערש! ס'איז שטאַרק פּע! איהר דאַרפט מיר ניט דערצעהלען איהר. איך האָב אויך די אייגענע מכה איך, פּונקט אַזאַ צרה פּונקט, און אפשר נאָך ערגער אפשר...

ראובן־הערש. דאָך איז מיט אַ גאַנג; ניט אַזוי ווי ביי מיר. אוי, וואָס ווייסט איהר, וואָס ווייסט איהר? קיינער ווייסט ניט, רב שלום! אָט דאָ ליגט דאָס ביי מיר. (ווייזט מיט'ן פינגער אויף דעם האַרצען). אָט דאָ, טיעף־טיעף!... און פאַר וואָס? פאַר וועןְ? (בויגט איין דעם קאָפּ). שוין עטליכע און צוואַנציג יאָהר, אַז איך קום אַפּ אויף דער וועלט... עטליכע און צוואַנציג יאָהר בין איך אין גיהנם... שבעה מדורי גיהנם... אויף הייסע סקאָוו־רעדעס בראָטען מיין לייב... קאַליסטראַי, רב שלום, קאַליסטראַי טרייבט זי מיך דריי מאָל אין טאָג... אָהן אַ שום רחמנות... קיין גוט וואָרט כמעט פון דער ערשטער שעה... אַ ווערטעלע אויסצו־רעדען — עטליכע און צוואַנציג יאָהר!... אָט וואו מע דאַרף אַ גט, רב שלום! (קוקט זיך אַרום מיט שרעק). אָט וואו מע וואָלט בעדאַרפט אַרויספיהרען אויף אַ גט!...

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן. אודאי גט! (גיסט אָן אַ כוסח). ביי מיר אויך די אייגענע צרה ביי מיר...

(עס קומט אָן ש ר ה ־ ח נ צ י).

.2

ד י ז ע ל ב ע א ו ן ש ר ה ־ ח נ צ י.

ש ר ה ־ ח נ צ י (פליהט אַריין, ווי אַ וויכער, און בלייבט שטעהן אין מיטען שטוב; אַ פּליעסק מיט די הענד). ראובן־הערש! וואס איז דאַ ביי דיר פלוצים פאַר אַ יום־טוב? גאַט איז מיט דיר, ראובן־הערש! וועסט צייט האָבען נאָך דעם גט פאַרטרינקען... (קוקט אין דעם לעדיגען פלעשעל אַריין). געמעגט איבערלאָזען אביסעל אויף שפּעטער... וועסט נאָך האָבען גענוג צייט צו טרינקען. און איהר אויך, רב שלום! אם ירצה השם, צום צווייטען קנס־מאָל און צו דער אַנדערער חתונה ביי אונזער טאָכטער... נאָר לאָז שוין גאָט געבען מיט מעהר הצלחה, נים אַזאַ גענייִדעם, ווי איהר האָט מיר גענגעבען, רב שלום!...

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן (לעפּעטשעט מיט דער צונג). איך בעט אייך, שרה־חנצי... איהר זענט דאָך... אַ... אַ... איך מיין טאַקי באמת מיין איך... אַ... אַ... ווי זאָגט ער... אַ... אַ... א... אשה צנועה... אַ...

ש ר ה ־ ח נ צ י (ווייזט זיי אויף דער טהיר. זיי געהען ביידע מיט אָראָפּגעלאָזטע קעפּ, און זי געהט זיי נאָך). נו, געהט שוין, געהט! שוין אַלץ פאַרטיג... דער רב האָט געשיקט צו מיר דעם שמש... דער גט איז שוין צום שרייבען... נו, ריהר זיך שוין, ראובן־הערש, ריהר זיך! קוק איהם אָן אביסעל, ווי ער פּלאָנטעט מיט די פיס... אין מיטען דרינען זעצט מען זיך אוועק חלעפּטשען וויין... (שטילערהייד). פיאַווקעס זאָלען טרינקען אייער בלוט ביי־רע... האָט זיך צענויפגעקאָמפּאַניעט מיט דעם דאַזיגען וולל־

וסובא'ניק און מע האָט אויסגעראַמט וואו ס'איז דאָ אַ שטיקעל לעקאַך אין שאַפע, עסען זאָלען איך ווערעםביידע אייער לייב, זיסער נאָם!...

.3

פריהער קומט אריין מאָטעל, פאַלט אויפ'ן בענקעל און בלייבט זיצען אין אַ טראַגישער פּאָזע; באַלד נאָך איהם קומט אַריין לוי-בנימין מיט אַ שמייכעלע.

מאָטעל און לוי-בנימין.

מאָטעל (וויינט און רייסט אויף זיך די האָר). פאַרפינ־סטערט בין איך געוואָרען! אַז אַך און וועה איז מיר, אַז איך דאַרף מיין עטלען געבען גט!

לוי בנימין. וואָס־זשע האָסט דו געוואָלט? אַז עטעל זאָל דיר געבען גט?

מאָטעל. יאָ? דו לאַכסט? דו טרייבסט קאַטאָוועס? אַצינד?

לוי־בנימין. וואָס דען? משוגענער, וואָס קלאָגסט דו? וואָס האָסט דו זיך צעיאַחמערט, ווי אַ אידינע? אדרבה, זאָג!

מאָטעל. וואָס־זשע דען? טאַנצען זאָל איך?

לוי־בנימין. אודאי טאַנצען!... דו ווערסט פּטור פון אַזאַ שוויגער, ווי שרה־חנצי, מעגסט דו געווים געהן טאַנצען... ווער קען זי ניט? איך בין באַוואָהרענט, אַז דו וועסט דאָ אָפּזיין נאָך אַ האַלב יאָהר אין שטוב, וועט דיך דיין שוויגער פּאַטשען, אַזוי ווי זי פּאַטשט דעם שווער דייגעם, אָט דעם עהרליכען טפּש, וואָס איז ערגער פון איהר, אַז ער לאָזט זיך אַזוי טרעטען מיט די פיס.

מאָטעל. ס'איז דיר גרינג צו רעדען, יאָ. זאָלסט אָבער זיין אויף מיין אָרט, וואָלסט דו...

לוי־בנימין. איך זאָל זיין אויף דיין אָרט, לעקיש, וואָלט איך מיך אויפ'ן דריטען טאָג גע'גט און מז'פּטר'ט איין עול

פונ׳ם קאפ! איין מאל פאר אלע מאל! (ער שפאנט ארום איבער דער שטוב).

מאטעל (פערטראכט). זיך געגט?... נו, און עטעל? אך, לוי־בנימין! וואס ווייסט דו, וואס ווייסט דו, ווי טייער, ווי ליעב זי איז מיר!?...

לוי־בנימין (שפאנט ארום הין און צוריק). קוק איהם אן אביסעל, ווי ער מאכט דאס העויות, די ליעבע האט זיך אין איהם צעפלאקערט! ווער מיר ליעבע? וואס מיר ליעבע? וואס האסט דו זיך איינגעבילדעט, משוגענער? א שענע ליעבע, אז די מאמע קאן זי ארויספיהרען צעהן מאל אין טאג אויף גט? אויך מיר א ליעבע! חא־חא־חא!

מאטעל. מענסט דיר לאכען וויפיעל דו ווילסט. און דאס, וואס דאס הארץ פיהלט? (ער האפט זיך ביי׳ם הארצען).

לוי־בנימין. חא־חא־חא! וואס פיהלט דאס הארץ? וואס?... ער האט זיך אנגעלייענט מיט ראמאנען, ווי א פויק, און שרייעט אויף אלע גאסען „ליעבע“! גלאט, סע ווילט זיך דיר שפיעלען א ראמאן, נעמסט דו אליין אויף זיך צרות מיט שלעק!... נו, ווילסט נים קיין גט? ווי דו ווילסט זיך! זיץ דא! אט וועט באלד קומען דער אשמדאי, די שוויעגער דיינע, און וועט דיך ארייגלעגען נייען איילען אין דער ערד אריין און וועט אנשטעלען די טאכטער, אז זי זאל דיר ווארפען דעם גט פאר די פיס; און נאכדעם וועט איהר זיך איבערבעטען, צעקושען, און שפעטער מיט צוויי טעג וויעדער די זעלבע געשיכטע, ביז פון דיין געליעבטער וועט ווערען א מין שרה־חנצי און פון דיר א מין ראובן־הערש שרה־חנצי׳ס... א לעמעשקע... א שענער סוף!... שעם זיך! (לוי־בנימין רוקט אן מאטלען דאס היטעל ביז איבער די אויהרען). א פיינער יונגערמאן! א יונגערמאן ביזט דו? א ווייבעל ביזט דו! א אידינע! מאטעל די אידינע! „סענדערעל די אידינע“, חא־חא־חא! דו געדענקסט „סענדערעל די אידינע“ ביי אבראמאוויטשען? חא־חא־חא! „שהיה יושב על הספסל“ — אז סענדערעל די אי־

דינע איז געזעסען אויפ'ן בענקעל אונטערגעבונדען מיט א טיכעל די צייהן, „וקולך קארטאפלים" — און האט געשיילט קארטאפ־לים — חא־חא־חא!

מ א ט ע ל. גוט איז דיר צו לאכען! דו האסט זיך ארייג־געחאפט אין א שטוב צווישען לייט, ניט צווישען אזעלכע, ווי איך בין אריין...

ל ו י ־ ב נ י מ י ן. האסט א גרויסען טעות, מאטעל, איך האב שוין דיר טויזענד מאל געזאגט, אז סע ווייזט זיך דיר אויס. גלויב מיר, ברודער, אז איך קום געגוג אפ. ניט אזוי פיעל, וויפיעל דו, פארשטעהסט זיך, אבער קיין האניג לעק איך אויך ניט... סע ווילט זיך מיר אזוי זיצען און קוועטשען די באנק, אזוי ווי דיר גלוסט זיך אצינד געהן טאנצען. נאר וואס זאל מען טהון? מ י ר זענען א י י ד ע מ ס, מאטעל, מיר זענען איידעמס!... מע האט אונז גענומען פאר א ציערונג אין שטוב אריין, מע האט אונז גע־געבען ווייבער און מע זאגט אונז: געהט, קינדערלעך, צוויי מאל אין טאג אין שול אריין! טהוט אייך דארט וואס איהר ווילט, אבי לאזען לייט זאגען, אז איהר זענט שענע איידעמלעך, זיידענע יונגע־לייט; און מיר, קעלבלעך, לאזען זיך פיהרען פאר'ן שטריקעל. טהון טהוען מיר גאר ניט, עסען לאסקאווע ברויט, טונעיאדצעס, פוסטעפאסניקעס! און אזוי געהען אוועק טעג מיט יאהרען, עס ווערד א קינד און צוויי... און מיר, קאן זיין, וואלט זיך גאר געגלוסט אצינד זיין ווייט־ווייט פון דאנען, ערגיץ אין אדעס, אדער אין א פ י י ט ע ר ב א ר ג... שטודיערען... עך, ברודער, ניטא וואס צו רעדען, מאטעל, מיר זענען ביידע גוט אין דער נעץ. מיר איז אביסעל בעסער, דיר איז ערגער — געה זשע, נארעלע, פלאנטע זיך ארויס, ביז דו קאנסט נאך, — ווייל שפעטער גאט ווייסט?... קום שוין, קום מאטעל, מאך זיך ניט נאריש!... (ער נעמט אז מאטלען ביי דער האנד, זיי געהען אפ).

ענדע פונ'ם צווייטען בילד.

דאס דריטע בילד.

קומט פאר ביי רב ארקע דעם רב אין שטוב, וואס איז איבערגע־צאמט מיט א רעדנע אויף צוויי צימערען: א „זאל“ מיט א „קיך“. אין „זאל“ שטעהט א שאפע מיט ספרים, אויף דעם טיש ליגט א „יורה־דעה“ מיט איין „אבן־העזר“. א קאנאפע, בעצויגען מיט קעסטעלדיגען ציטץ; א מזרח אויף דער וואנד; א זייגער מיט א קוקושקע; א טיזליק מיט א טולופעל פון פיי מיט ווידעלעך; א שטריימעל; איין אטלעסענע קאפאטע מיט א געלען אוגטערשלאק; די רביצינ'ס יופע אויף וואנט; א גרויסע קווארט מיט א פיש־נאסען האנדטוך מיט א פאמוניצע און מיט א בעזעם.

1.

פרומע־ליבע די רביצין און שרה־חנצי.

רביצין. זיצט, שרה־חנצי. זעצט זיך צו, וואס שטעהט איהר?

שרה־חנצי (מיט'ן בורנעס אויף איין ארבעל). ניש־קשה, איך קאן באשטעהן. (זי סמארעט מאט דער נאז).

רביצין. וואס אהרט אייך, שרה־חנצי? אט שטעהט א בענקעל, נעמט, זעצט זיך צו. ביז דער גט וועט נאך פארטיג ווע־רען, וועט אביסעל געדויערען. אך־אך־אך! (שפארט־אונטער די באק אויף צוויי פינגער און שאקעלט זיך).

שרה־חנצי. אך־אך־אך! (מאכט פיסקעס אויף צו וויינען און זעצט זיך צו מיט א זייט אוף דעם שפיץ בענקעל).

רביצין (מיט רחמנות). למאי זאלט איהר זינדיגען, שרה־חנצי? מסתמא איז דאס א באשערטע זאך. מסתמא הייסט דער אויבערשטער, הקדוש־ברוך־הוא, ברוך הוא וברוך שמו! מסתמא איז דאס נישט קיין זיווג...

ש ר ה ־ ח נ צ י (ווישט־זיך די אויגען און שנייצט די נאָז). נישט קיין זיווג, זאָגט איהר? אוי, פרומעניו, נשמה'ניו! איהר קענט מיך דאָך ניט פון נעכטען און ניט פון פאַר־אַ־יאָהרען... איך קאָן דאָס אייך גאַר אַזוי פיעל נישט למנצח זיין, איך בעט אייך איבער ווי איין אייגענע שוועסטער. ווען איהר זאָלט וויסען, ווי אַזוי ער באַגעהט זיך מיט מיין טאָכטער, מיט מיין לייב און פלייש, וואָלט איהר אַליין געזאָגט, אַז... אַז עס איז אויף מיר אַ „מחזיר נשמות", עפּיס אַ מין פורעניות פון זיין ליעבען נאָמען, עפּיס איין „עוטר ישראל" איז ער, נאָך ערגער פון אַ משומד, ניט דאַ געדאַכט. איך ווייס? איין אויסוווירפלינג, אַ „נשמת־כל־חי", אַ ווילדע חיה רעה, אַ וואָווקעלאַקע!...

ר ב י צ י ן (שמוצערט מיט די ליפּען און מאַכט מיט דעם קאָפּ). מע זאָל גאַר בעהיט ווערען, רבונו של עולם פון דער גאַנצער וועלט, ברוך הוא וברוך שמו! סע איז דאָך עפּיס גאַר איין אַנ־שיקעניש איז דאָס! אַ מכה בכורה פון מצרים!

ש ר ה ־ ח נ צ י (מיט תיטין). פון מצרים, זאָגט איהר? פון סדום, זאָג איך אייך! פון סדום! עפּיס אַ מין, אַ מין... „ורחצו"! אַ פיפערנאָטער, וואָס איז דורס מיט'ן קוק, אַ לינדענוואָרעם, וואָס ליגט אין חריין און מיינט, אַז סע איז גאַר קיין זיסערס נישטאָ אויף דער וועלט! ער ליגט און טאַטשעט, ווערעם זאָלען טאַטשען זיין לייב אין דער פינסטער, ליעבער גאָט!

ר ב י צ י ן . באַהיט מיך גאָט, ברוך הוא וברוך שמו! (זי הויבט אויף די אויגען מיט די הענד צו דער סטעלי). איך ווייס? איהר דאַרפט נאָך דאַנקען און לויבען דעם וואָס לעבט אייביג, ברוך הוא וברוך שמו, וואָס איהר ווערד פּטור פון אַזאַ צרה שלא תבוא! אַט נעמט, אַשטייגער, חיים־מאיר ליפּא־חזקאל'ס איידעם, מע זאָל באַהיט און באַשירמט ווערען, רבונו־של־עולם, ברוך הוא וברוך שמו!

ש ר ה ־ ח נ צ י. וואס איז דען מיט חיים־מאיר ליפּא־חזקאל׳ס איידעם?

ר ב י צ י ן (פאַרגלאָצט די אויגען, שפּייעט אויס און טהוט זיך אַ וויש דאָס מויל). ס׳זאל מיר נור נישט פאררעכענט ווערען פאַר קיין לשון־הרע חלילה. שוין זינד חיים־מאיר ליפּא־חזקאל׳ס האט געבראַכט דעם איידעם, האבען אנגעהויבען צו פאַלען קליי־נע קינדער, ניט היינט געדאַכט, אזוי ווי שטרוי. גאָט זאל זיך דער־בארעמען, ברוך הוא וברוך שמו!

ש ר ה ־ ח נ צ י (שמועיערט מיט די ליפּען, שאָקעלט זיך מיט׳ן גאַנצען קערפּער). וואס רעדט איהר, אוי, פרומעניו, נשמהניו? וואס זשע איז מיט איהם אזעלכעס, למשל? וואס האט ער גע־טהאַן, דער ימח־שמו׳ניק, פארחאַפּט זאל ער ווערען?

ר ב י צ י ן. וואס האט ער געטהאַן, פרעגט איהר? פרעגט בעסער, וואס האט ער נ י ט געטהאַן? אַ קליינינקייט — יענער האט אָפּגערערט די לבנה!

ש ר ה ־ ח נ צ י. אַ, פארחאַפּט זאל ער ווערען! וואס הייסט ער האט אָפּגערעדט די לבנה?

ר ב י צ י ן. ווייסט איהם דער גוטער יאָהר! מיט אזא כשוף, צי וואס! זינט ער האט איהם געבראַכט צו פיהרען, איז נים געוועזען איין לבנה.

ש ר ה ־ ח נ צ י. אַ, פארחאַפּט זאל ער ווערען! וואו איז אהינגעקומען די לבנה?

ר ב י צ י ן. איך וויים וואו זי איז אהינגעקומען? וואס וויים אַ אשה? איך וויים נור, דער רב האט מיר געזאָגט, אז ס׳איז נישטאָ קיין איין לבנה מחדש צו זיין; ביז חיים־מאיר ליפּא־חזקאל׳ס האט נישט אָפּגע׳גט דעם איידעם, איז נישט געוועזען קיין לבנה. און אז מע האט איהם אָפּגע׳גט, האט גאָט ברוך הוא וברוך שמו אַ נס געטהאַן, ס׳איז שוין ווידער דאַ אַלע חודש אַ לבנה...

דאס אייגענע איז מיט אייך, שרה־חנצי: אט ווערד איהר פון איהם פטור, אם ירצה־השם, מיט'ן אויבערשטענס הילף, ברוך הוא וברוך שמו...

ש ר ה ־ ח נ צ י. איך ווער פטור? סע קאסט מיך קארג בלוט? וואס רעדט איהר, פרומע לעבען? א ווערטעלע, א שידוך געטהאן, חתונה געמאכט, אנגעטויטשעט זיך — און וואס, איך בעט אייך? אצינד, געה טהו נאך אמאל א שידוך, וויעדער איין איידעם, א ציערונג אין שטוב אריין, איין עבודה־זרה, א לעשות־נקמה'ניק, א בייזער שטערן... ששא, אן געהט ער, דער תכשיט מיינער. לאם איך זיך באהאלטען, פרומע־לעבען, ביי אייך אין קיך, מיינע אויגען זאלען איהם נישט אנקוקען אין זיין טרפה'נעם פרצוף. א סבה איהם אין פנים אויף דריי יאהר מיט א האלבען!... (זי געהט אוועק אין צווייטען צימער).

2.

ר ב א ר ק ע ד ע ר ר ב קומט אריין געשווינד, וואשט די הענד, זאגט „אשר יצר“ אויף א קול און זעצט זיך אויבענאן אויף דער קעס־טעלדיגער קאנאפע מיט גרויס פאראד. נאך איהם געהט אריין ר ב זכריה סופר און שטעלט זיך אן א זייט. נאך דעם סופר געהען נאך צוויי עדות, און דער ש מ ש טראגט אריין דעם ג ט מיט א גרויסען גלעזערנעם טינטער, אין וועלכען סע שטעקט א גענזענע פע־דער. עס הויבען אן אריינצוקומען איינציגווייז אלערליי אידען; הויכע און נידעריגע, אלטע און מיטעלע, שווארצע און געלע — ביז עס קלויבט זיך צונויף א מנין. ל ו י ־ ב נ י מ י ן, ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן און ר א ו ב ן ־ ה ע ר ש קומען אן בעזונדער. פ ר ו מ ע ־ ל י ב ע ד י ר ב י צ י ן הויבט אויף דעם פארהאנג פון דער קיך־טהיר און לאזט אריין ע ט ל ע ן, וואס געהט טריט ביי טריט, אנגערוקט דאס טיכעל ביז דער נאז. פון דער טהיר קומט אריין מ א ט ע ל, בלאס און צע־

טראגען. דער ש מ ש ווייזט זיי זייערע ערטער. ר ב אַ ר ק ע ד ע ר ר ב איילט זיך און שנייצט אויס די נאָז און איז זיך מכוין צום סדר הגט.

ר ב א ר ק ע ד ע ר ר ב , ר ב ז כ ר י ה ס ו פ ר , א י ד ע ל ד ע ר ש מ ש , ר א ו ב ן ־ ה ע ר ש , מ א ־ ט ע ל , ל ו י ־ ב נ י מ י ן , ד י ר ב י צ י ן , ע ט ע ל , צ ו ו י ע ד ו ת א ו ן אַ מ נ י ן א י ד ע ן .

ד ע ר ר ב (נעמט דעם גט). דו, סופר זכריה בר טוביה, איז דאס דער גט, וואס דו האסט דא געשריבען, האסט דו געשריבען?

ד ע ר ס ו פ ר (קראַצט זיך אין דער געדיכטער באָרד). יאָ.

ד ע ר ר ב . קענסט דו דעם גט און האסט דא אַ סימן מובהק?

ד ע ר ס ו פ ר . יאָ.

ד ע ר ר ב . האט דיר דער בעל, משה מרדכי בר אפרים מנשה, געגעבען דאס פּאַרמעט, דעם טינט און דאס טינטערעל און דאס גאַנצע שרייב־געצייג פאַר די עדים?

ד ע ר ס ו פ ר . יאָ.

ד ע ר ר ב. האט דיר געהייסען דער בעל, משה מרדכי בר אפרים מנשה, אז דו זאלסט דעם גט שרייבען לשמו ולשמה ולשם גירושין?

ד ע ר ס ו פ ר . יאָ.

ד ע ר ר ב . האסט דו אזוי געזעדט, אז דער גט, וואס דער בעל, משה מרדכי בר אפרים מנשה, האט געשריבען, איז געשרי־בען לשמו ולשמה ולשם גירושין?

ד ע ר ס ו פ ר . איך האָב גערעדט, אז דער גט, וואס דער בעל, משה מרדכי בר אפרים מנשה, האט געשריבען, איז געשרי־בען לשמו ולשמה ולשם גירושין.

ד ע ר ר ב (צו די עדות). האט איהר געהערט פונ'ם מגרש, משה מרדכי בר אפרים מנשה, אז ער האט מבטל געווען אלע

מודעות, און אז דער גט, וואס ער האט געשריבען, איז געשריבען לשמו ולשמה ולשם גירושין?

די עדות (ביידע צוזאמען, איינער אויף א גראבער און דער אנדערער אויף א דינער שטימע). יא.

דער רב. האט איהר געזעהען, אז דער מגרש, משה מרדכי בר אפרים מנשה, האט מוסר געווען דעם טינט און פען און דאס טינטערל, בכדי דער גט, וואס ער האט געשריבען, זאל זיין געשריבען לשמו ולשמה ולשם גירושין?

די עדות. יא.

(מע דעקט אפ עטלען די פאטשיילע).

דער רב. דו, חיה עטעל געגענדעל בת ראובן הערש, ווילסט דו מקבל זיין דעם גט פון דיין מאן משה מרדכי בר אפרים מנשה פון גוטען ווילען, אהן אונס און אהן תנאי?...זאג: „יא“.

עטעל (שווייגט א היבשע ווייל, ביז אידעל דער שמש מהוט זי א טארק ביי'ם ארבעל). יא.

דער רב. האסט דו געטהאן א נדר, אדער א שבועה, אדער איין איסור? זאג: „ניין“.

עטעל (שאקעלט מיט'ן קאפ). ניין, ניין!

דער רב. האסט דו גערעדט מעולם א דבור, אדער א שבועה, אדער איין איסור, ס'זאל דעם גט ניט מזיק זיין?... זאג: „ניין“.

עטעל (מיט טרערען). ניין!

(אידעל דער שמש פיהרט צו מאטלען).

דער רב. דו, משה מרדכי בר אפרים מנשה, ווילסט דו געבען דעם גט דיין ווייב חיה עטעל געגענדעל בת ראובן הערש פון דיין גוטען ווילען, אהן אונס און אהן תנאי? זאג: „יא“.

מאטעל (הערשט אויס דעם קאפ צו עטלען און זיפצט. אידעל דער שמש מהוט איהם א שטורך פון הינטען מיט'ן עלענבויגען. ער שאקעלט מיט דעם קאפ אויף „ניין“ און זאגט „יא“). יא!

ד ע ר ר ב . האסט דו גערעדט מעולם א דבור, אדער א שבועה, אדער איין איסור, ס'זאל דעם גט ניט מזיק זיין?... זאג: „ניין".

מ א ט ע ל (רוקט זיך צו נעהענטער צו טעלען. דער שמש נעמט איהם אָן פאַר די אַכסלען און פיהרט איהם אָפּ אַביסעל ווייטער). ניין! איך האב געוואָלט זאגען... (ער וויל עפּיס זאָגען ווייטער, מהומ איהם דער שמש אַ ציה ביי דער האַנד).

ד ע ר ר ב (גיט איהם איבער דעם גט על־פּי דין). נאַ דיר דעם גט, האַלט איהם, ביז איך וועל דיר זאגען... (דער רב ווענדט זיך שוין צו טעלען). גיב איהם אָפּ די כתובה, אדער זיי איהם מוחל. טהו אויס דאס פינגערעל, ס'זאל ניט זיין קיין שום חציצה. און דער ארבעל זאל ניט אַנריהרען, די הענט הויב אויף, און זאלסט זיי ניט פארמאַכען, ביז איך וועל דיר זאגען... (צום עולם). ווער סע האט עפּיס אַ פּסול אויפ'ן גט — זאָגט!... (דער עולם שווייגט מיט שטילשווייגעניש. דער רב צו מאַטלען). דו, משה מרדכי בר אפרים מנשה, הויב אויף די הענט העכער פון דיין ווייב. (מאַטעל רוקט זיך צו צו טעלען און פארקוקט איהר אונטער'ן טיכעל; ביידע יונגע מענשען וויינען און שלינגען די טרערען. דער רב צו מאַטלען). דו, משה מרדכי בר אפרים מנשה, זאג מיר נאך וואָרט אין וואָרט. זאג: „הרי זה גיטך"...

מ א ט ע ל (ער וואַרגט זיך). הררי זזזה גגגיטך...

ד ע ר ר ב . „והתקבלי גיטך"...

מ א ט ע ל (מיט אַ קוויטש). והתקבלי גיטטך...

ד ע ר ר ב . „ובו תהיי מגורשת"...

מ א ט ע ל . ובו תהיי מגגגגורשת...

ד ע ר ר ב . „ממני מעכשיו"...

מ א ט ע ל (מיט אַ יאָמערליך געוויין). ממממממני מעכשיו...

ד ע ר ר ב . „והרי את"...

מ א ט ע ל (חליפעט ווי אַ קליין קינד). והחרי את... (דער גאַנצער עולם איז אַ כבוד. דער גאַנצער עולם איז צעשמייכלט, דער גאַנצער עולם איז אַ גלעזעלע פאַר אים...)

פאַלט פלוצים אַרוים פון זייגע הענד. מאַטעל פאַלט עטלען אויפ׳ן האַלז — און דאָס פאַרפאַלק ווערד אומגעריכט צענויפגעגאָסען אין אַ לאַגען, תייסען, פלאַם־פייערדיגען קוש).

ד ע ר ע ו ל ם (בלייבט לכתחילה ערשטוינט, אַפהענדיג, אַהן לשון; קוקען איינער אויף דעם אַנדערען און אַלע צוזאַמען אויף דעם רב). אי־אַ־נו־פע ! ...

ד ע ר ר ב (אין איינוגע מיגוט ארום). נו, נו ! אַ מעשה ! אַ מעשה ! (קנייטשט מיט די פלייצעס). איך בין שוין דאָ, ברוך השם, באַלד זיבען און דרייסיג יאהר רב, און האָב שוין אויף מיין לעבען גענוג פאַרלעך אָפגע׳גט, — האָט זיך מיר נאָך אַזאַ מעשה ניט פאַרלאָפען ! אַ מעשה ! אַ מעשה ! נו, נו !...

ד י ר ב י צ י ן (קוקט ניט אויף קיינעם). מן השמים ! מסתמא איז דאָך דאָס אַ זיווג מן השמים, פון השם יתברך, ברוך הוא וברוך שמו...

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן . מזל טוב ! אידען, זאָגט מזל טוב, אידען ! און שטעלט משקה שטעלט !

ד ע ר ע ו ל ם (איינער דעם אַנדערען). מזל טוב ! מזל טוב ! מזל טוב !

ד ע ר ס ו פ ר . רב ראובן־הערש ! רב ראובן־הערש ! שיקט נאָך משקה, וועלען מיר טרינקען „לחיים".

ד ע ר ע ו ל ם . נאָך משקה ! נאָך משקה ! אידעל, משקה ברענג צו טראָגען !

א י ד ע ל ד ע ר ש מ ש . אַט געה איך ! אַט לויף איך ! וואָס זאָל איך ברענגען אויף צו פאַרבייסען ?

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן . ברענג קיכלעך ברענג, און הערינג ברענג, און אַ ביסעל דאַרע קישקע אַביסעל...

ר א ו ב ן ־ ה ע ר ש (צו שלום שדכן). נו, רב שלום! וואס האב איך געזאגט? איא? ווער איז גערעכט, רב שלום? הא, רב שלום? נא דיר גאר גמ'ען זיך?!

ר ב ש ל ו ם. אבער מיין רח"ש מיינער? רב ראובן־הערש, מיר קומט רח"ש קומט מיר! א שדכן אז ער שטעהט אפילו פון דער זייט א שדכן, קומט איהם שוין אויך שדכנות קומט איהם! וואס זאגט איהר, רב ארקע, ניט אזוי, וואס? ע ל ע ה י י! א נייער שידוך ע ל ע ה י י!... (צום שמש). און פארגעסט נישט, רב אידעל, דארע קישקע, למען־השם, קישקע דארע!

ד ע ר ע ו ל ם (אסך קולות). וואו איז אהינגעקומען דאס פארפאלק? וואו זענען זיי? האסט דו געהערט איין אקציע? חא־חא־חא! א קאמעדיע! א ריינע קאמעדיע! (האלטען זיך ביי די זייטען לאכענדיג).

ל ו י ־ ב נ י מ י ן (צו מאטלען). מזל טוב דיר, מאטעל! ווער ס'איז דיר מקנא, דער זאל אליין ניט האבען... איך האב דיר שוין פארזארגט אויף איבינג... (צום עולם). א קאמעדיע זאגט איהר? ס'איז טאקי צו מאכען פון אייך א קאמעדיע! ס'וועט זיך שוין געפינען אזעלכער, וואס וועט פון אייך אמאל באשרייבען, מאכען פון אייך א קאמעדיע...

ש ר ה ־ ח נ צ י (ערשיינט פון יענער זייט פארהאנג, צום מאן). ראובן־הערש, דו הערסט? האב איך דיר געזאגט, אז ער וועט אונז באשרייבען אויף די גאזעטען, אט דער כל־בוניק!? (בעווייזט מיט די קולאקעס אויף לוי־בנימינען און אויף מאטלען און לאזט זיך צו דער טהיר).

פ א ר ה א נ ג.

צעזעעט און צעשפרייט. בילדער פונ׳ם
אידישען לעבען, אין דריי אקטען.

נעשריבען אין יאהר 1905.

צו דער צווייטער אויפלאַגע.

מיט איינינגע יאָהר צוריק האָט זיך געדרוקט פון מיר א פע־ליעטאָן אין דער „יודישער פאָלס־צייטונג“ אונטער דעם נאָמען „צעזעעט און צעשפרייט, בילדער פונ׳ם יודישען לעבען“. הגם די דאָזיגע בילדער זענען געשריבען אין א דראַמאַטישער פאָרם, דאָך האָט זיך מיר אפילו ניט גע׳חלום׳ט, אז איך וועל אַמאָל זוכה זיין צו זעהען זיי אויפגעפיהרט אויף דער סצענע.

אין עטליכע יאָהר ארום האָט מען די פיעסע איבערגעזעצט אין דער פוילישער שפּראַך און מע האָט זי געשפּיעלט אין פוילישען טהעאַטער אין וואַרשא. אמת, דאָס פובליקום האָט אויפגענומען די פיעסע און דעם מחבר פון דער פיעסע זעהר ראַשענד, די נאַ־לעריע האָט געפּאַטשט „בראַוואָ“, ווי געוויינטליך, נאָר וואָס מעהר דער עולם האָט געגוואַלדעוועט, אזוי מעהר האָט דאָס דעם מחבר פערדראָסען: ער האָט געפיהלט, אז דער פיעסע פעהלט א סך מעהר וויפיעל זי פערמאָגט; ער האָט געפיהלט, אז אויף דער ביהנע ווערד געשפּיעלט א פעליעטאָן, נישט קיין דראַמא. דאָס, וואָס איך האָב דעמאָלט געליטען, קאָן מען באמת אָנרופען „חבוט הקבר“. „קיינער ווייסט ניט, זאָגט מען, ווען עמען דער שוך קוועטשט“. איך בין געוועזען דענסמאָל אויב נישט דער אייציגער, וואָס האָט אויס־געפייפט דעם מחבר פון דער פּיעסע.

איצט, ביי דער צווייטער אויפלאַגע, צום אויפפיהרען זי אויף דער אידישער ביהנע, האָב איך זי גענומען צום אויסבעסערען. דאָס „אויסבעסערען“ האָט מיך אָבער אזוי ווייט פערשלעפּט, אז איך האָב כמעט אנגעשריבען א גאַנץ נייע פיעסע, כמעט נאָר איבערגעלאָזט דעם הויפּטגעדאַנק, די נעמען פון די פּאַרשוינען און

א צוויי־דריי סצענעס אומגעענדערט. איך האב געוואלט, אז מיין ערשטע פיעסע אויף דער אידישער ביהנע זאל האבען חאטש א שטיקעל פנים פון א פיעסע, אזוי, אז אויב די גאלעריע וועט זיך ניט קאנען איינהאלטען און וועט אמאל וועלען „פאטשען בראַוואַ", זאל זי ניט פאטשען אומזיסט... „יונגע דראמאטורגען — זאגט טשעכאוו — בעדארף מען ווינציגער אפלאדירען און מעהר אויספייפען". גאלדענע ווערטער!...

קיעוו, מאי, 1905.

ש ל ו ם ־ ע ל י כ ם .

די פארשוינען:

מ א י ר ש א ל א נ ט , א איד א סוחר, איין אויפגעקומענער גביר, א פראסטער תי־וקים, שניידט זיך אויף איין אריסטאקראט.

מ ל כ ה , זיין ווייב, א אידינע איין עהרליכע, א כשר'ע נשמה.

מ א ט ו ו י י , זייער עלטערער זוהן, א „פראנט".

פ ל א ר א , זייער עלטערע טאכטער, א גרושה „פען־דע־סיעקל".

ח נ ה , זייער איגגערע טאכטער. געשארענע האר. רייסט זיך אויף די קורסען.

ח י י ם , זייער איגגערער זוהן, א ציוניסט.

ו ו א ל א ד י , זייער דריטער זוהן, א „חברה־מאן".

ס א ש ק ע , זייער מיזיניקעל, א צעבאלעוועט בר־מצוה־בחור'על.

מ ש ה ' ל ע ז י י ד ע נ ש ט א מ ע ר , שאלאנט'ס מחותן, איין אפגעפוצט אידעל, איינגעטונקען אין יחוס.

א י ט ע ל ע , זיין ווייב, טראגט פערל אין דערוואכען.

א ר א נ ט ש י ק , זייער זוהן, חנה'ס חתן, א „סטאטעטשנע" בחור.

פ ע ס י ל , איין ארעמע קרובה מלכה'ס, א ווייבעל מיט א פאטשיילע.

ד א ו ו י ד ק ע , מאטוויי'ס א חבר, א קארטענשפיעלער.

ב ע נ י , א איד מיט א זאנטיק, האלב מעקלער, האלב שדכן.

מ א ש ע , א שטובמיידעל ביי די שאלאנטס.

בחורים מיט שווארצע העמדלעך, מיידלעך מיט רויטע בלוזקעס און גלאט פארשוינען.

די געשיכטע קומט־פאר אין א גרויסער שטאדט.

ערשטער אַקט.

ביי אַ גרויסען, רייך־געדעקטען טיש זיצט מ א י ר ש אַ ל א נ ט אין אַ חאַלאַט, פערטיעפט אין חשבונות. — מ ל כ ה איז בעשעפטיגט ביים סאַמאָוואַר, טראָגט אונטער איטליכען טיי. — פ ל אַ ר אַ , איין אָנגעפּודערטע, מיט ברייטע צעשניטענע אַרבעל, זיצט אין אַ וויעגשטוהל, וויעגט זיך און זינגט שטילערהייד. — ח נ ה , פערטיעפט אין אַ ביבעל, ליעגט. — מ אַ ט ו ו י י , אַ צעקאָטשעטער, פייפט אונטער שטילערהייד.

ערשטע סצענע.

מ ל כ ה (אויף רוסיש). שאַשע! שאַשענקע?

ס אַ ש ק ע (פונ'ם אַנדערען חדר, אויף רוסיש). וואַס איז, מאַמאַשאַ?

מ ל כ ה . וואַס טהוסט דו דאָרטען?

ס אַ ש ק ע . איך וואַש די קאָץ. וואַס איז דען?

מ ל כ ה . געה טרינקען טיי! (מאַטוויי און פלאַרא לאַכען).

ח נ ה (צו דער מוטער). אנדערש קאָנסט דו טאַקי מיט איהם ניט רעדען, נאַר אויף רוסיש?

מ ל כ ה . ווי אַזוי דען זאָל איך רעדען, אַז איהר רעדט אַלע אַזוי? איך וואָלט אודאי געוואָלט בעסער רעדען אויף אידיש, אויף מאַמע־לשון, נאַר וואַס זאָל איך טהון, אַז איהר אַלע, און אפילו אַט דער אַלטער נאַרר (זי בעווייזט אויף מאיר'ן), האָט זיך אַנגערעדט, מע זאָל אַרויסטרייבען אונזער הייליגען לשון. און ווער שמועסט, פון זינט מיר זענען אַריבערגעפאַהרען אַהער, אין דער דאָזיגער פאַרשאָלטענער שטאָדט! וואַס, אפשר ניט אַזוי, מאיר?

מ א י ר . וואַס ניט אַזוי? אַז דו ביזט אַ בהמה? (מאַטוויי און פלאַרא לאַכען).

מ ל כ ה . לאַכט, לאַכט! דאַס עפּעלע פאַלט ניט ווייט פונ'ם בוימעלע. „יאַקי טאַטקאַ, טאַקי דזיעצקאַ“...

מ א י ר . שוין? האסט שוין אנגעהויבען מיט דיין מוסר, מיט'ן טייטש־חומש און מיט'ן פעטשענע־ווארענע? (מאַטווייי און פלארא לאַכען). וואו איז חיים? וואו איז וואלאדי? (קוקט זיך ארום). פאר וואס זעהט מען זיי נים?

מ ל כ ה . שלאפען נאך מן הסתם.

מ א י ר . אזוי שפעט? טאמער וואלט מען זיי אויפגעוועקט טרינקען טיי?

מ ל כ ה . א רחמנות, זיי האבען זיך שפעט געלעגט שלאפען.

מ א י ר (קוקט אין די פאפירען). געלערענט?

מ א ט ו ו י י . פארשטעהט זיך! ווי דען? מיר דאכט, אז זיי זענען ביידע געקומען אהיים מיט'ן טאג גלייך.

פ ל א ר א . מיט'ן טאג גלייך? געוועזן שוין גרויסער טאג.

מ א י ר (צו מלכה'ן). וואס הייסט דאס? וואו איז מען דאס געוועזן? וואוהין געהט מען דאס ארום גאנצע נעכט? וואס פאר ארומגעהעכטסען ביי נאכט?

מ ל כ ה . וויים איך וואס — קינדער פלאפלען!

מ א ט ו ו י . מאמאשע! וואס דארפסט דו זיי פארענטפע־רען? זיי זענען געוועזן אויף א „זאסעדאניע". וואס איז דער אומגליק?

מ א י ר . וואס פאר זאסעדאניעס גאר?

פ ל א ר א . שפיעלסט זיך מיט זיי? יענע קעהרען וועלטען!

מ א ט ו ו י י . מע ברענט די באד!

ח נ ה (גישט צוגענומען די אויגען פונ'ם בוך). אלץ בעסער ווי שפיעלען גאנצע נעכט אין קארטען.

פ ל א ר א (צו מאַטווייען). דאס איז שוין אין דיין גארטען אריין, מאטוויי...

מ א ט ו ו י י . „לאנגע האר, זאגט מען, קורצער שכל". ביי איהר איז ביידע זאכען: אי קורצע האר, אי קורצער שכל.

ח נ ה . אי פלאטשיג, אי אהן טעם.

מ א ט ו ו י י (ציהט אוים א לאנגען פייף). פי־יו־יט!

מ א י ר (הויבט אויף דעם קאפ). ווער פייפט עס? וואס פאר א פייפעריי?

מ ל כ ה (צו די קינדער מיט א געבעט). לאז זיין שטיל, איך בעט אייך! (עס קומט אן ח י י ם, טהוט א קוש דעם פאטער. גיט חנה'ן די האנד, מ ל כ ה טראגט איהם אונטער טיי).

צווייטע סצענע.

מ א י ר . וואו ביזט דו דאס געוועז, חיים? וואס פאר זא־סעדאניעם ביי דיר?

ח י י ם . פון ציוניסטען.

מ א ט ו ו י י . פון ארץ־ישראל־אידען.

מ א י ר (איראניש). וואס זשע איז געבליבען דארטען ביי אייך אויף דער אסיפה?

מ א ט ו ו י י . מע זאל אריבערפעקלען אלע אידען קיין ארץ־ישראל.

ח י י ם . ניט אלע... די אידען, וואס זיי געפעלט ניט ארץ־ישראל, קאנען בלייבען דא.

מ א ט ו ו י י . עס געהט זיי אפ צום רומעל נאר א ווייס פערדעל. (פלאהא לאבט נערוועז. עס קומט אן ו ו א ל א ד י מיט א פעקעל ביכער, טהוט א קוש דעם פאטער, קוועטשט חיים'ן און חנה'ן די האנד. מ ל כ ה טראגט איהם אונטער טיי).

דריטע סצענע.

ו ו א ל א ד י . וואס איז דא אזוי פרייליך?

ח י י ם . וואס פעהלט זיי?

מ א יר (צו וואלאדי'ן, ביושט אויפגעהויבען די אויגען). נו, און דו, וואלאדקי? וואוהין ווילסט דו אריבערפיהרען די אידען אויך קיין ארץ ישראל? צי אפשר גאר קיין מצרים?

וואלאדי. וואס דארף מען קיין מצרים? מע קאן ניט זיין קיין שקלאפען דא?

מאטוויי. פאפא! דאס מיינט מען אונז און דיך אויך בתוכם...

מאיר (צו וואלאדין אין גוטען מוטה). מיט א טאטען רעדסט דו אזעלכע ווערטער, דו שייגאץ איינער?

וואלאדי. וואסערע ווערטער? (מאטוויי פייפט, פלארא לאכט).

מאיר (שטרענג). וואס פאר א פייפעריי? וואס פאר א געלעכטער?

מלכה (לויפט צו). אבער לאז זיין שטיל! קינדער, לאז זיין שטיל, איך בעט אייך! (עס קומט אן סאשקע מיט צוויי קעצ־לעך אונטער ביידע הענד. ער קושט פריהער דעם פאטער, נאכדעם די מו־טער. מלכה באזעצט איהם, דרעהט זיך ארום איהם, גיט איהם טיי, ער האדעוועט די קעץ מיט מילך).

פיערטע סצענע.

מאטוויי. אהא! ער איז שוין דא מיט דער משפחה!

פלארא. סאשקע מיט די קעץ!

סאשקע (קוקט ניט אויף קיינעם). פאר וואס קויפט מען מיר ניט קיין וועלאסיפעד?

מלכה (לויפט צו צו איהם). לאז זיין שטיל, סאשענקע! וואס טויג דיר זיך האלטען מיט אזא מיאוסקייט? ווארף זיי ארויס! שאדט צום זכרון! א שרץ!

סאשקע (הערט זי ניט). פאר וואס קויפט מען מיר ניט קיין וועלאסיפעד? (הויך). קיין וועלאסיפעד פאר וואס קויפט מען מיר ניט?! (אלע לאכען, חוץ מלכה'ן).

מאיר (רייסט זיך אפ פון די פאפיערען). הא? וואס האט ער געזאגט? וואס זאל מען איהם קויפען?

מ ל כ ה . ווייס איך וואס א קינד פלאפלט! ... א לעסיפער האסט דו צוגעזאגט איהם קויפען, וואס?

מ א י ר . וואסערע לעסיפערען! וואסערע פלאמען! אזא קליינער וועוורק ווי דו דארפסט נאך לערנען, ניט ארומפאהרען אויף לעסיפעדען און שפיעלען זיך מיט אזא פאסקודסטווע! (ווארפט אראפ די קעץ; סאשקע הויבט זיי אויף איין מאל און צוויי מאל און דריי מאל. אלע לאכען, חוץ מלכה'ן). וואו זענען דיינע לעהרערס וואו?

ס א ש ק ע . לעהרערס? חא־חא־חא! געווען איינער א לעהרער, איז ער אויך נישטא.

מ א י ר . וואס הייסט איינער א לעהרער? נו, און דער מלמד — וואו איז דער רבי?

ס א ש ק ע . וואסער מלמד? וואסער רבי? שוין לאנג דורכגעטריבען!

מ א י ר (איבעראשט). הא? וואס? דורכגעטריבען? ווער האט איהם דורכגעטריבען? ווער האט דאס געהאט א העזה ארויס־טרייבען א מלמד אהן מיר? (קלאפט מיט די הענד אין טיש). איך בין דא בעל הבית, צי ניין? וואס שווייגט איהר? ווער איז דא בעל הבית? (ער געהט אריין וואס ווייטער אין אלץ מעהר כעס, ווארפט די קעץ פונ'ם טיש; סאשקע וויל זיי אויפהויבען, דער פאטער טרייבט איהם דורך). געה דיר, דו פידסווינעק איינער, מיט דער פאסקודסטווע! (סאשקע מיט די קעץ געהט אוועק, מורקעט אונ־טער דער נאז: „א פערשאלטענע שטוב"...).

פינפטע סצענע.

מ א ט ו ו י י (ציהט אויס א לאנגען פייף). פי־יו־יט!
פ ל א ר א . (שטיקט זיך שטילערהייד). חי־חי־חי!
ח י י ם (צו וואלאדי'ן). א זעלטען בחור'על!
ח נ ה . זעלטענע ערציהונג!

וואלאדי (דעקלאמירט). „וואט זלאנראוויא דאסטאיניא פלאדי“... (אפאר מינוט העהשט א שטילשוויינעניש).

חיים (צו וואלאדי'ן). ווען מאכען מיר א דיסקוסיע?

וואלאדי. נישטא דערווייל קיין פלאץ... (צו חנה'ן). נעמסט איין אנטהייל אין אונזערע דעבאטען?

חנה. מיט פערגניגען. ווען וועט דאס זיין?

פלארא. וואס? א ספעקטאקל?

חיים (צו וואלאדי'ן). וואס חלומ'ט זיך א הוהן?

חנה. פראסע.

פלארא (צו מאטוויי'ען). וואס זאגסט דו אויף אונזער קורסיסטקע? זי מיינט, אז ווי באלד מע שערט זיך אונטער די האר, אזוי נעמט מען שוין צו אויף די קורסען...

מאיר. הא? קורסען? וואס פאר קורסען?

מלכה. ווייס איך וואס קינדער פלאפלען!

מאטוויי. זי פארגעסט, אז דערווייל איז זי א אידישע טאכטער, דאס הייסט, א „זשידאווקע מיט איין אטעסטאט“.

חיים. אלץ שענער ווי וואלגערען זיך אין אלע קלובען.

וואלאדי. און שפיעלען אין קארטען.

מאיר. וואס פאר קלובען? וואס פאר קארטען?

מלכה. ווייס איך וואס קינדער פלאפלען! (צו די קינדער). איך בעט אייך, לאז זיין שטיל! (עס ווערד אויף א ווײלע שטיל. יונגוואַרג רעדען צווישען זיך שטילערהייד).

מאיר (שטעהט אויף פונ'ם טיש). ווער וועט מיר אנשרייבען עפיס א רעכטען בריעף צום פריץ, צום גראף מיין איך?... ער שרייבט מיר, דער גראף, אז מע דינגט ביי איהם וואלד, מע גיט איהם, זאגט ער, איין אייזערנעם פרייז... ער מיינט, איך ווייס ניט, וואס ער מיינט!... עס ציהט איהם שוין אהין, קיין „מאנטע־קארעל“ ציהט עס איהם! א קערטעלע!... בעדארף ער האבען

געלד... בלאָטע! איך וועל נישט דערלאָזן, מע זאָל האַקן דעם וואַלד, מאַכן איהם אַ תּל פון דער אימעניע, אָבער גאָר לאָ!... (געהט צו צו אַ שרייבטישעל, וואָס ביי דער זייט). מע בעדאַרף איהם אוועקשרייבן אַזאַ בריוועל, ס׳זאָל איהם נעמען! ... נו, קינדער! ווער שרייבט?

מ אַ ט ו ו י י. איך האָב גאָר פאַרגעסן, אַז כ׳האָב היינט קיין צייט ניט. (הויבט זיך אויף און געהט אַוועק).

פ ל ה ר אַ. איך וועל מיך היינט אַמאָל אָנטהון, צי ניין? (הויבט זיך אויף און געהט אַוועק).

מ אַ י ר. נו?

ח י י ם (צו וואַלאַדי׳ן). נו? ווּעסט אפשר שרייבן?

ו ו אַ ל אַ ד י (צו חיים׳ן). פאַר וואָס ניט דו?

מ אַ י ר. נו?

ח נ ה (געהט צו צום טישעל). אָט וועל איך. (נעמט זיך צו דער פּען).

מ אַ י ר. שעמען מעגט איהר זיך! מילא יענע צוויי עלטערע האָבן זיך אָפּגעטראָגען, איז האָטש דער פאַרדראָס ניט אַזוי גרויס: ס׳איז פאַר זיי אַ סוד, זיי קאָנען נעבאַך נישט... אָבער איהר, ימח־שמו׳ניקעס? איהר יכול׳ט דאָך יאָ! קאַרג קאָסט איהר מיך אָפּ?... אַ וואויל קינד איז מאַקי חנה׳לע... (צו חנה׳ן). שרייב... (שטעלט זיך אַוועק אין אַ פאַרטראַכטע פּאָזע, דיקטירט). שרייב איהם אַזוי: „יעוואַ סיאַטעלסטוואָ יאַסנאָוועלמאַזשנעמו פּאַנו הראַביאַ“... שוין?

ח נ ה. שוין.

מ אַ י ר (מיט די הענד). „ראשית חכמה קום איך דיר, יאַסנאָ־וועלמאַזשנע פּאַן הראַביאַ, צו מעלדען... ניין! ערנידעריגסט צו מעלדען מיין איבערגעבענהייט... ניין! מיין אַלערטיעפּסטע אי־בערגעבענהייט“... שוין?

ח נ ה. שוין.

מ א י ר. „מיין אלערטיעפסטע איבערגעבענהייט און גע־טריישאפט... ניין! מיין שטענדיגע געטריישאפט צו דיר, יאסנא־וועלמאזשנע פאן הראביא, און צו דיין הויזגעזינד... ניין! צו דיין יאסנאוועלמאזשנע הויזגעזינד..."

ח י י ם (הויך). איך פארשטעה ניט, צו וואס זאל א איד זיך מאכען אזוי נידעריג פאר א פריץ?

ו ו א ל א ד י. וואס עפיס א איד? און גלאט א מענש פאר א מענשען?

מ א י ר (אויפגעהויבען דעם קאפ). הא? שרייבען קען איך נישט — מע האט מיך ניט געלערענט. נאר וו א ס און ווי אזוי צו שרייבען צו א פריץ — דאס בעדארף איך מיך ביי אייך ניט לערנען. איך וועל מיך נאך אויסגלייכען מיט אלע אייערע קענערס דארטען, און אפשר נאך מיט א סמיטשיק. צי איהר מיינט טאקי, אז ווי באלד איך קען ניט קיין געאגראפיע, אזוי בין איך שוין גאר א בהמה און פארשטעה שוין גאר ניט?

ח י י ם. ווער זאגט דען? מע שמועסט נאר פון דעם, למאי זאל א איד אזוי אנבויגען דעם קאפ פאר א פריץ היינטיגע צייטען?

ו ו א ל א ד י. וואס עפיס א איד? יעדער מענש בעדארף זיך האלטען מענשענגלייך. א מענש בעדארף קודם־כל אכטען זיך אליין, אליין קוקען אויף זיך, ווי אויף א מענשען.

מ א י ר. גוט, גוט. דער גראף קען מיך, ברוך השם, נישט דאס ערשטע יאהר, און האטש איך האב אין די „גימענאזיעס" ניט געלערענט, וועט ער פון דעסטוועגען אוועקגעבען פאר מיר דריי הונדערט פאר פיינע בריות אזעלכע ווי איהר, ווארום ער ווייסט, פארשטעהט איהר מיך, אז איך בין איהם געטריי און איבערגעגעבען ווי א הונט...

ח י י ם און ו ו א ל א ד י (ביידע מיט אמאל). אט־אט, אט דאס מיינט מען טאקי! אט דאס ווארט „הונט" איז איבעריג.

מ א י ר (אויפגערעגט). ווילט איהר מיך לערנען שכל, הייסט עס? די נאז שנייצט אוים, יונגע צוציקעס וואס איהר זייט! (שרייט אלע מאל העכער). וואס פאר א העזה האט איהר דאס גאר אזוי צו רעדען מיט א טאטען, הא? וואס שווייגט איהר?!...

מ ל כ ה (לויפט אונטער אין אימפעט). אבער גענוג! לאז זיין שטיל, אין גאטעס ווילען, מאיר! (שיקט ארויס חיים'ן און וואָ־לאדי'ן, נעמט צו די פען ביי חנה'ן). נו, גענוג. לאז איבער אויף שפעטער. מע וועט שוין שפעטער שרייבען. (חנה געהט אפ, מאיר און מלכה בלייבען אליין).

זעכסטע סצענע.

מ א י ר (שפאנט ארום איבער'ן שטוב). נו, א שטוב! נו, קינדער!

מ ל כ ה . דיין שטוב, דיינע קינדער...

מ א י ר . און דיין השגחה.

מ ל כ ה . נישט דו האסט דאס בעדארפט זאגען!

מ א י ר . און דו וואלסט בעסער שווייגען.

מ ל כ ה . שווייגען? איך האב שוין גענוג געשוויגען. איינ־געמיעדט זיך שווייגענדיג. צייט איך זאל שוין עפים רעדען. איהר לאזט מיך דען אויסרעדען א ווארט? איך האב דען אויך עפים א דעה? און ווער איז שולדיג, אז נים אט די שטאדט מיט דער שטוב מיט דעם נייעם שנים? נישט געוועזן קיין געלד, איז נישט געוועזן קיין טארעראם, מיט קיין הארמידער, מיט קיין פוסטעקראטישע גענג. נישט געוועזן די גרויסע שטאדט, האב איך נישט געוואוסט פון קיין שפיעגלען, מיט קיין פאטעלען, מיט קיין צאצקעס,מיט קיין טאפטשאנעס, מיט קיין לעסיפעדען... .

מ א י ר . ווער האט דאס אויסגעטראכט, אז ניט דו, צוליעב'ן טייערען מיזיניקעל?

מ ל כ ה (אַ פּליעסק מיט די הענד). אוי, איך וועל מיר נאָר אַ מעשה אָנטהון! איך האָב אויסגעטראַכט? איך? דו האָסט שוין, אַפּנים, פאַרגעסען, מאיר, אַז דו ביזט געקומען צו פאָהרען אַנומעל־טען פון׳ם גראַף, האָסט דו אַליין געזאָגט, אַז דו וועסט איהם קויפען אַ לעסיפּעד. איך וויים? איך זאָל, דאַכט מיר, לעבען דריי הונדערט יאָהר, וואָלט איך מיך בעגאַנגען אָהן דעם! אדרבא, איך האָב גע־זאָגט, מע דאַרף ניט, איך האָב גאָר מורא געהאַט, דאָס קינד זאָל זיך סך הכל ניט אויסברעכען אַ האַנד אָדער אַ פוס, האָט מען נאָך געמאַכט פון מיר דאָס גרעסטע געלעכטער!

מ א י ר . פאַרשטעהט זיך, מע האָט געלאַכט. ביזט אַ גע־שלייערטע האַנדזי, לאַכט מען!

מ ל כ ה. און דו ביזט דאָך דער גרויסער חכם מיט׳ן גרויסען פּוסטעקראַט! זינט מיר האָבען באַקומען געלד און ארויסגעפּאָה־רען אין דער דאָזיגער שטאָדט, זענען מיר געוואָרען מיט גאָטס הילף גאַנצע פּוסטעקראַטען!

מ א י ר . און אַז מיר זענען, ניט היינט געדאַכט, געזעסען אינ׳ם פאַרשטונקענעם שטעדטעל און גע׳פגר׳ט פאַר אַ דרייערעל, איז דיר געווען בעסער? עס לוינט דיר נים, אַפּנים, וואָס איך הייס איצטער „פּאַני שאַלאַנט" און בין אַ מחותן מיט משה׳לע זיידענשטאַמער? צי נאָך דיין שכל קומט אפשר אויס, אַז ס׳איז גע־ווען שענער דעמאָלט, אַז איך האָב געהייסען „מאיר טשאַלענט". און דיך האָט מען גערופען „די טשאַלענטיכע" — אַ יאָ?

מ ל כ ה . איך זאָל האָבען די ברכות, רבונו של עולם! ס׳איז מיר גאָר געווען בעסער, אַז איך האָב געהייסען „טשאַלענטיכע" און בין מיר געשטאַנען ביי די פיש...

מ א י ר . ש ש ש!. . . בהמה! דאַרפסט, אַז די קינדער זאָלען נאָך דערהערען?

מ ל כ ה . איז וואָס? לאָזען זיי הערען! איך דאַרף מיך שעמען פאַר זיי? איך האָב עפּיס גע׳גנבה׳ט? חלילה צוגענומען

פרעמדם? איך האב עהרליך, כשר פארדיענט... הלואי וואלטען מיר ניט אוועקגעווארפען די אלטע פרנסה, נישט פארגלוסט קיין גרינגע פויגעלעך מיט קיין פריצים, מיט קיין גראפען, מיט קיין אימעניעס, און ניט איבערגעפאהרען אהער, אין דער דאזיגער פארשאלטענער שטאדט, צווישען הולטייעס, וואס מע ווייסט נאר אויסברענגען, טרענצלען קערבלעך דער רוח ווייסט אויף וואס, אויף שפיעגלען מיט מאפטשאנעס, מיט „טרעיאטערס", מיט גימע־נאזיעס, מיט סאבראניעס, מיט גוליאניעס — טפו!

מ א י ר (לאכט). „סאבראניעס־ גוליאניעס"? חא־חא־חא!

מ ל כ ה. לאכסט? אז אך און וועה צו דיין געלעכטער! ... איך זאל האבען די טויזענדער, וואס ס'איז געווען בעסער דעמאלט אהן געלד, ווי אצינד מיט געלד... ניט געוועזן קיין געלד, זענען די קינדער געווען קינדער; אצינד זענען די קינדער קיין קינדער ניט, די מאמע איז קיין מאמע ניט. איטליכער געהט וואוהין ער וויל; איינער אין ליסי, דער אנדערער אין סטריסי. משטיינס געזאגט, צעזעעט און צעשפרייט אויף אלע זיבען ימין!... (וויינט, לאזט זיך צו דער טהיר, בעגעגענט זיך מיט די מחותנים, מ ש ה'ל ע ז י י ד ע נ ש ט א מ ע ר און חיין ווייב א י ט ע ל י, טהוט זיך א נעם צוריק).

זיבעטע סצענע.

מ א י ר (שטעהט אויף, געהט זיי אקעגען, רייבט א האנד אן א האנד). א? ברוך הבא, געסט! זיצט, זיצט, מחותן! מחותנת'טע, זיצט! מלכה! הייס געבען טיי, הייס מאכען קאווע, הייס דער־לאנגען עפיס פארבייסען! (מלכה שאפט. עס ווערד אריינגעטראגען א גרויסע זילבערנע טאץ מיט אלדאס גוטס). וואס זשע מאכט איהר עפיס, מחותן? ווי געהט עס אייך אין געזונד? וואס מאכט עפיס דער חתן? פאר וואס זעהט מען איהם ניט?

ז י י ד ע נ ש ט א מ ע ר. וואס זאלען מיר מאכען? מע לעבט, דאנק גאט. (צעלעגט זיך גאנץ ברייטליך אין א ווייכען פאטעל,

טראַגט אונטער אַ זילבערן פּושקעלע מיט טאַבעקע צו דער נאָז, רעדט הויך, געצעהלטע ווערטער, און לאָזט אויס אַלע מאָל מיט אַ לאַנגען „און יאַאַאַ!!!“. ביידע מחותנת'טעס זעצען זיך אוועק איינס אַקעגען דאָס אַנדערע מיט צענויפגעלעגטע הענד און מע רעדט שטילערהייד).

מ א י ר . וואָס זשע הערט זיך עפּיס ביי אייך? זעהט, נעמט עפּיס אין מויל אריין, מחותן. מחותנת'טע, נעמט עפּיס! מלכה! בעט, זיי זאָלען עפּיס נעמען אין מויל אריין!

מ ל כ ה . נעמט עפּיס, פאַר וואָס נעמט איהר עפּיס ניט, איך בעט אייך!

ז י י ד ע נ ש ט א מ ע ר . ס'איז אזוי די מעשה. געגאַנגען פערביי. וואָלט נישט אריינגעגאַנגען. רופט זיך אָן צו מיר זי: „לאָמיר אריינגעהן“. זאָג איך: „וואָס עפּיס פּלוצים אין מיטען דרינען?“ זאָגט צו מיר זי: „וואָס אהרט דיך? מיר זענען שוין דאָ, לאָמיר אריינגעהן“. זאָג איך: „מילא, לאָמיר אריינגעהן“... און יאַאַאַ!... איך בין, דאַרפט איהר וויסען, נישט קיין ליעבהאָבער אויף געהן. מיר אַלע האָבען נישט ליעב געהן. די זיידענשטאַמערס האָבען פיינט געהן. חאָטש אפילו דער דאָקטאָר האָט מיר אָנגע־זאָגט, איך זאָל דוקא געהן, און דוקא אסך! צוליעב דער לופט. וואָרום לופט איז אַ גרויסער ענין... און יאַאַאַ! נאָך מיין זיידע, עליו השלום, פלעגט זאָגען, אַז לופט — דאָס איז אַזאַ מין זאַך, וואָס סאַי אַ מענטש, סאַי, להבדיל, אַ בהמה אָדער אַ חיה, אָדער אַזוי אַ לעבעדיגע זאַך, קאָן זיך אָהן דעם נישט באַגעהן. מחמת לופט איז אַזאַ מין זאַך, וואָס, וואָס... פאַרשטעהט איהר מיך... נאָך דער רמב"ם ברענגט, אַז על פּי חכמת הדאָקטאָריע קומט אויס, אַז בשעת אַ מענטש האַפּט דעם אָטעם... און יאַאַאַ!... איהר האָט דאָך געהערט מסתמא פונ'ם רמב"ם?

מ א י ר . געהערט, ווי דען? ... פאַר וואָס נעמט איהר עפּיס ניט אין מויל אריין, מחותן? מחותנת'טע, פאַר וואָס נעמט איהר עפּיס ניט? מלכה! בעט, זיי זאָלען עפּיס נעמען אין מויל אריין!

מ ל כ ה . נעמט עפּיס, פאר וואס נעמט איהר עפּיס נים, איך בעט אייך?

ז י י ד ע נ ש ט א מ ע ר . ברענגט ער, דער רמב"ם הייסט עס, ערגיץ אין איין ארט, אז על פּי „חכמת הפילוסופיע" איז לופט כמעט אזוי נויטיג, ווי וואסער. און וואסער איז דאך מים, פון די ארבעה יסודות, הייסט עס... (צעהלט אויף די פינגער). רוח— לופט, מים—וואסער, אש—פייער, עפר—ערד... (טהוט א ניס).

א י ט ע ל י . צו געזונד און צו אריכת ימים!

מ א י ר און מ ל כ ה . צו געזונד און צו אריכת ימים!

ז י י ד ע נ ש ט א מ ע ר . א דאנק... און יאאא!... איז וואו האלט איך, הייסט עס? ביי די ארבעה יסודות...

א י ט ע ל י . יא! דו האסט דאך געוואלט, דאכט מיר, שמועסען מיט זיי פון עפּיס איין אנדער ענין גאר?...

ז י י ד ע נ ש ט א מ ע ר . וואס זשע האבען מיר אזוי קיין צייט נים? מיר וועלען נאך רעדען. דו ווייסט דאך, אז די זיידענשטאמערס האבען פיינט חאפּ־לאפּ. די זיידענשטאמערס האבען צייט. די זיידענשטאמערס האלטען פונ'ם גלייכווערטעל: „געה נישט גיך, וועסט דו נישט רייסען קיין שיך". איהר האט געהארכט אמאל דאס דאזיגע גלייכווערטעל? דאס איז מיין זיידענס א ווארט. מיין זיידע, עליו השלום, האט געהאט אין זיך ווערטער— וואס ווייסט איהר? וואס ווייסט איהר?... און יאאא!... „דאס עפּעלע, פלעגט ער זאגען, פאלט נישט וויים פונ'ם בוימעלע". און „יחוס־אבות, פלעגט ער זאגען, נא בית הקברות". אדער: „אז גאט וויל, שיסט א בעזעם". האט איהר געהערט אמאל דאס ווארט? איז דאס אויך זיינס... הא, איטעל, וואס זאגסט דו?

א י ט ע ל י. זיינס, זיינס, זכר צדיק לברכה! נאר מיר דאכט, אז...

ז י י ד ע נ ש ט א מ ע ר . האב קיין יסורים נים, איך ווייס וואו איך האלט... און יאאא!... איז מיין זיידע, זכר צדיק לברכה,

געוועז א איד א חכם און א גרויסער מיוחס, ווי אייך איז בעוואוסט, דעם אלטען רזשישטשעווער רענדאר'ס איין אייניקעל. איהר פאר־שטעהט? פון איין זייט דער „בעל השור שנגח“, פון דער אנדערער זייט דער רזשישטשעווער רענדאר, וואס געהייסען האט ער אהרן און גערופען האט מען איהם „רב אהרן“. דאס איז ער טאקי נאך איהם א נאמען, דער חתז אייערער, א שקאץ א גרויסער! ווערליג דער נאמען זיינער. וואלט ער געמענט זיין א קאפעטשקעלע פרו־מער, חע־חע, נאר גאר נישט, מע קאן מיט היינטיגע קינדער גאר נישט מאכען. אז ס'איז גאר געווארען א מאדע — אלע ווילען לערנען זיך! אלע ווילען לערנען!

א י ט ע ל י. שטודירען אין די קלאסען.

ז י י ד ע נ ש ט א מ ע ר. און יאאא!... האב איך געזאגט מיין זוהן: לערנען — וויפיעל דו ווילסט, אבי ניט אין די קלאַ־סען! ווארום אונזער משפחה, ווי אייך איז ידוע, איז קיין עין הרע א היבשע משפחה, וועט איהר פון דעסטוועגען ניט געפינען ביי אונז נישט קיין דאקטאר, נישט קיין אדוואקאט. נישט מחמת מיר זענען, חלילה, אזעלכע פארברענטע חסידים; אדרבה, מהיכי תיתי, פאר וואס נישט? נאר גאר נישט, מיר זענען נישט גורס, מיר האלטען עפים נישט דערפון! (טהוט א מאך מיט דער האַנד). און יאאא!... קאנט איהר דערפון פארשטעהן, וואס פאר א פנים עס האט ביי מיר, אז ער קומט צו געהן צו מיר, דער חתן הייסט עס, און זאגט מיר, אז באשר אזוי ווי זי, הייסט עס, וויל, ער זאל זיך לערנען נאך...

א י ט ע ל י. שטודירען, הייסט עס, אין די קלאסען.

ז י י ד ע נ ש ט א מ ע ר. און יאאא!... זי איז איהם מסית ומדיח, רעדט איהם צו, הייסט עס, ער זאל זיך מכין זיין, צוגריי־טען זיך הייסט עס, אין די קלאסען, און די חתונה, זאגט זי, זאל מען אפלעגען אויף שפעטער, אויף אמאל, הייסט עס. זי האט צייט. חע־חע!...

מ א י ר (צעטראָגען). ווער? וואו?

א י ט ע ל י. טאַקי אייער טאָכטער מיינט מען, די כלה, הייסט עס, דרודעלט אַן דעם חתן...

מ א י ר (חאַפּט זיך אויף). האַ? וואָס? ווער? חנה?... מלכה, דו הערסט?

מ ל כ ה. ווייס איך וואָס קינדער פּלאַפּלען!

ז י י ד ע נ ש ט א מ ע ר. קינדער, זאָגט איהר, פּלאַפּלען? עס קאָן זיין. מסתמא קענט איהר בעסער אייערע קינדער... אימ־ליכער קען זיינע קינדער... איך ווייס, אַז מיינע קינדער פּלאַפּלען נים, חע־חע! אַט, למשל, מיינע קינדער זענען נישט קיין ציוניס־טען. די זיידענשטאַמערס האַלטען עפּיס נישט פון דעם ציוניזם... נישט מחמת איך האָב עפּיס חלילה צו די ציוניסטען אַ טענה? אדרבה, מהיכי תיתי, פאַר וואָס ניט? נאָר גאָר נישט, איך בין נישט גורם, איך האַלט נישט דערפון! (אַ מאַך מיט דער האַנד). צי אַשטייגער, כדומה למשל, די היינטיגע ווייסע־חברה׳ניקעס מיט די היינטיגע גענג זייערע, וואָס ווילען איבערקעהרען די גאַנצע וועלט מיט׳ן קאָפּ אַראָפּ, מיט די פיס ארויף, ווילען זיך צעטיילען מיט אייער געלד, דרינגען, אַז אַלסדינג, וואָס איהר האָט, איז דאָס נים אייערס, פריהער גאָטס און נאָכדעם פרעמדס, הייסט עס, ס׳איז ביי אייך סאַמע גנבה, גזלה... און יאַאַאַ!...

מ א י ר (אויפגעבראַכט). איך האָב ביי קיינעם נישט גע־גנבה׳ט, קיינעם נישט בע׳גזל׳ט. איך האָב מיין געלד כשר פער־דיענט! איך האָב גענוג געהאָרעוועט דערויף! איך בין גענוג...

ז י י ד ע נ ש.ט א מ ע ר (שלאָגט איהם איבער). איך ווייס, איך ווייס! ס׳ניט איך זאָג עס! דאָס זאָגען זיי, די ווייסע־חברה׳־ניקעס, הייסט עס... און יאַאַאַ!...

מ א י ר. וואָסערע ווייסע־חברה׳ניקעס?

ז י י ד ע נ ש ט א מ ע ר. אַט אַ די דאָזיגע, ווי, למשל, איי־ערע, די איינגערע.

מ א י ר (טהוט זיך א ווארף). הא ?...

ז י י ד ע נ ש ט א מ ע ר . איהר דארפט זיך ניט אפעסען דאס הארץ, מחותן! ס'איז נישט כדאי, כלעבען... (צו מלכה'ן). ווי אזוי זאגט איהר? קינדער פלאפלען, חע־חע?... (ניסט).

א י ט ע ל י . צו געזונד און צו אריכת ימים!

מ א י ר און מ ל כ ה . צו געזונד און צו אריכת ימים!

ז י י ד ע נ ש ט א מ ע ר . אדאנק... און יאאא!... איז וואו האלט איך, הייסט עס? רעדט זי איהם צו, מיינעם, הייסט עס, ער זאל זיך נאך אביסעל צולערנען...

א י ט ע ל י . שטודירען אין די קלאסען.

ז י י ד ע נ ש ט א מ ע ר . און יאאא!... און איך וויל גאר אפשטעלען די חתונה, פארשטעהט איהר מיך, אויף ראש חודש אלול, מחמת איך האב נישט ליעב קיין קלאסען, נישט מחמת איך האב עפים צו זיי; אדרבה, מהיכי תיתי, פאר וואס ניט? נאר גארנישט, איך בין נישט גורס. איך האלט נישט דערפון! (א מאך מיט דער האנד). און יאאא!... (א קוק אויפ'ן זייגער, חאפט זיך אויף). אר־וואו! אביסעל פארזעסען. מיר וועלען זיך נאך אומקעהרען מסתמא צו דעם ענין נאך אמאל, אז עס וועט האלטען ביי אפ־שטעלען די חתונה, אם ירצה השם... און יאאא!... איך האב פיינט דוחק את השעה זיין, איך האב נישט ליעב חאפ־לאפ על רגל אחת. די זיידענשטאמערס האבען צייט. „ווער עס לויפט, דער מיעדט זיך איין". האט איהר געהערכט אמאל דאס ווארט? ס'איז אויך מיין זיידענס, זכותו יגן עלינו. הא, איטעל, וואס זאגסט דו?

א י ט ע ל י (גרייט אויף אוועקצוגעהן). אלץ, אלץ איז זיינס, זכר צדיק לברכה!...

ז י י ד ע נ ש ט א מ ע ר (צו מלכה'ן מיט א זייט). ווי אזוי האט איהר געזאגט? קינדער פלאפלען? חע־חע! נישט אלע קינדער פלאפלען. מיינע קינדער פלאפלען נישט. די זיידענשטא־מערס פלאפלען נישט... א גוטען! (זוכט א מזוזה, געהען אפ. מאיר און מלכה בלייבען א מינוט אהן לשון, ווי געפלעפט).

אכטע סצענע.

מ א י ר (צו מלכה'ן). נו?
מ ל כ ה (צו מאיר'ן). נו?
מ א י ר. וואס נו?
מ ל כ ה. וואס וואס נו?
מ א י ר (א שטארקען שפיי אן דער זייט). טפו!...

סוף פון ערשטען אקט.

צווייטער אקט.

א רייך מעבלירטער זאַל ביי די שאַלאנטס, אנגעשטעלט און אָנגע־פּאַקט, ווי אין א מעבעל־מאגאזין. שפּיעגלען הויכע; פאַרטעפּיאַנעס צוויי; שטוהלען געגילטע; בילדער אויף די ווענט אַ סך; אויבענאַן, אין גילדענע ראַמען, צוויי גרויסע פאַרטרעטען: דער בעל־הבית אין אַ יאַר־מעלקע און די בעל־הבית'טע מיט אַ סך פּערעל אויפ'ן האַלז; ביי'ם קאמין זיצט אַ בייזער הונד מיט אַ מורא'דיגען קוק — סכנות נפשות; אַ גליק, וואָס פון גיפּס.

ערשטע סצענע.

מ א ש ע (דרעהט זיך אַרום מיט אַ באַרשט, שטעלט צענויף דאָס מעבעל, קעהרט און ראַמט און רעדט צו זיך אַליין). אַ שטוב! דריי־סיג מאַל אַ טאָג דאַרף מען נאָך זיי ראַמען, אויסראַמען זאָל עס זיי!... און קינדער? נו, קינדער! מע זאָל זיי געדיכט זייען און שיטער אויפגעהען! פאַהרט אָוועק דער בעל־הבית — קעהרען זיי איבער די גאַנצע שטוב הארע־קארע! (שטעלט אַוועק אַ שטוהל און צעברעכט אַ פיסעל). אַ בראָך פאַר אַ בראָך... לאָז עס זיין די כפרה פאַר מיר און פאַר כל ישראל, זיי האָבען גענוג!... בעסער פון אַלע איז מאַטווייטשיק, מיט'ן קאָפּ זאָל ער אַנלעגען! טאָג ווי נאַכט נאַר געקנייפּט זיך!... און אַ פלאַרעניו! ס'זאָל אויף איהר קומען אַיין אויסהאַפּעניש! טאַמער וויל די בעל־הבית'טע אַמאַל שענ־קען אַ קליידעל אַיין אַלטס, צי אַפּאָר שיך, לאָזט זי נישט... זי מעג טאַקי נישט פאַרמאַגען קיין מאָל!... אַ שטיקעל גליק, וואָס די „באַ־רישני" שטעלט זיך אַיין אַמאַל, די כפרה זאָל זי זיין פאַר דער „באַרישני" אינאיינעם מיט דעם קליינעם סאַשקע, פאַרברענט זאָל ער ווערען! מיר צעשניטען אַפּאָר נייע קאַלאַשען!... אַנגערוי־בערט ווי אין אַ באַד! (עפענט אויף אַ פענסטער און טרייבט ארויס דעם רויך מיט'ן האַנטוך). טאַמער פאַהרט אַוועק דער בעל־הבית

אויף איין טאג, קלויבען זיך צענויף אהערצו, צו די „פאניטשלעך“, גאנץ קעקעלי־קהל, פון דער וועלט בחורים: דער רוח ווייסט זיי, וואס זיי טהוען דא; ווישען ניט אפ די שטיוועל אפילו; רייסען זיך אויף די גארגלען און רויכערען, און רויכערען, און רויכערען! (טרייבט ארויס דעם רויך מיט'ן האנטוך, פערטשעפעט און צעברעכט א וואזע). א בראך פאר א בראך! (פארקעהרט די שטיקלעך וואזע). לאז זי זיין די כפרה פאר מיר און פאר כל ישראל, ס'איז ביי זיי דא גענוג!...

הערט זיך א קול פון אינוועניג: „מא־שע! מא־שע!“ — מאשע הויך אויף א קול). איך געה! איך געה! (שטיל פאר זיך). ס'איז אודאי פלארעניו מיט איהרע האר... דריי שעה דארף מען שטעהן אויף די פיס בשעת זי פארקעמט זיך!... א מענטש האט ביי זיי א ווערטה פון א הונט... עס מעג שוין קומען אויף זיי א חליריע אויף אלע בעלי־בתים, מע זאל שוין פון זיי אמאל עפיס אויפגערעכט ווערען, ליעבער גאט!... (דורך איין טהיר געהט מאשע אוועק; עס קומט אן פון דער אנדערער טהיר מ ל כ ה , נאך איהר — פ ע ס י ל. פעסיל קוקט זיך ארום אויף אלע זייטען איבעראשט, רעדט גיך, מאהלט ווי א מיהל).

צווייטע סצענע.

מ ל כ ה . ווען זשע, הייסט עס, קומסט דו אן? זיץ, פעסיל. הא? וואס זיצסט דו נישט?

פ ע ס י ל . אדאנק, איך קאן באשטעהן. (זעצט זיך אוועק מיט א זייט אויף איין עק ביינקעל). ווען איך קום אן — פרעגט איהר מיך? מיט'ן באהן קום איך אן. איך בין נעפאהרען פארביי בין איך גע־פאהרען, און האב מיך אנגעהויבען דערפרעגען, צי ווייסט איהר ניט, וואס מאכט עפיס טשאלענט? זאגען זיי: וואסער טשאלענט? זאג איך: מאיר טשאלענט. איהר קענט ניט מאיר טשאלענט? זא־גען זיי: מיר ווייסען ניט קיין טשאלענט; אפשר מיינט איהר, זאגען זיי, שאלאנט, מאיר שאלאנט?... זאג איך: איהר ווילט

שאַלאַנט, לאָז זיין שאַלאַנט. ביי אונז האָבן זיי געהייסן טשאַ־לענט: ער טשאַלענט און זי — טשאַלענטיכע...

מ ל כ ה (רייסט זי איבער). וואָס זשע מאַכט עפּיס דיין לייזער?

פ ע ס י ל. וואָס זאָל ער מאַכן? אַ מוכר־תבואה'ניק!... וואָס מע טהוט און וואָס מע מאַכט — איז שלים־שלים־מזל! האָט ער געהאַנדעלט מיט ווייץ, איז ווייץ געלעגן גייען איילען אין דער ערד. אחוץ וואָס די ווייץ אליין האָט געטווינט אויף כפּרות, איז ניט געוועזן קיין קונה אויף קיין ווייץ, חאָטש נעם די ווייץ און וואַרף אַרוים די ווייץ. זאָג איך איהם: וואָס האָסט דו זיך אָנ־געקלעפּט אין ווייץ? זעהסט דאָך, אַז די ווייץ איז ניט קיין ווייץ: נעמט מען, זאָג איך, און מע קויפט פּראָסע, און מע קויפט הירזש. געהט ער און קויפט הירזש. ווערד אַ זול אויף הירזש; אומעדום הירזש, וואו מען טהוט זיך אַ וואָרף — איז הירזש און הירזש! צו וואָס האָט דיר געטווינט, זאָג איך, הירזש? הירזש געהט דיר אָפּ? זאָגט ער: האָסט דאָך מיר אַליין געהייסן קויפען הירזש! האָב איך דען געמיינט, זאָג איך, דווקא הירזש?...

מ ל כ ה (רייסט זי איבער). נו, און די קינדער דיינע וואָס מאַכען?

פ ע ס י ל. די קינדער? לאָזען זיי זיין געזונד און שטאַרק. איהר ווייסט נישט היינטיגע קינדער? היינטיגע קינדער איז ניט דאָס, וואָס אַמאָליגע קינדער. אַמאָליגע קינדער זענען געוועזן קינ־דער, און היינטיגע קינדער וואָס? היינטיגע קינדער ווייסען נאָר געהן אויף „מעניסטראַציעס", נאָר לויפען, און גאָר שרייען, און נאָר ליאַרעמען, און נאָר פּילדערען! אַז עס קומט אונטער אַ יום־טוב אָדער אַ חאָגע, פאַלט מיר אַרוים די נשמה: קינדער, געהט נישט! קינדער, לויפט נישט! קינדער, שרייעט נישט!...

מ ל כ ה. וויפיעל קינדער האסט דו?

פ ע ס י ל. וויפיעל קינדער איך האב? לאזען זיי זיין געזונד און שטארק! איהר האט דען געזעהען אמאל א סך קינדער? נישטא קיין צופיעל קינדער! וויפיעל קינדער ס'זאלען ניט זיין, זענען זיי קינדער! איינע האב איך די עלטערע, רופט מען זי פאסיל, נאך דער באבע פאסי, איהר צו לענגערע יאהר; איז דאס א פאסיל — וואס זאל איך אייך זאגען? זינט גאט האנדעלט מיט פאסלעך, האט ער נאך אזא פאסיל נישט געהאט, מעגט איהר מיר גלויבען אויף נאמנות! און א חתן נעממ זי — שוין איין מאל א חתן, פון חתן־לאנד א חתן! (עס קומט אן פ ל א ר א, זעהט נישט פאר זיך קיינעם, דרעהט זיך אקעגען שפיעגעל, זינגט א ליעדעל און טאנצט אונטער).

דריטע סצענע.

פ ל א ר א (נעמט ארויס א בריוועל און לייענט אויף רוסיש). „ליעבסטע, טייערסטע פלארא! דיין זיס בריוועלע האט מיך דערקוויקט. איך בין זעהר צופריעדען, וואס דיין פאטער איז אוועקגעפאהרען און וואס איך וועל זיך קאנען זעהן מיט דיר היינט אויף דער אפערעטקע. צווישען טאג און נאכט וועל איך מיך אראפהאפען צו אייך און וועל דיך נעמען אין טהעאטער אריין. האב קיין פארדיבעל ניט, וואס איך קום נישט באלד; איך וויל נישט באגעגענען זיך מיט דיינע ברידערלעך, וואס מיינען, אז זיי מאכען גליקליך די וועלט מיט זייערע „סאבראניעס" און מיט זייערע „זאסעדאניעס". איך האב פיינט דיינע ברידער און האב פיינט דיין שוועסטער מיט די געשערענע האר. איך האב ליעב נאר דיך אליין, מיין טהייערער ענגעל, מיין נשמה, מיין הארץ, מיין לעבען פלארא!" (לעגט צענויף דאס בריוועלע, קוועטשט דאס צו צום הארצען). אך, מיין ליעבער טייערער מאקס!

פ ע ס י ל. אט דאס איז די גע'נט'ע אייערע? די גרושה? א בארליאנט דאס איז!

פ ל א ר א (דערזעהט, מהוט זיך א ווארף צוריק). וואס איז דאס פאר א שלים־מזל? אלע מאל, ווען דער פאפא פאהרט אוועק, טראגט אן דער רוח איין אנדער שווארץ יאהר!

פ ע ס י ל. שלים־מזל זאגסט דו? שלים־שלים־מזל! וואס זאל מען טהון, אז גאט וויל נישט געבען קיין מזל? ווי זאגט מען דאס: אהן מזל זאל מען גאר ניט געבוירען ווערען! איידער א פונט גאלד איז בעסער א לויט מזל... פונדעסטוועגען האט זיך יעדער מענטש זיין מזל, און אפילו א קינה, אז ס'ווערד געבארען, אזוי שטעהט, זאגט מען, ביי אונז געשריבען אין די ספרים, ווערד דאס אויך געבארען מיט זיין מזל...

פ ל א ר א. זי האט זיך עס אביסעל צע'מזל'ט! ווער איז די אידינע, מאמע?

מ ל כ ה. דאס איז פעסיל דער מוהמע סאסי'ס, אונזערע איין איינענע, א קרובה דיינע.

פ ע ס י ל (אויף פלארא'ן). א בארליאנט דאס איז! (געהט צו, מהוט א קוש פלארא'ן אין האנד).

פ ל א ר א. וואס זשע טהוט זי דא? וואס דארף זי?

פ ע ס י ל (אויף פלארא'ן). א בארליאנט דאס איז! וואס איך טהו דא? וואס זאל איך טהון? גאר ניט, איך בין געפאהרען פארביי, האב איך מיך אנגעהויבען צו דערפרעגען: „ווייסט איהר נישט, וואס מאכט עפים ביי אייך טשאלענט?“ זאגען זיי: „וואסער טשאלענט?“...

מ ל כ ה (רייסט זי אפ). קום, פעסיל, וועלען מיר עפים נעמען אין מויל אריין. ביזט אודאי הונגעריג...

פ ע ס י ל. הונגעריג? ביז מיין לעבען זאל איך אזוי זיין הונגעריג, ווי איך בין איצטער הונגעריג! פאר פרייד איז דער גאנצער הונגער אוועקגעפלויגען, גלייך ווי ס'איז גאר קיין מאל קיין הונגער נישט געוועזן אויף דער וועלט! (מלכה נעמט זי אוועק).

פ ל אַ ר אַ (האַלט זיך ביי די זייטען). חאַ־חאַ־חאַ!

פ ע ס י ל (אויף פלאַרא'ן). אַ בארליאַנט דאָס איז! (געהט אוועק מיט מלכה'ן. פלאַרא דרעהט זיך אָקעגען שפּיעגעל. עס קומען אריין מ אַ ט ו ו י י און ד אַ ו ו י ד ק ע).

פערטע סצענע.

ד אַ ו ו י ד ק ע (קוקט, ווי פלאַרא דרעהט זיך פאר'ן שפּיעגעל. רעדט צו מאַטווייען שטיל). הערסט דו, וואס איך וועל דיר זאגען, מיין טייערער שפּיעלפויגעל? דיין שוועסטער איז דאָך נאָך עפּיס טאַקי נאר אַ „שקאַשקעוואַטע שטוטשקע!"

מ אַ ט ו ו י י. פי! וואס איז דאָס פאר מין אויסשפּראַך ביי דיר?

ד אַ ו ו י ד ק ע. טאַקי באמת? אויף וואס דען פאר אַ שפּראַך ביזט דו געוואוינט געווארען צו רעדען, דו דזשענטעלמען מיינער?

פ ל אַ ר אַ (דרעהט זיך אוים, דערזעהט אַ פרעמדען מענשען, טהוט זיך אַ וואַרף צו דער טהיר). אַך, פּאַרדאָן!

ד אַ ו ו י ד ק ע (צו פלאַרא'ן). פּאַרדאָן איז אַ לאָקשענברעט... (פלאַרא ווערד אנטרונען).

פינפטע סצענע.

מ אַ ט ו ו י י. אַט אזוי רעדט מען מיט אַ דאַמע, דו אונגע־בילדעטער מענטש וואס דו ביזט?

ד אַ ו ו י ד ק ע. וואס זאָגט איהר אויף דעם תר־נגול! למאי האָסט דו מיך ניט פאַרגעשטעלט פאר דיין שוועסטער? עס שטעהט דיר ניט אָן, דו שוטה בן פּיקהאַלץ, דו שאַרלאַט שבשאר־לאַטים, דו פאַנסקי צאַפּ איינער?

מ אַ ט ו ו י י. נאַהאַל! קומסט צו מיר אין שטוב אריין מיך זידלען?

ד אַ ו ו י ד ק ע. חאַ־חאַ! צו איהם אין שטוב אריין! (בע־קוקט די שטוב). אַ גרויסען חלק האָסט דו אין דער דאָזיגער שטוב!

מ א ט ו ו י י. מיין טאטענס שטוב...

ד א ו ו י ד ק ע. אז אך און וועה איז דיין טאטען, וואס פאר א זוהן ער האט אויסגעהאדעוועט! הער נאר, דו ווייסט תאטש, דו גרינגער אגרעס איינער, וואס איך בין צו דיר אזוי פריה געקומען?

מ א ט ו ו י י. דהיינו? זאג, וועלען מיר הערען.

ד א ו ו י ד ק ע. איך האב צו דיר א בקשה, מיין ליעבער רב אליקום, א טובה'לע.

מ א ט ו ו י י (ווערד בלייכליך). אך, מיט'ן גרעסטען כבוד!

ד א ו ו י ד ק ע. מיט'ן גרעסטען בזיון קעהרסט דו מיינען? מע האט מיך נעכטען „צעלעגט", ווי א שעפס, געשלאגען „צו דער ארער", כ'האב געגליהט א גאנצע נאכט ווי „אויף פאקען", און בין ארויס „נקי", ריין ווי א טעלער, נאך קיין מאל נישט געווען אזוי „אפען", ווי היינט.

מ א ט ו ו י י. ווער האט דאס דיך אזוי אפגערייניגט?

ד א ו ו י ד ק ע. ווער נים? תחילת האב איך געהאט שוין אנגעשלאגען א היטעל מיט גאלד; טראגט אז דער רוח דעם שווארצען „קאטער", און ווי באלד דער שווארצער קאטער שטעלט זיך אוועק און הויבט אן „שמירען" פאר מיר, אזוי וויים איך פריהער, אז איך וועל אריין ווי קורת, איך וועל ברענען ווי א שטרויענער דאך — אזא שלים-מזל איז דאס, ברענען זאל ער! טהוט ער א קוק אין וואסער — הויבען אן פגר'ען פיש... וואס טויג דיר גרויס— איך האב מיך „ארויפגעריסען" אויף די ריינע דרייצעהן „פאסען"!

מ א ט ו ו י י (מיט ברענענדיגע אויגען). דרייצעהן פאסען?!

ד א ו ו י ד ק ע. ווי די בערען!

מ א ט ו ו י י. ווער האט „געווארפען" די „באנק?"

ד א ו ו י ד ק ע. דו ווייסט נים ווער? אליץ דער פלאקענשיסער! פארשטעהרט זאל איהם ווערען! איהם, אז עס געהט אוועק דאס „בלעטעל", קאן ער אויסטהון די גאנצע „קוליסע" אדם־

נאקעט, צונעמען וואו ס'איז דא ערגיץ א העלער און לאזן זיצן דעם עולם אויפ'ן קלאץ!... איך שארף אויף איהם די ציינער שוין פון לאנג; איך מוז איהם אמאל האפען און אפבייסען איין אויער! זיין גליק, וואס איך בין איצטער איין „אראפטשיק“, געה ארום אהן קליינגעלד... און אויפ'ן „פאנף“ וויל ער מיט מיר ניט שפיעלען; קרייד איז א רפואה, זאגט ער, צו ווערעם, ווערעם זאלען עסען זיין לייב!... וועסט מיך דערהאלטען ביי מיין לעבען, הערסט דו, אז דו וועסט מיר געבען אביסעל געלד.

מ א ט ו ו י י (דערשראקען). ווי קומט צו מיר געלד?

ד א ו ו י ד ק ע. מאך נאר נישט קיין אנשטעלען, דו זויערע קיסליצע, און געב אהער צוויי „שמאטעס“. זיי נאר נישט דאס, וואס סע קוויטשעט!

מ א ט ו ו י י (האפט ארויס דעם מייסטער). איך זאל אזוי רייך זיין פון שלעכטס! נא, זעה!

ד א ו ו י ד ק ע (שטופט איהם אפ דעם מייסטער). די קונצען געהען ביי מיר נישט אן! ווייסט דאך, אז איך בין א מבין אויף א טשאד, הייננט וואס מאכסט דו אנשטעלען, דו פרא־אדם, דו פוסטע גלאק, דו „באסיאק“ איינער? און אז עס מאכט זיך, דו בלייבסט זיצען אין קלוב אהן פארעם, געב איך דיר נישט, דו יאקעל בן פלעקיל, דו הונט איינער, דו כלב שבכלבים!? (עס קומען אן פון איין אינווענינסטער טיר ח י י ם און ו ו א ל א ד י; נאך זיי — פארלעכוויז יונגע לייט און בתורים מיט שווארצע און בלויע העמדלעך — חיים'ס און וואלאדי'ס חברים; אויך מיידלעך מיט אונטערגעשערענע האר און מיט צעפלעך און מיט רויטע בלוזקעס: אייניגע געהען ארום הין און צוריק, רעדען מיט הייץ, מאכען מיט די הענד; אייניגע וויעגען זיך אין די וויעגשטוהלען; אייניגע צעלעגען זיך אין די ווייכע פאטעלען, ווי ביי'ם מאמען אין וויינגארטען, און רויכערען. א פאר מיידלעך זעצען זיך צום פארטעפיאן; איינע קלאפט מיט די הענד איבער די בייגר־

לער. בעזונדער, אָן אַ זייט, שטעהט ח נ ה; אַקעגען איהר — אַ ר אַ נ־ מ ש י ק , טענה'ט עפּיס, האַלט אַ פּאַפּיער. מאַטוויי און דאַווידקע־בלוי־ בען שטעהן אין אַ ווינקעל הינטער די בלומען; מע זעהט זיי ניט).

זעכסטע סצענע.

ע ר ש ט ע ב ל ו ז ק ע. וואָס טהוסט דו?

צ ו ו י י ט ע ב ל ו ז ק ע. איך שפּיעל אויפ'ן בורזשואזנע אינסטרומענט.

ע ר ש ט ע ר ח ב ר. אינטערנאַציאָנאַליזם! אינטערנאַציאָ־ נאַליזם!... פאַר אַ פאָלק, וואָס האָט אַ טעריטאָריע, זיצט אויף זיין ערד, איז גרינג צו רעדען פון אינטערנאַציאָנאַליזם, זיך משדך זיין מיט אַנדערע פעלקער; פאַר אונז, אידען, איז דאָס אַ שחיטה!

צ ו ו י י ט ע ר ח ב ר. מיט וואָס איז דאָס אַ שחיטה?

ח י י ם. אַזוי. ווארום אַלע גרויסע פעלקער, נאָך אַלע טענות, בלייבען פאָרט בעל־הבית ביי זיך אין לאַנד. איינגלענדער וועלען תמיד זיין איינגלענדער; פראַנצויזען וועלען תמיד בלייבען פראַנ־ צויזען. און פון אונז וואָס וועט בלייבען? אָט דאָס אַ! (בלאָזט פונ'ם פּאַפּיראָס).

ד ר י ט ע ר ח ב ר. איין אומגליק מיט די ציוניסטען! באַלד זענען זיי דאָ מיט זייער נאַציאָנאַליטעט! מע רעדט פון פּעראייני־ גען זיך קעגען קאַפּיטאַל, פיהרען אַ מלחמה מיט דער בורזשואַזיע, קומען זיי צוגעהן מיט זייער פאָלקסגעפיהל און מיט זייער גאָט... אַ סך האָט איהר גע'פּועל'ט מיט אייער נאַציאָנאַליזם? וואוהין זע־ נען אהינגעקומען אונזערע גרויסע אידען: שפּינאָזאַ, היינע, בערנע, לאַסאַל, מאַרקס און נאָך כדומה? איהר האָט געזאָרגט פאַר אייער נאַציאָנאַלנאָסט, און זיי זענען זיך דערווייל אַוועק צו פרעמדע...

ו ו אָ ל אָ ד י. וואָסערע פרעמדע? נישטאָ קיין איינענע! נישטאָ קיין פרעמדע!

פ ע ר ט ע ר ח ב ר. אהא! קאסמאפאליטיזם האט זיך שוין צערעדט!

פ י נ פ ט ע ר ח ב ר. מע איז אריינגעגאנגען אהער זיך אפרוהען פון דער דיסקוסיע, האבען זיי פארבונדען דא א פרישע דיסקוסיע. משוגעים!

ז ע כ ס ט ע ר ח ב ר (לאכט). חא־חא־חא! חא־חא־חא!

א ל ע. וואס איז אויף איהם אזא געלעכטער?

ז ע כ ס ט ע ר ח ב ר. קומט אהער, וועט איהר עפּיס הערען א שענס! (אלע לאזען זיך צו איהם). זעהט איהר? (ער נעמט ביי תנה'ס חתן א פאפיער פון די הענד). דאס האט זיידענשטאמער גע־בראכט צו טראגען אהער א „פעטיציע"!

א ל ע. א „פעטיציע"?

א ר א נ ט ש י ק (רויט, ווישט זיך דעם שווייס, שטעלט ארויס א שווערע גאלדענע קייט מיט א גרויסען מעדאליאן). וואס איז פארהאן וואס צו לאכען? אלע געהען היינט מיט פעטיציעס, פאר וואס זאלען מיר ניט געהן מיט א פעטיציע? מיט גוטען אז מיר וועלען געהן, וועלען מיר תמיד בעסער מאכען... דאס האט איהר נומער איינס... (האלט דעם פינגער אזוי, אז מען זאל זעהען, ווי דער ברילליאנט פונ'ם רינג פינקעלט).

ע ר ש ט ע ר ח ב ר. ווילט איהר, אז מיר זאלען חתמ'ענען אויף אייער פעטיציע?

א ר א נ ט ש י ק. פאר וואס ניט?

צ ו ו י י ט ע ר ח ב ר. אפשר וואלט איהר זיך מטריח גע־ווען זי איבערלייענען?

ד ר י ט ע ר ח ב ר (צום צווייטען). האסט, אפנים, מעהר ניט וואס צו טהון? (דער עולם לאכט).

ח נ ה (געהט צו). וואס איז דא? (צום חתן). וואס איז? (זיי רעדען ביידע שטילערהייד. ארנטשיק בעהאלט דאס פאפיער צוריק

אין בוזעמקעשענע, ווישט דעם שווייס, שטעלט ארויס די גאָלדענע קייט מיט'ן גרויסען מעדאַליאָן).

וואַלאַדי (קוקט אויפ'ן זייגער). שוין באַלד איבערגעגאַנגען די מינוטען. קינדער, קינדער, צו דער ארבייט! די צייט שטעהט ניט! (קלינגט מיט אַ גלעקעל. אַלע הויבען זיך אויף פון די ערטער, ווארפען אוועק די פּאַפּיראָסען אויף דער ערד, צעטרעטען מיט די פיס, און לאָזען זיך געהן אַלע איין טהיר. חנה מיט'ן חתן געהען פון הינטען).

זיבעטע סצענע.

דאַווידקע. וואָס איז דאָס? וואָס פאַר אַ קאָמעדיע ביי אייך? ווער זענען די דאָזיגע לייט?

מאָטוויי. ס'איז ביי זיי איין אסיפה... חברה יונגוואַרג... ציוניסטען... סאָציאַל־דעמאָקראַטען...

דאַווידקע. וואָס ווילען זיי?

מאָטוויי. ווייסט ניט וואָס זיי ווילען?

דאַווידקע. איך זאָל אַזוי וויסען פון דיר.

מאָטוויי. האָסט קיין מאָל ניט געהערט דאָס וואָרט פּראָלעטאַריאַט?

דאַווידקע. איך זאָל דיך אַזוי האָבען פאַר אַ טאַטען.

מאָטוויי. זיי ווילען, פאַרשטעהסט דו מיך... זיי שטעלען זיך איין פאַר די אָרעמע ארבייטער. זיי ווילען איינפיהרען, ס'זאָל זיין ווינציגער געארבייט און מעהר גענומען געלד. היינט פערשטעהסט דו שוין, דו גויעשער קאָפּ?

דאַווידקע. אט דאָס איז גאָר? דו פּוסטע כלי וואָס דו ביזט! דאָס אייגענע ווילען מיר דאָך אויך!...

מאָטוויי. וואָס דען מיינסט דו? קום, וועלען מיר מאַכען איין עקאַרטע.

ד א ו ו י ד ק ע . האסט דאך געזאגט, אז דו האסט קיין געלד ניט, דו שקרן, דו כזבן, דו ליגנער וואס דו ביזט!... ווייסט דו, וואס איך וועל דיר זאגען, פאני פיפערנאטער? ס'איז ביי אייך א שטוב פון סאמע משוגעים, לאם איך אזוי לעבען מיט דיר אינאיינעם. קום,יאקים!... (גשהען אפ, עס קומען אן מלכה מיט פעסלען).

אכטע סצענע.

פ ע ס י ל (מאהלט ווי א מיתל). גאט זאל אייך העלפען, מלכה'ניו, איהר זאלט תמיד זיין רייך, און תמיד געזונד, און תמיד אויפגעלעגט, און תמיד פריילין. איך זעה, ס'איז ביי אייך א שטוב, קיין עין הרע, וואס ס'איז תמיד פריילין, קיין עין הרע, אזוי פיעל געסט ביי אייך. (ווייזט מיט דער האנד אויף דער טהיר, וואו עס הערען זיך קולות פון יונגוואַרג).

מ ל כ ה (קוקט אויף יענער טהיר, זיפצט). געסט? הלואי וואלטען זיי בעסער ווינציגער געגאנגען אהער, וואלט איך געווען רוהיגער...

פ ע ס י ל (מאכט זיך ניט הערענדיג, מאהלט ווייטער). קיין עין הרע, אזא ראסקאש ווי ביי אייך, קיין בייז אויג זאל ניט שולט זיין. וואס פעהלט אייך?

מ ל כ ה . זאל עס מיר צוקומען! אונז פעהלט נאר שלום־בית. ווייסט דו שוין, וואס אונז פעהלט?...

פ ע ס י ל (מאכט זיך ניט הערענדיג). היינט די קינדערלעך אייערע, קיין עין הרע, קיין בייז אויג, בארליאנטען! און דעם נחת, וואס איהר האט פון זיי, מיט'ן כבוד, קיין עין הרע, קיין בייז אויג!

מ ל כ ה . וואו איך האב ערגיץ א שונא, רבונו של עולם!... נחת זאגסט דו? א שענער נחת! די עלטערע טאכטער גע'גט זיך... די זיהן ווילען ניט חתונה האבען... ביי'ם עלטערען שים זיך שוין א בערדעל... די אינגערע האלטען אין איין לערנען מיט איין

נעהן אויף סאבראניעס־גוליאניעס... ציטערט אויף מיר דאס לייב פאר זיי... רעדען אזעלכע ווערטער, אז מע קאן שטארבען!... אז ער איז אין דערהיים, מאיר הייסט עס, האט מען חאטש אביסעל דרך־ארץ, פארט א מאנסביל! און פאהרט ער אוועק אויף איין טאג, קעהרט מען איבער די שטוב! מע קלויבט זיך צענויף, וואו ערגיץ א שלעפער, א בעל־מלאכה, אויף טיש און אויף בענק! און פרוב זאגען א ווארט, ביזט דו ניט זיכער מיט'ן לעבען!... ס'איז עפּים גאר הפקר געווארען, עפּים א פארקעהרטע וועלט: טאטע־מאמע האבען היינט מורא פאר די קינדער... וואס, ניט אזוי?

פ ע ס י ל. וואס זאלט איהר קלעהרען, מלכה'ניו, ס'איז אין אונזער גראד אויך ניט בעסער. מע דארף היינט פאר קינדער האלטען דאס היטעל: אנים, חאפּען זיי א שטעקען מיט א רויטע פעטשיילע און מע געהט ארויס אויף „א מעניסטראציע"...

מ ל כ ה (ציטערט אזש). מעהר ווי פאר אלע האב איך מורא פאר מיין וואלאדי'ן — אט א יענער, וואס כ'האב דיר אנגעוויזען. מיט'ן העמדעל... מילא, דער עלטערער איז טאקי אפילו א גרויסער גארנישט, ווערד פארפאלען א מאל אויף א גאנץ מעת־לעת; ווער ווייסט וואו ער איז געווען? איז ער אבער דערפאר א שטילער, מישט זיך ניט אהין, וואו מע דארף ניט... וועט קומען די צייט, וועט ער מסתמא חתונה האבען, ווערען א מענטש... דער אנדערער איז זעהר א וואוילער, איז ער אבער א „צעניסט", א פייעריגער „צעניסט"!

פ ע ס י ל (שאקעלט מיט'ן קאפּ). איי־איי־איי! ווי קומט עס צו־נ־אייך?

מ ל כ ה. לאם איך אזוי וויסען שלעכטס מיט דיר אינאיי־נעם... למאי וואלאדי? פון וואנען קומט צו מיר אזא וואלאדי? דער וואלאדי האט אויף זיך א קאפּ, וואס מע זאל אויספאהרען די גאנצע וועלט! ער האט איהם ליעב דאס חיות, מיין מאיר הייסט

עס... ער זאָל אָבער הערען, וואָס דער וואָלאָדי רעדט! ער זאָל וויסען, וואָס דער וואָלאָדי טהוט! (בויגט זיך צו צו פּעסלען אויפ'ן אויהער). ער לערענט זיך שיסען...

פּ ע ס י ל (שאָקעלט מיט'ן קאָפּ, שמוצערט מיט די ליפּען). דער אויבערשטער זאָל שומר ומציל זיין! פונקט דאָס אייגענע, וואָס ביי אונז. באַלד עפּיס — שיסען זיי!...

מ ל כ ה . איין שטיקעל נחת וואָלט איך געהאַט פון מיין קלענערער טאָכטער, פון מיין חנה'לען; קוים דערלעבט אַ שדוך טהון, און נאָך וואָס פאַר אַ שדוך! משה'לע זיידענשטאַמער — דער ערשטער יחוס ביי אונז! און אַ חתן — אַזאַ יאָהר אויף מיר! אַ שטיק גאָלד! האָסט דאָך איהם געזעהען?

פּ ע ס י ל . אַ בּאַרליאַנט דאָס איז! קיין עין הרע, קיין בייז אויג!

מ ל כ ה . איז אָבער מיין מזל אַזוי גרויס, אַז זי וויל נישט חתונה האָבען.

פּ ע ס י ל . וועה איז מיר! וואָס הייסט, זי וויל ניט חתונה האָבען?

מ ל כ ה . זי וויל זיך לערנען וויל זי... מיינסט, זי איז ווינציג געלערענט? געלערענט מיט סכנת־נפשות! נאָר וואָס דען? פאַר איהר איז קאָרג, זאָגט זי, זי וויל נאָך! טענה איך מיט איהר: נו, און די חתונה? זאָגט זי: די חתונה וועט מעגען זיין שפּעטער מיט עטליכע יאָהר... דו הערסט? אַ גליק, הערסט דו, וואָס ער, מאיר הייסט עס, ווייסט נישט דערפון. ער ווייסט גאָר נישט, מע בעהאַלט פון איהם, מע האָט פאַר איהם דרך־ארץ. פאַרט אַ מאַנס־ביל! אַ מאַנספּאַרשוין! (עס פליהט אַריין ווי אַ ווירבער ס אַ ש ק ע, גלייך צו דער מוטער).

נייענטע סצענע.

ס א ש ק ע. מאמע, געלד! געלד. מאמע! דאוואי דיענגי!

מ ל כ ה (צו דער קעשענע). שא! וואס פאר געלד? אויף וואס איז געלד?

ס א ש ק ע. אויף וואס? (טראכט אביסעל). אויף... טינט!

מ ל כ ה. טינט? קארג טינט איז שטוב, טאטעניו? ערשט נעכטען געקויפט א פלאש טינט! ווער טרינקט אויס אזוי פיעל טינט?

ס א ש ק ע. נו, פענעס!

מ ל כ ה. פארשטעהט זיך, אז ניט קיין טינט, איז פענעס.

פ ע ס י ל. אט דאס איז אייער מיזיניקעל, לעבען זאל ער? א בארליאנט דאס איז, קיין עין הרע, קיין בייז אויג! (מלכה צעהלט איהם געלד, פעסיל שאקעלט מיט'ן קאפ, מאכט גרימאסען; סאשקע, הינטער איהרע פלייצעס, מאכט איהר נאך. מלכה וויגקט צו איהם, ער זאל אוועק־געהן. סאשקע אנטלויפט. עס לויפט אריין מאשע דאס שטובמיידעל מיט איין איבערגעשראקען פנים).

צעהנטע סצענע.

מ א ש ע. געקומען אהער דער נאדזיראטעל מיט'ן „טשעסנע פריסטעוו"... א פולער הויף... ארומגערינגעלט די גאנצע שטוב ארום און ארום...

מ ל כ ה (א פליעסק מיט די הענד). א דונער האט מיך דער־שלאגען! (לאזט זיך אין יענעם חדר, זואו די קינדער. פאלט חלשות).

פ ע ס י ל (ווארפט זיך צו מלכה'ן). גאט איז מיט אייך. מלכה־ניו! הארצעניו! נשמה'ניו! וואסער! ניכערט! ברענגט אהער־צו וואסער!... (עס הערט זיך א רעש אין יענעם צימער, וואו קליינוואָרג

איז. — גיך שפרינגט ארויס פון דארטען אראנטשיק, בלאס ווי דער טוידט, לויפט ארום, ווי א פער'סמ'טער איבער'ן זאל; אלע טהירען זענען צו).

א ר א נ ט ש י ק (רעדט צו זיך אליין). מע דארף זיך בעציי־טענס אפטראגען פון דאנען... וואס האב איך דא צו טהון?... נישט מחמת איך האב מורא! וואס האב איך מורא? נאר גאר נישט. איך האב עס פיינט!.... (שפרינגט ארויס דורכ'ן פענסטער).

סוף פונ'ם צווייטען אקט.

דריטער אקט.

די זעלבע דעקאראציע, וואס אין ערשטען אקט. — מ א י ר געהט ארום צעטראגען, די הענד ארונטער. — מ ל כ ה, אין א פאריק און אין ברילען, זיצט איבער א גראבען קרבן־מנחה און דאווענט שטילערהייד מיט א פרום פארוויינט פנים, מיט איין בלעטעל נאכ׳ן אנדערען.

ערשטע סצענע.

מ א י ר. יא, פיין פיין... האסט זיך שען אויסגעפיינט, מאיר שאלאנט, שען!... די טאכטער אנטלאפען — און מיט וועמען? מיט עפים א נאקעטען פראוויזאר, צי א צייהנרייסער, א דאנטיסט. דער רוח ווייסט זיי דארטען! און דער זוהן זיצט... (שטעלט זיך אפ א ווייל, ברעכט די הענד). און ווער איז שולדיג, אז ניט דו?

מ ל כ ה (דאווענט). איך?

מ א י ר. ווער דען? איך?

מ ל כ ה. נו, לאז זיין איך.

מ א י ר. זאג, אפשר, אז ניין? דו ביזט דאך די מאמע!

מ ל כ ה. נו, יא, איך בין א מאמע. (דאווענט).

מ א י ר. ווער דארף אכטונג געבען אויף קינדער, אז ניט די מאמע? א מאמע בעדארף צו וויסען וואס ביי איהרע קינדער קאכט זיך. אלסדינג, אלסדינג בעדארף א מאמע וויסען! (שרייעט אלע מאל העכער).

מ ל כ ה. ביזט גערעכט, גערעכט. אלסדינג בעדארף א מאמע וויסען. נאר וואס דען? איין זאך וועל איך פון דיר בעטען: אהן געשריי. מאקי דער איינענער גוואלד, נאר אביסעלע שטילער. לאז חאטש די גאס נישט וויסען אונזער אומגליק!

מ א י ר. א סוד פאר גאנץ בראד!... עס ווייסט שוין מסתמא פון דעם די גאנצע שטאדט פון איין עק ביז׳ן אנדערען עק... אזא־נ־

אומגליק! אַזאַ בזיון! וואָס וועט מען זאָגן? שען געלערענט קינדער! (שמעלט זיך אָפּ, טהוט אַ זעץ מיט דער האַנד איבער׳ן טיש). מלכה!

מ ל כ ה (טהוט זיך אַ וואַרף). האַ? וואָס איז דיר?

מ א י ר. דו דאַווענסט? די טאַכטער דײַנע שפּאַציערט אַרום ערגיץ דער רוח ווייסט מיט וועמען, דער זוהן זיצט גאָט ווייסט וואו און מיט וועמען — און דו דאַווענסט?

מ ל כ ה. איך דאַווענע, וואָס דען? אַזוי ווי דו? אַזוי ווי איהר, וואָס האָט אָוועקגעוואָרפען דאָס דאַווענען מיט׳ן גאַנצען איי־דישקייט? אַליין געוואָרען אויס איד, און די קינדער געמאַכט פאַר גויים... מאיר! מיר האָבען פאַרזינדיגט פאַר גאָט, מאיר, בעדאַרף מען איהם דאַווענען. דאַווענען דאַרף מען איהם!...

מ א י ר. נו, דאַווען, דאַווען. געזונדערהייד. ווער לאָזט דיך ניט?... (געהט אַרום). אויף איין טאָג נאָר אַרויסגעפאָהרען אין וואַלד — וואָס דאַ טהוט זיך! איין איבערקעהרעניש; מע בעדאַרף עפּים טהון... לויפען... שרייבען... בעטען.. שיטען געלד... ראַטעווען אַ קינד... אַזאַ קינד! איך וועל נישט זיצען דאַ בשעת ער וועט זײַן דאַרטען, גאָט ווייסט וואו און מיט וועמען!... (חאַפּט זיך פאַר׳ן קאָפּ). מע דאַרף שרייבען אַ בריעף, אַ פּראַשעניע... וואו זענען ערגיץ די קינדער? וואו איז מאַטווייִ?

מ ל כ ה (דאַווענט). מאַטווייִ איז ניטאָ.

מ א י ר. וואָס הייסט, ער איז ניטאָ? וואו איז ער?

מ ל כ ה. איך וויים וואו ער איז?

מ א י ר. ווער דען ווייסט? ביזט אַ מאַמע, צי ניין? וואו איז מאַטווייִ, פרעג איך דיך?

מ ל כ ה. שאַ, שריי נאָר ניט אַזוי, מע ווערד פון דיר ניט גליקליך... איך בעדאַרף וויסען, וואו מאַטווייִ איז! מע פרעגט ביי מיר, צי מע דערצעהלט מיר? ביזט נאָר אָוועקגעפאָהרען פון דער היים, קוק איך איהם נישט אָן אין די אויגען שוין דריי מעת־לעת!

מ א י ר (אויסער זיך). הא? וואס? דריי מעת לעת?! וואו זענען דיינע אויגען? א קינד געהט אוועק אויף דריי מעת לעת פון שטוב — עס זאל זי אפילו אָנהויבען אהרען! זי זאל דאס אפילו א פרעג טהון, וואוהין מע געהט! וואס פאר א מאמע ביזט דו, פרעג איך דיך? ביזט א מאמע, צי ניין?

מ ל כ ה. טשעפע זיך אפּ, איך בעט דיך! וואס פאר א מאמע בין איך דיר, אז מע הערט מיך ווי דעם הונט, פונ׳ם גרעסטען ביז׳ן קלענסטען! וואס פאר א מאמע בין איך אייך, אז איהר אלע לאכט פון מיר, מאכט מיך מיט דער בלאָטע גלייך? וואס פאר א מאמע קאן איך שוין זיין, אז דו אליין האסט זיי געלערענט פון קינדווייז אויף שטעלען דער מאמע א פייג? אליין געמאכט א תל פון די קינ־דער — און טשעפעט זיך! וואס? זאג אפשר, אז ניין?

מ א י ר. גוט־גוט. ביזט גערעכט, גערעכט... וואו איז חיים? (שרייעט). חיים! חיים! (עס קומט אריין ח י י ם).

צווייטע סצענע.

מ א י ר (צו חיים׳ן). ווייסט ניט, וואו איז ערגיץ מאטוויי דעם דריטען טאג?

ח י י ם. פון וואנען זאל איך וויסען?

מ א י ר. וואס הייסט, פון וואנען זאלסט דו וויסען? ער קעהר דיר, דאכט מיר, אזוי אַן א ברודער, ווי דו איהם? צי ניין?

ח י י ם. א ברודער קעהר ער מיר אַן, נאר וואו ער איז ווייס איך נישט.

מ ל כ ה. וואס ווילסט דו פונ׳ם קינד? פון וואנען זאל ער וויסען?

מ א י ר. פאר וואס זאל ער נישט וויסען? פאר וואס ווייסט ער צו מאכען סאבראניעס מיט זאסעדאניעס, אז איך פאהר אוועק? (צו חיים׳ען, איראָניש). וואס הערט זיך עפּיס מיט דיין ארץ־ישראל?

ח י י ם. מיין ארץ־ישראל? ארץ־ישראל איז אזוי פיינס ווי ריינס.

מ א י ר. געוויס! (מיט גיפט). רעכענסט אפשר אין גיכען טאקי זיך דורכפּאהרען אהינצו, הא?

ח י י ם. פאר וואס ניט?

מ א י ר. און טאקי אין איין וועגס דארטען בלייבען זיצען?

ח י י ם. מיט'ן גרעסטען כבוד.

מ א י ר (צום ווייב). מלכה, דו הערסט?

מ ל כ ה. וויים איך וואס א קינד פּלאפּעלט!

מ א י ר (צו חיים'ן). וואס רעכענסט דו, אשטיינער, דארטען צו טהון, כדומה למשל?

ח י י ם. דאס, וואס אלע קאלאניסטען: בעארבייטען די ערד, פלאנצען בוימער, וויינגערטנער.

מ א י ר (צום ווייב). מלכה, דו הערסט? (נעמט חיים'ס האנד). ער וועט גראבען ערד! פלאנצען בוימער! חא־חא־חא! וואס זאגסט דו אויף דעם ערדגראבער? אויף דעם בוימערפלאנצער?

מ ל כ ה. וויים איך וואס קינדער פלאפלען!

מ א י ר (מיט כעס צום ווייב). בהמה! יענער רעדט ווערטער, און זי זאגט (קרימט זי איבער): קינדער פלאפלען!... (צו חיים'ען). זאג מיר נאר, זוהניו, קיין שענערע פּרנסה האסט דו דיר שוין גאר נישט געקאנט געפינען, אחוץ ערד גראבען און בוימער פלאנצען?

ח י י ם. מיט וואס איז ערד ארבייט מיאוס'ער, ווי זיין דעם פּריצ'ס א איד? מיט וואס איז קויפען און פארקויפען וואלד אין גלות שענער, ווי פלאנצען בוימער ביי זיך אין דערהיים, אינ'ם אייגענעם לאנד, צווישען אייגענע ברידער און שוועסטער?

מ א י ר (צו מלכה'ן). דו הערסט? איך האב איהם נאר קיין מאל ניט געהארכט אזוי רעדען! (צו חיים'ען, איראניש). ווען זשע רעכענסט דו מאכען די רייזע, אם ירצה השם, אין א גוטער שעה?

ח י י ם . אפילו היינטיגעו טאג... מע דארף פריהער דאס פאלק ריהרען פונ׳ם ארט, צוגרייטען אונזערע ארעמע ברידער, די אר־ בייטער.

מ א י ר . ביזט דו דאס פון די דאזיגע, וואס ריהרען דאס פאלק? פון די דאזיגע, וואס גרייטען צו די ארעמע ברידער?

ח י י ם . ווער דען? איהר, וואס זענט שטענדיג פארנומען: נאר מיט אייער געלד און נאר מיט אייערע געשעפטען? צי אזעלכע, ווי מאטוויי, וואס איז פארנומען מיט זיך אליין? צי אפשר זיידענ־ שטאמער מיט זיינע קינדער?...

מ א י ר . ביזט דו דאס מחויב זיך אננעמען די קריווודע פון אלע ארעמע לייט? ווי געפעלט עס דיר!

ח י י ם . מחויב זענען מיר אלע. ווארום מיר אלע זענען קינ־ דער פונ׳ם ארעמען אידישען פאלק, וואס ליידט שוין באלד צוויי טויזענד יאהר און וואס האט ערשט נישט לאנג אויפגעוואכט פונ׳ם שווערען מורא׳דיגען שלאף, ערשט ניט לאנג אויפגעעפענט די אויגען און דערזעהען וואו ער איז אין דער וועלט.

מ א י ר . וואס איז דאס מיט אייך געווארען אזעלכעס? איך מיין דיך... וואלאדי׳ן... חנה׳ן... איך האב קיין מאל נישט געהערט פון אייך אזעלכע ווערטער!

ח י י ם . ווארום דו האסט זיך קיין מאל ניט אינטערעסירט, מיט אונז קיין מאל ניט גערעדט פון אזעלכע עסקים...

מ א י ר . אזעלכע עסקים? וואס פאר עסקים ביי אייך? ווי קומט צו אייך עסקים? דער — מיט ציוניזם! יענער — מיט ביכלעך! וואס פאר ביכלעך האט מען דאס געפונען ביי וואלאדי׳ן? דו מוזט דאך וויסען! אפשר וועט מען עפים קאנען טהון? ראף טעווען איהם?

ח י י ם . איך האב דיר שוין געזאגט, אז איך קאן דיר, ליירער, גאר נישט זאגען, וואס מיט וואלאדי׳ן איז געוועז. ווארום איך מיט וואלאדי׳ן געהען אין פארשיעדענע וועגען...

מ א י ר . אין פארשיעדענע וועגען? נאט אייך א גראשען פאר אלע אייערע וועגען!...

ח י י ם . איטליכען מאהלט זיך אויס, אז ער געהט אין רעכ־טען וועג...

מ א י ר . אזא יאהר אויף אלע מיינע שונאים. איינער בעסער פונ'ם אנדערען! די עלטערע זענען אוועק דער שווארץ יאהר ווייסט וואוהין; האב איך גערעכענט פון אייך חאטש א שטיקעל נחת; צום סוף האבען זיי זיך גענומען צו פרעמדע עסקים גאר! געשעפ־טען!

ח י י ם (מיט פייער). פאר וואס עפיס פרעמדע? ס'איז איי־גענע, ניט קיין פרעמדע! וועמען שלאגט מען? אייגענע. צי פרעמ־דע? ווער מענם ברידער ליידען? אייגענע, צי פרעמדע? צי מיינסט דו, אז אלסדינג, וואס קומט פאר אצינד ביי אידען, מיינט מען דאך יענעם, ניט דיך?

מ א י ר (ארויס פון די כלים). שטיל זאל זיין, דו שנעק איינער! אט אזוי רעדט מען מיט א טאטען?! (לאזט זיך צו איהם).

מ ל כ ה (שטעלט זיך אוועק אין מיטען). מאיר! זאל איך שלעכטס האבען, זאל איך שטארבען, אויב דו ועסט מיר אנריהרען דאס קינד! (עס עפענט זיך די טהיר און עס קומט אריין ב ע ב י מיט'ן זאכמיק. חיים געהט אפ).

דריטע סצענע.

ב ע נ י (מאכט א „בואי־בשלום"). א גוטער מארגען זאל אייך זיין, רב מאיר! א גוטער מארגען זאל אייך זיין, מלכה! א גוטער מארגען זאל אייך זיין ביידען! וואס הערט זיך, וואס מאכען עפיס אייערע... דאס? (קוקט זיך ארום אויף אלע זייטען). אייערע קינדער מיין איך?

מ א י ר . גוט מארגען—גוט יאהר. זיצט, וואס מאכט א איד?

ב ע נ י . עט! וואס זאלען מיר מאכען? (זעצט זיך אוועק). נישט גוט. דאס הייסט, ס'וואלט געווען גוט, מע זאל פארדיענען. פארדיענט זיך אבער ניט, איז שלעכט... גוט איז אייך, אז איהר זיצט זיך, קיין עין־הרע, מיט אייער אלטעטשקע און מיט אייערע קינדערלעך, קיין עין הרע. ווי שטעהט דארטען געשריבען ביי אונז. הא? אשתך—דיין ווייב, כגפן — ווי א וויינשטאק, פוריה — וואס זי פרוכפערט זיך, בנים — די קינדער', כשתילי זיתים — ווי די אייל־בירט־צווייגען, סביב לשולחנך — רינגלען זיי ארום דיין טיש. (קוקט זיך ארום). וואו זענען זיי ערגיץ אייערע דאס... די קינדער מיין איך?

מ א י ר (קוקט אויף מלכת'ן, מלכה ראוועגט). וואס איז דען? וואס דארפט איהר זיי?

ב ע נ י . וואס איך דארף זיי? גלאט אזוי: איך זעה, מע זעהט זיי ניט, — פרעג איך... געראטענע קינדער ביי אייך, קיין עין־הרע, איינס בעסער פונ'ם אנדערען. ס'איז נאר, הערט איהר, א מזל. דער נגיד, זאגט מען, האט גליק צו אלסדינג, אפילו צו קינדער. די עלטערע איז ביי אייך, קיין עין הרע, א פארשוין; שארע, וואס זי זיצט ביי אייך אזוי לאנג א דאס, איין אלמנה מיין איך; איך האב שוין וויפיעל מאל געוואלט צו אייך אריינגעהן שמועסען מכח... איך האב פון איהרעטוועגען א דאס, א שדוך מיין איך; וויל זי ניט, האב איך געהערט זאגען, חתונה האבען דורך א דאס, דורך א שדכן הייסט עס... (קוקט זיך ארום אויף אלע זייטען). וואו איז זי ערגיץ אייער עלטערע דאס, די טאכטער מיין איך?

מ א י ר (קוקט זיך איבער מיט מלכת'ן). וואס איז דען? וואס דארפט איהר זי?

ב ע נ י . גלאט אזוי, איך זעה, מע זעהט זי נישט, — פרעג איך... נאר פאר וואס ע ר האט ניט חתונה — דאס קאן איך שוין ניט פארשטעהן. איך מיין אייער עלטערען דאס, דעם זוהן מיין

איך... דעם פריזיוו האט ער שוין, ברוך השם, גע׳פטר׳ט לאנג, קומט איהם שוין, דאכט זיך, א דאס, א כלה מיין איך? שאדע, וואס מע טרעפט איהם קיינמאל נישט אין דערהיים... (קוקט זיך ארום אויף אלע זייטען). וואו איז ערגעץ אייער עלטערער דאס, אייער זוהן מיין איך?

מ א י ר . וואס איז דען? איהר דארפט איהם עפים?

ב ע נ י . אויף וואס דארף איך איהם? גלאט אזוי. איך זעה, מע זעהט איהם נים, — פרעג איך. זעהט איהר, דער אנדערער — דער איז ביי אייך גאר א געראטענער. דער חסרון, וואס ער איז א דאס, א ציוניסט מיין איך. דאס הייסט, קיין חסרון איז דאס נישט; אדרבה, ס׳איז גאר א מעלה. איידער ליגען אין די קלובען און שפיעלען אין קארטען, איז שוין גלייכער זיין א דאס, א ציוניסט מיין איך... מיינע קינדער אליין זענען אויך ציוניסטען, חאטש סע געפעלט מיר ניט דער דאס... דער געדאנק מיין איך. דאס הייסט, געפעלען געפעלט ער מיר, פאר וואס זאל ער מיר נים געפעלען? אדרבה, זעהר שען פון זייער זייט, וואס זיי פארנעמען זיך מיט אזעלכע זאכען, זארגען זיך פאר׳ן דאס, פאר׳ן כלל הייסט דאס. דער חסרון, וואס מע רעדט צופיעל... אט בין איך געווען אנומעלטען אויף א דאס, איין אסיפה הייסט עס: האט אייער זוהן געהאלטען א דאס, א דרשה מיין איך — צוקער־זיס!... דער דריטער אייערער איז אויך א גוטער שקאץ! נאר, דאכט מיר, שוין נים קיין דאס, קיין ציוניסט מיין איך? מסתמא ווייסט איהר דאך בעסער וואס ער איז?... א חברה־מאן איז ער א גוטער! ער קען זיך מיט אלע דאס, חברה־לייט מיין איך... (קוקט זיך ארום אויף אלע זייטען). וואו איז ער ערגיץ אייער דאסיגער דאס, אייער יונגערער זוהן מיין איך?

מ א י ר . וואס פרעגט איהר זיך אזוי נאך? איהר דארפט איהם דען?

ב ע נ י . וואס איז שייך, איך דארף איהם? גלאט אזוי, איך זעה, מע זעהט איהם ניט, — פרעג איך... איין אויסגעשפיעלטע,

זאָגט מען, איז ביי אייך די קליינע, אַט די וואָס מיט די געשערענע דאָס, האָר מיין איך... אַ מאַנסבילשער קאָפּ אויף איהר, זאָגט מען: און אַ קענעריין — אַ שאַרפע! און נעמט אַ דאָס, אַ חתן מיין איך, אויך זעהר אַ גערעטענעם... און חאָטש איך בין דאָ קיין שדכן ניט געווען און קיין געלד ביי אייך נישט פאַרדיענט, נאָר פונדעסטוועגען קאָן מען פונ'ם אמת ניט אַוועקגעהן: איהר האָט מיט'ן דאַזיגען שדוך ניט שלעכט געדאַסט, געטראָפען מיין איך... ווארום לאָמיר זיך ניט נאַרען, איהר זענט טאַקי אַ איד אַיין עושר, קיין עין הרע, מע קאָן זאָגען אַ גביר, חאָטש איך האָב אייער געלד נישט גע־צעהלט... נאָר ווי קומט איהר צו רב משה'לע זיידענשטאָמער? יע־נער איז איינגעטונקען אין דאָס, אין יחוס מיין איך... דער חסרון, וואָס ער נעמט זיך שוין צופיעל איבער, און פאַרגעסט, אַז טאָמער זענט איהר נישט אַזאַ גרויסער יחסן, גיט איהר אָבער דערפאַר אייער קינד אַ סך דאָס, נדן מיין איך... וואו איז זי ערגיץ (קוקט זיך אַרום אויף אַלע זייטען) אייער קלענערע דאָס, טאָכטער מיין איך?

מ א י ר. אויף וואָס קאָנט איהר זי, אַשטיינער, דאַרפען?

ב ע נ י. איך? חס ושלום! גלאַט אַזוי, איך זעה, מע זעהט זי ניט, — פרעג איך... דאָס הייסט, אַז מע וויל שמועסען דאָס איי־גענע צוריק, בעדאַרף איך גראָדע צו איהר יאָ האָבען. דאָס הייסט, איך האָב צו איהר אַ שטיקעל דאָס, אַ בריעף הייסט עס...

מ א י ר. אַ בריעף? פון וועמען איז אַ בריעף?

ב ע נ י. עס רעדט זיך אַזוי אַ בריעף. טאַקי פון איהם, פון אייער דאָס, פונ'ם מחותן מיין איך.

מ א י ר און מ ל כ ה. פונ'ם מחותן?

ב ע נ י (נעמט אַרויס פון דער אונטערשטער קעשענע אַ פּאַפּיער). ער האָט מיך געבעטען, איך זאָל אייך איבערגעבען, אַזוי ווי אייער דאָס, טאָכטער הייסט עס, האָט נישט אין זינען אפילו צו טראַכטען מכח דאָס, חתונה הייסט עס, זי וויל גאָר פאַהרען אויף די דאָס,

אויף די קורסען הייסט עס, — זאָל זי פאַהרען, זאָגט ער, געזונדער־הייד... און אזוי ווי מיט אייער עלטערע טאָכטער די גרושה האָט זיך געטראָפען א מעשה... און אייער זוהן האָט מען איינגעזעצט אין דאס, אין טורמע הייסט עס, און די גאַנצע שטאָדט, זאָגט ער, האַלט אייך אין די דאַס, אין די מיילער הייסט עס; לכן בעט ער, איהר זאָלט קיין פאראיבעל ניט האבען און זאָלט מוחל זיין איבער־געבען אייער דאַס, אייער טאָכטער הייסט עס, איהרע דאַס, איהרע תנאים הייסט עס. (גיט איבער מאיר'ן דאָס פּאַפּיער).

מ א י ר (אויסער זיך פאר כעס). מלכה! דו הערסט? (צע־קנייטשט די תנאים אין די הענד). געהט זאָגט איהם, אייער גרויסען יחסן, אז איך לאך פון זיין באבען! איך דארף איהם אויף זיבענ־טויזענד כפרות מיט זיין גאַנצען יחוס! זאָגט איהם, לאָז ער נאַר נישט פארגעסען אפּשיקען דאס ביסעל ציערונג, די מתנות, און טאַקי היינט! און אז איהר זענט שוין יאָ א שילאָטען־שמש, טאָ געהט זשע טאַקי פון דאַנען גלייך אהין, און טאַקי באַלד, און טאַקי שוין! (ווייזט איהם אויף דער טהיר).

ב ע נ י . וואָס דאַרפט איהר זיין אזוי דאַסיג? איך בין דאָך נישט מעהר ווי א דאַס, א שליח מיין איך. מע זאָגט מיר, איך זאָל דאַסען — דאַס איך, מיין איך, איך זאָל געהן — געה איך...

מ א י ר . דאַסט זשע געזונדערהייד! (בעני רוקט זיך ארויס פון דער טהיר מיט א זייטעל).

פערטע סצענע.

מ א י ר (צו מלכה'ן). נו? דו שווייגסט?

מ ל כ ה . (קוקט אין סידור אריין). וואָס זאָל איך שרייען?

מ א י ר . וואָס זאָלסט דו שרייען, פרעגסט דו? אודאי דאַרף מען שרייען! אין אַלע גאַסען דאַרף מען אויסשרייען! קינדער זאָלען אזוי מוטשען א טאַטען! וואו זענען די קינדער אַלע? חנה! חיים! וואו זענט איהר?!

מ ל כ ה. שאַ! מע וועט זיך דאָך טאַקי צענויפלויפען פון דער גאַס!

מ א י ר. לאָז מען לויפען! לאָז מען זעהען, וואָס קינדער טהוען מיט אַ טאַטען! נישטאָ זיי? נישטאָ די קינדער? נישטאָ קיין קינדער, מלכה! נישטאָ! צעלאָפען זיך, ווי די מייז צעלאָפען זיך!

מ ל כ ה. צעזעעט און צעשפּרייט אויף אַלע זיבען ימין... (עס קומט אַריין ח נ ה, קוקט אויפ'ן פאָטער און אויף דער מוטער).

פינפטע סצענע.

ח נ ה. פּאַפּאַ!... דער מחותן האָט אָפּגעשיקט די תנאים?... כ'האָב שוין געהערט. ס'איז אמת?

מ א י ר. אַ גדולה אויף דער באָבע! וואָס זשע ביזט דו אַזוי לעבעדיג?

ח נ ה. וואָס זשע? וויינען זאָל איך?

מ א י ר. ניין, טאַנצען דאַרף מען. מע דאַרף געהן אַ פריילִיכס! זאָג מיר, חנה, וואָס טהוט זיך עס מיט איך? חתן־כלה איז ביי איך עפּיס שפּיעלעכלעך, צי וואָס?

ח נ ה. ס'איז ביי א י י ך שפּיעלעכלעך, נישט ביי אונז. אייך האָט זיך געגלוסט אַ שדוך טהון מיט משה'לע זיידענשטאַמער, איינקויפען זיך אין יחוס. עס איז אייך דען איינגעפאַלען, איהר זאָלט פרעגען מיך, צי געפעלט מיר זיידענשטאַמערס זוהן? אָבי גאָט האָט אייך געהאָלפען, איהר האָט אַ שענעם מחותן... אייער מחותן איז אַ נידעריגער מענש! ער האַנדעלט מיט יחוס, ווי מיט אתרוגים. אַנשטאָט דעם, וואָס ער זאָל קומען דיך טרייסטען איז דיין אומגליק, וואָס האָט אונז געטראָפען, האָט ער אונז אָפּגעשיקט די תנאים. איך דאַנק איהם זעהר און זעהר, וואָס איך בין פּטור

געווארען פון א חתן, וואס טראגט בריליאנטענע פינגערלעך און שרייבט פעטיציעס. אצינד בין איך פריי און קאן מיר פאהרען לערנען.

מ א י ר (צו מלכה׳ן). דו הערסט? זי איז פריי!... זי קאן פאהרען לערנען!...

מ ל כ ה. וויים איך וואס א קינד פלאפלט.

ח נ ה. ניין, מאמע, איך פלאפעל נישט. איך רעד ערנסטע ווערטער.

מ א י ר. וואוהין, אייגענטליך, פאהרסט דו, הייסט עס, אויב מע קאן וויסען?

ח נ ה. קיין בערן פאהר איך. דא נעמט מען נישט צו, מוז מען פאהרען אין דער פרעמד.

מ א י ר (צו מלכה׳ן). דו הערסט ווערטער? קיין בעריל פאהרט זי. דא איז פאר איהר ווינציג תורה, דארף מען פאהרען אזש קיין... ווי אזוי הייסט עס?

ח נ ה. בערן.

מ א י ר. בעריל! זעהר שען, א שענער נאמען! דו קיין בעריל, און חיים קיין ארץ ישראל.

ח נ ה. איך געב נישט אפ קיין דין־וחשבון פאר חיים׳ן, און חיים — פאר מיר. איטליכער פאר זיך.

מ א י ר. די אייגענע ווערטער האב איך געהערט פון חיים׳ן. איטליכער פאר זיך, איטליכער פאר זיך. נו, און פאר אונז ווער? און פאר ווער? איהר קעהרט אונז עפים אן שטיקלעך איי־געמען מיר נענע, צי ניין? איהר זענט א ו נ ז ע ר ע ק י נ ד ע ר, צי ניין?

ח נ ה. אייערע.

מ א י ר. און מיר זענען אייערע פאטער און מוטער, צי ניין?

ח נ ה. אונזערע.

מ א י ר . האבען מיר עפּיס אויף אייך צו שאפען, צי ניין? ווי מיינסטו דו, אשטיינגער?

ח נ ה . איך מיין, אז א מענש אויף א מענשען קאן נישט האבען צו שאפען.

מ א י ר . נישט דאס מיין איך. איך מיין, צי קאנען מיר אייך זאגען, למשל, דאס מעגט איהר און דאס ניט? דאס ווילען מיר און דאס ניט?

ח נ ה . ניין, איהר קאנט נים.

מ א י ר . ניין? מיר קאנען ניט? דו הערסט, מלכה, וואס די טאכטער דיינע זאגט? מיר קאנען נישט! מיר האבען נישט אויף זיי קיין שום דעה, קיין שום שליטה!

מ ל כ ה . ווייס איך וואס א קינד פלאפּעלט!

מ א י ר (לאזט אוים דאס הארץ צו מלכה'ן). בהמה וואס דו ביזט! יענע רעדט, ווי איין אלטער, ווי א בר־דעת, און זי (קרימט איהר איבער) — ווי א קינד פלאפּעלט! (צו חנה'ן). זאגסט דו, הייסט דאס, אז נאך דיין שכל נאך קומט אוים, אז מיר מיט אייך קעהרען זיך גאר נישט אן, לחלוטין גאר נישט? איהר זענט זיך — איהר, און מיר זענען זיך — מיר?...

ח נ ה . ווער זאגט דאס דען? איהר זענט אונזערע עלטערען. און מיר זענען אייערע קינדער, וואס זענען פערפליכטעט האלטען אייך בכבוד, ליעב האבען און...

מ ל כ ה (אויפגעלעבט). נו־יא, ווי מיר זאגען אלע אין דער־פריה: „איך וועל פאלגען אלסדינג, וואס דער טאטע הייסט, וואס די מאמע הייסט, וואס גוטע־פרומע לייט הייסען"...

מ א י ר (רייסט איהר איבער, לעגט צעגנויף ביידע הענד, קוקט ארויף). „א ברכה־הצלחה זאל קומען אויף מיין קעפּעלי, אמן סלה"... אודאי וועט זי דיך באלד פאלגען! דו זעהסט ניט?

ח נ ה . אבי נאר א גלייבע זאך — פאר וואס ניט?

מ א י ר . גוט. למשל, אז מיר וועלען דיר זאגען: חנה'לע, פאהר ניט אהינצו אין יענער שטאדט, וועסטו דו דאך מסתמא דוקא יא פאהרען ?

ח נ ה . אוודאי, ווארום אין דעם הענגט אפ דאס גאנצע לעבען מיינס !

מ א י ר . פארשטעהסט זיך! ווארום ווי קאן מען גאר לעבען אויף דער וועלט, אז מע פאהרט ניט אוועק אהין... ווי אזוי הייסט די שטאדט ?

ח נ ה . בערן.

מ א י ר . בעריל. און דיין ברודער חיים מוז פאהרען קיין ארץ ישראל פלאנצען ווייננערטנער ?

ח נ ה . איך האב דיר שוין געזאגט, אז איטליכער פאר זיך.

מ א י ר . פארשטעהט זיך, איטליכער פאר זיך: דער קיין בעריל, דער קיין ארץ ישראל, דער וועט זיצען אין טורמע, דער וועט גלאט פארפאלען ווערען אויף דריי מעת לעת; און די וועט לויפען אין דער וועלט אריין — הכלל איטליכער וואוהין די אויגען וועלען איהם טראגען. (צו מלכה'ן). נו ? און מיר, מלכה ? מיר וועלען זיך בלייבען דא אינצווייען, ווי זאגט ער: „דיד דא באבא". די קינדער אלע באוואהרענט, וועמען הערען מיר ? (לאכט מיט גאל). חא־חא־חא ! (צו חנה'ן). ווי אזוי רעכענסט דו, למשל, פון וועמענס וועגען איז דאס אט דאס אלעס, דאס גאנצע פארמעגען מיט'ן גאנצען געלד ? איך מיין נישט איצטער, איך מיין שפעטער, איבער הונדערט צוואנציג יאהר ?

ח נ ה . א מענש, כל זמן ער לעבט, דארף ער זארגען פאר'ן לעבען, ניט פאר'ן טוידט.

מ א י ר . ביזט קלוג טאקי נאר ווי שלמה המלך, כלעבען. לכן וואלט איך וועלען, זאלסט מיך קלאר מאכען, פון וועמענס וועגען, אייגענטליך, האבען מיר דאס גאנצע לעבען געהארעוועט, אויס־

געריסען געוואָרען, אָפּטמאָל נישט דערשלאָפען, נישט דערעסען, אַ סך מאָל געליטען בזיונות, הכלל — זיך מפקיר געווען, געקלויבען אַ קערבעל צו אַ קערבעל — איך נאָכגעגעבען אַלסדינג, וואָס אייער האַרץ געלוסט, בכדי איהר זאָלט זיך אויפהויבען אין אַ שענעם פריהמאָרגען, צעקריכען זיך דער אהער, דער אהין, און אונז איבער־לאָזען אַליין, עלענד, אהן אַ זייגעזונד, ווי מע זאָגט... (מלכה בויגט זיך אָן איבער׳ן סידור און וויינט שטילערהייד).

ח נ ה (געהט צו צו איהר, נעהמט זי ארום, קושט זי). מאַמע, וויין נישט, איך קאָן נישט זעהן, ווי דו וויינסט.

מ א י ר. דו קאָנסט ניט זעהן, ווי זי וויינט? און אַז איך קאָן נישט שלאָפען קיין נעכט פון זינט מע האָט צוגענומען וואָלאָ־די׳ן, וואָס איהר ווילט אפילו ניט זאָגען מיר. פאַר וואָס און פאַר ווען? אַליץ איהר? אַליץ פון אייערטוועגען?...

ח נ ה. וואָס זשע ווילסט דו, פּאָפּאַ? אַז צוליעב דיר זאָל די זונן אויפהערען וואַרעמען די ערד, נאָר פאַרקעהרט?... דו ווילסט, אַז צוליעב דיר זאָל די גאַנצע נאַטור זיך איבערבייטען, און קינדער זאָלען ווערען צוגעוואַכסען צו זייערע עלטערען, ווי צווייגען צו־ן־אַ בוים? ניט היינט, איז מאָרגען, שיידען זיך מוז מען דאָך אַמאָל!

מ א י ר. רעדסט ווי אַ בר־דעת, לאָם איך האָבען אַזאַ יאָהר... נאָר אַליץ הייסט ביי דיר שיידען זיך? שיידען זיך הייסט ביי מיר, אַז קינדער האָבען חתונה, באַזעצען זיך ווי מענטשען, דער ביי אַזאַ געשעפט, דער ביי אַזאַ געשעפט... אָבער ניט אַזוי ווי מיר. אויף מיר איז עפּיס איין אויסגאַס... (רעדט מיט אַ וויינענדיג פאַר־דומפּטען קול). אַ גאָט׳ס שטראָף אויף מיר... איוב׳ס צרות... און ועל כולם אָט דער וואָלאָדי האָט מיר גאָר דעם קאָפּ אַראָפּגענומען!... איך ווייס גאָר ניט, ווי איך האַלט דאָס אויס... (ווישט זיך די אויגען. מלכה וויינט. אויף איהר קוקענדיג — אויך חנה. פּויזע דויערט אַ מינוט. מאיר נעמט פּלוצים חנה׳ן פאַר אַ האַנד, ציהט זי צו צו זיך.

חנה קושט איהם). זאג מיר צו, טאכטער מיינע, זאג מיר צו, אז דו וועסט ניט פאהרען אהין...

ח נ ה (ראנגעלט זיך מיט זיך א ווײלע). ניין, פאפא! ניין! אלסדינג יא, אלסדינג וועסט דו ביי מיר פועל'ן, נאר דאס נישט, דאס נישט, איך מ ו ז פאהרען! איך קאן נישט! איך קאן נישט זיין דא מעהר, אין דער דאזינגער שטוב!...

מ א י ר (שפרינגט אפ). הא? דו קאנסט ניט זיין דא מעהר? אין דער ד א ז י ג ע ר שטוב? מלכה! דו הערסט? זי קאן ניט זיין דא מעהר, זאגט זי, אין דער ד א ז י ג ע ר שטוב! ס'איז איהר דא איינג, ס'איז זיי דא אלעמען מיט אמאל געווארען איינג אין דער ד א ז י ג ע ר שטוב!... (האפט זיך אויף, שרייעט מיט כעס). שוין לאנג, אז ס'איז אייך נמאס געווארען די ד א ז י ג ע שטוב?!...

מ ל כ ה. (שטעלט זיך אוועק צווישען פאטער און צווישען דער טאכטער). מאיר!... (חנה געהט אפ, עס פליהט אריין סאשקע מיט א גדולה).

זעכסטע סצענע.

ס א ש ק ע. דו ווייסט, מאמע? מע האט דאך מיר טאקי געבראכט צופיהרען א הונט! אוי, זאלסט זעהען וואסער א הונט! געב מיר, מאמע, געלד! האסט דאך מיר צוגעזאגט, אז מע וועט מיר קויפען א הונט!

מ ל כ ה (ווינקט צו איהם, ער זאל אוועקגעהן). אט האסט דו דיר די אנדערע טעג יום־טוב!

מ א י ר (אין כעס פון פריהער). וואס פאר הינט?

ס א ש ק ע. א מאפס. איין אמת'ער מאפס!

מ א י ר. איך וועל דיר געבען א מאפס! הינט פעהלט דא נאך אין דער ד א ז י ג ע ר שטוב! אוועק, דו וועוריק, דו פידס־וויניק איינער! וואו! ! ! ....

ס א ש ק ע. אויב אזוי, געה איך גאר זיך טרינקען! (אנטלויפט).
מ א י ר (שרייעט איהם נאך). זיך טרינקען? טרינק זיך! הייננ זיך! הייננט זיך אלע! אלע זאלט איהר זיך אויפהייננען אויף איין שטריקעל! אזעלכע קינדער, ווי איהר, זאלען גאר ניט געבארען ווערען!... (מלכה גויל יזיך לאזען לויפען נאך סאשקען; מאיר האלט זי אפ). שא! לויף ניט! ציטער ניט! האב קיין מורא ניט פאר'ן מיזיניקעל! עס וועט איהם גאר ניט זיין, דעם קדיש דיינעם!... (עס קומט אריין מאשע דאס דינסטמיידעל).

זיבעטע סצענע.

מ א ש ע. דא איז געקומען צוגעהן א מענטש פון גראנד־האטעל זאגען, מע זאל אייך זאגען, אז דער פריץ, דער גראף הייסט עס, איז געקומען צו פאהרען, אין גראנד האטעל הייסט עס, און ער רופט אייך, דער פריץ, דער גראף הייסט עס, איהר זאלט באלד קומען צו געהן אהינצו, אין גראנד האטעל הייסט עס.
מ א י ר. הא? וואס? דער פריץ? דער גראף איז געקומען צו פאהרען? וואס זשע שווייגט איהר? דאס אנטהון גיט אהער! די שטיוועל! דאס היטעל! גיכערט! דער פריץ! דער גראף איז געקומען צו פאהרען, און איהר שווייגט!? (ער ווארפט זיך אויף אלע זייטען. מע טראגט איהם צו דאס אנטהון. ער שלעפט אויף זיך די מלבושים, טרעפט ניט וואו מע דארף און ווערד נאך מעהר צו טראגען און נאך מעהר אין כעס). בהמות! פערד! וואס שטעהט איהר. ווי די טאקען? פאר וואס העלפט איהר מיר ניט אנטהון זיך? איהר הערט דאך, אז דער פריץ, דער גראף איז געקומען צו פאהרען, דער גראף! דער גראף!!... (זיך אנגעטהאן, לאזט ער זיך צו דער טהיר און בלייבט שטעהן מיט'ן צילינדער א ווילע ווי פארטראכט). מלכה! (רייבט זיך אין שטערן). וואס האב איך דיר געוואלט זאגען? איך האב דיר עפּיס געוואלט זאגען... (הערטאכט זיך). און וואלאדיזיצט?... און די איבעריגע קינדער?...

מ ל כ ה . צעזעעט און צעשפרייט אויף אלע זיבעז ימין...

מ א י ר . הא? וואס זאגסט דו? מלכה! וואו זענען אונ־זערע קינדער?... (פאלט צו איג'ם גאנצען אנטהון צום טיש און וויינט).

מ ל כ ה (לויפט צו צו איהם אין שרעק). מאיר! גאט איז מיט דיר! מאיר!! ...

סוף פונ'ם דריטען אקט.

א דאָקטאָר. א שפּאַס
אין איין אַקט.

געשריבען אין יאָהר 1887

די פּאַרשוינען:

ח י י ם ־ ל י ב ק ר ע נ ד ע ל מ א ן, איין אויפגעקומענער גביר פון א יאָהר פופציג. א איד מיט אַ קאַפּאָטע, נאָר אָהן א היטעל.

ח נ ה ־ ל א ה, זיין ווייב. קיין יאָהרען ווייסט מען נים. האַלט זיך יונג, רייבט זיך צווישען „הייגטיגע“. בעהאנגען מיט גאָלד, דימענטען, בריליאַנטען און פּעריל.

ו ו י ע ר אַ ט ש ק ע, זייער טעכטערל. אַ שען מיידעל פון „הייג־טיגער וועלט“.

אַ ב ר אַ מ ט ש י ק, זייער זוהן. אַ גייציג בחור׳על, א „משכיל“.

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן, אַ איד א שדכן מיט א יאַרמעלקע און מיט א גרינער קאַפּאָטע.

ז ל אַ ט ק ע ד אַ ס מ י י ד ע ל, אַ פּאַקאָיאָווע ביי די קרענ־דעלמאַנס.

ב ר י י נ ע ד י א י ד י נ ע, אַ קעכין ביי די קרענדעלמאַנס. א אידינע מיט וואָנסעס

א גרויסער זאַל. טהייער מעבעל מיט סאַמעט בעצויגען. גוטע דיוואַנעס, בראָנזענע שפּיעגלען. א סך טישען מיט קליינע טישעלעך. גלעזערנע שאַפעס, אָנגעשטעלט מיט פיעל זילבער, כוסות, טעצעלעך, געגילטע לעפעלעך, גרינע און רויטע גלעזער. די פאַטעלען פערוואָרפען מיט פיעל פערשיעדענע, זייד־ענע און סאַמעטענע דאַמען־קליידער. אויפ'ן טיש אַ „בלאַט לאָקשען". אויפ'ן פענסטער א גרויסע קופערנע קוואַרט מיט צוויי אויהערען. פער־טריקענטע, נאָר טהייערע וואַזאָנעס, אויך וועלכע עס הענגען אַ פּאָר אויס־געבערשטעלטע הויזען מיט א ווייסען זשילעט. אויך א גוטער עטאַזשערקע מיט ספרים וואַלגערען זיך א סך אָנגעשניטענע שטיקלעך קוילעטש מיט אַ סלאָי איינגעמאַכטס. אויפ'ן פאָרטעפּיאַן — אַ קישען. דורך — אַ זעלטענער „פּאָראָנדעק".

ערשטע סצענע.

חיים־ליב (מאַכט מיט די הענד און לויפט ארום איבער דער שטוב). וואס דולט ער מיר מיין קאפּ?

רב שלום שדכן (לויפט איהם נאָך מיט א בריעף אין די הענד). נאַט, זעהט אַליין, וואס מע שרייבט מיר וואס; איך וועל אייך אפּנאַרען וועל איך אייך?

חיים־ליב. אבער אז איך בעט אייך ניט! איך דאַרף ניט קיין שידוך! איך וויל ניט! וואס דולט ער מיר מיין קאפּ?

רב שלום שדכן. אז איך פערלאַנג אבער פון אייך גאָר ניט, בלתי וואס איהר זאָלט זיך נאָר מטריח זיין איבערלייענען אַט דאס דאַזיגע בריוועלע, וואס מע שרייבט מיר וואס.

חיים־ליב. וואס האט איהר צו מיר? אבער טשעפּעט זיך אָפּ פון מיין לעבען! איך האב קיין צייט נישט מיט אייך צו רעדען! איהר וועט קומען איין אנדערס מאָל, איך בעט אייך! וואס דולט ער מיר מיין קאפּ?

רב שלום שדכן (צו זיך אַליין). עס פּאַסט איהם ניט הארכען פּאַסט איהם ניט... ער וויל ניט געבען קיין נדן, דער דבר־

אחר!... (צו חיים־ליב'ן). הונדערט און צוואַנציג יאָהר זאָלט איהר מיר לעבען! עטליכע שורות, עטליכע ווערטער, געצעהלטע דריי ווער־טער, רב חיים סערדצע, וואָס אהרט אייך עס וואָס? טהוט מיר צו ליעב טהוט מיר! גלויבט מיר, איך זאָג אייך בנאמנות זאָג איך אייך, ס'איז אַ גליק, אַ זעלטענע זאַך, כלעבען. איין מאָל אין צעהן יאָהר מאַכט זיך אַזאַ גליק. נאַט, טהוט זיין מוחל אַ קוק אַליין מיט אייערע אויגען, זעהט, אַטאַ...

ח י י ם ־ ל י ב (חאַפּט זיך מיטביידע הענד פאַר'ן קאָפּ). גוואַלד! גוואַלד! וואָס איז דאָס פאַר איין אומגליק? וואָס איז דאָס פאַר איין אַנשיקעניש אויף מיר? וואָס דולט ער מיר מיין קאָפּ? גוואַלד!... גוואַלד!... גוואַלד!... (עס לויפט אַריין ח נ ה ־ ל א ה).

צ ו ו י י ט ע ס צ ע נ ע.

ח נ ה ־ ל א ה (אַ דערשראָקענע). שאַ! וואָס איז דאָרטען?

ח י י ם ־ ל י ב (וויל רעדען, לאָזט איהם ניט רב שלום שדכן. ער האַלט איהם צו מיט איין האַנד דאָס מויל, און אין דער אַנדערער האַלט ער דאָס בריוועל). מ מ מ . . .

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן . פאַרשטעהט איהר מיך, חנה־לאה קרוין, געזונד זאָלט איהר מיר זיין, איך וויין זיי דאָס בריוועל ווייז איך זיי; למאי זאָלען מיר זיך נאַרען למאי? איך מיין טאַקי באמת מיין איך, אַ גליק, אַ גליק פאַר אייער טאָכטער, איך זאָל אַזוי גע־זונט זיין מיט אייך אינאיינעם! אַט נעמט, נאַט, לייענט, לייענט, וועט איהר זעהען, אַז איך זאָג אייך ניט קיין ליגען זאָג איך אייך! צו וואָס טויג עס מיר, איך זאָל אייך אריינפיהרען חלילה זאָל איך אייך? אַט זעהט, נאַט, לייענט, נאַט, נאַט...

ח נ ה ־ ל א ה (נעמט דאָס בריוועל און גיט דאָס איבער דעם מאַן אין די הענד אַריין). פאַר וואָס זאָלסט דו טאַקי ניט איבערלייע־נען, חיים־ליב? וואָס אהרט דאָס דיך? עס קאָסט דיך געלד, צי וואָס?

ח י י ם - ל י ב (נעמט דאָס בריוועל; טהוט אָן אַ פּאָר זילבערנע ברילען אויף דער נאָז; זעצט זיך אַנידער און הויבט אָן צו לייענען הויך, אויף אַ קול. חנה־לאה זעצט זיך נעבען איהם, און רב שלום שדכן שטעהט און שאָקעלט צו מיט'ן קאָפּ נאָך יעדען וואָרט און מאַכט מיט די ליפּען; עס קומט איהם צו אַ שטיק געזונד). „לכבוד ידידי היקר הנכבד והמופלג הנגיד והקצין איש חסיד וירא שמים כש"ת מוהר"ר שלום נ"י! ראשית אודיעכם, אַז איך בין ברוך השם בקו החיים והשלום, געב גאָט דאָס נעמליכע פון אייך צו הערען אויף ווייטער ניט ערגער, אמן. והשנית, זייט וויסען, אַז השדוך עם הגביר שלכם, וואָס איהר האָט מיר געהאָט געשריבען, ועם הגביר שלנו, האָב איך מורא וועט ניט געהן, מחמת ערשטענס האָט איהר מסתמא געהערט די מעשה, וואָס האָט זיך געטראָפען מיט'ן מחותן של הגביר שלנו, וואָס זיין על־טערע טאָכטער האָט זיך..." צו וואָס טויג עס מיר? צו וואָס דאַרף איך עס וויסען?

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן (חאַפּט איהם ביי דער האַנד). וואָס אַהרט עס אייך וואָס? לייענט, וועט איהר זעהן ווייטער, וועט איהר זעהן.

ח נ ה - ל א ה. אנו? לייען, לייען, וואָס האָט זיך דאָס אַזעל־כעס געטראָפען מיט איהר? עס קעהר זיין אַ שענע מעשה.

ח י י ם - ל י ב (לייענט ווייטער). „...זיין עלטערע טאָכטער האָט זיך אנגעקלעפּט, רחמנא ליצלן, אין אַ לעהרער און איז מיט איהם מחילה אנטלאָפען אין אַ שטאָדט אריין און האָט דאָרטען געוואָלט שטעלען אַ חופּה. איז ער געקומען מיט זיין פּלונית'טע צום רב שטעלען אַ חופּה. האָט איהם דער רב מסתמא נישט געוואָלט געבען קיין חופּה וקדושין. איז ער אוועקגעגאַנגען צום קאַזיאָנע רב שטע־לען אַ חופּה, האָט איהם דער קאַזיאָנער רב געזאָגט..." וואָס קעהר זיך דאָס אָן מיט אונז, איך בעט אייך?...

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן. וואָס אַהרט אייך וואָס? אַט לייענט ווייטער, לייענט!

ח נ ה ־ ל א ה. נו, מילא, לייען שוין אז דו לייענסט.

ח י י ם ־ ל י ב (רויט ווי פייער פאַר כעס, לייענט ווייטער). „... האָט איהם דער קאַזיאָנע רב געזאָגט: וואָס ווילט איהר? האָט ער איהם געזאָגט: איך וויל, איהר זאָלט מיר געבען חופה וקדושין. האָט איהם דער קאַזיאָנער רב געזאָגט: וואָס הייסט, איך זאָל אייך געבען חופה וקדושין? איך קען אייך? האָט ער איהם געזאָגט... האָט איהם דער קאַזיאָנער רב געזאָגט... האָט ער איהם געזאָגט..." טפו זאָלט איהר ווערען! „האָט איהם ע ר געזאָגט! האָט ער א י ה ם געזאָגט!" צו וואָס טויגען מיר די אַלע זאַגאַכצען? וואָס ווילט איהר האָבען פון מיינע יאָהר און טעג? (ער טהוט אַ שמיץ דאָס בריוועל און וויל אַנטלויפען. רב שלום שדכן לאָזט איהם ניט. ער האַלט איהם צו ביי דער האַנד און נעמט אליין לייענען דאָס בריוועל).

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן (לייענט גיך און פאַרהלינעט זיך). „...אי־אי־אי! אָט דאָס האָט איהר פון היינטיגע לעהרערס מיט היינטיגע דאָקטוירים..." על כל פנים... יאָ... „איז הגביר שלנו ניט קיין מחותן פאַר הגביר שלכם; על כן האָב איך אַ בעסערען, אַ שענערען, אַ פיינערען און אַ גרעסערען שידוך בעבור הגביר שלכם אין אַלע אופנים, היינו: עס איז דאָ אין דער שטאָדט ליפעוועץ זעהר אַ פיינע אלמנה מרתביילה שתחיה, ביילה גאָלדשפינער, און הגם זי איז ניט אַזוי רייך, ווי הגביר שלכם, דערפאַר שטאַמט זי אָבער פון גאָר אַ הויך אָרט, פון רב פינחס'על ליפעוויצער, און איבערהויפּט — וואָס זי האָט אַ זוהן, אַ בן־יחיד, איין אַנטיקעל, וואָס מע קריגט דאָס ניט בכל קצוי ארץ, היינו: שען, פיין, שרעקליך געבילדעט מיט סכנות־נפשות! אַ געשטודיערטער, פאַרשטעהט איהר מיך, אויף אַלע לשונות, געבילדעט כמעט ווי אַ דאָקטאָר, און אפשר נאָך מעהר ווי אַ דאָקטאָר, וועט פאַרשטעקען אַלע דאָקטוירים אין גאַרטעל..." (צו חנה־לאה'ן). נו? וואָס וועט איהר עפּיס זאָגען אויפ'ן שדוך? איהר זענט דאָך, ווי זאָגט מען, קיין עין־הרע, אַ קלוגע אידינע, אַ חכמה...

ח נ ה ־ ל א ה (דרעהט מיט דער נאָז). ניין, ניט דאָס מיינען מיר.

ח י י ם ־ ל י ב . ניט דאָס האָבען מיר געמיינט.

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן (צו זיך). אט האָסט דו דיר! הויב זיך אָן מיט די אויפגעקומענע נגידים! דאָס טעלערעל פונ'ם הימעל איז זיי קאַרג! (צו זיי ביידען). וואָס דען האָט איהר געוואָלט וואָס?

ח נ ה ־ ל א ה . מיר האָבען געוואָלט, ס'זאָל זיין עפּיס... עפּיס... אַזעלכעס וואָס... איין אַנטיק!

ח י י ם ־ ל י ב . עפּיס איין אַנטיקעל זאָל זיין!

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן . פאַר צעהן טויזענד ווילט איהר האנדלען מציאות ווילט איהר?

ח נ ה ־ ל א ה . צעהן טויזענד? צוואַנציג טויזענד!

ח י י ם ־ ל י ב . צוואַנציג טויזענד? צעהן טויזענד!

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן (צו זיך). היינט דערגעה א טאָלק! צעהן טויזענד, צוואַנציג טויזענד! צוואַנציג טויזענד, צעהן טויזענד!

ח נ ה ־ ל א ה (הויך). אז מע זאָגט אייך צוואַנציג טויזענד, איז צוואַנציג טויזענד!

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן . צוואַנציג טויזענד!

ח י י ם ־ ל י ב (הויך). אז מע זאָגט אייך צעהן טויזענד, איז צעהן טויזענד!

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן . צעהן טויזענד!

ח נ ה ־ ל א ה (נאָך העכער). צוואַנציג טויזענד!

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן . צוואַנציג טויזענד!

ח י י ם ־ ל י ב (נאָך העכער). צעהן טויזענד!

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן . צעהן טויזענד! (צו זיך). דול און משוגע קאָן מען פון זיי ווערען! (עס קומט אָן א ב ר א ה מ ש י ק מיט א פּאַק ביכער אונטער די הענד, געהט צו דער שאַפע).

דריטע סצענע.

חיים־ליב. פון וואנען קומט דאס אן אזא איד, ווי דו?

אבראמטשיק (קוקט נישט אויף קיינעם). אזא איד, ווי איך, קומט אן פון דער ביבליאטעקע... פו! א היטץ! (דערזעהט רב שלום שדכן). א? רב שדכן? וואס טהוט איהר דא? וויעדער א שדוך? ווידער שדוכים? גוואלד, ביז וואנען וועט איהר האנדלען מיט לעבעדיגע מענשען? ביז ווי לאנג וועט איהר פארקויפען כלות מיט חתנים? איהר זענט דאך ערגער פון אזיאטען, ווילדע מענשען, דעספאטען!

חיים־ליב (לעגט צו איין אויהער, קוקט אויפ'ן שדכן מיט גרויס גדלות). הא, וואס האסט דו געזאגט?

רב שלום שדכן. וואס האסט דו געזאגט וואס?

אבראמטשיק. אז איך וועל אייך זאגען, וועט איהר שוין וויסען?

חנה־לאה. פאר וואס ניט? רב שלום זענען דען אזא בהמה?

אבראמטשיק. ווער זאגט דען, אז ער איז א „בהמה“? איך זאג נאר, אז ער ווייסט ניט, ווייל ס'איז א „אינאסטראנע“ווארט.

רב שלום שדכן. א וואסער א ווארט זאגסט דו?

אבראמטשיק (בויגט זיך צו צו רב שלום שדכן). אינאסטראנע — ווייסט איהר שוין? אינאסטראנאיע סלאווא!

רב שלום שדכן (פינטעלט מיט די אויגען). אהא! (פאטער און מוטער קוועלען).

אבראמטשיק. אהא? וואס אהא? א איד זאגט דיר באלד „אהא“!

רב שלום שדכן. איך מיין דאס ווארט מיין איך. הייסט עס, א פנים, אזא ווארט, וואס דער פשט איז דערפון... (ער מאכט מיט די פינגער). ע־ע־ע...

א ב ר א ם ט ש י ק (האַפּט זיך מיט ביידע הענט ביים בויך). חא־חא־חא! אוי, פאַנאַטיקער! אוי, פאַנאַטיזם! אוי, חסידיזם! אינאַסטראַנע ווערטער ווערען אָנגערופען פרעמדע ווערטער, ווערטער פון פרעמדע שפּראַכען, למשל, „דעספּאָט“, „דעספּאָטען“. פון וואַנען נעמט זיך דאָס, ווייסט איהר?

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן. אדרבה, פון וואַנען, אדרבה? איך בין א איד א פּראָסטער בין איך, אין די שקאָלעס האָב איך ניט גע־לערענט און אין די אוניווערסטוטען בין איך ניט געגאַנגען... געב מיר נאָר א פּאַפּיראָס געב מיר. (נעמט ביי איהם א פּאַפּיראָס).

א ב ר א ם ט ש י ק (מיט גדלות). דאָס וואָרט „דעספּאָט“ נעמט זיך פון דעספּאָטיזם... הייסט ווייסט איהר שוין?

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן (שאָקעלט מיט'ן קאָפּ). אזוי? פּס!!!... וואָס זשע הייסט דאָס „דעספּאָטיזמא“?

א ב ר א ם ט ש י ק. דעספּאָטיזם איז דאָס זעלבע, וואָס דעס־פּאָט.

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן. אהא, אויב אזוי ווייס איך שוין! אפשר האָסט דו א שוועבעלע? (נעמט ביי איהם א שוועבעלע). וואָס זשע הייסט דאָס דעספּאָט? (פּיפּקעט דעם פּאַפּיראָס). אדרבה, מאַך מיך קלאָר, אדרבה!

א ב ר א ם ט ש י ק. א דעספּאָט הייסט אזא מענש, וואָס פיהרט זיך דעספּאָטיש, און שוין!

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן. איך פערשטעה, איך פערשטעה! (רויכערט דעם פּאַפּיראָס און בלאָזט מיט די ליפּען). איז וואָס זשע הייסט דאָס דעספּאָטיש?

א ב ר א ם ט ש י ק. דעספּאָטיש הייסט, אז ער פיהרט זיך ווי א דעספּאָט, און א דעספּאָט הייסט א טיראַן, דעספּאָט און טיראַן איז כמעט אלץ איינס, און לאָזט מיך צורוה! (קוקט אין די ביכלעך אריין און מישט בלעטלעך).

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן. איך פערשטעה שוין, איך פערשטעה שוין! עס הייסט, דער שורש דערפון איז אזוי, נאר דער פשט איז איין אנדערער. על פי דקדוק, הייסט עס... (מאַכט מיט די פינגער). זאג זשע מיר, אבראמטשיק, זאלסט מיר געזונד זיין זאלסט דו מיר, פון וואסער א שפּראך נעמט זיך דאס דאזיגע ווארט פון וואסערער? פון דייטשעס, צי פון פראנטשעייזשעס?

א ב ר א מ ט ש י ק (קוקט אין ביכעל אריין). הא? דעס־פאטיזם? פון לאטיין.

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן. אזוי? טצא־טצא־טצא! אזש פון לעטיין! (צו רב חיים־ליב'ן מיט זיין ווייב). א? זעהט איהר? אט דאס הייסט געקענט שפּראך אט דאס! אט דאס הייסט היינ־טיגע וועלט אט דאס! אין אונזערע יאהרען, רב חיים־ליב, האבען מיר עפּיס א סך געוואוסט פון א שפּראך מיט א לעטיין? הא? (דער פאטער מיט דער מוטער קוועלען).

א ב ר א מ ט ש י ק (קוקט פון אויבען אראפּ). וואס איז דער חתן אייערער, וואס איהר רעדט מיין שוועסטער: א דאקטאר מע־דיצין, צי א יוריסט? צי אפשר נאר א אינזשענער טעכנאלאג?

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן (בלאָזט דעם פּאפּיראָס). נישט דאס און נישט יענץ און נישט נאר נישט.

א ב ר א מ ט ש י ק. נישט דאס און נישט יענץ און נישט נאר נישט? טא וואס דען איז ער? א קופּטשיק? א טונעיאדעץ?

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן. חס וחלילה! ער איז א גביריש קינד, וואס איז שייך — א קענער, א מורא'דיגער קענער! לשונות מיט שפּראך, מיט אידיש, מיט רוסיש, מיט דייטש, מיט פראנצויז, מיט סכנות־נפשות!

א ב ר א מ ט ש י ק. זענט איהר דאס דער מבין? נוטע יאה־רען! אומזיסט אייער טרחה! מיין שוועסטער וועט ניט נעמען קיינעם, א חוץ א דאקטאר, און דוקא א דאקטאר מעדיציו.

ח י י ם ־ ל י ב . ווער פרעגט דיך ? וואס ביזט דו פאר א מחותן אהער אויף זאגנען דעות ?

א ב ר א מ ט ש י ק . ווארום אזוי ! איך ווייס, אז וויעראטשקע וועט נישט נעמען קיין אנדער חתן, א חוץ א דאקטאר מעדיצין.

ח י י ם ־ ל י ב . יא. אבער וואס ביזט דו פאר א שילאטען־שמש ? דיין געשעפט איז ביכער און ביכלעך. גער געזונטערהייד !

ח נ ה ־ ל א ה (שטעלט זיך איין). וואס אהרט דיך, אז דאס קינד רעדט ?

ח י י ם ־ ל י ב . איך האב פיינט איין עזות־פנים ! ס'איז ניט זיין באבע'ס דאגה !

א ב ר א מ ט ש י ק (לאזט זיך געהן, בלייבט שטעהן אויף א ווייל אין א טראגישער פאזע, שאקעלט מיט'ן קאפ און רעדט צו זיך אליין). א, דעספאטיזם, פאנאטיזם, חסידיזם, אבסקוראנטיזם!... (געהט אוועק. דער פאטער און די מוטער קוועלען).

פ ע ר ט ע ס צ ע נ ע .

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן . אט דאס הייסט א מושלם ! אט דאס הייסט געקענט אט דאס ! הקצור, איז ווי אזוי בלייבט דאס ווי אזוי ? איהר האט מיר פארשלאגען די פאמערקעם האט איהר מיר... יא ! קלאפ איך, הייסט עס, אוועק א דעפעשע, אדער איך שרייב אריין איין אטקריטקע צו מיין שותף וועגען דעם דאזיגען שדוך, אז...

ח נ ה ־ ל א ה (שלאגט איהם איבער). זייט זיך ניט מטריח, קלאפט ניט קיין דעפעשען און שרייבט ניט קיין אטקריטקעס — דער שדוך איז ניט פאר אונז.

ח י י ם ־ ל י ב . ס'איז ניט פאר אונז דער שדוך.

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן . פאר וואס איז ?

ח נ ה ־ ל א ה . דערפאר, וואס מיר ווילען א דאקטאר. היינט ווייסט איהר שוין ? איין מאל פאר אלע מאל — א דאקטאר.

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן. א דאקטאר? מילא, אויך די איינענע מעשה; איהר זאגט א דאקטאר? לאז זיין א דאקטאר לאז זיין.

ח י י ם ־ ל י ב (צו חנה־לאה'ן). א דאקטאר? אנדערש לוינט דיר נים?

ח נ ה ־ ל א ה. אנדערש לוינט מיר נים.

ח י י ם ־ ל י ב. נו, וויל איך דוקא א סוחר. איך האב דיר וויפיעל מאל געזאגט, אז איך וויל נעמען א סוחר, נים קיין דאקטאר! א טהייערע מציאה א „יאקטער" ! ער האט געשטודיערט און גע־שטודיערט, קוים אויסגעשטודיערט — און פון דעסטוועגען וועט קומט צו וועמען, אז עס טהוט איהם וועה דער בויך? וועט נעמט ביי וועמען א קערבעל? איך ביי איהם, צי ער ביי מיר? ניין, אדרבה, זאגט שוין איהר אליין, רב שלום! הקצור, איך נעם נים פאר מיין טאכטער קיין דאקטאר! איך נעם איהר א סוחר! פארשרייבט אייך, רב שלום: א סוחר!

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן. א סוחר? מילא, אויך די איינענע מעשה! איהר זאגט א סוחר? לאז זיין א סוחר לאז זיין.

ח נ ה ־ ל א ה. איז דוקא ווייל דו ווילסט א סוחר, וויל איך א דאקטאר!

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן. א דאקטאר.

ח י י ם ־ ל י ב (הויך). איהר הערט, רב שלום? א סוחר!

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן. א סוחר.

ח נ ה ־ ל א ה (הויך). א דאקטאר!

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן. א דאקטאר.

ח י י ם ־ ל י ב (נאך העכער). א סוחר!

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן. א סוחר.

ח נ ה ־ ל א ה (נאך העכער). א דאקטאר!

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן (צו זיך). משוגע צו ווערען פון זיי! (צו זיי ביידען). ווייסט איהר נאר וואס? איך וועל אייך געבען א

סוחר וועל איך אייך געבען אזעלכען, וואס היילט, אדער א דאקטאר, וואס האנדעלט, און לאז דאס האבען איין עק לאז דאס, און הייסט עפים דערלאנגען צום טיש, דורכשווייגקען דעם גארגעל, טרוקען גע־ווארען איז האלז רעדענדיג מיט אייך, און טאקי... (חנה־לאה טהוט א קלונג. מע טראגט אריין לעקאך מיט בראנפען. עס קומט אן פון דער גאס וויערטאטשקע מיט'ן היטעלע, מיט'ן זאנטיקעל און מיט די הענטשקעלעך).

פינפטע סצענע.

וויערטאטשקע (צום שדכן). באנזשור, מאנסיע!

רב שלום שדכן. מע רופט מיך רב שלום, ניט מאסיי.

וויערטאטשקע. חא־חא־חא! אט א ניעוועזשרא! „באנזשור מאנסיע" הייסט — גוט מארגען אייך, מיין הערר.

רב שלום שדכן. א שענער גוט מארגען אויף איהר; שוין באלד נאכט... א גוטער אבענד זאל דיר זיין! לחיים, רב חיים־ליב! לחיים, חנה־לאה! נו, לאז גאט געבען ביי איהר צו דער חופה.

וויערטאטשקע. חא־חא־חא! אט א קאמיק! וואס טהוט איהר דא? אלץ מכח חתנים? אומזיסט אייער מיה, אומ־זיסט ברעכט איהר פים.

רב שלום שדכן. די פים זיינען מיינע, נים קיינעמס.

וויערטאטשקע (געהט אוים פאר געלעכטער). חא־חא־חא! חא־חא־חא!

חנה־לאה. וואס לאכסט דו אזוי, טאכטער?

חיים־ליב. וואס איז דער געלעכטער?

וויערטאטשקע (צו דער מוטער). א קאמיטשעסקע פיגור! חא־חא! פון וואנען נעמען זיך אזעלכע ניעוועזשרעס? וואס טהוט דא ביי אייך דער שדכן?

ח נ ה ־ ל א ה . וואס טהוט אַ שדכן? ער רעדט שדוכים.

ו ו י ע ר אַ ט ש ק ע . ווענזען רעדט ער דאס שדוכים?

ח י י ם ־ ל י ב . וועמען? מיר!

ח נ ה ־ ל א ה . זיי רעדען דיר א חתן, וויעראַטשקע.

ו ו י ע ר אַ ט ש ק ע . וואס הייסט, ער רעדט מיר א חתן? אַ חתן דארף זיך רעדען אליין. (טהוט אויס די הענטשקעלעך). וועמען, אַ שטיינער, רעדט ער מיר?

ח נ ה ־ ל א ה . זיי רעדען דיר אַ דאָקטאָר.

ח י י ם ־ ל י ב . אַ סוחר רעדט ער דיר.

ח נ ה ־ ל א ה (הויך). אַ דאָקטאָר, ניט קיין סוחר! (רב שלום שדכן רעדט נאָך: „אַ דאָקטאָר").

ח י י ם ־ ל י ב (הויך). אַ סוחר, ניט קיין דאָקטאָר! (רב שלום שדכן זאָגט נאָך: „אַ סוחר").

ח נ ה ־ ל א ה (נאָך העכער). אַ דאָקטאָר! (רב שלום שדכן: „אַ דאָקטאָר").

ח י י ם ־ ל י ב (נאָך העכער). אַ סוחר! (רב שלום שדכן: „אַ סוחר").

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן (צו זיך). יאָ! עס הויבט זיך שוין אָן אַ טרעיאטער! (צו פאָטער און מוטער). שאט! ווייסט איהר נאָר, וואס? לאָמיר פרעגען ביי איהר אליין לאָמיר. (צו וויערא׳ן). וואס ווילסט דו בעסער, מיידעל, א סוחר, צי אַ דאָקטאָר?

ו ו י ע ר אַ ט ש ק ע . איהר זענט אַ נאַחאַל!

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן . אַ וואָס?

ו ו י ע ר אַ ט ש ק ע . אַ נאַחאַל!

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן . ניין, דו האָסט א טעות, מיידעל, איך בין אַ שדכן בין איך, ניט קיין נעהאַל; איז אויב דו ווילסט, קאָן איך דיר געבען אויף אויסצוקלייבען קאָן איך דיר; רב שלום שדכן האָט ברוך השם גענוג. איך קאָן דיר געבען אַ סוחרישען דאָקטאָר, אָדער א דאָקטאָרשען סוחר. די ברירה איז ביי דיר די ברירה.

װ י ע ר א ט ש ק ע (קייכט פאר געלעכטער). האַ־האַ־האַ! אַ סוחרישער דאָקטאָר, אָדער אַ דאָקטאָרשער סוחר! האַ־האַ־האַ!...

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן (צו זיך). דאָס מיידעל איז מיר עפּיס פרייליך דאָס מיידעל... (צו פאָטער און מוטער). לחיים, רב חיים־ליב! לחיים, חנה־לאה! נו, לאָז גאָט געבען אין גיכען צו דער חופּה!...

ח נ ה ־ ל א ה. וואָס שווייגסט דו, טאַכטער? זאָג איהם, דעם טאַטען דיינעם, דעם טיראַן, דעם דעספּאָט, אַז דו וועסט נעמען אַ דאָקטאָר, ניט קיין סוחר! (רב שלום שדכן זאָגט נאָך: „אַ דאָקטאָר, ניט קיין סוחר“).

ח י י ם ־ ל י ב. אַ סוחר וועט זי נעמען, ניט קיין דאָקטאָר! (רב שלום שדכן זאָגט נאָך: „אַ סוחר, ניט קיין דאָקטאָר“).

ח נ ה ־ ל א ה (הויך). אַ דאָקטאָר! (רב שלום שדכן זאָגט נאָך: „אַ דאָקטאָר“).

ח י י ם ־ ל י ב (הויך). אַ סוחר! (רב שלום שדכן זאָגט נאָך: „אַ סוחר“).

ח נ ה ־ ל א ה (אַ טופּ מיט׳ן פוס). אַ דאָקטאָר! אַ דאָקטאָר! אַ דאָקטאָר!

ר ב ש ל ו ם ש ד כ ן (זאָגט נאָך). אַ דאָקטאָר! אַ דאָק־טאָר! אַ דאָקטאָר! לחיים, רב חיים־ליב! לחיים, חנה־לאה׳ניו!

װ י ע ר א ט ש ק ע (קאַטשעט זיך פאר געלעכטער). האַ־האַ־האַ! אַ דאָקטאָר! אַ דאָקטאָר! אַ דאָקטאָר! (פון יענער זייט וואַנדערט זיך אַ קול פון אַבראַמטשיקען: „אַ דאָקטאָר! אַ דאָקטאָר! אַ דאָקטאָר!“ — עס עפענט זיך די קיכטהיר און עס לויפט אַריין אַיין אי־בערגעשראָקענע ז ל אַ ט ק ע דאָס דינסטמיידעל מיט אַ האַנדטוך און מיט אַ פלעדערוויש, און נאָך איהר ב ר י נ ע די אי־דינע מיט אַ האַנטשערקע און מיט אַ ראָהאָטש).

זעכסטע סצענע.

זלאטקע דאס מיידעל. א דאקטאר? ווערען איז א דאקטאר? וועלכען דאקטאר? אט לויף איך ברענגען דעם דאק־טאר!

ברײנע די אידינע. א מכה איז מיר א גרויסע! א דונער האט מיך דערשלאגען! וואס איז דא? מע חלש'ט? ווער חלש'ט? פאר ווערען דארף מען דאס דעם דאקטאר? (וויע־ראטשקע הערט ניט אויף צו קאטשען זיך פאר געלעכטער).

חנה־לאה (לאזט זיך צו די דיענסטען מיט ביידע קולאקעס). א בייזער! א וויסטער! א פינסטערער חלום צו אייער קאפ און צו אייערע הענד און פיס! וואז, שלים־מזלען! ארויס פון דאנען, דראנקעס! חצופות! (ביידע דיענסטען לאזען זיך צו דער טהיר, באגעגענען זיך מיט רב שלום שדכן, צעבוצקען זיך מיט די נעז).

רב שלום שדכן. ביז עפיס וואס, קאן מען דא האפען צווישען יא און ניין א פאר פעטש קאן מען... א שטוב פון גאלע משוגעים, כלעבען... זיי דארפען אלע א דאקטאר דארפען זיי... ווי איז לעבען ארײן א דאקטאר!

פארהאנג.

מענשען. א טהעאטער־
שטיק אין איין אקט

געשריבען אין יאהר 1907.

די פערזאָנען:

ד נ י א ל. איין אלטער הויזדיענער, איין עקאָנאָם און איין אויפ־זעהער אויף די „מענטשען“ אין הויף. א בחור שוין אין די יאָהרען, וואָס וויל אויסזעהען יונג. טראָגט אַ רויטע וועסטע מיט מעשענע קנעפּלעך, קעסטעלדיגע הויזען, אַ גרינעם שניפּס. האַלט זיך גרויס און רעדט שטרענג מיט קלענערע פון זיך; מיט גרעסערע ווערד ער קליין, רעדט ווייך.

ה ע ר ץ. איין עלעגאַנטער משרת. טראָגט א פּראָק, א ווייסע וועסטע, שענע וואָנסען.

ר י ק ע ל. א קעכין. טראָגט אַ ווייסען פאַרטוך, אַ ווייסען שליי־ער. אַ פריווילעבע נשמה.

פ י ש ע ל. איהר מאַן. דיענט אין צווייטען הויף. אַ פערזאָרגטער נפש.

ל י ז א. אַ שטוב־מיידעל, וואָס מע האָט נאָר־וואָס אָפּגעשאַפּט.

ר ע װ ע ט ש ק ע. אַ שטוב־מיידעל, וואָס מע האָט נאָר־וואָס צוגענומען.

פ א נ י ט ש ק ע. אַ שטוב־מיידעל, וואָס מע האָט שוין לאַנג אָפּגעזאָגט.

ר ב ס ע נ ד ע ר. אַ מלמד. אַ בעוואַכסענער ווי אַ חיה. רע־וועטשקעס פאָטער.

י ו כ ב ד. זיין ווייב. רעוועטשקע'ס מוטער.

מ א ד א ם ג א ל ד. איין אויפגעקומענע נגידית. מע זאָגט — אַ מיליאָנערקע.

די האַנדלונג שפּיעלט זיך אָפּ ביי די נגידים אין אונטערשטען שטאָק, אין אונזערע צייטען.

א גרויסאַרטיגע קיך. אַ ווייסע פּליטע מיט מעשענע רעהרען און גלענצענדע גאַלקעס. אלע זאַכען און כלים פון א רייכער קיך: רייו, ווייס און זויבער. דער אויווען רעכטס, מיט'ן פּנים צום פּובליקום. — לינקס, אין וואַנד, טרעפּ אַרויף אויפ'ן צווייטען שטאָק. — צווישען די טרעפּ און צווישען דער ראַמפּע בילדעט זיך ווי אַ מין חדר'ל, אָפּגעזונ־דערט פונ'ם אויווען. דאָרטען שטעהט אַ קליין טישעל מיט אַ גרויסער ווייסער וואַלטער־שטוהל (איין אַלטמאָדישע קרעסלע). אויף דער שטוהל זיצט אַלע מאָל ד נ י א ל. אַקעגען דעם אַלקערעל, ביי דער צווייטער וואנד, רעכטס, שטעהט א גרויסער גרינגער קאסטען. נעבען דעם קאסטען, נעהענטער צו דער ראַמפּע, אַ קליין רויט קעסטעל. אין מיטען קיך שטעהט אַ גרויסער לאנגער טיש מיט עטליכע בענקלעך. ביי'ם טיש, אַראָפּגעוואָר־פען דעם פראַק און פערקאַטשעט די אַרבעל, זיצט ה ע ר ץ און שרייבט אַ בריעף. ר י ק ע ל שטעהט הינטער איהם און דיקטירט איהם.

ר י ק ע ל. „...און שרייב מיר, ליעבע שוועסטער, ווי געהט דיר אין דעם דיענסט? און צי ס'איז עפּיס ביי אייך א סך „מענ־טשען" און וואָסערע „מענטשען"? און ווי אזוי בעגעהט מען זיך ביי אייך מיט די „מענטשען"?..."

ה ע ר ץ (שרייבט און דרעהט מיט דער צונג אהין, וואו די פעז געהט). „און שרייב מיר, ליעבע שוועסטער..." נו? ווייטער?

ר י ק ע ל (דיקטירט). „ביי אונז זענען מיר פיער „מענטשען", אחוץ וואס ביי'ם גרעט וואשען א בעזונדער „מענטש". און ביי די פערד א „מענטש", און ביי'ם טויער א „מענטש", און אין גאָרטען א „מענטש"..."

ה ע ר ץ. טררררר!... זעה נאר, ווי זי האט זיך עס אביסעל צעמענטשעלט! איך האלט נאך גאר פון פאַרינט, און זי מאהלט ווי א מיהל!

ר י ק ע ל. וואו זשע האלסט דו, שלים־מזל?

ה ע ר ץ. איך האלט ביי דער ליעבע שוועסטער...

ר י ק ע ל. וואס הייסט, אט דא ערשט האלסט דו? וואס ס'האט זיך מיר גע'חלומ'ט יענע נאכט און היינטיגע נאכט! ווען זשע וועלען מיר קומען צו גאט?

ה ע ר ץ. וואס זשע האט איהר געמיינט? אזוי ווי איהר בארעבאנעט, אזוי זאל זיך שרייבען? א פען איז ניט קיין צונג, וואס זאל מאהלען! איידער מע שטעלט אוועק איין אות, דארף מען גוט צוהארעווען! (קוקט אויף דער פעדער צו דער ליכט). און דערצו איז נאך די פעדער פון אונזער עקאנאם געראטען אן איהר בעל־הבית: הארטלייביג, שווערפיסיג און פוזאטע. (בעווייזט מיט די הענד אויפ'ן בויך. עס קומט אן ל י ז א פון די טרעפ אראפ, געהט צו צום רויטען קעסטעל, זעצט זיך אוועק, דאס פנים אין די הענד, וויינט).

ר י ק ע ל (צו ליזא'ן). גאט איז מיט דיר, וואס וויינסט דו? אויף חורבן בית־המקדש?

ה ע ר ץ (צו ליזא'ן). ביזט משוגע, צי חסר־דעה? אין מיטען דאנערשטאג האט זי זיך צעוויינט? זאלסט בעסער וועלען זיין מיין כלה...

ר י ק ע ל. האסט, אפנים, געחאפט א פעטשאטעק פון דער מאדאם? א נאווינע! אז מע איז ביי יענעם א „מענטש", דארף מען אלסדינג איבערטראגען!

ה ע ר ץ. האב זיי אין דער ערד, נארעלע, אזוי ווי איך. (ציהט זיך אוים). איך האב קיין מורא ניט פאר קיינעם! איבער מיר איז נישטא קיין עלטערס און קיין גרעסערס און קיין שטארקערס... וואס מיר בעל־הבית! ווער מיר מאדאם! וואו מיר עקאנאם! דו האב בעסער חתונה פאר מיר, נאריש מיידעל וואס דו ביזט, וועט דיר זיין גוט ווי די וועלט.

ר י ק ע ל. אליין דער חתן — אליין דער שדכן!... (ד נ י א ל אראפ פון די טרעפ. הערץ האפט זיך אויף, טהוט אן דעם פראק, שטעלט אוועק די טינט און פען צוריק אויפ׳ן קליינעם טישעל, ווערד איין אנדער מענש. ריקעל שטעלט זיך אוועק צום אויוועז).

ד נ י א ל (צו הערצ׳ן). הער נאר דו, פיינער בחור מיינער, קום נאר אהער! (פיהרט איהם צו צום פענסטער, קוקט איהם גלייך אין די אויגען אריין, ווייזט איהם מיט׳ן פינגער אויף ליזא׳ן). נו?

ה ע ר ץ. וואס „נו"?

ד נ י א ל. זיך שען אויסגעפיינט.

ה ע ר ץ. ווער?

ד נ י א ל. איך!

ה ע ר ץ. איהר?

ד נ י א ל (טהוט איהם א שמיר איבער דער נאז). קלאון! פאיאץ! געה שוין געה ארויף, מע רופט דיך! פארברענט זאל דאס ווערען!

ה ע ר ץ. די רגע! (ער געהט צו די טרעפ ארויף).

ד נ י א ל (בעזעצט זיך פעסט אין דער קרעסלע, פערקאטשעט די ארבעל, שליסט אפ דאס טישקעסטעל מיט א קלונג, נעמט ארויס א ביכעל. טהוט אן א פאר קיילעכיגע ברילען. רופט צו ליזא׳ן צום טיש, קוקט אין ביכעל אריין). דיר קומט פאר פיער חדשים מיט דריי וואכען. פיער מאל אכט איז, א פנים, צוויי און דרייסיג; און פאר די דריי וואכען צו צוויי רובעל א וואך — איז דריי מאל צוויי האבען מיר, אפנים, זעכס. צוויי און דרייסיג און זעכס איז, אפנים, אכט און דרייסיג. צוועלף האסט דו צו א גלייכען חשבון, איז, א פנים, פופציג. נא, אט האסט דו געלד. (נעמט ארויס געלד, שטעלט אוועק אויף ליזא׳ן די קיילעכיגע ברילען). דו ווינסט? דו ביזט נאך געערבט? הא?... (שטריענג). מאך ניט קיין אנשטעלען און נעם געלד!

ל י ז א (נעמט דאָס געלד, הערט ניט אויף צו וויינען). וואָס בין איך שולדיג? ער האָט מיר געזאָגט, אַז איך בין אַ שענע. ער האָט מיר געשוואָרען, אַז ער האָט מיך ליעב...

ד נ י א ל. אַ גדולה! ער האָט זי ליעב! אַט דער לץ, דער פּאַיאַץ, דער משולחת? פאַרברענט זאָל דאָס ווערען!...

ל י ז א (הויבט אויף דעם קאָפּ). וועמען מיינט איהר דען?

ד נ י א ל. און דו וועמען מיינסט דו?

ל י ז א (לאָזט אַראָפּ דעם קאָפּ). נאַטאַנע'ן מיין איך, נאַטאַן מאַיסעיעוויטש...

ד נ י א ל (כאַפּט זיך אויף). האַ? וואָס האָסט דו געזאָגט? נאַטאַן מאַיסעיעוויטש?

ל י ז א (שטיל). ער...

ד נ י א ל (שטיל). שוטה! וואָס זשע האָסט דו געשוויגען, נאַריש ציגעל וואָס דו ביזט? (מיט כעס). פאַר וואָס האָסט דו ניט געזאָגט מיר? נאַריש קעלבעל! מ י ר האָסט דו בעדאַרפט זאָגען, מ י ר! פאַרברענט זאָל דאָס ווערען!...

ר י ק ע ל (לויפט צו פונ'ם אויוועז). וואָס איז? ווער איז מיר! (ברעכט די הענד).

ד נ י א ל. ניט אייער באָבע'ס דאגה! צו אייער אַרבייט געהט!

ר י ק ע ל. טפו! (געהט צוריק צום אויוועז).

ד נ י א ל. ווי אַזוי איז דאָס געווען? דערצעהל, פאַר מיר האָב קיין מורא ניט; מיר קאָנסט דו דערצעהלען אַלץ. (שטיל). הייסט דאָס, האָט ער דיר איינגערעדט, אַז ער האָט דיך ליעב? און דו האָסט איהם נעגלויבט אויף נאמנות? אומגליקליכע וואָס דו ביזט!... און איך האָב געמיינט, אַז דו האָסט זיך פערבונדען מיט אַט דעם פּוסטען בחור, מיט דעם שלים־מזל! קום נאָר אַהער, זיץ...

(ווייזט איהר אויף אַ בענקעל נעבען זיין שטוהל). זאָג מיר נאָר דעם ריינעם אמת, גערענק! דו רעדסט מיט מיר... ס'איז ער? נאַטאַז מאַיסעיעוויטש, זאָגסט דו?

ל י ז א (ווײנט). לאָמיך שוין אַזוי לעבען און געזונד זיין מיט איך אין איינעם... אַט האָט ער מיר געשענקט אַ פינגערל... (זי ווייזט איהם דעם פינגער).

ד נ י א ל (נעמט איהר האַנד, בעטראַכט דעם פינגער מיט'ן רינג). אומגליקליכע וואָס איהר זענט!... שאַף! ציעגען! קעלבלעך!... לאָזט זיך איבעררערען פון יעדען איינציגען!... (טהוט איהר אַ וואָרף אַפּ די הענד). געהאַלטען דאָס בסוד פון מיר?!... סודות? זיך צעד נויפנערערט? נעגלויבט? געמיינט, זי איז אויפ'ן זיבעטען הימעל?! פאַרברענט זאָל דאָס ווערען!!... (האַפּט זיך אויף, שפּאַנט אַרום). אַט אַזוי נאַרט מען אייך אַריין, אומגליקליכע נפשות וואָס איהר זענט! (געהט־צו צו איהר, רעדט הויך). וואָס האָסט דו געמיינט? וואָס האָסט דו זיך געטראַכט? האָסט גערעכענט, אַז ער וועט דיך נעמען? אַ מאַראַם גאָלד האָסט דו זיך געריכט צו זיין, חאַ־חאַ־חאַ! וואָס שווייגסט דו, וואָס? (זעצט זיך אַוועק אַקעגען איהר, נעמט איהר האַנד, רעדט ווייכער). דערצעהל מיר, קינד, דערצעהל מיר אַלץ.

ל י ז א (זעצט זיך אַוועק נעבען איהם אויף אַ בענקעל, חליפּעט. ריקעל גנב'עט זיך אונטער, לעגט צו אַיין אויער). די ערשטע צייט, אַז איך בין אָנגעקומען, איז ער מיר נאָר נאָכגעגאַנגען און געזאָגט, אַז איך בין אַ שענע, אַ פּאַרשוין... אַז איך בין אַ ציערונג אין שטוב. אַז ער וואָלט אויף מיר נאָר געקוקט און נאָר געקוקט... נאָכדעם האָט ער אָנגעהויבען זיפצען און צו קרעכצען, זאָגען, אַז ער האָט מיך ליעב, אַז ער געהט אויס נאָך מיר, אַז ער קאָן אָהן מיר ניט לעבען... מיך געפרעגט, אויב איך וויל זיין זיינע... געבעטען, איך זאָל אויף איהם האָבען רחמנות... צוגעזאָגט, אַז ער וועט איבער־רערען מיט זיי... און אַז זיי וועלען ניט וועלען, וועט ער זיך סמ'ען,

אדער שיסען... ער וועט זיך נעמען דאס לעבען... אפגעלעגט אזוי פון טאג אויף טאג... ס'איז אויף איהם געווען א גאט'ס רחמנות...

ד נ י א ל. זי האט אויף איהם געהאט רחמנות? חא־חא־חא! פארברענט זאל דאס ווערען! נו, און ער אויף דיר? פאר וואס האט ער אויף דיר קיין רחמנות ניט? הא?... וואס־זשע האט ער דיר געזאגט היינט, נעכטען, עהערנעכטען? האסט גערעדט מיט איהם? זאג!

ל י ז א. גערעדט, וואס דען, איך האב ניט גערעדט? איך האב איהם אלסדינג געזאגט... איך האב געוויינט... (וויינט).

ד נ י א ל. זי האט געוויינט!... נו, און ער?

ל י ז א. ער האט געבעטען פריהער מיט גוטען, איך זאל שווייגען, מיר צוגעזאגט מתנות, געלד... און אז איך האב מיך אפגעזאגט פון די מתנות, האט ער אנגעהויבען מיט בעזען. ער האט מיר געזאגט, אז טאמער מאך איך א סקאנדאל, וועט ערגער זיין פאר מיר, פאר מיין שוועסטער...

ד נ י א ל. פון וואנען וויים ער פון דיין שוועסטער?

ל י ז א. איך האב איהם דערצעהלט, אז איך האב א שוועסטער א קאסירערין. טאמער ווערד מען געוואהר, פערלירט זי די שטעלע...

ד נ י א ל (חאפט זיך אויף מיט כעס, טהוט א זעץ אין טיש אריין. הויך). וואו זענען געווען מיינע אויגען, פארברענט זאל דאס ווערען!... און פאר וואס האסט דו מיר פריהער ניט געזאגט, אומגליקליכע וואס דו ביזט! (זעצט זיך אוועק, רייבט זיך דאס פנים, רעדט אביסעל וויי‏כער). זאג מיר נאר, קום אהער, דו נאריש מיידעל וואס דו ביזט, ווען האסט דו דא אחוץ דער שוועסטער?

ל י ז א (דורך טרערען). קיינעם ניט. איך האב דאך אייך געזאגט, אז איך האב דא נאר איין שוועסטער. דיענט זי אין א קלייט, א קאסירערין איז זי, א אינגערע פון מיר; איז טאמער ווערד מען געוואהר פון מיין אומגליק, פערלירט זי די שטעלע (יאמערט).

ד נ י א ל (שטילט זי אוין). האָב קיין מורא ניט, ס'וועט דיין שוועסטער ניט שאַדען... גוט, וואָס דו האָסט מיר געזאָגט. איך וועל שוין פון דיינעטוועגען זעהען. איך וועל שוין זעהען... (טראַכט אַ ווײַלע). ווייסט דו וואָס? איך וועל דיר געבען אַ קוויטעל צו מיינע אַ בעקאַנטע... דאָרט וועסט דו זיין, ביז איך וועל זעהען... איך וועל שוין זעהען... (נעמט אַרויס אַ שטיקעל פּאַפּיער. שרייבט און סאָפּעט. ליזא זיצט און וויינט. פון די טרעפּ הערט זיך אַ פּרויען־קול: „דניאל! דניאל!").

ד נ י א ל (לעגט־אַריין דאָס שטיקעל פּאַפּיער צוריק אין טישקעס־טעל, טהוט אוים די בריללען, ווערד מיט אַ קאָפּ נידעריגער). באַלד! באַלד! (לאָזט זיך אַרויף אויף די טרעפּ).

ר י ק ע ל (געהט־צו מיט'ן לעפעל צו ליזאַ'ן, שאָקעלט מיט'ן קאָפּ). מיינסט, איך האָב נישט געהערט? כ'האָב געהערט אַלסדינג... אט אזוי האָט מען, אַז מען איז אַ „מענטש" ביי יענעם. קומען זאָל אויף זיי אַ חלירע, אויף אַלע בעלי־בתים, רבונו של עולם!

ל י ז א (וויינט). אוי, ריקעל־קרוין, נשמה'ניו, האַרצעניו! איך בין אומגליקליך! וואָס וועל איך טהון? וואוהין וועל איך געהן? וואָס וועל איך זאָגען?... (ברעכט די הענד).

ר י ק ע ל. וויין נישט, נאַרעלע! איך האָב פיינט מיך מישען אין פרעמדע געשעפטען, דו ווייסט דאָך; נאָר ווען ס'זאָל קומען אויף מיר... (בויגט זיך איין צו איהר אויפ'ן אויהער). ווען עס קומט אויף מיר אזא זאַך, וואָלט איך ביי זיי אָפּגעצאַפּט דריי אַקעס בלוט! פּאַסען וואָלט איך פון זיי געשניטען! (וואַרפט מיט'ן לעפעל). פּאַסען! קינדס־קינדער וואָלטען זיי פערזאָגט, זיי זאָלען זיך ניט בעגעהן אזוי מיט „מענטשען"! אַ חלירע זיי אין פּנים!

ל י ז א (ברעכט די הענד). וועה איז מיר, איך האָב מורא פאַר דער שוועסטער, פאַר מיין שוועסטער, זי וועט פערלירען די שטע־לע... וואָס וועל איך טהון?...

ר י ק ע ל . אוי, גאָט'ס בהמה'לע וואָס דו ביזט! האָסט אַ געלעגענהייט זיך בעוואָהרענען איצט מיט נדן! זיי האָבען גע־נוג, נישקשה, אויסקרענקען מעגען זיי! און נעמען אַ חתן, נאַרעלע, אויף מיר אַזאַ יאָהר, חתונה האָבען און אויפהערען זיין אַ „מענטש" ביי יענעם... ווערען אַ בעל־הבית'טע, נאַרעלע, און אַליין האָלטען „מענטשען"... בעטראַכט זיך!... אוי, מע גנהט... (לויפט אָפּ צוריק צום אויוועו. ד נ י א ל און ה ע ר ץ געהען ביידע פון די פרעס).

ה ע ר ץ . דאָס איז יאָ גאָט די נשמה און דעם הונד דעם לונג און לעבער! (מאַכט אַ מאָדנע גרימאַסע, נעמט זיך צו איין ארבייט). בלבולים גאָר!!

ד נ י א ל (שטרענג). זאָל זיין שטיל! (צו ליזא'ן). איינגע־פּאַקעוועט ביי דיר די זאַכען? (עפּענט אויף דאָס טישקעסטעל). נאָ, אָט האָסט דו נאָך אַ פּופּציגער... אויף הוצאות וועסט דו בעקומען אחוץ... איך וועל שוין זעהען... אומגליקליכע בעשעפּענישען וואָס איהר זענט! פערבלאָנזשעטע שעפּעלעך, גאָט'ס בהמה'לעך, פאַר־ברענט זאָל דאָס ווערען! (ליזא וויינט, וויל געהן, ער האַלט זי אָפּ). האָב צייט. איך וועל דיר געבען אַ קוויטעל, אַ בריעף וועל איך דיר געבען. (וויל שרייבען. קומט־צו ריקעל).

ר י ק ע ל (לויפט־צו צו דניאל'ן מיט'ן לעפעל אין האַנד). איהר ווייסט דאָך, אַז איך האָב פיינט מיך מישען אין פרעמדע געשעפ־טען. נאָר זי האָט איצט אַ געלעגענהייט זיך בעוואָהרענען האָטש מיט נדן. אַ כשר בהמה'לע, איהר זעהט דאָך...

ד נ י א ל (שטרענג, קוקט דורך די ברילען). ווער פרעגט ביי אייך עצות? אייער ארבייט איז ביים אויוועו! גרייט נאָר צום טיש נאָך אויף דריי פּאַרשוין. דאָ קומט באַלד אַראָפּ דער מאַדאַם'ס קרובים, אָרעמע קרובים, דאַרף מען זיי געבען עסען אין קיך מיט די „מענטשען".

ה ע ר ץ. אַ גליק האָטש, וואָס ניט מיט די הינט... (ר ב ס ע נ ד ע ר, י ו כ ב ד און ר ע ו ו ע ט ש ק ע לאָזן זיך אַראָפּ אַלע דריי, טהוען זיך אויס. רב סענדער וויקעלט זיך אויף פון די שאַלען, און מע דערזעהט אַ בעוואַכסען פנים. ריקעל און הערץ בעטראכטען איהם, ווי אַ ווילדע חיה).

ר י ק ע ל. וואָס איז דאָס? (ווייזט מיט די אויגען אויף די געסט).

ה ע ר ץ. זאָל מיך אזוי וויסען אַ בייזע וועטשערע! קיין עין־הרע, אַ געראָעט אויפ'ן פנים, גוט בעוואַכסען...

ד נ י א ל (צו די געסט). זעצט זיך אַוועק אָט דאָ ביי'ם טיש, וועט מען אייך געבען עסען... ריקעל! גיט עסען! (רב סענדער וואַשט זיך, מאַכט המוציא הויך אויף אַ קול. הערץ ענטפערט „אמן יהא שמיה רבה"... ריקעל לאַכט אין פויסט. — מ אַ ד אַ ם ג אָ ל ד קומט אַריין באלד נאָך זיי. בשעת די מאדאם גאָלד בעווייזט זיך, ווערד אַיין איבערקעהר־רעניש אין קיך: ריקעל טהוט זיך אַ וואָרף צום אויוועז. הערץ האַפּט זיך צו די טעלער, קלאַפּט מיט די גאָפּלען, וואַרפט מיט די לעפּלען. ליזא האָט זיך אויפגעהויבען פונ'ם רויטען קעסטעל, האָט זיך אַרויסגעגליטשט פון קיך אין דרויסען אַרויס. דניאל האָט אַראָפּגעוואָרפען די ברילען, אויפ־געשטאַנען, געוואָרען מיט אַ קאָפּ קלענער. רב סענדער האָט אַוועקגעוואָר־פען דאָס עסען).

מ א ד א ם ג אָ ל ד (אויף די אונטערשטע טרעפּ, אַביסעל העכער פונ'ם באָדען). ריקעל! וועסט זיי געבען עסען און צו גלעזלעך טיי. (צו יוכבד). איך האָב גאַר פערגעסען פרעגען, ווי אזוי הייסט זי, אייער טאָכטער?

י ו כ ב ד. ריווע.

ר ב ס ע נ ד ע ר. רבקה הייסט דאָס.

מ א ד א ם   ג א ל ד. ריווע? רבקה? ניט שען!... רעוועקע. רעוועטשקע — זאָל זי הייסען רעוועטשקע.

י ו כ ב ד. איהר ווילט רעוועטשקע, זאָל זיין רעוועטשקע! ווער קאָן אייך זאָגען א דעה? זי איז דאָך אייערע...

ר ב   ס ע נ ד ע ר. מיינע ווערטער. אבי ס'זאָל איהר זיין גוט און קיין זאַך ניט פעהלען. לא המדרש עיקר, אלא המעשה.

מ א ד א ם   ג א ל ד. דאָס ווענדט זיך אָן איהר. ווען זי זיין גוט, וועט איהר זיין גוט; וועט זי זיין שלעכט, וועט איהר זיין שלעכט.

ד נ י א ל. (האַפּט אונטער). וועט זי דיענען גוט, וועט איהר זיין גוט; וועט זי דיענען שלעכט, וועט איהר זיין שלעכט. (מהוט א וואונק צו הערצ'ען און צו ריקל'ען).

ה ע ר ץ און ר י ק ע ל (ביידע אין איינעם). וועט זי דיענען גוט, וועט איהר זיין גוט; וועט זי דיענען שלעכט, וועט איהר זיין שלעכט.

ה ע ר ץ (בעזונדער, אויף א זייט). אזא יאָהר אויף זיי!

מ א ד א ם   ג א ל ד. מיינע מענטשען האָבען זיך נאָך קיין מאָל אויף מיר נישט באַקלאָגט.

ד נ י א ל. אונזערע מענטשען האָבען זיך נאָך קיין מאָל נישט באַקלאָגט! (ווינקט צו הערצ'ען און צו ריקל'ען).

ה ע ר ץ און ר י ק ע ל (ביידע אין איינעם). קיין מאָל נישט באַקלאָגט זיך נאָך.

ה ע ר ץ (בעזונדער, אויף א זייט). אזוי פיעל מכות זיי!

מ א ד א ם   ג א ל ד. ביי מיר, עס קומט־אונטער א יום־טוב, א אימענינעס, נעם איך אָן אלע מענטשען מתנות.

ד נ י א ל. דאָ בעקומען אלע מענטשען מתנות! (ווינקט צו הערצ'ען און צו ריקל'ען).

ה ע ר ץ און ר י ק ע ל. מיר בעקומען אלע מאָל מתנות!

ה ע ר ץ (בעזונדער, אויף א זייט). ניט מעהר זאָלען זיי פאַר־מאַגנען!

ר ע ו ו ע ט ש ק ע. צו וואָס מתנות? מתנות איז ניט נויטיג...

י ו כ ב ד (צו דער טאָכטער, מיט אַ ציה ביי'ם אַרבעל). ריוועלע, וואָס טהוסט דו? דו דאַרפסט שווייגען!

ר ב ס ע נ ד ע ר. מיינע ווערטער. יפה שתיקה...

ה ע ר ץ (אויף אַ זייט). דער איד רעדט, אפנים, תרגום־לשון...

מ א ד א ם ג א ל ד. און דאָס, וואָס זי קאָן שרייבען, איז זעהר גוט. עס מאַכט זיך אַ מאָל, מע דאַרף פאַרשרייבען דאָס גרעט פון דעם בוידעם, ווארום מע טראָגט, מע שלעפט, מע גנב'עט.

ד נ י א ל. מע גנב'עט! (ווינקט צו הערצ'ען און צו ריקל'ען).

ה ע ר ץ און ר י ק ע ל. נאָך אַ מין גנב'נען!

ה ע ר ץ (בעזונדער, אויף אַ זייט). אז אַך און וועה איז צו די גנבים!

מ א ד א ם ג א ל ד (צו רעוועטשקען). עס אַפּ און נעם זיך צו דער ארבייט. (צו דניאל'ן). דניאל! זאָלסט אכטונג געבען צו די פערד, צי מען גיט זיי האָבער, צי מע שרייבט גלאַט אַזוי אַ גוט יאָהר. זיי האָבען זעהר ליעב שרייבען חשבונות... (מאַדאַם גאָלד אָפּ. נאָך דער מאַדאַם'ס אָפּגאַנג ווערד איין אנדערע שטימונג: דניאל טהוט אָן די ברילען, ווערד מיט אַ קאָפּ העכער, זעצט זיך אַוועק אין זיין גרויסען שטוהל, שרייבט. ריקעל גיט־אויף צו'ם טיש. די געסט עסען. הערץ עסט מיט זיי. עס הערט זיך פון אויבען אַ קול: „דניאל"! „דניאל"!...)

ד נ י א ל (וואַרפט אַראָפּ די ברילען, ווערד מיט אַ קאָפּ קלענער, פער־שפּילעט זיך, געהט אויף די טרעפּ). באַלד! באַלד! איך געה! איך געה! (דניאל אָפּ).

ר י ק ע ל (דערלאַנגט צו'ם טיש). עסט, מיינע ליעבע גֵעסט!

י ו כ ב ד. ווער איז אַט דער בייזער איד, אַט דער, וואָס מע רופט איהם דניאל? אַט איז ער גרויס און אַט איז ער קליין...

ה ע ר ץ. דאָס איז אונזער חצי בעל־הבית.

ר ב ס ע נ ד ע ר (לעגט אַוועק דעם לעפּעל). חצי וואָס?

ר י ק ע ל. דאָס איז אונזער עקאָנאָם; ער האָט צו שאַפען אויף אַלע „מענטשען“. דורך זיין האַנד נעמען מיר וואָס אונז קומט... זענט איהר, הייסט דאָס, טאַקי נאָהענטע קרובים מיט אונזערע בעלי־בתים?

י ו כ ב ד. ניט שטאַרק נאָהענט. נאָר מיר געהערען זיך אַז שטיקלעך פריינדלעך.

ר ב ס ע נ ד ע ר. שני שבשלישי'ס. איהר ווילט וויסען, ווי אַזוי? (לעגט אַוועק דעם לעפּעל). אַט וועל איך אייך אויסרעכענען.

ה ע ר ץ. מהכתיתי, רעכענט אונז אויס, ס'איז כדאי צו וויסען. (עסט). אַ מענש דאַרף אַלסדינגג וויסען וואָס אויף דער וועלט טהוט זיך. (עסט).

ר ב ס ע נ ד ע ר. מיין פעטער, דאָס הייסט, אונזערביידענס פעטער, — מחמת איך מיט מיין ווייב זענען אויך אייגענע געשוועסטערקינדלעך, — האָבען זיך אַנגעקעהרט מיט אייער מאַדאַמ'ס מוהמע שוועסטער און ברודער. היינט פאַרשטעהט איהר שוין? (נעמט זיך צו'ם עסען).

י ו כ ב ד. פּונקט קאַפּויר! (לעגט אַפּ דעם לעפּעל). אונזער מוהמע מיט אייער מאַדאַמ'ס פעטער זענען געווען שוועסטער און ברודער.

ר ב ס ע נ ד ע ר (לעגט אַפּ דעם לעפּעל). מיינע ווערטער! ווי אַזוי האָב איך דען געזאָגט?

ה ע ר ץ (צו יוכבד'ן). ווי אַזוי האָבען זיי דען געזאָגט? (עסט).

י ו כ ב ד (לעגט אַפּ דעם לעפּעל). דו האָסט געזאָגט, אַז אונזער פעטער מיט איהר מוהמע...

ר ב ס ע נ ד ע ר (לעגט אַפּ דעם לעפּעל, ווערד אין כעס). איך האָב געזאָגט? ווי האָב איך געקאָנט אַזעלכעס זאָגען?

ה ע ר ץ (צו יוכבד'ן). ווי האבען זיי געקאנט אזעלכעס זאגען? (עסט).

י ו כ ב ד (לעגט אַוועק דעם לעפעל, רעדט צו דער מאַכטער). נו? האט ער נישט געזאגט אזוי? זאג שוין דו, ריוועלע, וואס שווייגסט דו?

ר ע ו ו ע ט ש ק ע. וואס איז דער אונטערשיעד, אזוי געזאגט, אדער אזוי געזאגט? עסט בעסער, איהר האט שוין א מעת־לעת ניט געגעסען...

ה ע ר ץ (צו רב סענדער'ן). אייער מאַכטער איז גערעכט, לאָם איך האבען אזא יאהר! פאַר'ן עסען, זאגט מען, געהט קיין טאַנץ נישט... הכלל, זענט איהר, הייסט דאס, אייגענע. וואס זשע? זיי האבען אייך טאַקי געשריבען, איהר זאלט קומען צו פאהרען?

ר ב ס ע נ ד ע ר. חס ושלום! מיר זענען אליין געקומען צו פאהרען, געבראַכט אהער די מאַכטער זוכען איין ארט. דערווייל האבען מיר זיך דערמאַנט, אז מיר האבען דאַ רייכע קרובים, זענען מיר געקומען צו געהן. תחילת האבען זיי אונז אפילו נישט דער־קענט...

י ו כ ב ד. פון וואנען זאלען זיי אונז קענען? יענע זענען, קיין עין הרע, אזוי רייך! מיליאנטשיקעס! (עס הערט זיך אַ קלינגען פון אויבען).

ה ע ר ץ. דאס מיינט מען מיך! זיי לאזען דען אפעסען? (עסט געהענדיג). אזוי ווי א הונט מוז מען חאַפּען און ווארגען זיך, דערוואַרגען זאלען זיי ווערען! (אַב).

ר י ק ע ל (צו יוכבד'ן). קומט דאך אוים, אז איהר זענט טאַקי עפּיס גאַר...

י ו כ ב ד. וואס דען האט איהר געמיינט? אונזער משפחה זענען לויטער בעלי־בתים. אונזער משפחה...

ר ע ו ו ע ט ש ק ע. וואס דארפען זיי וויסען די משפחה? דו טהוסט מיט מיר א שדוך?

י ו כ ב ד . וואס דען? זיי דארפען וויסען אלסדינג. זאלען זיי ניט מיינען, אז דו ביזט גלאט אזוי א „מענטש", גלייך מיט אלע „מענטשען".

ר ע ו ו ע ט ש ק ע . מאמע! ס'איז נאר שווער ביז מע פועל'ט ביי זיך צו זיין ביי יענעם; נאר קוים האב איך מיך גע־שטעלט, בין איך גלייך מיט אלע... (אפגעגעסען, נעמט זיך צו איין ארביים, וואשט און ווישט די טעלער).

ר ב ס ע נ ד ע ר (בענשט מיט א ניגון, מאכט מיט'ן קאפ). או־הום... אמת, אמת... „על הארץ ועל המזון... רחם נא..." (שאקעלט זיך).

ל י ז א (קומט פון דרויסען, ברעכט די הענד, געהט צו צום רויטען קעסטעל, זעצט זיך אוועק, שפארט אן דעם קאפ אויף דער האנד).

ר ע ו ו ע ט ש ק ע . ווער איז אט דאס מיידעל?

ר י ק ע ל . דאס איז אונזער געוועזענע פאקאיאווע... היינט ערשט האט מען זי אפגעזאגט...

ר ע ו ו ע ט ש ק ע . פאר וואס?

י ו כ ב ד . א נאווינע וואס מען שאפט אפ א „מענטשען"! זיי נעמען צו, זיי שאפען אפ.

ר ב ס ע נ ד ע ר (האלט אין מיטען בענטשען). או־אום... או־הום... כחומר ביד היוצר... „הר־חמן..."

ר י ק ע ל (צו יוכבד'ן). וואס זאגט אייער מאן?

י ו כ ב ד (צו ריקלען). איהר וועט ניט פארשטעהן. ס'איז פון דער גמרא. (דניאל קומט אן פון אויבען).

ד נ י א ל (געהט ארום הין און צוריק א מינוט אהן ווערטער. שטעלט זיך אוועק אקעגען ליזא'ן. רעדט שטיל). אומגליקליכע וואס דו ביזט!... זאלסט מיר געוועזן זאגען פריהער חאטש, פארברענט זאל דאס ווערען!... קום אהער... (ליזא געהט צו. ער זעצט זיך צוריק צום בריעף). אט דא האסט דו איהר אדרעס... אהין זאלסט דו

צופאהרען... וועסט לאזען גריסען פון מיר. וועסט זאגען, איך וועל דארט זיין אפשר היינט נאך, אויב איך וועל קאנען, אניט — איז מארגען... אומגליקליכע וואס איהר זענט! (ליזא געהט צום רויטען קעסטעל, עפענט אויף, זוכט עפּים און פערשליסט צוריק).

ר ב ס ע נ ד ע ר (האט אפּגעבענשט, שטעהט אויף פון טיש, ווישט זיך אפּ די הענד אָן דער קאַפּאָטע, געהט־צו צו דניאל׳ן). נאט אייך אפּ שלום־עליכם. איך האב געהערט, איהר זענט דא דער צווייטער בעל־הבית...

ד נ י א ל (טהוט אָן די ברילען, ווערד מיט אַ קאָפּ העכער). וואס וועט איהר זאגען?

ר ב ס ע נ ד ע ר. גארנישט. איך האב אייך נאר געוואלט בעטען, איהר זאלט אכטונג געבען אויף אונזער קינד, השגחה געבען.

ד נ י א ל. אכטונג געבען? השגחה געבען? (קוקט אויף איהר און אויף ליזא׳ן). אכטונג געבען אויף אייער קינד? (זיפצט). יא־א־א! אכטונג געבען, אכטונג געבען.

י ו כ ב ד. זי איז ביי אונז טהייער... זי איז חלילה נישט קיין בת יחידה, נאר זי איז די עלטערע ביי אונז און סאמע די געראטענע... איך בעט אייך, גיט אכטונג...

ר ע ו ו ע ט ש ק ע. אויף מיר דארף מען ניט אכטונג געבען; איך קאן, ברוך השם, מיין שטעדטעל אליין באשטעהן...

י ו כ ב ד (צו דער טאָכטער). נארעלע וואס דו ביזט! (צו דניאל׳ן). איהר פארשטעהט... א שען מיידעל איז דער פרעמד...

ד נ י א ל. א שען מיידעל אין דער פרעמד... (קוקט אויף איהר און אויף ליזא׳ן). דאס איז דוקא פון די קליינע מעלות...

ר ע ו ו ע ט ש ק ע. מאמע! דאנה ניט פאר מיר. קיינער וועט מיך ניט אויסחאפּען. איך בין ניט אלט קיין צעהן יאהר...

י ו כ ב ד (צו ריקלען). וואס זאגט איהר אויף איהר? קיין עין הרע, א בר־דעת! (צום מאן). סענדער, טהו דיך אן, מיר דאר־

פען פאהרען. (צו דער טאַכטער). זיי געזונד, ריוועלע, שאַנעווע דיך, וועט דיר זיין, אם ירצה השם, גוט, בעסער ווי אין דערהיים.

ר ב ס ע נ ד ע ר . מיינע ווערטער: הכל תלוי במזל... (צו דניאל'ן). זייט געזונד, רב דניאל, און גיט השגחה אויף מיין קינד. (זיפצט).

ד נ י א ל . געבען השגחה אויף אייער קינד... יאַ־אַ־אַ! געבען אכטונג אויף אייער קינד. (רעוועטשקע בעגלייט איהר פאָטער און מו־טער ביז אויף יענער זייט טהיר, קומט צוריק און נעמט זיך ווידער צו דער ארבייט. — רב סענדער און יוכבד אָפּ. — פון אויבען, פון די טרעפּ, קומט אַן הערץ).

ה ע ר ץ . די מאדאם האט געהייסען שפּאַנען א וואגען און ארויסבעגלייטען אונזער ליזא'ן מיט כבוד. (נעמט זיך צום רויטען קעסטעל. צו דניאל'ן). און אייך האט מען געלאזט בעטען מחילה ארויף. נאטאַן מאיסעיעוויטש וויל אייך זעהן וועגען די פערד.

ד נ י א ל . ווידער פערד! ער האט מיך שוין פערמוטשעט מיט די פערד! א פערד איז ביי זיי טהייערער פון א מענטשען! (לאָזט זיך געהן). פאַרברענט זאָל דאָס ווערען! (דניאל אָפּ).

ה ע ר ץ . חאַ־חאַ־חאַ! דעם ערגסטען הונט קומט אַן דער בעסטער ביסען... (צו ליזא'ן). מיך האסט דו ניט געוואָלט פאַר קיין חתן,ניין? שמעהט דיר ניט אַן דער יחוס! דערפאַר, ווייל איך בין א „מענטש“? אודאי איז א בעל־הבית בעסער פון א „מענטשען“. נאָר אַז די „מענטשען“ וועלען אַנהויבען חתונה האָבען פאַר די בעלי־בתים, און די בעלי־בתים פאַר די „מענטשען“, היינט וואָס פאַר א פּנים וועט דעמאָלט האָבען די וועלט?

ר י ק ע ל (צו הערץ'ן). טאָמער וואָלסט דו שוין איינגענומען אביסעל שטומעניש, דו משומד איינער? א מענטש איז נעבאך אזוי אומגליקליך, קומט ער צו געהן מיט א מענה לשון!

ל י ז א (פאַלט צו מיט אַ געוויין צו ריקל'ען). מאַמע מיינע טהייערע!

ר ע ו ו ע ט ש ק ע (צו הערץ'ן). וואָס וויינט זי?

ה ע ר ץ. זי האָט זיך דערמאָנט אַ וויינענדיגס

ר ע ו ו ע ט ש ק ע (צו ריקל'ען). וואָס וויינט זי?

ר י ק ע ל. ס'איז איהר אַנגעזאַלעט אויפ'ן הארצען, וויינט זי.

ר ע ו ו ע ט ש ק ע (געהט צו צו ליזא'ן). וואָס איז אייך? (ברעכט די הענד). זאָגט מיר...

ל י ז א (ברעכט די הענד). אוי, זאָל אייך גאָט היטען... איהר זאָלט נישט וויסען דאָס, וואָס איך!... (קוקט ארויף אויף די טרעפּ אַ ווײַלע, מיט טרערען פולע אויגען, פאַלט צו ריקל'ען אויף די הענד, וויינט ווי אַ קינד). זייט געזונד, מאַמע מיינע געטרייע!... איהר זענט מיר געווען אַ מאַמע!...

ר י ק ע ל (גלעט ליזאַ'ן איבער'ן קאָפּ). נו, גענוג, גענוג וויינען, קינד! ס'אַ גאָט'ס זאַך, אַ גאָט'ס זאַך... פאָהר געזונד. זאָל דיר גאָט באַגליקען, ווי דו ווינשט זיך אליין... אודאי, ווען דו זאָלסט מיך פאָלגען!... פאָהר געזונד!... (קאָן ניט רעדען מעהר. בעהאַלט דאָס פּנים אין פאַרטוך. עס הערט זיך אַ צוגעפּאַהרענע פוהר. הערץ טהוט אַ חאַפּ דאָס רויטע קעסטעל אויף די פּלייצעס. אויף זיינע אויגען שטעהען טרערען. ער מאַכט זיך פרייליך).

ה ע ר ץ. דאָס קעסטעל איז, קיין עין הרע, גוט געפּאַקט. אַפּנים, קיין מאָל נישט געקרענקט... (טראָגט דאָס אַרויס פון דער טהיר. ליזא געהט נאָך מיט אַ געוויין, ברעכט די הענד, קוקט צום לעצטען מאָל אַרויף, אויף די טרעפּ. ריקעל וויינט אין פאַרטוך. רעוועטשקע בעטראַכט אלעמען, הערט ניט אויף צו ארבייטען).

ר י ק ע ל (צו זיך אַליין). אַט־אַזוי־אַ באַנעהט מען זיך מיט אַ „מענטשען". אַ „מענטש" און אַ הונט איז ביי זיי אַלץ איין שוואַרץ יאָהר... אַ מצוה אויף אי...ר — אליין שולדיג... אַ „מענטש"

דאַרף געדענקען, אַז ער איז ניט מעהר ווי אַ „מענטש" !... (צו רע־וועטשקען). הערסט דו, מיידעל? אַז דו וועסט זיין דאַרטען (ווייזט איהר אַרויף, אויף די טרעפּ), זאָלסט דו אין זינען האָבען, אַז דו ביזט אַ „מענטש", און אַז דיין אָרט איז אָט־אָ־דאָ...

הערץ (קומט צוריק פון דרויסען מיט רויטע אויגען). ווינציגער ביי אונז מיט אַ „מענטשען"... (צו ריקל'ען). מיך פערדריסט נאָר איין זאַך: גענוג זיי זינדיגען, לעגען זיי נאָך אַרויף די באַד אויף יענעם...

רעוועטשקע. אָט דאָס מיידעל האָט עפּיס געזינדיגט? מע האָט זי געחאַפּט מיט אַ גנבה? (ריקעל און הערץ שיסען אויס ביידע אַ געלעכטער).

ריקעל (צו רעוועטשקע'ן). ביזט נאָך גאָר אַ ציעגעל, ווי איך זעה אַרויס!

הערץ. אַ תמ'עוואַטע מיידעל. אַ וואָהל מיידעל, ווי איך בין אַ מענטש! איך האָב ליעב אַזעלכע מיידלעך!... (וויל געבען רעוועטשקען אַ גלעט אין בעקעל. ריקעל גיט איהם איבער די הענד).

ריקעל. אַהן הענט! ביזט ניט נאַטאַן מאַיסעיעוויטש...

הערץ. גערעכט! זיי (ווייזט אַרויף) מעגען אַלסדינג, מיר מאַרען ניט.

ריקעל. זיי זענען בעלי־בתים, מיר זענען „מענטשען"...

הערץ. הערט איהר, ריקעל סערדצע? איך האָב שוין אַ צייט ניט געהאַלטען די כלי. די פינגער זענען מיר שוין פאַרקליאַק־נעט, צו אַל־די שוואַרצע יאָהר! מע דאַרף אַרויסנעמען דעם אינ־סטרומענט. (נעהמט אַרויס פון אונטער'ן בעט די גיטאַרע). ס'איז פּאַס־קורנע אויפ'ן האַרצען, דאַרף מען צעטרייבען אַ ביסעל די מחשבות... שפּיעלען אַ פריילינכס... וואָס זאָל איך אייך שפּיעלען? (שטעלט אָן די גיטאַרע). מיך אַז מע הערט שפּיעלען, ווערד מען די כפּרה !...

(קוקט אויף רעוועטשקע'ן און ווינקט אויף איהר מיט די אויגען). איך

וואַלט אַ בעלן געווען, אַז אַלע שענע מיידלעך מיט אַלע שענע ווייב־לעך זאָלען מיך הערען... ריקעל קרוין! וואָס זאָל איך אייך זינגען אַזעלכעס, ס׳זאָל אייך נעמען?

ר י ק ע ל. נעמען זאָל דיך שוין — ווייסט דו ווער? זינג אונז אַ אידיש ליעדעל — און אַ סוף.

ה ע ר ץ. אַ אידיש ווילט איהר? וועל איך אייך זינגען יקום פורקן. (שפּיעלט און זינגט אַ פּרייליכס, קלאַפּט מיט׳ן פוס און מאַכט מיט׳ן קאָפּ).

יקום פורקן —
חיים, שמעיה,
חנא וחסדא!
בעריל איז דאָ?
דאָ — דאָ — דאָ!
שמעריל איז דאָ?
דאָ — דאָ — דאָ!
אוי־וועה, בעריל,
אוי זשע, שמעריל!
בעריל, שמעריל,
חיים, שמעיה,
חנא וחסדא, —
יאָקעל איז דאָ?
דאָ — דאָ — דאָ!
טאָדרעס איז דאָ?
דאָ — דאָ — דאָ!
אוי־וועה, בעריל!
אוי זשע, שמעריל!
אוי זשע, יאָקעל!
אוי זשע, טאָדרעס!
בעריל, שמעריל.

חיים, שמעיה,
יאַקעל, טאדרעס,
חנא וחסדא !...
געציל איז דאַ ?
דאַ — דאַ — דאַ !
פייוועל איז דאַ ?
דאַ — דאַ — דאַ !
אוי־וועה, בעריל !
אוי זשע, שמעריל !...

(וואָס ווייטער ווערד דאָס שפּיעלען אַלץ שטאַרקער און פּריוויליכער. הערץ קאָכט זיך, ריקעל און רעוועטשקע קאַטשען זיך פאַר געלעכטער, בעמערקען נישט, אַז פון דרויסען־טהיר איז אריינגעקומען ריקעל'ס מאַן — פּ י ־ ש ע ל).

פּ י ש ע ל (קומט אַן מיט שטילע טרים, שטעהט און הערט, ווי הערץ קאָכט זיך אינ'ם ליעדעל און ווי ריקעל מיט רעוועטשקען לאַכען, טהוט אַ הוסט). קיין עין הרע, ביי אייך פריילין ! גוט יום־טוב אייך !

ה ע ר ץ . גוט יאהר. נישטאָ וואָס צו טהון, שפּיעלט מען אביסעל אויפ'ן אינסטרומענט.

פּ י ש ע ל (אויפגעבראַכט). נישטאָ וואָס צו טהון, שלאָגט מען זיך קאָפּ אָן וואַנט ! (צום ווייב). פרעגט גאָר נישט אויפ'ן קינד, וואָס סע מאכט ? אבי ס'איז, דאנקען גאָט, דאַ א גיטארע, און אַט דער פוסטעקראַט ברעמזעט אויף איהר !

ר י ק ע ל . זעה נאָר, זעץ דיך אוועק פריהער, רוה זיך אָפּ. (הערץ טראָגט איהם אונטער אַ בענקעל).

פּ י ש ע ל (קוקט אויף הערץ'ן, ווי אַ גזלן, וויל זיך ביט זעצען אויף דעם בענקעל, וואָס הערץ האָט איהם אונטערגעטראָגען, טהוט דאָס א ווארף־אָפּ. נעמט זיך איין אַנדער בענקעל, זעצט זיך אוועק). זאָג מיר נאָר, דו פּיפּערנאָטער, דו שמינדער בגעץ, דו גרינער אגרעס, דו

פוילע קיסליצע! וואס ביזט דו מיר א רב שמעלקע מיט מיין ווייב, וואס דו אונטערהאלטט זי מיט לידלעך און מיט אינסטרומענטען?

ה ע ר ץ. ערשטענס, אונטערהאלט איך ניט נאר אייער ווייב אליין. צופיעל כבוד פאר איהר. און צווייטענס, דארף מען ניט פארגעסען, אז מע איז ביי יענעם א „מענטש“, איז נישטא קיין מאן, נישטא קיין ווייב, נישטא קיין שוועסטער, נישטא קיין ברודער.

פ י ש ע ל. אזוי נאר? הפקר ציבעלעס?

ה ע ר ץ. וואס דען? הוליע קבצן! ס'איז היינט א פרייע וועלט!

ר י ק ע ל (צום מאן). וויים איך, וואס ער וועט דיר דערצעהלען, אט דער חושים!

פ י ש ע ל (אויסער זיך). וואס פאר א חושים איז ער? ער איז ניט קיין חושים; ער איז איין אויסגעלאזענער יונג, א הולטיי, א שמד'ילניק, א כל־בו'ניק מיט אויסגעדרעהטע וואנצעס, וואס פארדרעהט דעם קאפ פרעמדע ווייבלעך מיט נארישע מיידלעך!

ה ע ר ץ. זעהט נאר! איך בין שולדיג, אז אלע מיידלעך מיט אלע ווייבלעך זענען נאך מיר די כפרה!

ר י ק ע ל. די כפרה מעגסט דו שוין זיין פאר אלע אידען! שלים־מזל!

ה ע ר ץ. סע טהוט זיך אביסעל! למאי דארטען? (ווייזט מיט די אויגען ארויף). וואס איך זעה מיך דארטען אן — טאטעניו! נישטא קיין מאן, נישטא קיין ווייב, מיינס און דיינס — שותפות'דיגס... וואס דארפט איהר מעהר — איך האב אליין געזעהן, ווי אונזער מחותן האט ארומגענומען די מאדאם אט אזוי א, אט וועל איך אייך ווייזען... (ציהט אוים די הענד צו ריקל'ען).

ר י ק ע ל (טהוט איהם א שליידער־אפ פון זיך). מיט'ן קאפ אין דער ערד! (דניאל קומט אן פון אויבען).

ד נ י א ל (חאַפּט אָן הערצ'ן פאַר'ן קאָלנער פון הינטען). אַט וועל איך דיר געבען אַ נעם־אַרום, וועט דיר ווערען פינסטער אין די אויגען! געה אַרויף, מע רופט דיך, פאַרברענט זאָל דאַס ווערען!

ה ע ר ץ. אַטאַ געה איך. (צו פישלען). זייט געזונד, האָט אַ גוטען יאַריד!

פ י ש ע ל (צו הערצ'ן פון דער ווייטען). מיט'ן קאָפּ אין דער ערד! ברעך דיר אויס אַ פוס, אָדער אַהינצו אָדער צוריקוועגס! (הערץ אָפּ).

ד נ י א ל (לעגט אויס אויפ'ן טיש געלד אין עטליכע קופּקעלעך. רעדט צו פישל'ען). איהר דאַרפט ניט זיין אַזוי דאַסיג פון דעם משוגע'נעם ליץ. זיינע ווערטער האָבען אַ ממשות, פונקט אַזוי ווי דער הונט בילט. (עפענט אויף דאָס טיש־קעסטעל, נעמט אַרויס די ביכער).

פ י ש ע ל. ניין. איהר פאַרשטעהט אַ מעשה? ביי זיי אַ „מענטש" האָט דען אַ ווערטה פון אַ מענטשען? מע איז פאַר־קויפט צו זיי. מע ווייסט נישט פון קיין שבת, פון קיין יום־טוב. מע קוקט נישט אָן קיין ווייב, קיין קינד. און טאָמער מאַכט זיך, מע חאַפּט זיך אַרויס איין מאָל אין אַ יובל, מע קומט צו געהן — טרעפט מען איהם, אַט דעם שאַרלאַטאַן, ברעמזען אויפ'ן צימבעל, און זיי שטעהען, די טעלעצעס, און קוקען אויף זיין בייז וואונדער!...

ד נ י א ל. נאַרישקייטען! (צעהלט געלד און וואַרפט אויף ביינדלעך). נאַרישקייטען!...

ר י ק ע ל. (צו דניאל'ן). נו, זאָגט שוין איהר אַליין!

פ י ש ע ל (צו דניאל'ן). ביי אייך איז דאָס נאַרישקייטען. און ביי מיר איז אַ וועהטיג מיט אַ פאַרדראָס! מע מעג טאַקי זיין ביי יענעם אַ „מענטש". אָבער אַ מענטש איז מען דאָך, און אַ מענטש האָט אַ גאַל מיט איין אַמביציע! (שלאָגט זיך אין האַרצען).

ד נ י א ל. וואסער אמביציע? (וואַרפט אויף ביינדלעך). אמ־ביציע!... א מענטש מיט אמביציעס! ווי קומט צו א „מענטשען" אמביציעס?

ר י ק ע ל (צו דניאל'ן). זאגט שוין איהר אליין טאקי, אמ־ביציע גאר!

פ י ש ע ל. אודאי אמביציע! מע איז טאקי ניט מעהר ווי א „מענטש" ביי יענעם, א „מענטש" האט אבער אויך א נשמה! א גאנצע וואך איז מען איינגעשפאנט, ווי איין אייזעל, און טאמער מאכט זיך איין מאל אין א דאנערשטאג א האלבע שעה, אז מע האפט זיך אמאל ארויס זעהען זיך מיט'ן קינד, צי מיט'ן ווייב, טרעפט מען זיך דער שווארץ יאהר ווייסט מיט ווענען!... (וויקעלט אויס פון אַ פּאַפּיער אַ שאל, גיט ריקלען). נא, דאס האב איך דיר גע־קויפט א שאל. קאסט א דרייערעל. א מציאה פון א גנב!...

ר י ק ע ל. טאקי? אוי, איך וועל דאס אוועקגעבען פיי־געלע'ן, זי געהט נעבאך נאקעט... איך האב זיך געזעהן מיט איהר יענע וואך איין מארק אויף א מינוט. ווייזט אויס, אז קיין האניג לעקט זי דארט ניט... אז אך און וועה צו די יאהרען, אז מע איז אליין א „מענטש" ביי יענעם און מע דארף נאך האלטען א קינד הינטער די אויגען. מע איז פארקויפט. (נעמט זיך צוריק צו דער אַרבייט).

פ י ש ע ל. פארקויפט? פון דעסטוועגען וואלסט דו נאך געקאנט אויספיהרען, מאהלט אייך, זיך זעהן מיט איהר אביסעל אפטער. האסט קיין צייט ניט געהן צו איהר? דו שלאפסט אין שלייער? קאן זי קומען צו דיר. מע טאר זיך ניט דערווייטערען פון א קינד.

ר י ק ע ל. אט זאגט ער מיר מוסר. דערווייטערען זיך פון א קינד. די מאדאם וויל ניט וויסען פון קיין קינדער. די מאדאם האט פיינט א „מענטשען". וואס האט קינדער. דאס ווייסט דו, צי ניין?

פ י ש ע ל. זיי האבען אלע פיינט! וואלסט בעסער געזעהען אפגעבען זי אהער, בעשטעלען פאר א „מענטשען", זאל זי זיין מיט דיר...

ר י ק ע ל. דא? פאר א „מענטשען" מיט מיר? א, ניט דערלעבען זאל איך דאס גאר, רבונו של עולם! מיין קינד וועל איך אוועקגעבען צו אט די וועלף, ס'זאל פון איהר ווערען חלילה אזא תכלית, ווי ס'איז געווארען פון פאניטשקען, אדער פון ליזא'ן... (צום מאן. זאגט איהם עפּיס אויפ'ן אויער, ניט אוועקלעגענדיג די ארבייט).

פ י ש ע ל (טהוט א שפּרונג־אפּ). א חלירע! א מיתה משונה! זיעבעצעהן חלירע'ס! אכצעהן מיתה משונה'ס! (מיט די קולאקעס ארויף אויף די טרעפּ). ס'זאל איך אנחאפּען און ס'זאל איך קויקלען און אויסקויקלען איינציגווייז, און ס'זאל ניט בלייבען פון אייך קיין שריד ופליט! ס'זאל א רוח אין אייער... (עס הערט זיך פון די טרעפּ אראפּ א פרויען־קול: „דניאל!" „דניאל?").

ד נ י א ל (ווערד מיט א קאפּ קלענער, שרייעט ארויף). איך געה! איך געה! (אין א זייט, געהענדיג ארויף). אראפּ און ארויף! אראפּ און ארויף! פארברענט זאל דאס ווערען! (דניאל אפּ).

פ י ש ע ל. אומעדום דאס איינגענע!... (גלייכט זיך אויס די ביינער, קלויבט זיך געהן). דארט זוכט מען מיר שוין. מע שרייט שוין: „פישעל!" פון אלע זייטען: „פישעל! פישעל!" פישלען זאל זיך זיי אין קאפּ, רבנו של עולם! ס'זאל זיך זיי אזוי גלוסטען צו לעבען אויף דער וועלט, ווי מיר גלוסט זיך אוועקצוגעהן פון דאנען, חאטש די גרויסע פארגעניגענס וואס מע האט, אז מע קומט אהער... (זיפצט). אך־אך־אך! מילא, אז מען איז „מענטשען" ביי יענעם, דארף מען טאקי אזוי זיין פארקויפט? אפּגעריסען מאן פון ווייב, מאמע פון קינדער, שוועסטער פון ברידער... פע! א

פּאַסקודנע וועלט! (צו רעוועטשקע׳ן). הערסט דו, מיידעל! ביזט דאַ אַ נייע פּאַקאַיאַווע מסתמא? דו וועסט דאָך אַמאָל חתונה האָ־בען? גאָט זאָל דיך היטען, זאָלסט זיין נאָך דער חתונה אַ „מענטש" ביי יענעם! דעם דריטען טאָג אַ שטיקעל ברויט — אַבי אַליין. (צו ריקל׳ען). און דו? מעגסט זיין, נישקשה, אַביסעלע מעהר פון דער ווייטען מיט דעם מוזיקאַנט. וואָס האָט אַרויפגעדרעהט די וואָנצעס אַרויף, ווי עפּיס רעבטס... אַ גוטען! (פּישעל אָפּ).

ר י ק ע ל. (קוקט איהם נאָך אַ וויילע, צעלאַכט זיך). אָט וועל איך מיך נעהן אָוועקזעצען קלאָגען אויף חורבן בית המקדש, האַ־האַ־האַ!

ר ע װ ע ט ש ק ע (איבערראַשט). וואָס לאַכט איהר?

ר י ק ע ל. וואָס זאָל איך וויינען?

ר ע װ ע ט ש ק ע. ער איז דען ניט גערעכט, אייער מאַן?

ר י ק ע ל. ווער זאָגט דען, אַז ער איז אומגערעכט?

ר ע װ ע ט ש ק ע. למאי זשע טהוט איהר איהם אָן יסורים?

ר י ק ע ל. איך איהם? וואָס טהו איך איהם? וואָס בין איך שולדיג, אַז מיר זענעןביידע פּאַרקויפטע מענטשען? פריהער, מיידעלוויז, בין איך געווען אַלע יאָהרען אַ „מענטש" ביי יענעם. געקלויבען, געקליבען נדן, חתונה געהאַט פאַר איהם, געזעהן, ס׳איז קיין תכלית ניט, ער וועט זיין ביי יענעם אַ „מענטש", און איך וועל זיצען ווי אַ פּריצה מיט צעגויפּגעלעגטע הענט, האָב איך מיך געשטעלט פאַר אַ „מענטשען". און אַז מיין פיינעלע איז אונטער־געוואַכסען, האָב איך זי אויך באַשטעלט פאַר אַ „מענטשען"...

ר ע װ ע ט ש ק ע. פאַר אַ „מענטשען"?

ר י ק ע ל. פאַר אַ „מענטשען". מיר זענען „מענטשען", און אונזערע קינדער זענען „מענטשען", און אונזערע קינדס־קינדער, אפשר, וועלען אויך זיין „מענטשען". שוין אַזוי באַשערט פון גאָט, מיר זאָלען זיין „מענטשען"...

ר ע װ ע ט ש ק ע. באַשערט פון גאָט. מיר זאָלען זיין „מענ־טשען"?

ר י ק ע ל . נו, יא. נעם, למשל, אט דו אליין טאקי. אט ביזט דו איצט א „מענטש“ ביי יענעם. וועסט אנקלויבען עטליכע קערבלעך, וועסט דו מסתמא חתונה האבען אויך פאר א „מענ־טשען“?

רעוועטשקע. פאר וועמען זאגט איהר?

ר י ק ע ל . פאר א „מענטשען“.

ר ע ו ו ע ט ש ק ע . פאר וועמען דען האט א מענטש חתונה? ניט פאר קיין מענטשען?

ר י ק ע ל (א פלעסק מיט די הענד). אוי, אידען! איז דאס מיידעל נאריש — מע קאן בלייבען אהן א בויך לאכענדיג! (עס קומט אן פון די טרעפ הערץ מיט א פאק מלבושים).

ה ע ר ץ . דער אראפ, דער ארויף! דער ארויף, דער אראפ! איך האב עס געחאפט פון איהר א פעטשאטעק! דניאל האט זיך אויך נישט גענארט פון איהר! פריהער פון איהם, דערנאך פון איהר... דער אראפ, דער ארויף! דער ארויף, דער אראפ! (נעמט זיך צו די מלבושים, שפייעט אויפ'ן בערשטעל און בערשטעלט). ארויף און אראפ! אראפ און ארויף!

ר י ק ע ל . וואס קאיעט דאס מיט זיי היינט ווי א קדחת!

ה ע ר ץ (בערשטעלט). ווייסט זיי דער רוח—ארויף און אראפ! אראפ און ארויף! מע ריכט זיך אויף נעסט. די קראקאוועצקים דארפען באלד זיין. די מאמע מיט דער טאכטער. ארויף און אראפ! אראפ און ארויף! נאטאן מאיסעיעוויטש האט זיך אויסגעפוצט ווי א מויד. ס'איז א סברה, אז ס'וועט זיין א שדוך. ארויף און אראפ! אראפ און ארויף! (צו רעוועטשקע'ן). בארישני, ביזט גע־בליבען אהן ארבייט? עפּיס זיצסט דו מיר, ווי א מחותנת'טע אויף א פרעמדער חתונה? נשמה מיינע, העלף מיר פוצען די מלבושים, קעצעלע! (גיט איהר דאס בערשטעל). אונזער מאדאם

האט פיינט, אז מע זיצט, ווי א פריצה. זיצעז, זאגט זי, איז פאר א „מענטשען“ אומגעזונד. (ער טהוט זי א קניפ אין בעקעל). בעק־לעך, ווי די פאמפעשקעס!

ר י ק ע ל (גיט איהם איבער די הענד). אזאס, דו משומד! מיינט, ס'איז איהם ליזא.

ה ע ר ץ . מע דארף זי איינגעוועהנען ביסלעכווייז, איידער זי וועט קומען ארויף און איידער אונזער נאטאן מאיסעיעוויטש וועט זיך מיט איהר בעקענען... שאט! אן געהט פאניטשקע! א גאסט!... ריקעל, צעווארפט דעם אויווען! (עס קומט אן פ א ־ נ י ט ש ק ע פון דרויסען, איין אויסגעפוצטע, איין אנגעפארבטע, פאלט ריקלע'ן אויפ'ן האלז).

פ א נ י ט ש ק ע . באן זשור, מאראם!

ר י ק ע ל . טהו נאר א קוק — א גאנצע פריצה! פאניטשקע! פאר וואס זעהט מען דיך ניט? די גאנצע צייט מורא געהאט זיך בעווייזען? וואו ביזט דו אצינד? וואס מאכסט דו?

ה ע ר ץ . זעה נאר, אין איין קלאפ, ווי די עשרת בני המן! לאזט איהר איבערחאפען דעם אטהעם. (גיט איהר די האנד, טראגט איהר אונטער א בענקעל).

פ א נ י ט ש ק ע (צו הערצ'ן). מערסי, מאסיע! (פערנייגט זיך צו איהם).

ה ע ר ץ . דו רעדסט שוין אויף פראנצויזיש?

פ א נ י ט ש ק ע . חא־חא־חא! קיין אנדער שפראך רעד איך ניט אצינד, א חוץ פראנצויזיש. באן זשור, זשע וואו פרי, קעסקע־סע דאניי מאא, קעלקשאז אדעוואואר ל'ארזשאן מאסיע — הא? פערשטאנען וואס איך האב דא געזאגט?... איהר קוקט אויף מיר און וואונדערט זיך? בלאטע! ס'איז שוין ניט די פאניטשקע וואס אמאל!... אטאנדע! פאניטשקע איז שוין מעהר נישט קיין „מענטש“ ביי יענעם! איך בין מיר אליין פאר זיך א „מענטש“!... וואאליא!

(טהוט א זעץ איבער די קעשעני). חא־חא־חא ; (צו רעוועטשקע'ן). וואס קוקסט דו אזוי אויף מיר מיט אפענע אויגען? ווער ביזט דו? א נייע פאקאיאווע? און וואו איז ליזא?... (טהוט א פייף און א מאך מיט דער האנד). דורכגעטריבען? חא־חא־חא! מיר איז בעסער פון אייך אלעמען אט־דא־א, טשארט פאבערי!... איך האב מיר מיין שטוב, פיער צימער מיט א קיך, פאראל דע אנאר, מיט א פולען קאסטען מיט גרעט, מיט א פולע שאפע מיט קליידער, און ציערונג קעלקשאז דע מאניפיק!... ערשט נישט לאנג האט מען ביי מיר אוועקגע'גנב'עט א פאר בריליאנטענע אויהרינגלעך, טאקי מיינער א חתן, א טשערקעס פון קאווקאז מיט ברענענדיגע אויגען, חא־חא־חא!... זעה נאר, ווי זי קוקט אויף מיר!... (ווייזט אויף רעוועטשקע'ן).

ר י ק ע ל (צו הערצ'ן). זי איז מיר עפים צו פרייליך!

ה ע ר ץ . איך האב מורא, אז זי איז אונטער'ן גלעזעל.

פ א נ י ט ש ק ע. סע נעפא וורו! איך טרינק נישט! איך טרינק נישט קיין בראנפען, איך טרינק וויין! שאמפאנסקאיע, פאראל דע אנאר!... (חאפט ארויס א סיגארעטעל, הערץ טראגט אונ־טער פייער).

ה ע ר ץ . אזוי? האסט דו שוין א חתן, פאניטשקע?

פ א נ י ט ש ק ע . פאשאל! וואסער פאניטשקע? אוים פא־ניטשקע! פאניא יעפימאוונא, טשארט פאבערי! אלע אפיצערען, פאלקאווניקעס, גענעראלען — ווייסען נאר פאניא יעפימאוונא, אי באסטא!... פאר פאניא יעפימאוונא האבען זיך צוויי סטודענטען געשלאגען, פאראל דע אנאר! מיך האט מען אויך געשלאגען, איהר זעהט? (פערקאטשעט די ארבעל, ווייזט א בלויען צייכען). נאט, קוקט, טשארט וואס פאבערי, חא־חא־חא!... (לאכט היסטעריש).

ר י ק ע ל (נעמט זי פאר א האנד, זעצט זי אוועק ביים אויוועז נעבען זיך). דערצעהל נאר, קינד, וואו ביזט דו געווען די גאנצע צייט? פאר וואס זעהט מען דיך נים?

פ א נ י ט ש ק ע. וואס זאל איך דערצעהלען? איך האב שוין דא אויסדערצעהלט אלסדינג!... נאר וואס דא טהוט זיך (ווייזט אויפ'ן הארצען) — דאס איז נישט קיינעמס עסק! חא־חא־חא!... און דארט אויבען וואס הערט זיך? (בעווייזט ארויף אויף די טרעפ). ליזא'ן אפגעשאפט און די צונענומען?... (ווייזט אויף רעוועטשקע'ן). זיי שאפען אפ און נעמען צו... אלע מאל נייע „מענטשען“? אלע מאל נייע „מענטשען“? חא־חא־חא! „מענטשען“, חא־חא־חא!... וואס האט איהר אראפגעלאזט די נאז אלע? וואס קוקט איהר מיך אן? וואס איך לאך, חא־חא־חא? ס'איז מיר גוט, לאך איך!... חא־חא־חא! ס'זאל זיי זיין אזוי גוט, ווי מיר! (ווייזט ארויף אויף די טרעפ).

ה ע ר ץ. אמן!

פ א נ י ט ש ק ע. חאטש האלב ווי מיר!

ה ע ר ץ. אמן יהא שמיה רבה!

פ א נ י ט ש ק ע. דאס האב איך זיי, זיי צו פארדאנקען מיט דעם גוטסקייט, וואס מיר איז אצינד, חא־חא־חא! ניט קיין טאג, ניט קיין נאכט, תמיד אויסגעפוצט, תמיד אנגעפארבט, תמיד פרייליך! און מיין ברודער? מיין ברודער איז פאר חרפה אוועק פון דאנען. אוועק, מע ווייסט ניט וואוהין. ס'אי, א סברה, אז ער זיצט... (רעדט שטיל). ער איז א פ א ל י ט י־ ט ש ע ס ק י. פריהער איז ער געווען א שטילינקער, איצט איז ער געווארען א פ א ל י ט י ט ש ע ס ק י... פאר בזיון, פאר צרות... (פויזע). אוי, האט ער מיך אמאל ליעב געהאט! ליעב געהאט! ליעב געהאט! (צעוויינט זיך היסטעריש).

ר ע ו ו ע ט ש ק ע (געהט צו צו איהר, וויל זי בערוהיגען). וויינט נישט... וואס איז אייך? זאגט, וואס איז אייך?...

ר י ק ע ל (וויינט אין פארטוך). אזא סוף אויף אלע אונזערע שונאים!

פ א נ י ט ש ס ע (צו רשוטשקע'ן). אוועקט ! אוועקט פון מיר! ריהר מיך נישט אן! דו ביזט א הייליגע!... איהר קאנט זיך נאך אלע אנגעמען פון מיר, חא־חא־חא! ווי מיין חתן זאגט... איך האב א חתן א פאעט, א דיכטער, שרייבט ער ליעדלעך, חא־חא־חא!

ה ע ר ץ. וויפיעל חתנים זי האט!

פ א נ י ט ש ק ע. וויפיעל חתנים, זאגסט דו? און דו האסט זיך ניט גע'שדכ'ענט אמאל צו מיר, מאן שער אמי?... עטי ראזשא מיט די אויסגעדרעהטע וואנצעס, קום מיט מיר א וואלס, סיל וואו פלע! (חאפט הערצ'ן טאנצען. אויף די טרעפ בעוויזט זיך מאדאם גאלד, נאכדעם דניאל. מאדאם גאלד שטעהט א ווײלע אויף די טרעפ, קוקט זיך איין, דערקענט פאניטשקע'ן).

מ א ד ם ג א ל ד (שטארק אויפגערעגט). וואס איז דאס? ביי מיר אין קיך?? מיינע „מענטשען" זאלען זיך ערלויבען??? מיט אזא ???? דניאל, היינטיגען טאג זאלען מיר אפגעשאפט ווערען אלע „מענטשען"! דו הערסט? אלע „מענטשען"!!

ד נ י א ל (איינגעבויגען אין דרייען). אלע „מענטשען". אלע „מענטשען"!...

פ א נ י ט ש ק ע (ארויף צו דער מאדאם). דורכטרייבען אלע „מענטשען"? אייך איז גרינג „מענטשען" צונעמען און „מענטשען" אפשאפען! איהר ווארפט זיך מיט „מענטשען", מא שער מאדאם! אויב ס'איז איבער מיר, ארעוואאר אוועק פלעזיר! (מאכט איהר א קניקסען). גריסט אייער עהרליכען תכשיט נאמאן מאיסעיעוויטש. מיר וועלען זיך נאך אמאל בעגעגענען מיט איהם!... און איהר ווארפט זיך נאר ניט אזוי מיט „מענטשען", מאדאם, ווארום „מענטשען" זענען אויך מענטשען, משארט וואס פאבערי!...

מ א ד א ם ג א ל ד (טופעט מיט די פיס). דניאל! וואס שטעהסט דו, ווי א לעהמענער גולם? ווארף זי ארויס! ווארף זיי אלעמען ארויס! אלעמען! אלע „מענטשען"! אין דער ערד אריין!

אין דער ערד אריין די „מענטשען"! איהר מאכט מיר א תל פון מיין שטוב! איהר פארפאסקודיגט מיר מיין שטוב!!!...

ד נ י א ל (אראפ צום טיש, חאפט ארויס דאס געלד פון טישקעס־טעל מיט די פאפיערען מיט די ביכלעך, טהוט דאס א ווארף דער מאדאם צו די פיס אינאיינעם מיט'ן בינטעל שליסלען, פערשפיעלט זיך פון אוי־בען ביז אראפ). גענוג! גענוג האב איך געשוויגען, פארברענט זאל דאס ווערען! (צו די דיענסטען הויך). איהר מאכט זיי א תל פון זייער שטוב! איהר פארפאסקודיגט זיי די שטוב! מיר, „מענטשען", פארפאסקודיגען זיי זייער שטוב!... טהוט זיך אן! קומט! קומט אוועק פון דאנען! מיר טארען דא ניט זיין! ווער זענען מיר? וואס זענען מיר? מיר זענען ערגער פון ערגער! מיר זענען גאר־ניט! מיר זענען דער רוח ווייסט וואס! מיר זענען „מענטשען"! „מענטשען" זענען מיר! (אויסער זיך, די אויגען אנגעגאסען, שרייעט הויך). מענטשען! מענטשען!...

(פ א ר ה א נ ג).

דאָס גרויסע געווינס. א פאָלקס־
שפּיעל אין פיער אקטען.

געשריבען אין יאָהר 1915.

די פאַרשוינען:

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר. אַ שנײַדער בן שנײַדער, אַ מענש אין די מיטעלע יאָהרען, מיט אַ קול נגינה.

ע ט י ־ מ ע נ י. זײַן װײַב. אַ משיקאַװע אידינע.

ב י י ל ק ע. זײַער טעכטערל. אַ מײדעל אַ פּאַרשױן.

מ א ט ע ל ק א ס א י. | שנײַדערױנגען. משעפּקע בחורים.
ק א פּ ע ל פ א ל ב א ן.

א ס ק א ר ס א ל א מ א נ א װ י ט ש (רב אשר) פ י י ן. אַ איד אַ נגיד, אײַן אַריסטאָקראַט, מיט אַ בײַכעל און מיט א ליסינע.

ג ע ר ט ר ו ד א װ ו ל א ד י מ י ר א װ נ א (גאָלדע) פ י י ן. זײַן מאַדאַם. גרין װי גראָז.

ס א ל א מ א ן א ס ק א ר א װ י ט ש פ י י ן. זײַער װוהנ־דעל. אַ שענער יונג.

ק א ל ט ו ן. אַ פּריקאַזטשיק בײַ די פײנס. אַ בחור אַ פערזעהעניש.

ס א ל א װ י י ט ש י ק. אַ מאָדערנער שדכן מיט אַ קאַפּעליש.

ג א ל ד ע נ ט א ל ע ר. אַ דירעקטאָר פון א באַנק.

ה י מ ע ל פ א ר ב. אַ בוכהאַלטער. אַ מענטש מיט אַ ציגנעל.

װ י נ ד א ר ט ש ו ק. אַ געװעזענער מוזיקאַנט. אַ מענש מיט געדאַנקען.

ר ו ב י נ ט ש י ק. אַ געװעזענער פאַריקמאַכער. זײַנער אַ חבר.

פ ע ר י ל ד י מ י ט נ י ט ש ק ע. אַ אידינע װאָס פערקױפט מעהל און מאַהלט װי אַ מיהל.

מ ע נ ד ע ל ד ע ר ל א ק י י. אַ געװעזענער משרת, איצט אַ „לאַקיי".

י ו כ ב ד ד י מ ו י ד. אַ שטובמײדעל, אַ האַנאַריסטע נקבה.

א. קצב, אַ באַקאַליישטשיק, גבאים פון תלמוד תורה, הערן און דאַמען, און גלאַט אידען און ווייבער.

אָרט — אַ אידישע שטאָדט אין דער אַלטער היים.

צייט — פאַר דער מלחמה.

ערשטער אקט.

אַ גרויס חדר, אין בעל־מלאכה׳שען צושטאַנד מעבלירט. אַ לאַנגער טיש. אויפ׳ן טיש אַנגעוואָרפען שניט־סחורה, אַ גרויסע שער מיט אַ קריידעל. ביי׳ם טיש זיצעןביידע יונגען, מאָטעל קאסאַי און קאָפּעל פּאלבאַן, פֿערטיעפֿט אין דער אַרבייט און זיפֿצען. ביי׳ם פֿענסטער שטעהט אַ נייה־מאַשין. צוויי טירען: איינע אין דרויסען אַרויס, די אנדערע צו דער קיך צו.

מאטעל קאסאי. אויף גוי׳שע קעפּ! וואס זיפצסט דו, קאפעל?

קאפעל פאלבאן. וואס זיפצסט דו, מאטעל? דו מענסט?

מאטעל קאסאי. לאמיר זיך וועטען, אז איך וויים, וואס דו זיפצסט.

קאפעל פאלבאן. אז דו ווייסט, היינט וואס פרעגסט דו? (פויזע).

מאטעל קאסאי. קאפעל! אז דו וועסט מיר געבען דאס ווארט, אז דו וועסט קיינעם ניט דערצעהלען, וועל איך דיר עפּים זאגען.

קאפעל פאלבאן (גיט איהם די האנד). אט האסט דו מיין האנד.

מאטעל קאסאי (קוקט זיך ארום). קאפעל! ביז וואַנען וועלען מיר זיך שפּיעלען אין בעהעלטעניש? צו־וואס קאמעדיעס? צייט מיר זאלען זיך דורכשמועסען... איין מאל פאר אלע מאל — וואס וועלען מיר דערמיט פּועל׳ען? גארנישט מיט גארנישט. מיר ביידע האבען ליעב איין מיידעל, אז דער רוח נעמט אונז אוועק!

קאפעל פאלבאן. דו מיינסטביילקען? (לאָזט אַראָפּ די אויגען).

מאטעל קאסאי. מיר פאר דיין שכל, ליכטיגער פנים! וועמען דען מיין איך — דעם רב'ס טאכטער? פערשטעהט זיך, אז איך מיין ניט קיין אנדערע, נאר אונזער בעל־הבית'ס טעכטערל, ביילקען מיין איך... איז דאך ממה־נפשך: אדער איך, אדער דו... ביידע קאנען מיר דאך פאר איין מיידעל ניט חתונה האבען... ווי מיינסט דו, קאפעל?

קאפעל פאלבאן. איך מיין, אז ניין.

מאטעל קאסאי. אויף מיר אזא יאהר, וואס פאר א שטיק חכם דו ביזט! וועמען, הייסט דאס, זי האט ליעב, דעם וועט זי נעמען... איז דאס קלאר?

קאפעל פאלבאן. קלאר, ווי דער טאג.

מאטעל קאסאי. לעבען זאלסט דו מיר, ביזט קלוג, ווי די וועלט! וואס זשע טהוט מען אבער, קאפעל סערדצע, טאמער האט זי אונז ביידען גלייך ליעב?

קאפעל פאלבאן. נו־יא, וואס טהוט מען דעמאלט?

מאטעל קאסאי. אט אזוי האב איך דיך ליעב! דעמאלט איז דא נור איין עצה.

קאפעל פאלבאן. דהיינו, וואס פאר איין עצה, מאטעל?

מאטעל קאסאי. מיר'ן ווארפען גורל, ציהען קניפּלעך, און ווער ס'וועט ארויסציהען דאס קניפּעל — דער וועט זיין דער גליקליכער... האסט דו עס צעקיים? (קאַפּעל שאָקעלט מיט'ן קאָפּ). אויב אזוי, דארפען מיר זיך ביידע געבען תקיעת־כף, אז וואס מיר האבען אפגעמאכט איז היילינג, און אז מיר דארפען געהן ביידע האנד ביי האנד, זיך העלפען איינס דאס אנדערע אין א נויט און אנוועני־דען אלע מיטלען, אז ביילקע זאל זיין אונזערע... דאס הייסט, זי זאל זיין מיינע אדער דיינע! איז דאס געמאכט? געב מיר נור דיין יד! (קאַפּעל ציהט איהם אויס די האַנד). געב אהער די מארדע, לאם

איך דיך האמש א קוש מהון! (זיי צעקושען זיך מיט א פעטען הויכען סמאצקעדיגען קוש. עס עפענט זיך די דרויסען־טהיר און עס קומט־אַן ב י י ל ק ע מיט אַ פעקעל סחורה, ווייס־גרעט. זי לעגט אַוועק דאָס פעקעל אויפ'ן טיש, טהוט אויס דאָס היטעלע, מאַכט צו־רעכט די האָר, גרייט זיך זעצען צו דער מאַשין).

ב י י ל ק ע. מאטעל קאסאַי! קאפעל פאלבאן! וואס זיצט איהר, ווי די חתנים? פאר וואס צענעמט איהר ניט דאס פעקעל? (ביידע יונגען טהוען זיך אַ וואַרף צום פעקעל. ביילקע צעלאַכט זיך).

מ א ט ע ל ק א ס א י (צו ביילקען). ביילקע! מיר האבען אייך געוואלט עפּיס פרעגען אַ זאַך.

ק א פ ע ל פ א ל ב א ן (זיפצט). יאָ, עפּיס אַ זאַך פרעגען.

ב י י ל ק ע. ביידע איין זאַך? ציי יעדער בעזונדער אַ זאַך?

מ א ט ע ל ק א ס א י. ס'איז איין זאַך, נאָר עס געהער זיך אַז מיט יעדען בעזונדער... פון אונז ביידען...

ק א פ ע ל פ א ל ב א ן. טאַקי פון אונז ביידען, הייסט עס...

ב י י ל ק ע (פערשטעלט זיך די אויערען). טראַ־טאַ־טאַ־טאַ־טאַ! אז איהר'ט רעדען ביידע מיט אמאל!...

מ א ט ע ל ק א ס א י (צו קאַפּלען). לאז מיך — איכ'ל רעדען.

ק א פ ע ל פ א ל ב א ן (צו מאָטלען). רעד דו, רעד!

מ א ט ע ל ק א ס א י. אוי, ביילקע! וואס ווייסט איהר?... מיר קלויבען זיך שוין פון לאנג!...

ק א פ ע ל פ א ל ב א ן (זיפצט). נאָך פון פאראיאהרען!...

מ א ט ע ל ק א ס א י (צו קאַפּלען). שלאָג זשע ניט איבער! ממה נפשך — אדער איך, אדער דו...

ק א פ ע ל פ א ל ב א ן (צו מאָטלען). נו, רעד, רעד! ווער לאזט דיך ניט?

מ א ט ע ל ק א ס א י (צו ביילקען). האבען מיר געוואלט פריהער אַ שמועס טהון מיט'ן טאַטען...

ק א פ ע ל פ א ל ב א ן. מיט'ן בעל־הבית, הייסט עס...

מ א ט ע ל ק א ס א י (קוקט אויף קאפלען בייז). דערנאך האבען מיר זיך בעטראכט — נייז, ס'טויג ניט: אויף צו פריהער דארפען מיר איבערערען מיט אייך...

ק א פ ע ל פ א ל ב א ן. ווארום מיר ווייסען דאך ניט, ווער פון אונז ביידען...

מ א ט ע ל ק א ס א י (צו קאפלען). וואס זשע חאפסט דו ביי מיר פונ'ם מויל?

ב י י ל ק ע. שא! ווייסט איהר וואס? לאמיר גאר ווארפען גורל, ציהען קניפלעך. (מאכט א קניפעל אין נאז־טיכעל). ווער ס'וועט ארויסציהען דאס קניפעל, דער וועט רעדען.

מ א ט ע ל ק א ס א י. אוי! לעבען זאלט איהר,ביילקע, נשמה טייערע! מיר האבען טאקי נאר־וואס אפגערעדט צווישען אונז ביידע, אז מיר זאלען ציהען קניפלעך...

ק א פ ע ל פ א ל ב א ן. נים אויף רעדען — אויף איין אנ־דער זאך...

ב י י ל ק ע. אויף וואסער זאך?

ק א פ ע ל פ א ל ב א ן. אז מיר... אז איהר...

מ א ט ע ל ק א ס א י. א ביסעל א לשון! (קרימט איהם איבער). אז מיר... אז איהר!... אט וועל איך...

ק א פ ע ל פ א ל ב א ן. נו, זאג דו, זאג!

מ א ט ע ל ק א ס א י. איז געבליבען ביי אונז אפגעמאכט: אזוי ווי מיר ווייסען ניט ווער, דאס הייסט, וועמען, איך מייז, ווער וועמען... זאלען מיר אויף צו פריהער ווארפען גורל, ווער ס'וועט ארויסציהען דאס קניפעל, דער לאז אייך... מייז איך, דעם זאלט איהר... טפו — אז ער לאזט ניט רעדען!

ב י י ל ק ע. חא־חא־חא! (עס עפענט זיך די דרויסען־טהיר און עס קאטשעט זיך אריין ע ט י - מ ע נ י מיט א גרויסען קאשעק, אנגעלאדען מיט כל המינים גרינס פונ'ם מארק. די יונגען טהוען זיך א ווארף צו דער ארבייט. ביילקע — צו דער מאשין).

ע ט י ־ מ ע נ י . דער טאטע נאך ניטא? (נעמט זיך צום קאשעק, לעדיגט איהם אוים). א יקרות געווארען אויף קנאבעל — זאל גאט היטען! א שמיקעל גליק חאטש. וואס ציבעלעס איז וואלוועל. און רעד מיט איהם, זאגט ער — דוקא קנאבעל! אט איז ער, דער ברויטגעבער, מע זאל דערמאנען משיח׳ן! (עס קומט אן ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר מיט א מאדנעם גרויסען קאשקעט אויפ׳ן קאפ און מיט איין אלטער געלער ריפסענער קאפאטע. ווי ער קומט אריין ווארפט ער אראפ די קאפאטע, בלייבט מיט די ווייסע ארבעל, און א ציצה פון טלית־קטן קוקט ארוים פון א לייבעל, וואס שפיעלט א ראלע פון א זשילעט, מיט גרויסע קעשענים און מיט נאדלען אין דער רעכטער לאץ. אין באָרד זעהט זיך א ווייסער פאדים. איבער׳ן האלז הענגט ביי איהם א לאנגע סאנטימעטער־מאס, אויף דער נאז מהומ ער אן א פאר ברילען, אויפ׳ן קאפ — א יארמעלקע, וואס מע זעהט זי קוים ארוים פון די געדיכטע האר; און ער נעמט זיך גלייך צו דער שער, מאחלט פריהער מיט׳ן קרייד־על אויף דער שווארצער מאטעריע, וואס ליגט גרייט אויפ׳ן טיש).

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (שניידענדיג, זינגט ער אונטער דער נאז). עמך — אונזער פאלק, שער און אייזען — עמך!... (צום ווייב). וואס האסט דו געזאגט — משיח?...

ע ט י ־ מ ע נ י (געבראכט פון קיך א פאר טעפלעך, זעצט זיך אוועק אן א זיים, שיילט קארטאפלים). איך זאג, מע זאל דערמאנען משיח׳ן. מע האט גערעדט פון קנאבעל, ביזט דו אנגעקומען.

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (צייכענט מיט׳ן קריידעל). א סמיכות הפרשה! דערימאך געהען קאטשקעס בארווים און גענז אהן פלורערען... (די טאכטער און די יונגען לאכען).

ע ט י ־ מ ע נ י (בעלעדיגט). ער דרשנ׳ט, און זיי קוועלען אן. טאמער ווייסט דו, וואס איז דער געלענדער?

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר . וואס זשע? אז מע רעדט פון קנאבעל, דערימאך איז וואס?

ע ט י ־ מ ע נ י. זאג איך, אז קנאבעל איז מיט גאלד גלייך, און דו האסט אקוראט ליעב קנאבעל...

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר. דעריבער דארף קומען משיח? (קלאפט אין פיש). וואו איז מיין שער? (געפינט די שער). די שער איז דא! (ער נעמט זיך מיט דער שער שניידען איבער די צייכענס, זאפט אראפ אלע מינוט די פאפיערענע מטס פון האלז, זינגט בעת מעשה א ליעדעל. ביידע יונגען און די מטבעיר השלטען אונטער).

ע ט י ־ מ ע נ י (זיפצט). אט באלד וועט קומען א זאקיציע— דער שענער פריקאזטשיק פונ'ם שענעם בעל־הבית'על, א חלירע זאל קומען אויף זיין קאפ און אויפ'ן בעל־הבית'ס העמט און פיס, און אויפ'ן בעל־הבית'ס זוהנדעל אויך אביסעל!... (ביידע יונגען לאכען).

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר. וואס האסט דו צום בעל־הבית? וואס איז ער שולדיג, אז ער האט א דירה און מיר זיצען אין איהר? (צו די יונגען, וועלכע לאכען). טאמער וואלט איהר זיך גענומען בעסער צו די אייזענס? עס קומט באלד צוגעהן דעם בעל־הבית'ס זוהנדעל געבען א מעסט־אן דעם גארניטער... (די יונגען טהוען זיך א נעם צו די אייזענס). איך האב איהם צוגעזאגט אויף היינט, בעדארף מען האלטען ווארט. שימעלע סאראקער איז ניט פון יענע בעל־מלאכות, וואס קאטארע שער און אייזען אונזער פאלק עמך... (עס עפענט זיך די טהיר און עס קומט אריין ס א ל א ־ מ א ן פ י י ן, א גלאטער, א ריינער, איין אויסגעפוצטער פון קאפ ביז פיס, ווי א ליאלקע. שימעלע סאראקער בעגעגענט איהם מיט א שמייכעל). מע זאל דערמאנען משיח'ן... נאר וואס גערעדט פון אייך.

ס א ל א מ א ן (העכער האלב גערעדט אויף רוסיש). ניעאוזשעלי? (קוקט אויף ביילקען). פאקראיניי מיעריע, צו גוטען?

ע ט י ־ מ ע נ י. וואס זשע, צו בייזען וועט מען אייך חלילה דערמאנען? וואס האבען מיר צו אייך?

ס א ל א מ א ן (צו דער שניידערין). אטשען ראד! (צום שניידער). און וואס הערט זיך, דאראגאי סאסיעד, ווענען מיין ליעטני קאסטיום?

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר. אייער זומערדיגער קאסטיום? הלואי וואלט איך שוין אזוי זיין באוואהרענט מיט דירה־געלד צאה־לען אייער פאפאשע, ווי איהר זענט באוואהרענט מיט א זומער־דיגען גארניטער.

ע ט י ־ מ ע נ י (צום מאן). טאמער וואלסט דו איהם טאקי גע'דבר'ט, אז ער זאל דבר'ען זיין אבי, אז דער אבי זאל דבר'ן דעם שענעם פריקאזטשיק, ער זאל אזוי גוט זיין נישט דעקוטשען מיט'ן דירה־געלד?

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (נעמט אראפ פונ'ם פלעקעל א זומערדיגען, נאך בית קיין פערענדיגטען אנצוג. צום ווייב). הערסט דאך, אז ער איז מבין כל דבור!... (ער מעסט אן אויף סאלאמאנען דעם ווייסען פידזשאק). אויף מיר אזא יאהר, ווי עס ליגט אויף אייך אויסגעגאסען! איך, אז איך נעם זיך צו א שטיקעל ארבייט, זעה איך, ס'זאל זיין עמך — שער און אייזען אונזער פאלק! אזא יאהר אויף מיר!

ע ט י ־ מ ע נ י. אמן!

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (שפיעגעלט זיך אין דעם פידזשאק). כ'וואלט א בעלן געווען אין דעם גרעסטען קליידער־מאגאזין זאל מען איך דערלאנגען אזא מין שטיקעל ארביים. נאר ווי לאנג קרענ־קען זיי! שער און אייזען אונזער פאלק — עמך!

ע ט י ־ מ ע נ י. אמן!

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (צום ווייב). ברוך הוא וברוך שמו אמן! ביזט אין שול, להבדיל, וואס דו האסט זיך צע'אמנ'ט?

ס א ל א מ א ן. קאגדא זשע?

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר. ווען איהר'ט עס האבען פאר־טיג? הלואי וואלט איך שוין אזוי גיך געווען פארטיג מיט דירה־

נעלד, וואס איך דארף צאהלען אייער טאטען. און אייער אופראוו־ליאיושטשי רעקוטשעט, לאזט נישט לעבען!... אפשר וואלט גע־וועז א סברה, איהר זאלט א רעד טהון מיט אייער פאפאשע, אז...

סאלאמאן (שלאגט איהם איבער). עטא ניע מאיא דיעלא...

שימעלע סאראקער (צום ווייב). ער זאגט, ער מישט זיך נישט אין זיין טאטענ'ס געשעפטען.

סאלאמאן (צום שניידער און צו דער שניידערין. לאזט ניט אראפ קיין אויג פון ביילקען). דא סווידאניא.

שימעלע סאראקער (בעגלייט איהם ארויס, נייגט זיך). דאסווידאניע, פראשטשאיטיע, לאזט גריסען אייער פאפאשע. זאגט איהם, אז ער זאל זיין רוהיג — כ'וועל איהם מיט גאט'ס הילף אין גיכען מסתמא אפצאהלען...

עטי־מעני (שרייט איהם נאך). און נאך מיט גרוים דאנק!...

סאלאמאן (אראפגעלאזט דעם קאפ, שוין ביי דער טהיר). עטא מעניא ניע קאסאיעטסא. (אפ. — עס הערשט א קורצע אונאנגענעהמע שטילקייט. יעדער טהוט זיך זיין ארביים).

עטי־מעני (שיילענדיג די קארטאפלים). דער רוח וואלט איהם גענומען, ער זאל זאגען דארטען דעם פאפאשע א גוט ווארט פאר אונז!...

מאטעל קאסאי (פרעסענדיג). דאס עפעלע פאלט ניט ווייט פונ'ם בוימעלע...

קאפעל פאלבאן (שפייעט אויפ'ן פינגער און אויפ'ן פרעסעל). בורזשוק בלייבט בורזשוק...

שימעלע סאראקער (לעגט אוועק די שער. צו די יונ־גען). בורזשוק? איך וואלט א בעלן געוועזן זעהן, וואס וואלט איהר געזאגט, האלעדראנצים, ווען איהר האט א טאטען רב אשר פייז, צי וואלט איהר בעסער געווען? גלאט אין דער וועלט אריין — בורזשוק! עמך! (צום ווייב). און דו פארנעמסט זיך אויך מיט „קריטיקעס", פעטי־מעטי? (טהוט א קוק אריין צו איהר אין טאפ

אריין). טהוסט, דאכט מיר, איין אײדעלע ארבייט — שיילסט קאר־טאפּלים — טאַ שייל! דו ווייסט דען איין אנדער מאכל אַ חוץ קאַרטאַפּלים? (זינגט). זונטאג בולבעס! מאנטאג בולבעס! דיענ־סטאג בולבעס!...

עטי־מעני. שטעהט איהם ניט אן! אפשר געבראטענע טייבעלעך מיט מארצעפּאנעם? (הערט אויף צו שיילען די קאַרטאָפ־ליס, נאָר זי בראָקט זיי אויף קליינע שטיקלעך, איבערלעגענדיג פון איין מאַל אינ'ם אַנדערען).

שימעלע סאראקער. וואס זשע מיינסט דו? אז גאט וויל נאר, קאנען מיר נאך היינט האבען געבראטענע טייבעלעך מיט מארצעפּאנעם... היינט איז דאך דער צווייטער מאי... היינט קעהר מען שוין וויסען. (קוקט אויפ'ן וואנט־זייגער). נישטאַ נאך קיין צעהן אזייגער. ווייטער וואלט איך געשיקט אין באנק אריין אַ פרעג טהון, וויפיעל האט אויסגענומען מיין בילעט...

עטי־מעני. חא־חא! וויפיעל ער האט אויסגע־נומען? פריהער וואר געוואויר, אויב ער האט עפּיס אויסגענומען, און דערנאך ערשט — „וויפיעל"?

שימעלע סאראקער (שטעלט אַן די ברילען אויפ'ן ווייב). אזוי? חכמה מיינע! אז מיין בילעט האט אויסגענומען — דאס פערשפּאר איך שוין פרעגען...

עטי־מעני. פון וואנען ווייסט דו דאס? עמיצער האט דיר געשריבען אַ בריוועל?

שימעלע סאראקער (קוקט שפּאַטיש דורך די ברילען, ווי אַ מענטש, וואָס ווייסט עפּיס אַ סוד). אז איהר זאלט וויסען, וואס פאר אַ חלום מיר האט זיך היינטיגע נאכט גע'חלומ'ט, וואלט איהר זיך אויפגעהערט צו ווערטלען... נאר וואס איז מיט אייך צו רעדען? (צעשפּיליעט דאָס לייבעל, וואָס זעהט אויס ווי אַ זשילעט, בינדט אויף אַ אינווענינסטע קעשעני, נעמט אַרויס פון דאָרטען אַ פּאַ־פּשיילע, וואו עס ליגט איינגעוויקעלט אַ געל פּאַפּיער, צעהאַקט און פער־

סמאָלצעוועס). אַט וועט איהר הערען, וואָס פאַר אַ חלום עס חלומ'ט זיך שימעלען. (אַלע וואַרפען די אַרבייט, גרייט אויסהערען זיין חלום). איך האָב פיינט פוסטע חלומות! שימעלען אַז עס חלומ'ט זיך אַ חלום, איז דאָ וואָס צו הערען! שער און אייזען אונזער פאַלק עמך... (טהוט אוים די ברילען). עס חלומ'ט זיך מיר, הערט זשע, אַז איך שטעה מיר אַזוי ביי מיין טיש, ווי איהר זעהט מיך אַטאַ, מיט מיין שער און אייזען, און שנייד מיר צו אַ שטיקעל אַרבייט. אַ נעווענטענעם „פּרינץ אַלבערט" פון פיער אַכציג איין אַרשין. דער־ווייל, אַזוי ווי איך שטעה פאַרטראַכט מיט דער שער אין האַנד, הויב איך אויף די אויגען און טהו אַ קוק, גלאַט אַזוי אין דער וועלט אַריין, — דערזעה איך אַ בוים אין מיטען שטוב...

ב י י ל ק ע. אין מיטען שטוב אַ בוים?

ש י מ ע ל ע ס אַ ר אַ ק ע ר. און אויפ'ן בוים וואַכסען רענד־לעך...

ב י י ל ק ע. אויפ'ן בוים רענדלעך?

ש י מ ע ל ע ס אַ ר אַ ק ע ר. גאָלדענע רענדלעך. רוף איך מיך אָנעט צו דער מאַמע: עטי־מעני, זאָג איך, זעהסט רענדלעך? זאָגט זי: איך זעה. זאָג איך: וואָס זשע שווייגסט דו? זאָגט זי: וואָס זשע זאָל איך טהון? זאָג איך: קריך, זיי מוחל, אַרויף אויפ'ן בוים און טרייסעל, און איך וועל, זאָג איך, קלויבען... זאָגט זי: קריך דו, וואָס עפּיס איך? זאָג איך: וואָס האָסט דו מורא? ס'וועט דיר חלילה אָפּפאַלען? זאָגט זי: לאָז פון מיינע שונאים פאַלען גאַנצע שטיקער...

ע ט י ־ מ ע נ י. ס'אַ ליגען. איך האָב עס ניט געזאָגט!

ש י מ ע ל ע ס אַ ר אַ ק ע ר (צום ווייב). בהמה וואָס דו ביזט — ס'איז דאָך אַ חלום! (צו דער טאָכטער). אַט דאָ האָסט דו די קוויטאַנציע... אַז דו וועסט ענדיגען דאָס שטיקעל אַרבייט אויף דער מאַשין, וועסט דו זיך מטריח זיין אין דער באַנק — דו ווייסט דאָך וואו?...

ב י י ל ק ע (אַרבייטענדיג). אין דער טשאַסנע קאַמערטשעסקי?

ש י מ ע ל ע ס אַ ר אַ ק ע ר. טשאַסנע קאַמערטשעסקי... און וועסט זיי אַ ווייז געבען די קוויטאַנציע, ניט אַוועקגעבען, נאַר אַ ווייז געבען... און אַ פרעג טהון, וויפיעל האָב איך אויסגענומען?

ע ט י ־ מ ע נ י (טהוענדיג איהר אַרבייט). ווידער אַמאָל „וויפיעל“? — אַ קאַמעדיע מיט איהם!

ש י מ ע ל ע ס אַ ר אַ ק ע ר (אויפגעבראַכט). גוטע יאָהרען, ווער ס'אַ מבין אויף קאַמעדיעס! אַז מיר חלומ'ט זיך אַ חלום, דערצעהלט זי מיר מעשיות — „אַ קאַמעדיע!“... זי מיינט, איך בין גלאַט אויפגעשטאַנען אין דער פריה פלוצים פון דער העלער הויט און האָב זיך איינגערעדט אַ לונג און לעבער... איך בין טאַקי אַ שניידער, נאַר שכל אויף אויסצונעמען דעם גרויסען געווינס האָב איך גלייך מיט'ן גרעסטען נגיד! דאַס אַליין איז שוין אַ בריה'־שאַפט — האַלטען אַ בילעט עטליכע און צוואַנציג יאָהר, פגר'ען פאַר אַ גראַשען און דעם בילעט אַ מכה פאַרקויפען — דאַס קאַן נאַר שימעלע סאַראַקער, אונזער פאַלק שער און אייזען עמך... (פרעסט. זינגט בעת מעשה אונטער דער נאָג עפּיס אַ ניגון. חברה האַלטען אונטער. נאָך אַ פּויזע צו דער טאָכטער). האָסט שוין געענדיגט? אַצינד קאַנסט דו געהן. (גיט איהר איבער די קוויטאַנציע פאַרזיכטיג). זעה נאַר, זאָלסט חלילה ניט פאַרלירען די קוויטאַנציע — ס'איז געלד! און אַ סך געלד!... (ביילקע אַפּ).

ע ט י ־ מ ע נ י. שמעון! וויפיעל בעטרעפט דאַס?

ש י מ ע ל ע ס אַ ר אַ ק ע ר. וואַס?

ע ט י ־ מ ע נ י. אַט דאַס גרויסע געווינס, וואַס דו זאַגסט?

ש י מ ע ל ע ס אַ ר אַ ק ע ר (שטעלט אָן אויף איהר די ברי־לען). און אַז איך וועל דיר זאַגען, וועסט דו וויסען? צוויי מאָל הונדער טויזענד.

ע ט י ־ מ ע נ י (דערשראָקען). צוויי מאָל טויזענד הונדערט?

שימעלע סאַראַקער. ניט צוויי מאָל טויזענד הונ־דערט, נאָר צוויי מאָל הונדערט טויזענד! אוי, אָט די ווייבער! נאָר אַ באַשרייבונג פון זיי צו מאַכען, אַ קאָמעדיע מיט איהר!

עטי־מעני. אַזוי? איז שוין גאָר מיט מיר אַ קאָמעדיע?

שימעלע סאַראַקער. וואָס דען? מיט מיר? (עס עפענט זיך די טהיר און עס קומט אַריין **קאָלטון** דער פּריקאַזטשיק, אַ שוואַרצער יונגערמאַנטשיק, אביסעל א סאָטולעוואַטער, אָנגעטהאָן אין ניעס פון קאָפּ ביז די פיס, נאָר אַלסדינג הענגט אויף איהם, ווי אַ זאַק. אַז ער רעדט, שמייכעלט ער און תאַפּט זיך אַלע מאָל ביי די לאַנגע אַרבעל, קאַטשעט זיי אַרויף. רעדט אַביסעל מיט דער סין און גיך, שלינגט די ווערטער, ניט געקייט. אויפ'ן קאָפּ איז ביי איהם אַ פּליך, נאָר צו־געדעקט מיט די עטליכע איבערגעבליבענע לאַנגע שוואַרצע גלאַנצענדיגע האָר. כסדר שוויצט ער. שימעלע סאַראָקער צום אַריינגעקומענעם). אַ? מע זאָל דערמאָנען משיח'ן! נאָר־וואָס גערעדט פון אייך.

קאָלטון. חאַטשבי צום גוטען, חע־חע? (קוקט זיך אַרום אויף אַלע זייטען).

עטי־מעני. וואָס זשע? צו בייזען וועט מען פון אייך רעדען?

שימעלע סאַראַקער (ווייזט איהם אויף אַ שטוהל). זיצט, פּאַני קאָלטון.

קאָלטון. אַ דאַנק. איך בין נישט געקומען זיצען, חע־חע. איך בין געקומען פּאַ דיעלו. (קוקט זיך אַרום, זוכט עמיצען). איהר ווייסט שוין, מן הסתם, וואָס איך בין געקומען?

עטי־מעני (קוקט איהם נאָך, ווי ער זוכט). הלואי וואָלטען מיר אַזוי ניט געוואוסט! ווען זוכט איהר, וואָלט איך געוואָלט וויסען — דעם נעכטיגען טאָג?

קאָלטון (מאַכט זיך ניט הערענדיג). היינט איז שוין דער צווייטער מאַי, חע־חע.

ש י מ ע ל ע ס אַ ר אַ ק ע ר (דורכגעצויגען אַ פּאַדעם און אַ לעק דעם פינגער). איך האָב אַ גוטען סימן, אַז היינט איז דער צוויי־טער מאַי, ווארום נעכטען איז געווען די ציהונג. (קוקט אויפ׳ן זייגער).

ק אַ ל ט ו ן. וואָסער ציהונג? (פערדרייבערט אַ גראָבע ציגאַר).

ש י מ ע ל ע ס אַ ר אַ ק ע ר (פערהוסט זיך פון קאַלטונס ציגאַר). ווי טייער צאָהלט איהר, פאַני קאַלטון, פאַר אייערע האַלע־װעשקעס?

ק אַ ל ט ו ן. ערשטענס, רופט מיך ניט „פאַני קאַלטון", הע־חע, רופט מיך ביי׳ם אמת׳ן נאָמען: יעפים פאַנטעלעמאָנאָוויטש— אַזוי רופען מיך אַלע.

ש י מ ע ל ע ס אַ ר אַ ק ע ר. האָט קיין פאַראיבעל ניט, יעפים פאַנטאַלאָנאָוויטש...

ק אַ ל ט ו ן. ניט פאַנטאַלאָנאָוויטש, נאָר פאַנטעלעמאָנאָ־וויטש.

ש י מ ע ל ע ס אַ ר אַ ק ע ר. לאָז זיין פאַנטעלעמאָוויטש... אין חלומות גלויבט איהר? צי ניין?

ק אַ ל ט ו ן. פאַר וואָס ניט? אָט האָט זיך מיר אָנומעלטען גע׳חלומ׳ט, אַז מע ציהט מיר אַ באַקצאָהן, איז טאַקי געשטאָרבען ביי מיר אַ שוועסטער נאָך פריהער איידער עס האָט זיך מיר גע׳־חלומ׳ט. אַקעגען וואָס איז דאָס געקומען צו רעד? (קוקט זיך ארום). וואו איז דאָס אייער טאָכטער, וואָס מען זעהט זי ניט? (די יונגען קוקען זיך איבער).

ש י מ ע ל ע ס אַ ר אַ ק ע ר. מיין ביילקע? זי וועט באַלד קומען. (זיפצט). אֵי, אַז גאָט זאָל נאָר וועלען, בין איך היינט אַ גביר און שיט אַן אָט אַזאַ היטעל מיט געלד! (ווייזט איהם מיט ביידע הענד). עמך!...

ק אַ ל ט ו ן. זעהט איהר, דאָס וואָלט געווען אַ שכל און ס׳וואָלט טאַקי געווען, הע־חע, זעהר־זעהר גוט!

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (קוקט איהם אָן). וואס וואלט געווען די גוטסקייט?

ק אַ ל ט ו ן. וואלט איהר פארשפּאַרט, הע־חע, מיר אפּלענען פון איין וואך אויף דער אַנדערער און פון איין חודש אויפ'ן אַנ־דערען. נאָר פון וואנעט, למשל, וועט זיך עס ביי אייך נעמען פלוצים אזא גבירה'שאפט? א רייכער פעטער איז ביי אייך געשטאָר־בען אין אמעריקע? צי וואס?

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (לעגט אָפּ די ארבייט). ניין! מיין פעטער אין אמעריקע לעבט נאך ביז הונדערט צוואנציג יאהר! (קוקט אויפ'ן וואנד־זייגער). אט נאך א האלבע שעה וועלען מיר ווי־סען... איך האב, פארשטעהט איהר מיך, א וויגריזשנע בילעט האב איך.

ק אַ ל ט ו ן (איבערראַשט). איהר האט וויגריזשנע בילעטען, האט איהר, און אז סע קומט צו דירה־געלד...

ע ט י ־ מ ע נ י. בילעטען? משטיינס געזאגט — איינעם א בילעט! אי דאס — ליגט ער פארזעצט און פאר'משכונ'ט פון מתושלח'ס יאהרען... מיינע שונאים מעגען דאס פארמאגען, וואס ער האט אין דעם בילעט!...

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר. פון דעסטוועגען קאן אזא בי־ליעט אויסנעמען דאס גרויסע געווינס... קיינער ווייסט ניט ווע־מעס מארגען ס'איז...

ק אַ ל ט ו ן (שטעהט אויף). אויב איהר מיינט דערמיט סלוק'ען מיר דירה־געלד, האט איהר א טעות, מיין ליעבער שניידער. קיין וויגריזשנע בילעטען געווינען ניט. בלאָטע! דאס האבען די קאנ־טארען און די בענק אויסגעטראכט. גיכער וועט אויף אייך איינ־פאלען אט די סטעלי, זעהט איהר?...

ע ט י מ ע נ י. א קאץ וואשט זיך, א גוטער פריינד בענטשט. פאלען זאל אויף מיינע שונאים א דונער אין קאפ! — האסט דו געהערט אביסעל?!...

ק א ל ט ו ן. אידינע! עס רעדט זיך אזוי בדרך משל...
מיינע בעלי־בתים האבען אביסעל מעהר ביליעטען, און עס האט
נאך פון זיי קיין איינער נישט געוואונען. פון די זאכען פארגעסט.
איהר זוכט בעסער איין עצה, וואו קריגט מען דירה־געלד, ווארום
איך־ דארף אייך זאגען, חאטש ס'איז מיר זעהר נים איינגענעהם,
אז (קוקט אויפ'ן זייגער) אין א האלבע שעה ארום קום איך צו
אייך מיט'ן סודעבנע פריסטאוו און ווארף אייך ארויס פון דער
דירה... (די ווערטער זענען ווי א דונער. אלע טהוען זיך א ווארף, בלייבען ווי געלעהמט. קיינער קאן קיין ווארט נישט אויסרעדען, אויסער
איין עטי־מעני).

ע ט י ־ מ ע נ י (שטעהט אויף, געהט צו צו קאלטונען). ארויס־
ווארפען? מיט'ן פריסטאוו? וואס הייסט עס ארויסווארפען? און
נאך מיט פריסטאווס? הפקר פעטרישקע? שמעון! וואס שווייגסט
דו איהם? איך קאן אליין אויך טרעפען צו די פיינערס! איכ'ל
זיי פרעגען, צי ס'איז טאקי א יושר ארויסווארפען שכנים, וואס זי־
צען שוין עטליכע יאהר? איכ'ל זיי...

ק א ל ט ו ן (די הענד אין די קעשענים). האט קיין פאראיבעל
נים, מיין ליעבע אידינע! מיט די פיינערס, ווי איהר זאגט, קעהר
זיך עס נים אן גאר נים! ס'איז אינגאנצען איבערגעגעבען געווארען
צו מיר; דאס האב א י ך איינגעגעבען אויף אייך דעם איסק, און
דאס ברענג א י ך צו אייך דעם סודעבנע פריסטאוו, און דאס
ווארף א י ך אייך ארויס פון דער דירה, אויב איהר צאהלט מיר
נישט אפ חאטש פאר דריי חדשים...

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר. אזוי? דאס זענט א י ה ר
גאר? ווי באלד אזוי, טא געהט זשע מיר אין דער 'ערד אריין!
עמך — אונזער פאלק שער און אייזען עמך! (נעמט איהם אן הינטען
פאר'ן קאלנער און טהוט איהם א ווארף ארויס פון דער טהיר. עס דער־
הערט זיך דארט א ישמארקער קלאפ און א גערעהעריי פון עטליכע קולות.
אין א האלבע מינוט ארום קומען אריין ש מ ו א ל ־ י א ס י ד ע ר

קצב, אַ איד אַ גבר, נאָך מיט׳ן פאַרטוך פון דער יאַטקע, נאָך איהם משה־וועלוויל דער באַקאַלייטשטשיק, אויסגע־שמירט אין הערינג, און פּעריל די מיטניטשקע, אַ אידינע, אויסגעשמירט פון קאָפּ ביז די פיס אין מעהל).

שמואל־יאָסי קצב. ווער האָט דאָס געגעבען אזא וואָרף ארוים דעם שמינדער בגעץ? ער האָט אונז אַלעמען שיער גע׳מזיק׳ט! אַ גליק, וואָס איך האָב איהם געגעבען אַ שטויס־אָפּ צוריק, אַזוי אַז ער האָט ביי מיר געקליבען די ציינער...

שימעלע סאַראַקער. דאָס האָב איך איהם געוויזען וואו יענע זייט טהיר געפינט זיך... זיצט, רב שמואל־יאָסי! זיצט, רב משה־וועלוויל! וואָס הערט מען עפּים נייעס אויף דער וועלט?

שמואל־יאָסי קצב. אַ שענעם דאַנק אייך, וואָס איהר בעט אונז זיצען. מיר האָבען אָבער קיין צייט ניט צו זיצען — מיר זענען געקומען נאָך געלט... איהר דאַרפט וויסען, מיין ליעבער חיים, אַז איך האָב אייך שטענדיג געגעבען פלייש, ניט קיין ביינער...

משה־וועלוויל. און איך האָב אייך געגעבען באַקאַליי...

עטי־מעני (צו פּערלען). זיצט, פּערל, פאַר וואָס זיצט איהר ניט?

פּעריל. אַ דאַנק, שוין גענוג געזעסען. (זעצט זיך אוועק און מאַהלט ווי אַ מיהל). איהר מיינט, איך וואָלט געקומען? מיינע שונאים און אייערע שונאים און אונזערע אַלעמענס שונאים זאָלען אַזוי צייט האָבען אַ שטיקעל ברויט אויפצועסען, ווי איך האָב צייט וועקצולאָזען מיין קלייטעל מיט מיין מעהל און געהן מאָנען אַלטע חובות מיט נעכטיגע טעג, אַז סך הכל איז נישטאָ ביי מיר קיינער, אויף וועמען צו איבערלאָזען דאָס קלייטעל אפילו, טאָמער טראָגט אָן דער רוח אַ שוואַרץ יאָהר טאַמער. וואָרום דער זוהן איז ביי די ביכלעך, טאָג ווי נאַכט ביכלעך און ביכלעך, און די טאָכטער איז אין שטוב — אַ שטוב? וואָס שטוב? ווער שטוב? משטיינס געזאָגט, אַ חורבה ניט קיין שטוב! דערוויילע זעה איך משה־וועלוועל געהט,

משה־וועלוועל דער באקאלײשטשיק. גוט מארגען — גוט יאהר. וואוהין איז? זאגט ער: צום שניידער, צו שימעלע סאראקער נאך געלט. פרעג איך איהם: ער האט שוין געלט האט ער שוין? זאגט ער: יא...

עטי־מעני (צום באקאלײשטשיק). וואס הייסט דאס?

משה־וועלוויל (וויל אנהויבען דערצעהלען). דא איז אזא מעשה: דער שדכן סאלאווײטשיק...

פעריל (לאזט איהם ניט רעדען, מאהלט). ווי באלד אזוי, דארף מען געהן, טראכט איך מיר, ווארום מיר קומט ניט פאר רויכווארג און ניט פאר בריליאנטען. מיר קומט פאר מעהל קומט מיר, און מעהל איז דאס נויטיגסטע פונ'ם נויטיגסטען. אט ליגט א ברויט. (דערזעהט אויף דער פאליצע א האלבען ברויט; זי שטעהט אויף און נעמט דאס ברויט, האלט אין איין מאהלען). דאס ברויט איז פון מיין מעהל געבאקען, מיין גוטס, מיין בלוט, מיין חיות, וואס פערמאג איך דען א חוץ דאס ביסעל מעהל? אז יעדער איינציגער וועט קומען און וועט נעמען ביי מיר מעהל אויף בארג, וואס וועט מיר בלייבען וואס? וואו וועל איך נעמען אויף אפצוצאהלען איז מיהל אריין וואו? ווער וועט מיר אויסהאלטען מייגע קינדער וועד?....

עטי־מעני. שאט! לאזט נאך עמיצען אויסרעדען א ווארט. (צו משה־וועלוועלען). וואס האט איהר עפיס געזאגט דער שדכן סאלאווײטשיק?

משה־וועלוויל. דער שדכן סאלאווײטשיק האט מיר געזאגט, אז ער האט פאר אייך געלט...

שימעלע סאראקער (צום ווייב). וואס איז דאס פאר א שווארץ יאהר? עמך!

עטי־מעני. מיינע צרות אויף זיין קאפ!

פעריל. בין איך שוין ניט משוגע בין איך? (עס עפענט זיך די טהיר און עס קומט אריין סאלאווײטשיק דער שדכן,

אַ איד אין אַ קאַפּעלישעל, אַפּילו איין אָפּגעבאַרעטעט, אַ קורץ ווייטיקעל, חאָטש ניט אַזוי ניי, הויזען ברייטע נאָר קורצע, שטיוועל אויסגעדרעהטע).

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר. ברוך הבא, א איד א שדכן! מען זאל דערמאנען משיח'ן! נאר־וואס, אבער טאקי די רגע, האט מען דא גערעדט פון אייך.

ס אַ ל אַ ו ו י י ט ש י ק. ניעאו־זשעלי?

ע ט י ־ מ ע נ י. זאגט נאר, פאני סאלאווייטשיק, וואס מיר נעאוזשעלי־שמעלי? וואס האט איהר דאס ארויסגעלאזט פאר א קלאנג אין שטאדט, אז איהר האט פאר אונז געלט?

ס אַ ל אַ ו ו י י ט ש י ק. אט אזוי פיעל געלט! (ווייזט מיטביידע הענד). איהר קאנט זיך גאר ניט פארשטעלען — ס'איז טשטא ניבוד אסאבענע! (מאַכט מיט די פינגער).

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר. אודאי א שידוך פאר אונזער טאכטער? איך קען שוין סאלאווייטשיק דעם שדכן אויסגעבונ־דען!... (די שניידער־יונגען קוקען זיך איבער, נעמען זיך צו די פּרעס־אייזענס, זיפצען שטאַרק).

ס אַ ל אַ ו ו י י ט ש י ק. טשטא זא וואפראס? נאר אלץ הייסט ביי אייך א שידוך! דאס איז טשטא ניבוד זאמעטשאטעל־נא — לאס איך אזוי לעבען מיט אייך און מיט אייער ווייב, ווי איך זאג אייך ניט קיין דבר שקר! איך וועל אייך דערצעהלען ווער דאס איז, און איהר, אויב ס'איז אייך ניט שטארק היים, וועט איהר זיך בעטראכטען און וועט זיך אנחאפען מיט ביידע הענד! איין חסרון — צופיעל עולם... (צו די פּרעמדע). איזוויניטיע, גאספאדא! (דער קצב און דער באַקאַליישטשיק רוקען זיך אָפּ אויף אַ זייט. נאָר פעריל בלייבט זיצען. סאָלאָווייטשיק געהט צו צו איהר). איזוויניטיע, מאדאם! (זי ריהרט זיך ניט).

פ ע ר י ל. וואס מיר איזוויניטיע? ווער מיר מאדאם? איהר האט געבראכט, זאגט איהר, געלט דעם שניידער, וואו איז אייער געלט? מיר קומט פאר מעהל קומט מיר, נישט פאר בריליאנטען!

אַט דאָס ברויט, וואָס איהר זעהט, איז פון מיין מעהל געבאַקען, מיין גוטס, מיין בלוט, מיין חיות!...

ס אַ ל אָ ו ו י י ט ש י ק (שטופט אַוועק פון זיך די מיטניטשקע, וואָס הערט ניט אויף צו מאַהלען). אַ מין אַנשיקעניש אַט די מיטניטשקע — וואַזמוטיטעלנאַ! (צום בעל הבית). דער חתן, וואָס איך פּרעדלאַגאַיע אייער טאָכטער, איז אַ מענטש אַ סאַמאַסטאַיאַטעלנע... ער האָט אַ טייערע דאָלזשנאָסט... ער איז אַ פּאָלנע אופּראַוורליאַיושטשע איבער אַ הויז. אַדנים סלאָוואָם, איהר קענט איהם גאַנץ גוט — דאָס איז דער אופּראַוווליאַיושטשע פון דעם ·דאָזיגען הויז, ק אַ ל ט ו ן . (ביי די שניידער־יונגען פאַלען אַרויס די פּרעסאייזענס פון די הענד. עס ווערד אַ סומאַטאָכע).

ש י מ ע ל ע ס אַ ר אַ ק ע ר (שפּרינגט אַזש אונטער). אַט דער יעפּים פּאַנטאַלאָנאָוויטש? אַט דער פּאַסקודניאַק, וואָס כ'האָב איהם נאָר וואָס אַרויסגעשמיסען פון יענער זייט טהיר, שער און אייזען אונזער פאַלק עמך???... (עס קומט אָן ביילקע).

ב י י ל ק ע (פערווירטעלט, קוים וואָס זי רעדט). טאַטע! אַ גוטע בשורה!...

ש י מ ע ל ע ס אַ ר אַ ק ע ר (טהוט זיך אַ וואָרף צו דער טאָכטער). האַ? וואָס? וויפיעל?...

ב י י ל ק ע . דאָס גרויסע געווינס! דאָס גרעסטע געווינס!

ש י מ ע ל ע ס אַ ר אַ ק ע ר (נאָך צעטומעלט). עטי־מעני! דו הערסט?

ע ט י ־ מ ע נ י (אַ פּלעסק מיט די הענד). גאָט!...

פּ ע ר י ל . וואָס איז שוין ווייטער וואָס? אַ נייער אומגליק? וועה איז מיר!

ש י מ ע ל ע ס אַ ר אַ ק ע ר (אויסער זיך). אידען! גיט מיר אַפּ מזל טוב — מיין ביליעט האָט אויסגענומען! געוואונען!!! דאָס גרויסע געווינס!!! דעם גרעסטען פון אַלע געווינסען!!! (לאָזט זיך לויפען איבער דער שטוב).

פ ע ר י ל. לאזט! לאזט! וואו?

ס א ל א ו ו י י ט ש י ק (שטופּט אָפּ פּערלען). איזוויניטיע, מאַדאַם! (וויל עפּיס זאָגען. אַלע איבעריגע קוקען זיך איבער אָהן ווערטער, שטוינען. מאַטעל קאַסאַי און קאַפּעל פּאַלבאַן האָבען זיך פערשלאָגען אין אַ ווינקעלע, שטעהען בעטריבט, אָהן לשון).

ב י י ל ק ע (נאָך אַלץ אין היטעלע, פריוויליך אויפגערעגט). די גאַנצע שטאָדט ווייסט שוין דערפון... דער דירעקטאָר, דער בוכהאַלטער, די פיינס... זיי קומען אַלע באַלד אַהער...

ע ט י ־ מ ע נ י (אַ פּלעסק מיט די הענד). אַלע אַהער? וועה איז מיר!... (פון גרויס צעטומעלטקייט זעצט זי זיך צו אויף אַ בענקעל, ווישט זיך מיט'ן פאַרטוך דעם שוויים. עס עפענט זיך די טהיר און עס קומען אַריין ה י מ ע ל פ א ר ב דער בוכהאַלטער, נאָך איהם — ג אַ ל ־ ד ע נ ט אַ ל ע ר דער דירעקטאָר).

ה י מ ע ל פ א ר ב. וואו איז דאַ דער שניידער?

ש י מ ע ל ע ס א ר אַ ק ע ר (טרעט אַרויס מיט גדלות). דער שניידער — דאָס בין איך.

ה י מ ע ל פ א ר ב (בעטראַכט דעם שטוינענדען עולם. צום שניידער). איהר ווייסט שוין? אייער ביליעט, וואָס אין אונזער באַנק, האַט אויסגענומען דאָס גרויסע געווינס. אונזער באַנק, די טשאַסט־נע קאָמערטשעסקי, איז די גליקליכסטע באַנק אין דער וועלט. שוין דאָס פיערטע מאָל, אַז אין אונזער באַנק געווינט מען. יעדער, וועד עס קויפט ביי אונז אַ ביליעט, האַט אַ שאַנס צו געווינען. אט שטעהט דער דירעקטאָר, דער הערר גאָלדענטאַלער אליין, טאָמער גלויבט איהר ניט.

ג אַ ל ד ע נ ט אַ ל ע ר (קוקט אויף אַלעמען. צום שניידער). איהר זענט דאָס דער... דער... סאַראַקער? איהר ווייסט שוין? (דריקט איהם די האַנד). מזל טוב אייך, מזל טוב!

פּ ע ר י ל (פריהער צום באַנקיר, דערנאָך צו די איבעריגע געסט). אידישע קינדער, איך בעט אייך, וואָס איז דאַ געשעהן? וואָס

פאר א מזל טוב? ווער איז דא געלעגען געוואָרען? צי חתונה געהאט? צי א קנס־מאל? צי וואס?

ס א ל א ו ו י ט ש י ק (שטופּט אָפּ פּערלען). איזווינימיע, מאדאם! (דריקט דעם שניידער די האַנד). פּאזדראוולויאיו! (האַפּט זיך אַרום מיט איהם קושען).

ק א ל מ ו ן (לויפט אריין ניט טוידט, ניט לעבעדיג). הא? וואס? טאקי איין אמת? וואס האב איך געזאגט? האט איהר זיך בע־דארפט אפּעסען דאס הארץ?!! איהר קאנט דא זיצען און זיצען... אט איז דער בעל הבית אליין אויך דא... (עס קומט אַן ר ב א ש ר פ י י ן. קאַלמון טרעט אָפּ אויף אַ זייט, פערלירט דעם לשון).

ר ב א ש ר פ י י ן (גיט די האַנד דעם דירעקטאָר, ווייטער קיינעם ניט. רעדט מיט איהם צוויי ווערטער, ווענדט זיך צום שניידער פון דער ווייטען). מזל טוב אייך, הערר סאראקער! איך בין זעהר צופריעדען, זעהר צופריעדען, וואס ביי מיר אין מיין שטוב האט אייך בעגליקט... (עס קומט אָן סאַלאַמאָן. צום זוהן). דו הערסט, ס'איז דאך טאקי איין אמת!...

ס א ל א מ א ן. סקאלקא? דוויעסטי טיסיאטש?... (די אויגען בלישטשען. צום שניידער פון דער ווייטען, זוכט מיט די אויגען דעם שניידער'ס טאָכטער). פּאזדראוולויאיו! פּאזדראוולויאיו! (צו ביילקען, שאַרט עלעגאַנט מיט'ן פיסעל). אסאבענע בין איך גליקליך פאר אייך. אטשען ראד, אטשען סטשאסטליוו, מאדמואזעל סארא־קין...

ב י י ל ק ע (נאָך אַלץ פערוויטעלט. מיט אַ שמייכעל). ערשטענס, ניט סאראקין, נאר סאראקער, און צווייטענס, וואס איז דא אזוי אויף א י י ך פאר א גדולה?

ס א ל א מ א ן. ווייל, פּאנימאיעטיע לי... (וויל עפּיס זאָגען, קוקט זיך אום און דערזעהט אויף זיך אָנגעשטעלט צוויי פאַר אויגען פון די שניידער־יונגען. די יונגען טרעטען־אָפּ אָן אַ זייט, רעדען שטיל צווישען זיך).

מ א ט ע ל ק א ס א י. נו, קאפּעל, וואָס זאָגסט דו אצינד?

ק א פּ ע ל פ א ל ב א ן. וואָס זאָל איך זאָגן? באַשערט אַ מענטשען מיט אַ מאָל ווערען אַ... אַ... בורזשוק! אַ מיליאָנטשיק!

מ א ט ע ל ק א ס א י. איך פאַרגין דאָס זיי מיט'ן גאַנצען האַרצען. וואָס וועט אָבער איצט זיין מיט א ו נ ז?

ק א פּ ע ל פ א ל ב א ן. וואָס ווילסט דו, ס'זאָל זיין?

מ א ט ע ל ק א ס א י (קוקט איהם אָן אַ ווײַלע). ביזט דו דאָך טאַקי אַ בהמה בצורת פערד!...

ר ב א ש ר פ י י ן (צום שניידער). אפשר דאַרפט איהר געלט? (נעמט זיך צו דער קעשענע).

ה י מ ע ל פ א ר ב (שפּרינגט צו). געלט? ניין! פּאָזוואָלטי! געלט — ביי אונז אין באַנק. (צום שניידער). איהר האָט אַ קאָנטאָ ביי אונז, קאָנטאָקורענט... (קוקט אויפ'ן דירעקטאָר).

(די פאָלגענדע רעדען אַלע אינאיינעם).

ש מ ו א ל ־ י א ס י ק צ ב (צו דער שניידערין). איז וויפיעל זאָל איך אייך שיקען פלייש?

מ ש ה ־ ו ו ע ל ו ו י ל ב א ק א ל י י ש ט ש י ק. דאָס איז יאָ — „אַז גאָט גיט מיט'ן לעפעל, געבען לייטען מיט'ן שעפּעל"...

פ ע י ל (דערהערט, מע רעדט פון געלד, שלאָגט זי זיך צו צו רב אָשר פיין, דערנאָך צום דירעקטאָר). אַזוי? מע צאָהלט געלט? אויף געלט בין איך פאַרהאַנד — איך בין איין אלמנה. מיר קומט פאַר מעהל, און מעהל איז דאָס נויטיגסטע פונ'ם נויטיגסטען! (צעהלט אויף די פינגער). איין מאָל אַ רובעל מיט צוואַנציג פאַר ראַזעווע מעהל, און פינף און זעכציג קאָפּיקעס פאַר קאָרענע מעהל, און נאָך אַ מאָל פינף און זעכציג, און ווידער פינף און זעכציג...

ס א ל א ו ו י ט ש י ק (שלעפּט זי אָפּ). איזוויניטיע, מאַדאַם! (דערזעהט סאַלאָמאָנען נעבען ביילקען. צום שניידער). פּאַסלושאַיטע — האָב איך פאַר אייך אַ אידעיע, נאָר אַ שפּאָגעל־נייע אידעיע, אָבער

טשטאַ ניבוד אַסאַבענע, איך זאָל אַזוי לעבען מיט אייך און מיט אייער ווייב !...

ש י מ ע ל ע ס אַ ר אַ ק ע ר (ווי צעדולט, לויפט אַרום פון איינעם צום אַנדערען. שרייט איבער אַלעמען). וואָרט נאָר אויסעט אַ ווײַלע! איך וועל אייך, איך וועל אייך אַלעמען בעווייזען, ווער איז שימעלע סאַראַקער און וואָס שימעלע סאַראַקער קאָן, און וואָס בעדייט שער און אייזען אונזער פאָלק עמך! (צום ווייב). נו, עטי־מעני, וואָס זאָגסט דו, אַז מיר חלומ'ט זיך אַ חלום?

ע ט י ־ מ ע נ י. וואָס דען? ביזט עפּיס אַ יונגעלע?

ש י מ ע ל ע ס אַ ר אַ ק ע ר (טהוט אויס די ברילען. צו דער טאָכטער). קינדערלעך מיינע!... (צענעמט די הענד, קושט זיך מיט איהר, צעוויינט זיך. — לאַנגזאַם פאַלט דער פאָרהאַנג).

ענדע פון ערשטען אַקט.

צווייטער אקט.

אַ גרויס חדר, אַ מין קאַבינעט. האָט דעם אָנבליק פון אַ מע־בעל מאַגאַזין. וואָס פאַר סאָרט מעבעל ס'איז דאָ אויף דער וועלט — געפינט זיך דאָ. אַלסדינג איז נײַ, אַלסדינג גלאַנצט. דער בעל־הבית, שימעלע סאַראַקקער, געהט אָנגע־טהאָן נײַ און עלעגאַנט: אַ זײַדענער חאַלאַט, גאָר־וואָס פון דער נאָדעל אַרויס, אַ פיעלפאַרביגע סאַמעטענע זשילעט מיט גאָלדענע קנעפּלעך. אַלץ איז נײַ, פריש געפּרעסט. דאָס חעמד שטעמעירט. דאָס בערדעל איז שטאַרק אַרומגעשוירען. גאָלדע־נע ברילען. אָהן אַ היטעל. קוים צו דערקענען דעם פריהערי־גען שנײַדער. זײַן ווײַב, עטי־מעני — אײַנגעטונקען אין זייד און אין סאַמעט, אַרומגענייהט מיט די בעסטע שפּי־צען־ארבייט. אויפ'ן האַלז פּערעל, אין די אויהערען גרויסע דימענטענע אויהרינגלעך, אויף אלע אַכט פינגער בלישטשען פינגערלעך. — ער האַלט אַ ביבעל, שאָקעלט זיך און לייענט, ווייזט אויס, מיט גרויס אינטערעס. זי זיצט גלאַט אַזוי און שפּיעגעלט זיך אין איהר ציערונג.

עטי־מעני (צום מאַן מיט אַ ניגון). שמעון! שמעון? (ער הערט ניט. נאָך אַ מאָל מיט'ן אייגענעם ניגון, נאָר אַ ביסעל העכער). שמעון! שמעון?

שימעלע סאַראַקקער (אָפּגעריסען זיך פונ'ם בוך, מאַכט איהר נאָך מיט'ן אייגענעם ניגון, וואָס זי). „שמעון! שמעון?" סעמיאָן מאַקאַרעוויטש, ניט שמעון!

עטי־מעני. סעמיאָן מאַקאַרעוויטש, וויפיעל איז אויף דײַן גילדענעם זייגער?

שימעלע סאַראַקקער (נעמט אַרויס אַ גאָלדענעם זייגער). דריי פערטעל אויף עלף. וואָס איז דען?

עטי־מעני. גאָר־ניט, גלאַט אַזוי. פאַר דריי וואָכען אין דער צייט האָבען מיר נאָך ניט געוואוסט, אַז אונזער ביליעט וועט

אויסנעמען דאָס גרויסע געווינס... (קנאַקט אויס די פינגער יעדען בעזונדער, שפּיעגעלט זיך אין די בריליאַנטען. — פּויזע). שמעון! שמעון?

שימעלע סאָראָקער (הרעהט אויס דעם קאָפּ צו איהר). ווידער אַ מאָל שמעון? קאַצענער מח! וויפיעל מאָל אַ טאָג בעדאַרף מען דיר קלאַפּען אין קאָפּ אַריין „סעמיאָן מאַקאַרעוויטש“! „סעמיאָן מאַקאַרעוויטש“! „סעמיאָן מאַקאַרעוויטש“! ?

עטי־מעני. האָב קיין פּאַראיבעל נים, סעמיאָן מאַקאַרעוויטש, וואָס טהוסט דו דאַרטען?

שימעלע סאָראָקער. זעהסט דאָך, וואָס איך טהו — איך לייען. (קאָן נים אָפּרייסען זיך פונ'ם בוך).

עטי־מעני. איך זעה, אַז דו לייענסט. איך פרעג: וואָס דו לייענסט?

שימעלע סאָראָקער. און אַז איך וועל דיר זאָגען, וועסט דו וויסען? איך לייען אַ געשיכטע לייען איך.

עטי־מעני. וואָס פאַר אַ געשיכטע לייענסט דו?

שימעלע סאָראָקער. נים קיין געשיכטע, נאָר אַזוי אַ באַשרייבונג, אַ... אַ... אַ קריטיקע — און טשעפּע זיך אָפּ! (שאָקעלט זיך און לייענט ווייטער).

עטי־מעני. ביזט אָפּנים, אויפגעשטאַנען אויף דער לינקער זייט? (פּויזע). ווערליג דו ביזט אין כעס. האָב איך מורא, אַז דו לייענסט און ווייסט נים, וואָס דו לייענסט.

שימעלע סאָראָקער (האַלט נאָך אַלץ אין שאָקלען זיך). מאהל דיר, לאָז זיך דיר דאַכטען, אַז איך וויים שוין דוקא יאָ, וואָס איך לייען. איך לייען אַ קריטיקע פון איינעם אַ לץ, וואָס מאַכט חוזק פון דער גאַנצער וועלט. און הייסען הייסט ער שלום עליכם.

עטי־מעני. עליכם שלום!... אַז ס'איז נישטאָ וואָס צו טהון, איז דאָס אויך איין ארבייט! וואָס האָט ער צו דער וועלט?

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר . צו דער וועלט האט ער גאר ניט. נאר ער באשרייבט דא איינעם א שניידער, וואס איז געווען אמאל א קבצן אין זיבען פאלעס און איז מיט א מאל אויסגעוואקסען, געווארען א גביר...

ע ט י ־ מ ע נ י . זיין טאטענ'ס עסק! נו, און ווייטער וואס?

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר . און ווייטער גארנישט. לצ'ע־וועט ער פון איהם אפ און פון זיין ווייב... א רעכטער ממזר! איין אמת'ער עמך!...

ע ט י ־ מ ע נ י . מיינע צרות אויף זיין קאפ! וואס האט ער צום ווייב?

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר . ער מאכט פון זיי ביידען אויסצודרעהען. נאר פון איהר, פון דער שניידעריז, מאכט ער גאר א לעמעשקע — א רוח איהם אין זייט אריין!

ע ט י ־ מ ע נ י . מאכען זאל זיך איהם א מכה — טפו! איך וואלט אזא פאסקודסטווא אין די הענט ניט גענאלטען... און נלאט, וואס איז דאס פאר איין עוברה — א איד זעצט זיך אוועקעט אין מי־טען דרינען לייענען א ביכעל, גלייך ווי שבת נאכ'ן טיש, און שא־קעלט זיך!...

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר . וואס זשע? אז איך ווער שיער ניט משוגע. איך זאל האבען עפיס א טהועכץ. געוואוינט געווארען ארבייטען — עמך!...

ע ט י ־ מ ע נ י . האסט שוין נענוג געארבייט. לאזען שוין דיינע שונאים ארבייטען פאר דיר! (פויזע). שמעון! טפו, מיין איך סעמיאן מאקאראוויטש! וואוהין געהען מיר היינט אויף דער נאכט?

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר . ווילסט אפשר אין טרעיאטער?

ע ט י ־ מ ע נ י . פע, טרעיאטער! (גענעניצט). סקוטשנע! איך פארשטעה ניט א ווארט! מע זאל חאטשבי וועלען שפיעלען אויף אידיש! בעסער אין דער „לוזיאנע".

שימעלע סאראקער. אין סינעמאטאגראף מיינסט דו? ווארט אויס, אט וועל איך מאכן דאס געשעפט מיט דער פילם־קאמפאניע, וועלן מיר דעמאלט שוין געהן און געהן אלע נאכט און אהן א גראשען געלט.

עטי־מעני (פער׳גנבה׳ט). וועסט ניט זיין ברוגז? וועל איך דיר עפּים זאגן.

שימעלע סאראקער. איך ברוגז? א סך מאל בין איך ברוגז? אבי א גלייכע זאך, קאנסט דו זאגן.

עטי־מעני. מיר געפעלט ניט די קאמפאניע מיט די צוויי זשוליקעס, וואס דו האסט זיך מיט זיי סקאמפאניעט...

שימעלע סאראקער. דו קענסט זיי דען, וואס דו רופסט זיי זשוליקעס?

עטי־מעני. דערפאר וואס איך קען זיי ניט, האב איך מורא, זיי זאלען דיך ניט אפנארען.

שימעלע סאראקער. מיך? אפנארען? בלאטע! ניט מיך נארט מען! איך מאך מיט זיי א גוטען קאנטראקט! זיי זענען ביי מיר גוט פארצוויאקעוועט! צוויי און צוואנציג פונקטען! שער און אייזען אונזער פאלק עמך!...

עטי־מעני. צוויי און צוואנציג פונקטען? און אויפ׳ן דריי און צוואנציגסטען וועלען זיי ביי דיר צונעמען דאס געלט, ווי מיט די הענט.

שימעלע סאראקער (שוין אין כעס). ביים דיר אפ די צונג! בהמה! הער זיך צו וואס דו רעדסט! דו ווייסט דען, וואס דו רעדסט?

עטי־מעני. אט דאס איז דאך די מעשה מיט דיר, וואס מע קאן מיט דיר ניט רעדען — באלד ווערסט דו אין קאקעס!

שימעלע סאראקער (א קלאפ מיט דער האנד אין טיש). פעטי־מעטי! ברענג מיך ניט ארויס פון די כלים!! (שטעהט אויף, שפאנט ארום עטליכע מאל הין און צוריק). דו פארגעסט זיך מיט

וועמען דו רעדסט ! דיר מאַהלט זיך אויס, אַז דו רעדסט מיט שי־מעלע דעם שניידער... דו פאַרגעסט, אַז איך בין שוין היינט אויס עמך ! אויס אונזער פאָלק שער און אייזען ! איך בין שוין היינט ס ע מ י א ן מ אַ ק אַ ר אַ ו ו י ט ש ס אַ ר אַ ק ע ר, איינער פון די גרעסטע, אויב ניט דער גרעסטער גביר אין שטאָדט ! ... (גע־העגדיג הין און צוריק געהט איהם אָפּ דער כעס). נעה, הער, וואָס מע זאָגט אויף מיר... און די מענטשען, וואָס קומען אריין צו מיר... און די געשעפטען, וואָס מע לעגט מיר פאָר — עמך !

ע ט י ־ מ ע נ י. ביי מיר ביזט דו דער אייגענער, וואָס דו ביזט געווען...

ש י מ ע ל ע ס אַ ר אַ ק ע ר. אַט דאָס איז טאַקי דער אומ־גליק ! וואָלסט געמעגט האָבען האַטש אַ ביסעלע מעהר דרך־ארץ...

ע ט י ־ מ ע נ י. אַט באַלד נעם איך אראָפּ פאַר דיר דאָס היטעל...

ש י מ ע ל ע ס אַ ר אַ ק ע ר (אַ מאַך מיט דער האַנד). וואָס איז מיט דיר צו רעדען ? (פויזע). וואו איז ערגיץ ביילקע, מיין איך איזאַבעלעטשקע ?

ע ט י ־ מ ע נ י. אויף וואָס דאַרפסט דו ביילקען ? מיין איך איזאַבעלעטשקען ?

ש י מ ע ל ע ס אַ ר אַ ק ע ר. איך וויל, זי זאָל מיר לייענען די פּאָטשט וויל איך.

ע ט י ־ מ ע נ י. וויעדער אַ מאָל די פּאָטשט ? האָסט שוין וויעדער בעקומען אַ פּאָטשט ?

ש י מ ע ל ע ס אַ ר אַ ק ע ר. נאָך אַ מין פּאָטשט ! (ווייזט איהר אויפ׳ן שרייבטיש אַ באַרג מיט גיט קיין געעפענטע בריעף).

ע ט י ־ מ ע נ י. נייטיגע בריוולעך ! אודאי פון אַ אידען, וואָס מע האָט איהם ארויסגעטריבען פון דאָרף מיט ווייב און קינ־דער. און פון איין אלמנה, וואָס איהר מאַן האָט זיך געהאַנגען איבער

איהר, אָדער גאָר פון אַ מויד, וואָס ס'האָט זיך איהר פאַרוואַלט חתונה האָבען און זי האָט ניט קיין גרן...

שימעלע סאָראָקער. נו, וואָס זשע מיינסט דו? איז טאָקי אַ רחמנות אויף איהר, אויף דער דאָזיגער מויד.

עטי־מעני. בעדאַרפסט דו, הייסט עס, בעוואָהרענען די גאַנצע וועלט?

שימעלע סאָראָקער. אויף וויפיעל איך קאָן.

עטי־מעני. אָט צוליעב דעם טאָקי האָט דיר גאָט געגעבען דאָס גרויס געווינס?

שימעלע סאָראָקער. צוליב וואָס דען? צוליעב דעם, מיר זאָלען עסען קאַשע מיט יויך?

עטי־מעני. אויף וויפיעל זשע וועט דאָס דיר קלעקען?

שימעלע סאָראָקער (שוין גאָר ווייך). נאַרעלע, דאָס געשעפט מיט דער פילם־קאָמפּאַניע וועט טראָגען אויף אַלסדינג. די גאַנצע שטאָדט איז מיר מקנא. ס'אַ סברה גאָר, אַז סע שמעקט מיט אַ האַלבען מיליון... גאָר וואָס פאַרשטעהסט דו אין די מיליאָנען? עמך! . . .

עטי־מעני. גוט איז דיר, אַז דו פאַרשטעהסט, וואָרום דו ביזט דאָך אויסגעוואַכסען אין מיליאָנען!

שימעלע סאָראָקער. פון דעסטוועגען, אָט זעהסט דו דאָך... (זעצט זיך אַוועק צוריק אויף זיין אָרט, צעשאָקעלט זיך, קוקט אַריין אינ'ם זעלבען בוך. אין אַ ווײַלע אַרום, שטיל). עטי־מעני! (אין אַ האַלבע מינוט אַרום נאָך אַ מאָל, שוין העכער). עטי־מעני!

עטי־מעני. וואָס פאַר אַ עטי־מעני בין איך דיר? איהם זאָל מען רופען סעמיאָן מאַקאַראָוויטש, און מיך (מאַכט איהם נאָך) — „עטי־מעני!" „עטי־מעני!" . . .

שימעלע סאָראָקער (געפינט זיך געשלאָגען). וואָס אמת איז אמת. האָב קיין פאַראיבעל ניט, איך האָב גאָר פאַרגעסען, אַז דו הייסט שוין היינט ערנעסטינע יעפימעוונע.

ע ט י ־ מ ע נ י. זאגסט דאך אויף מיר, אז א י ך בין א קאצענער מח.

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר. זעהר גערעכט. איך בעט דיך מחילה... ווייסט דו, וואס איך וועל ביי דיר בעטן, ערנעסטינע יעפימעוונע?

ע ט י ־ מ ע נ י. אשטיינער, וואס ווערסט דו ביי מיר בעטן, סעמיאָן מאַקאראַוויטש?

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (מיט א רחמנות־פּנים). א ביסעל איינגעמאַכטס.

ע ט י ־ מ ע נ י. פלוצים אין מיטען דרינען איינגעמאַכטס? (שרייעט הויך אויף אַ קול). מויד! מוי־עד? (עס עפענט זיך אַ זייטיגע טהיר און עס קומט אַריין י ו כ ב ד ד י מ ו י ד).

י ו כ ב ד ד י מ ו י ד (שטעלט זיך אַוועק. גרויס). מיך רופט איהר?

ע ט י ־ מ ע נ י. ניין. וועמען דען רוף איך? דעם רב?

י ו כ ב ד ד י מ ו י ד. איך האב דען קיין אנדער נאָמען ניט, א חוץ „מויד"?

ע ט י ־ מ ע נ י. און אז „מויד" — וואס שטעהט דיר דאָ אזוי ניט אָן? א חסרון, אז מע איז א מויד? (גיט איהר די שליסעלעך). נאָ! געה נאָר נעם א שעלעכעל און ברענג איינגעמאַכטס פאר'ן בעל־הבית, פונ'ם אפּענעם סלאָי, וואס מיט א שאָל צוגעדעקט און מיט א טיכעל איבערגעבונדען.

י ו כ ב ד ד י מ ו י ד (נעמט די שליסעלעך). וויפיעל זאל איך ברענגען?

ע ט י ־ מ ע נ י. האסט געדיענט, זאגסט דו דאך, אין נגיד'ישע הייזער, בעדאַרפסט דו אליין וויסען, וויפיעל א נגיד עסט איינגע־מאַכטס.

י ו כ ב ד ד י מ ו י ד. פאַרהאַן אלערליי נגידים, פאַרהאַן א נגיד, וואס עסט אויפ'ן שפּיץ מעסער, ווי א פייגעלע, און פאַרהאַן,

איך בעט איבער אייער כבוד, נגידים חזירים, וואָס וויפיעל זיי עסען, איז זיי קאַרג.

עטי־מעני. עסען זאָלען דיך שוין ווערעם. אַ ביסעל אַ לשון פון אַ מויד!

יוכבד די מויד (לאָזט זיך געהן מיט די שליסעלער, שטעלט זיך אָפּ אויף אַ ווײַלע, צו דער בעל־הבית׳טע). מע רופט מיך יוכבד.

עטי־מעני. יוכבד? גוט, וואָס דו האָסט מיר געזאָגט. געה אין דער ערד אַריין, יוכבד! (יוכבד די מויד געהט אָפּ. — עטי־מעני צום מאַן). איין עזות פון אַ דיענסטמויד! (שרייעט הויך). מענדעל! מענדעל! (עס קומט אַריין מענדעל דער לאַקיי אין אַ פראַק מיט אַ ווייסען שניפּס אויף אַ הויכען קאָלנער. די ליפּען זענען ביי איהם שוואַרץ און גראָב און פעט בעוואַכסען. דעם קאָפּ האַלט ער אַ ביסעל אויף אַ זייט. די הענד טעלעבענדען זיך ביי איהם, ווי אַ־בעריגע).

מענדעל דער לאַקיי (בעלעקט זיך). מיך רופט איהר דאָס?

עטי־מעני. ווען מען דען רוף איך? די רביצין? געה נאָר נעב אַכטונג, איך האָב געשיקט די מויד נאָך איינגעמאַכטס. זאָל זי זיך ניט צוחאַפּען דאַרט צו שטאַרק, ווי אַ הונגעריגע קאַץ צו דער סמעטענע...

מענדעל דער לאַקיי (לאָזט זיך געהן און קעהרט זיך אום צוריק. רעדט צום בעל־הבית). בעל־הבית! די קנאַקערס וואַרטען דאַרטען אין פערעדני.

שימעלע סאַראַקער. וואָסערע קנאַקערס?

מענדעל דער לאַקיי. אט די צוויי, וואָס פון׳ם טרטיאַטער.

שימעלע סאראקער (לעגט אַוועק דאָס בוך). אַ ? ווינגדאַרטשוק און רובינטשיק ? מיינע שותפים פון דער פילם־קאָמ־פּאַניע ? פאַר וואָס קומען זיי נים אַריין ?

מענדעל דער לאקיי (אויף די גראָבע ליפּען בעווייזט זיך ביי איהם אַ שמייכעל). דערפאַר, וואָס איך לאָז זיי נים.

שימעלע סאראקער (פערוואונדערט). וואָס הייסט, דו לאָזט זיי נים ?

מענדעל דער לאקיי (גאַנץ ערנסט). אַזוי איז דער איינפיהר ביי די נגידים. אַז עמיצער קומט, איז אויב ער געהט אַרעם געקליידעט, גיט מען איהם האַלז און נאַקען און מע וואַרפט איהם אַרויס, און אויב ער געהט שען אַנגעטהאָן, בעדאַרף מען פריהער דאַלאָזשען דעם בעל־הבית, און דערנאָך ערשט, אַז דער בעל־הבית הייסט, מע זאָל איהם אַריינלאָזען, לאָזט מען איהם אַריין.

שימעלע סאראקער (שטוינט. צום ווייב). ערנעסטינע יעפּימעוונע! וואָס זאָגסטו דו דערויף ? עמך!...

עטי־מעני (צום מאַן). וויים איך וואָס! ־־י' האָסט זיך אָוועקגעשטעלט אויס׳טענה׳ן מיט אַ משרת מיצקע דרינען, און די מויד וועט דאָרטען דערווייליע אויספּרעסען דאָס גאַנצע איינגע־מאַכטס. (צום משרת). געה טהו וואָס מע הייסט דיר !

מענדעל דער לאקיי (לאָזט זיך געהן, בלייבט שטעהן. צום בעל־הבית). איז וואָס זאָל איך זיי זאָגען ?

שימעלע סאראקער. וועמען ?

מענדעל דער לאקיי. די קנאַקערס.

שימעלע סאראקער. גאַרנישט. שיק זיי אַריין אהערצוצו ! (מענדעל דער לאקיי אָב, בעגעגענט זיך אויף דער טהיר מיט יוכבד די מויד, טונקט איין זיין פינגער אינ׳ם איינגעמאַכטס און טהוט אַ לעק. יוכבד טהוט איהם אַ זעץ איבער דער האַנד, טראָגט צו דעם בעל־הבית דאָס איינגעמאַכטס און לאָזט זיך געהן, בלייבט שטעהן אַ ווײילע).

י ו כ ב ד ד י מ ו י ד (צו דער בעל־הבית׳טע). און ווייטער גאָרנישט ?

ע ט י ־ מ ע נ י . וואָס נאָך האָסטו געוואָלט ?

י ו כ ב ד ד י מ ו י ד (פּויזע). אַז איהר וועט מיך דאָס אַנ־דערע מאָל בעדאַרפען רופען, זאָלט איהר וויסען, אַז איך הייס יוכבד. (אָפּ).

ע ט י ־ מ ע נ י (צום מאַן). וואָס איז דאָס פאַר איין אַנשי־קעניש ? דאָס איז עפּיס אַ גאַנץ שטראָף, ניט קיין מויד ! . . . (עס עפענט זיך די טהיר און מענדעל דער לאַקיי לאָזט אַריין איינעם נאָכ׳ן אַנדערען וויגדאָרטשוקען און רובינטשיקען, און אַליין געהט ער אָפּ.ביידע געהען אָנגעטהאָן גרויסאַרטיג, געגאָלט ווי אַרטיסטען, מיט צילינדערס אין די הענד, טראָגען הענטשקעלעך, גרויס־אַרטיגע שניפּסען).

ש י מ ע ל ע ס אָ ר אָ ק ע ר (שטעהט אויף, נעמט אויף די אַריינגעקומענע זעהר העפליך). ברוך הבא געסט ! האָט איהר שוין געבראַכט מיט זיך דעם איבערגעשריבענעם קאָנטראַקט ? (צום ווייב). ערנעסטינע יעפימעוונע ! הייס געבען נאָך איינגעמאַכטס און אַ ביסעל ווישניק אויך אין איין וועגס. (עטי־מעני הויבט זיך אויף אַהן חשק און געהט אַליין נאָכ׳ן ווישניק מיט׳ן פערבייסען. שי־מעלע צו די יונגע לייט). דעם קאָנטראַקט גיט אַהער, וועלען מיר איהם דורכקוקען. (וויגדאָרטשוק נעמט אַרויס אַ פערשריבענעם פּאַפּיער). דאָס הייסט, דורכקוקען וועט איהם מיין טאָכטער. איך בין, ניט פאַר אייך גערעכט, קורץ אין דער עברי, האָב איך אַ טעכטערעל, האָט מיך גאָט געבענטשט, אַ געראָטענע, איהר קענט זי — איז זי ביי מיר מיין גאַנצער בוכהאַלטער מיט׳ן פּריקאַזטשיק מיט׳ן שרייבער מיט הכל בכל... לייענט און שרייבט און חשבונ׳ט, ווי אַ וואַסער... (טראָגט זיך אונטער אַ זילבערנע פּושקע מיט פּאַפּיראָסען). פּאַני רובינ־טשיק ! פּאַני וויגדאָרטשוק ! אַנו, פערזוכט אַקאָרשט פון די דאָזיגע פּאַפּיראָסען ! ס׳איז שוין איין מאָל פּאַפּיראָסען, פון די

אמת'ע עמך!... (ביידע יונגע לייט הויבען זיך אויף, נעמען מיט צוויי פינגער צו פּאַפּיראָסען). יאָ, איז וואו, הייסט דאָס, האַלטען מיר אין דער הגדה? זאָגט מיר, איך בעט אייך, מיין ליעבער ווינדאַרטשוק און מיין טייערער רובינטשיק, וואָס איכ'ל אייך פרעגען: ווי קומט איהר, צוויי יונגע לייט, — האָט קיין פּאַראיבעל ניט, וואָס איך רעד מיט אייך אזוי אָפענטליך און פּראָסט, — ווי קומט איהר צו אזא גאָלדענעם עסק, ווי דאָס פילם־געשעפט?

ווינדאַרטשוק. אַ! אין דעם איז אַ גאַנצע געשיכטע...

רובינטשיק. וואָס מע קאָן זי דערצעהלען אין דריי ווערטער. מיר זענען, ווי איהר קוקט אונז אָן...

ווינדאַרטשוק (לאָזט איהם ניט רעדען). לאָז מיך, איך וועל זיי איבערגעבען אין דריי ווערטער. איך און מיין חבר רו־בינטשיק זענען מענטשען מיט געדאַנקען.

רובינטשי'ק. מיט קאָמבינאַציעס.

ווינדאַרטשוק. און מיר האָבען פון שטענדיג אָן געהאַט אַ שייכות צו טהעאַטער. איך, צום ביישפּיעל, בין געווען אַמאָל אַ מוזיקאַנט, און אַ באַריהמטער מוזיקאַנט, געשפּיעלט אין אַלע טהעאַטערען. און מיין חבר רובינטשיק איז אויך נישט קיין אַבי־ווער — ער האָט געהאַלטען אַ פאַבריקמאַכערסקי זאַוועדיעניע און פלעגט געהן אין טהעאַטער אריין גרעמירען די אַקטיאָרען. איך דאַרף איהם זאָגען אין די אויגען, דעם ממזר, — ער, אַז ער פאַרגרע־מירט עמיצען, איז עס נאַטור! דערווייל האָט זיך געטראָפען אַ מעשה. די צייט איז געווען שלעכט, ניט היינט געדאַכט, ניט פאַר אייך געדאַכט, האָב איך מיך בעשטעלט אין טהעאַטער־קינעמאַטאָ־גראַף שפּיעלען. איך שפּיעל אַ נאַכט, איך שפּיעל צוויי, איך שפּיעל דריי, איך הויב מיך אָן צוקוקען — וואָס איז דער שכל פון'ם קינעמאַטאָגראַף? לאָזט זיך אויס, אַז ס'איז אין דעם קיין שום שכל...

ר ו ב י נ ט ש י ק. ס'א געלעכטער!...

װ ו י נ ד א ר ט ש ו ק (פערהאַפט זיך). דאס הייסט, דער שכל איז א גרויסער שכל. נאר פאר דעם, וואס ווייסט דעם שכל, איז דער שכל אוים שכל.

ר ו ב י נ ט ש י ק. גאָלע גאר ניט!

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר. איך פארשטעה ניט — איך בין א פראָסטער עמך! ממה נפשך — אדער מילכיג, אדער פליי־שיג! אדער אהין, אדער אהער! און ביי אייך קומט אוים— אט אז ס'איז א גרויסער שכל, און אט איז דאס א געלעכטער, גאר קיין שכל ניט, — אזוי אז איך בין שוין גאר צעדולט!...

װ ו י נ ד א ר ט ש ו ק (צו רובינטשיקען). שולדיג ביזט דו, אז דו שלאָגסט מיך איבער! איך וועל זיי געבען צו פארשטעהן דעם שכל מיט א גאנג...

ר ו ב י נ ט ש י ק. נו, געב זיי צו פארשטעהן, ווער לאָזט דיך ניט?

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר. ניין! איהר דארפט וויסען, אז מיר זענען גרויסע בעלנים דערויף... נאך אז איך בין געוועזן א... ניט היינט געדאכט, א פראָסטער עמך, זענען מיר אלע וואך געגאנ־גען אין דער לוזיאנע, אבי ס'איז נאר געוועזן פאר וואס. און היינט, זינט גאָט האט מיך בעגליקט מיט'ן גרויסען געווינס, איז כמעט נישטא די נאכט וואס מיר זאָלען ניט געהן אהינצוצו. וואָלט איך זעהר וועלען וויסען, ובפרט איצט, אז איך געה אריין אין דעם מיט געלט, דעם... דעם... תמצית (מאַכט מיט די פינגער). דעם שכל דער־פון. דא מוז דאך שטעקען עפּיס א קונץ, עפּיס... עפּיס... (א קנאַק מיט די פינגער). א מין עמך!

װ ו י נ ד א ר ט ש ו ק. געוויס איז דא פאַרהאַן קונץ!

ר ו ב י נ ט ש י ק. און נאך וואס פאר א קונץ!

װ ו י נ ד א ר ט ש ו ק (לאָזט איהם נישט). לאָז זיך דיענען! אַט װעל איך זיי געבען צו פאַרשטעהן די גאַנצע זאַך אַקוראַט, זיי זענען אַ איר מיט פערשטאַנד. (רוקט זיך צו צום שניידער). די זאַך איז אַ פּראָסטע זאַך. האָט איהר זיך צוגעקוקט, אַז אַקעגען דער סצענע, איבער דער טהיר, איז פאַרהאַן אַ לאַמטערנע מיט אַ רעדעל? איז אויפ'ן רעדעל, וואָס סע דרעהט זיך דאָרט ביי דער לאַמטערנע, אַנגעצױגען אַ לענטע פון צעלאָלאַיד, אַ לאַנגע לענטע. (מאַכט מיט די הענד).

ר ו ב י נ ט ש י ק (קוקט דעם חבר אין מויל אַריין און שאָקעלט צו מיט'ן קאָפּ). אַ פילמע הייסט עס.

װ ו י נ ד א ר ט ש ו ק . איז אויף דער פילמע אָפּגעפאָטאָגראַפירט אַלע בילדער, וואָס איהר זעהט אויפ'ן לייוועגט... האָט איהר עס צעקיט?

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר . האָט קיין פאַראיבעל ניט, וואַרט אָפּ איין ווײלעטשקע. איך וויל, פאַרשטעהט איהר, אַז מיין אידינע זאָל אויך זיין דערביי און זאָל אויך וויסען דעם שכל... דרעהט זיך אוים צום ווייב, וועלכע קומט אַריין פון צווייטען חדר. נאָך איהר געהט נאָך מענדעל דער לאַקיי מיט אַ טאַץ. אויף דער טאַץ — אַ קאַראַפין רויטע משקה מיט גלעזלעך. נאָך מענדלען געהט נאָך יוכבד די מויד אויך מיט אַ טאַץ. דאָס אַלץ ווערד אַוועקגעשטעלט אויפ'ן טיש. מענדעל און יוכבד אָפּ).

ע ט י ־ מ ע נ י . אַט האָט איהר ווישניק, אַט שטעהט איינגעמאַכטס. איהר קאָנט נעמען, אַז איהר ווילט...

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר . מע וועט נעמען, אם ירצה השם, געוויס וועט מען נעמען. (גיסט אָן אין די גלעזלעך. ווענדט זיך צום ווייב). ווילסט הערען דעם שכל פון „לוזיאָנע“, פאַר וואָס סע דרעהט זיך און מיר זעהען אַלסדינג אויפ'ן לייוועגט, וואָס אויף דער וועלט טהוט זיך אָפּ? זעץ דיך אַקאַרשט צו, וועסט דו עפּיס

הערען. האסט דאך עס ליעב. דו וואלסט דאך דארט געטאנצט און געגעכטיגט!

ע ט י ־ מ ע נ י. און דו האסט דאך עס געבאך פיינט! (זעצט זיך אוועק ביי דער זייט אויף א ווייכער קושעטקע, שפארט זיך אן אויף א זיידען קישעלע מיט אויסגענייהטע קוויטען פון אלערליי פארבען, לעגט צענויף די הענד אזוי, מע זאל ארויסזעהן דאס גאנצע ביסעל ציער־רונג). נו, לאמיר הארכען.

ו ו י נ ד א ר ט ש ו ק (פליוסט זיך צו זעצען מיט'ן פנים קעגען דער מאדאם, נאר רעדען רעדט ער צום בעל־הבית). איז וואו האלטען מיר?

ר ו ב י נ ט ש י ק. ביי דער פילמע האלטען מיר, ווי אזוי דאס רעדעל דרעהט זיך דארט ביי דער לאמטערנע...

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (צום ווייב). ביי דער טהיר פון אויבען, אקוראט אקעגען דעם לייליך, האסט דו געזעהן א לאמטער־נע? איז דארטען דא א רעדעל און סע דרעהט זיך. (ווייזט מיט די הענד, ווי סע דרעהט זיך. טהוט זיך א נעם צום קאראפין, גיסט אן דריי גלעזלעך. צו די געסט). זאל זיך עס דארטען דרעהען. מיר'ן דערווייל נעמען צו די ליפען... לחיים! לאז גאט געבען, ס'זאל זיין איין מאל פאר אלע מאל עמך!... (טרינקט. די געסט ריהרען זיך צו מיט די ליפען). אצינד שיסט ווייטער!

ו ו י נ ד א ר ט ש ו ק. אלזא, נאך א מאל אין קורצען. (מאהלט מיט ביידע הענד). דא האט איהר א לייוועגט.

ר ו ב י נ ט ש י ק א געוויינטליכען לייוועגט.

ו ו י נ ד א ר ט ש ו ק. אויף דעם לייוועגט איז ניטא גאר־נישט.

ר ו ב י נ ט ש י ק. גאלע גארנישט.

ו ו י נ ד א ר ט ש ו ק. און אויף יענער זייט לייוועגט איז אויך ניטא גארנישט.

ר ו ב י נ ט ש י ק. אויך גארנישט! (שימעלע סאראקער קוקט אויפ׳ן ווייב איבעראשט).

ע ט י ־ מ ע נ י (גלויבט ניט). דאס וועט איהר שוין דער־צעהלען דער באבע אייערער! וואס הייסט נישטא גארנישט? מיר געהען ניט אין דער „לוזיאנע“? עס קאסט אונז קארג געלט? איין אנדערער וואלט זיך עס געוואונשען איך וויים אליין ניט וואס, — זאגען זיי, אז אויף יענער זייט לייוועגט איז נישטא גארנישט! מיר זענען דאך עפּיס נישט קיין קליינע קינדער. וואס מע וועט אונז דערצעהלען בבא־מעשיות!...

ו ו י ג ד א ר ט ש ו ק (מטושטש, שמייכעלט). האט קיין פאר־איבעל ניט, מאדאם, מיר זענען ספּעציאליסטען. מיר ארבייטען אין דעם טאג ווי נאכט. מיר האבען דאס געזונט מיט׳ן לעבען אוועקגעלעגט דערויף.

ר ו ב י נ ט ש י ק. ס׳איז אונזער פּרנסה!

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (צו וויגדארטשוקען). בקיצור, נו! שיסט ווייטער!

ו ו י ג ד א ר ט ש ו ק. אלזא — גארנישט. דער רעכטער עיקר איז דאס רעדעל, וואס דארט אקעגען, ביי דער לאמטערנע. (דרעהט זיך אוים מיט׳ן פּנים צוריק, ווייזט מיט דער האנד אויף דער טהיר. אלע דרעהען־זיך אוים צו דער טהיר). דארט, וואו עס דרעהט זיך די לענטע...

ר ו ב י נ ט ש י ק (דרעהט מיט דער האנד). די פילמע הייסט עס... (עס עפענט זיך די טהיר און אין דער מינוט קומט פאר אזא מין סצענע: עטליכע אידען רייסען זיך אריינצוגעהן, מענדעל דער לאקיי האלט זיי אפּ מיט ביידע הענד).

מ ע נ ד ע ל ד ע ר ל א ק י י. האט צייט איין מינוט, ביז איכ׳ל דאלאזשען.

ד י א י ד ע ן (אַלע אינאיינעם). וואָס מיר דאַלאַזשען? וועה מיר דאַלאַזשען? מיר דאַרפען האָבען אַ נדבה אויף דער היגער תלמוד־תורה!

ש י מ ע ל ע ס אַ ר אַ ק ע ר (שרייט צום לאַקיי). נאַרישער מענדיוק, אַ רוח אין דיין פּאַרענט און מיטען אריין! וואָס האָסט דו צו די אידען? לאָז זיי אריין! (מענדעל טרעט אָפּ, נאָר ער בעוויייזט די אידען מיט דער האַנד אויפ'ן קאָפּ, זיי זאָלען אויסטהון די היטלען. די אידען קווייטקלען זיך, צי זאָלען זיי אויסטהון די היטלען, צי ניט. אַ פּאָר האָבען אויסגעטהאָן, די איבעריגע נאָך ניט. געהען לאַנגזאַם).

ע ט י ־ מ ע נ י (צו די אידען). וואָס'ט איהר זאָגען?

ש י מ ע ל ע ס אַ ר אַ ק ע ר. זיצט. איהר קאָנט געהן אין די היטלען. מיר זענען נאָך ניט קיין גויים. מיר זענען נאָך אידען דער־ווייל. (די אידען ווערען אַ ביסעל שטאַרקער ביי זיך, זעצען זיך אַוועק. איינער פון זיי, דער גבאי ראשון, ווענדעט זיך צום שניידער).

נ ב א י ר א ש ו ן. מיר זענען געקומען צו אייך, רב שמעון. אזוי ווי מיר האָבען געהערט פון אייך, אז זינט גאָט האָט אייך גע־האָלפען, הערט איהר ניט אויף צו געבען, זענען מיר די גבאים פון דער היגער תלמוד־תורה און מיר דאַרפען אַ נדבה דאַרפען מיר...

ע ט י ־ מ ע נ י (נעמט זיך צו דער קעשעני. צו די אידען). צו וואָס אזא לאַנגע הקדמה? זאָגט, אז איהר ווילט אַ נדבה, וועט מען אייך געבען... אויסגאַב וועט זיך געפינען ביי אייך?

ד י א י ד ע ן (פרייליך. אַלע אינאיינעם). פון וויפיעל?

ע ט י ־ מ ע נ י (ציהט אַרויס אַ זילבערנע מטבע). פון אַ פּער־ציגער. (די אידען איבערראַשט, קוקען איינער אויפ'ן אַנדערען, בלייבען אָהן לשון).

ש י מ ע ל ע ס אַ ר אַ ק ע ר (חאַפּט זיך אויף, ווערד אַלערליי קאָלירען, וויל אויסגיסען זיין צאָרן אויפ'ן ווייב, נאָר ער האַלט זיך איין, רעדט צו די אידען מיט אַ געלעכטער). מיין אידינע האָט נישט איינגעהערט, חאַ־חאַ, אַז איהר זענט די גבאים פון דער היגער

תלמוד־תורה. זי האָט, אַפנים, געמיינט גלאַט אַזוי אַ נדבה פאַר אַ אידען... קומט, איך וועל אייך געבען. (נעמט אַרויס אַ קליין שלי־סעלע פון דער זשילעט־קעשעני, געהט־צו צו דער אייזערנער שאַפע, פאַרעט זיך אַ ווײַלע, נעהמט אַרויס אַ פּעקעל, פיער פינף־און־צוואַנציגער, און טראָגט עס צו צו די אידען). נאָט. אַט האָט איהר אַ נדבה און שרייבט אַריין אין בוך אַריין מיין נאָמען, מיין אמת'ען אידישען נאָמען — שמעון בר' מאיר סאַראַקער שענקט פאַר דער היגער תלמוד־תורה אַ הונדערטער. (די אידען שטעהען אויף אַלע איבערראַשט, דאַנקען איהם זעהר. איינער פון זיי געפינט זיך צו זאָגען קוים עטליכע ווערטער).

גבאי ראשון. רב שמעון! מיר זאָגען שהחינו וקימנו והגיענו לזמן הזה. זינט די היגע תלמוד־תורה איז אַ תלמוד־תורה, איז דאָס דער ערשטער הונדערטער. זאָל אייך גאָט געבען הונדערט יאָהר גליק און הצלחה און אַלדאָס גוטס — אָמן.

די אידען (אַלע). ברכה און הצלחה — אָמן. (געזעגע־נען זיך אָפּ פריינדליך און געהען אָפּ. די שטימונג איז אַ געשלאָגענע, עפּי־מענע פייערט. שימעלע פיהלט זיך ניט גוט, שפּאַנט אַרום, בלייבט שטעהן).

שימעלע סאַראַקער (צו זיך אַליין). יאָ־יאָ. אַ גוואַל־דאַוונער שכל!... מענטשען טראַכטען צו... לענטע... לייוועגט... פילם... און דאָס לעבט! דאָס ריהרט זיך! עמך! (צו די יונגע לייט). איז וואו האַלטען מיר, הייסט דאָס? יאָ, מיר זאָלען ניט פערגעסען. ס'איז פאַרהאַן נאָך אַ פּונקט, וואָס מיין ווייב וועט ניט דורכלאָזען בשום אופן! (צום ווייב). ערנעסטינע יעפימעוונע! איך וויל, אַז אין קאָנטראַקט זאָל שטעהן בפירוש, אַז דו און איך און אונזערע פריינד, למשל, האָבען דאָס רעכט צו געהן אין וואָס פאַר אַ טרעיאַטער מיר ווילען, און ווען מיר ווילען, סאַי ביי טאָג, סיי ביי נאַכט, בחינם, אָהן אַ שום געצאָהלטס, הייסט עס.

ע ט י ־ מ ע נ י (פערברעכט די הענד). אַ שענע מעשה! סע שטעהט נאָך גאָרניט אין קאָנטראַקט אַפילו?!

וו.י נ ד אַ ר ט ש ו ק. מע האָט פערגעסען אריינשטעלען.

ר ו ב י נ ט ש י ק. מאַדאַם! מע האָט גערעדט — איז גענוג.

ע ט י ־ מ ע נ י (לאָזט אויס איהר כעס צו איהם). אַזוי זאָגט א י ה ר? און אז ס'וועט קומען צו עפּיס, וועט איהר נאָכדעם זאָגען, איהר ווייסט ניט!... מיר קענען אייערע לייט! מיר זענען אויך מבינים אויף אַ טשאַד!

ש י מ ע ל ע ס אַ ר אַ ק ע ר. זאָגסט דו, מע זאָל עס אריינשטעלען? איך זאָג אויך — אריינשטעלען. (צו ווינדאָרטשוקען, ווייזט איהם אויפ'ן שרייבטיש). פּאַרקאַטשעט, זייט מוחל, די אַרבעל און שרייבט אריין.

ו ו י נ ד אַ ר ט ש ו ק (טהוט זיך אַ וואָרף צום שרייבטיש. שרייבט־צו אויפ'ן פּאַפּיער, דערנאָך לייענט ער). „מיר, די אונטערגעשריבענע, געבען־צו נאָך אַ פּונקט, אַז דער הער סאַראַקער, די מאַדאַם סאַראַקער, אָדער ווער פון זייער פאַמיליע, האָט דאָס רעכט, סאַי ביי־טאָג, סאַי ביינאַכט, אריינצוקומען און זיצען אין יעדען פון אונזערע טהעאַטער־קינעמאַטאָגראַפען בחינם, אָהן געלט". צופריעדען? (שימעלע קוקט אויפ'ן ווייב).

ע ט י ־ מ ע נ י. איך וויל, אַז אין קאָנטראַקט זאָל שטעהן מיין שוועסטער פייגעל אויך.

וו י נ ד אַ ר ט ש ו ק. מאַדאַם! סע שטעהט דאָך „די פאַ־מיליע סאַראַקער"!

ע ט י ־ מ ע נ י. איהר פאַמיליע איז ניט סאַראַקער. איהר פאַמיליע איז ווישקראָבענקאָ.

ר ו ב י נ ט ש י ק. די מאַדאַם זענען גערעכט.

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר. וויבאלד אזוי, טא שטעלט אריין אלע פריינד און באקאנטע...

ע ט י ־ מ ע נ י (חאפט זיך אויף). באקאנטע? אט האסט דו דיר נאך, טאמער איז קארג! א מכה זיי — זיי זענען נים קראנק צאהלען!

ר ו ב י נ ש ט י ק. די מאדאם זענען פאלקאם גערעכט. (צום חבר). שרייב אריין מאדאם ווישקראבענקא מיט איהרע קינדער.

ע ט י ־ מ ע נ י. ניין; זי יא, די קינדער נישט. זי האט קינדער — מעג אויף זיי קומען איין אויסחאפעניש! איין שארלאטאן גרעסער פונ'ם אנדערען...

ר ו ב י נ ש ט י ק. די מאדאם זענען פאלשטענדיג גערעכט! שרייב מאדאם ווישקראבענקא — און איין עק.

ע ט י ־ מ ע נ י. וואסער מאדאם? א שענע מאדאם! נעבאך איין עני'טע, איין אביונ'טע, אז אך און וועה איז איהר! (עס קומט אן ביילקע, אנגעטהאן פראסט ווי אלע מאל).

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר. גוט, וואס דו ביזט דא. קום אהער, וועסט דו מיר איבערלייענען דעם קאנטראקט, צי ס'איז אלסדינג דא, וואס מיר האבען נעכטען אפגערעדט? (ביידע יונגע לייט שטעהען אויף, גריסען ביילקען, דערלאנגען איהר דעם קאנטראקט און זעצען זיך צוריק אוועק).

ב י י ל ק ע. (נעמט דעם קאנטראקט). מעג איך עס לייענען פאר זיך? (זעצט זיך אוועק אין א שטוהל, לייענט פאר זיך).

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (צו די יונגע לייט, שטיל). זי קאן שוין דוקא גוט!... אידיש און רוססיש און דייטש, און וואס איהר ווילט!... (עס קומט אריין מענדעל דער לאקיי מיט א בוקעט).

מ ע נ ד ע ל ד ע ר ל א ק י י. צו איזאבעלא סעמיאנאווא מיט א קארטעל.

ב י י ל ק ע. צו מיר? (נעמט די בלומען).

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (צופריעדען). בלומען? פון וועמען איז?

ב י י ל ק ע (לייענט דאָס קאַרטעל). סאלאמאן אסקאראוויטש פיין. חא־חא־חא!

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר. וואס זשע איז דער געלעכ־טער? (צום לאָקיי). קאַנסט געהן. (מענדעל אָפּ).

ב י י ל ק ע. וואס זשע? ס'איז ניט קיין געלעכטער? וואס איז גאר פלוצים פאר מתנות — בלומען? וואו איז ער געווען פאר דריי וואכען אין דער צייט, געדענקסט? אז מע האט ביי איהם געבעטען א טובה, ער זאל זאגען א גוט ווארט צו זיין פאטער וועגען דירה געלט, האט ער פערקניימשט מיט די פלייצעם (מאַכט איהם נאָך) — „עטא דא מעניא ניע קאסאיעטסיא!"... (גיט איבער דעם פאָטער די פּאַפּיערען). דער קאנטראקט איז געשריבען אזוי, ווי מע האט גערעדט. (ווייזט אויפ'ן פּאַק בריעף, וואָס אויפ'ן טיש). אט דאס איז די היינטיגע פאטשט? (נעמט די בריעף צו זיך). איך נעם עס צו זיך, דארט וועל איך איבערלייענען די פאטשט און וועל דיר נאכדעם איבערגעבען. (פערנייגט זיך צו די יונגע לייט, וועלכע חאַפּען זיך אויף מיט א טראַסק. — ביילקע אָפּ).

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (צו די יונגע לייט). א מאדנע מיידעל ביי מיר!... איין אנדערע אויף איהר ארט אין אזא ראַס־קאַש!... ביי אזא עשירות!...

ע ט י ־ מ ע נ י. זאג חאטש: קיין עין־הרע ניט!

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר. א קליידעל, א בורנוסעל, א הוטעלע א נייעס אז מע וויל איהר קויפען, קוממ־אן מיט גרינע ווערעם — זי וויל ניט! וואס'ט איהר טהון? (ביידע יונגע לייט זענען נתפּעל). וואס דארפט איהר מעהר, מע רעדט איהר שדוכים — די שענסטע, די גרעסטע — וויל זי ניט הערען, ניט זעהען... שטעלט איך פאר — רב אשר פיין האט איהר געהארכט מן הסתם? וויל ער מיט מיר א שרוך טהון — ער שטארבט! דאס הייסט, ניט אזוי

ער וויל דעם שדוך, ווי זיין זוהן, און ניט אזוי זיין זוהן, ווי איך וואלט א בעלן געוועזן זיך משדך זיין מיט אזא אידען ווי פיין, וואס איך בין אמאל געוועזן זיינער א שכן...

עטי־מעני. זאג חאטש: ניט היינט געדאכט...

שימעלע סאראקער. איז דאך גוט? איא? אז ער וויל, און דער זוהן וויל, און איך וויל אויך, וואלט מען דאך געקאנט ברעכען טעלער און א סוף? — זאגט זי אבער: לא! זי וועט זיך בעטראכטען. (ביידע יונגע לייט זענען נתפעל. — עס בע־וויזט זיך מענדעל דער לאקיי).

מענדעל דער לאקיי (קייעט). דער שלים־מזל איז שוין ווידער דא.

שימעלע סאראקער. וואסער שלים־מזל?

מענדעל דער לאקיי. סאלאווייטשיק דער שכן.

שימעלע סאראקער. סאלאווייטשיק? וואו איז ער?

מענדעל דער לאקיי. דארט איז ער, אין פערעדני.

שימעלע סאראקער. פאר וואס געהט ער ניט אריין?

מענדעל דער לאקיי. איך האב דאך אייך געזאגט שוין, אז איך בין ניט דאס ערשטע יאהר אין נגידישע הייזער, און ביי די נגידים איז דער איינפיהר, אז...

שימעלע סאראקער. אז מע דארף פריהער דאלא־זשען? נו, האסט דו דאך מיר שוין דאלאזשעט. אצינדערט גיי רוף איהם אריין! (מענדעל אפ). אוי, אט די פאראדקעס מיט די צערעמאניעס, הערט איהר, ביי די סטעקראטען, צווישען אונז גע־רעדט, גאט זאל ניט שטראפען פאר די רעד!... (עס עפענט זיך די טהיר ברייט, מענדעל דער לאקיי לאזט אריין סאלאווייטשיקען דעם שכן, מאכט צו די טהיר, געהט אפ). ברוך הבא, א איד א שכן! מע זאל דערמאנען משיח'ן. זיצט, פאני סאלאווייטשיק.

סאלאווייטשיק. סארא היץ היינט — טשטא ניבוד אסאבענע! (בעטראכט די יונגע לייט). און ווער זענען אט די אידען? עפּים זעהר קענטליך! (דערמאָנט זיך). א? דאס זענען די דאזיגע? פונ'ם טהעאטער? דאס האט איהר מיט זיי געמאכט דאס געשעפט. וואס די שטאָדט קלינגט מיט דעם? (גיט זיי די האנד). וואס זשע מאכט איהר? מע זאגט, אז איהר זשעברעוועט געלט? (ווייזט מיט ביידע הענד).

ווינדאָרטשוק. ע! מע זשעברעוועט געלט! גאָרנישט, מהכתיתי, מע האט פרנסה.

רובינטשיק. און מע לעגט אפּ א קערבעל.

סאלאווייטשיק (צום שניידער). ווייס איך, וואס הערט איהר זיי! איהר פרעגט מיך! ס'איז א גאָלדען געשעפט! ס'איז א ברונען, וואס שעפּט זיך נית אויס! מענטשען ווערען נתעשר — זאגען זיי, מע לעגט אפּ א קערבעל! (ביידע יונגע לייט ווערען ברייטער ווי לענגער).

שימעלע סאראקער (צום שדכן). זאגט איהר, אז מע ווייס שוין אין שטאָדט פונ'ם פילם־געשעפט, וואס איך מאך? אפשר וועט איהר פערזוכען אונזער ווישניק? (גיסט איהם אָן א גלעזעל).

סאלאווייטשיק. טשטא זא וואפּראס! ´אלע ווייסען און אלע רעדען און אלע זענען אייך מקנא. (טרינקט אויס און פערבייסט).

שימעלע סאראקער. מקנא?

סאלאווייטשיק. איך זאל אזוי לעבען מיט אייך און מיט אייער ווייב! וואס זשע? כ'וועל אויסטראכטען? מע שמועסט גאר, אז איהר ווערד א מיליאָנער... הלואי, זאל אייך גאט העלפען! (צו די יונגע לייט). סעמיאָן מאקאראָוויטש איז א מענטש, וואס האבען ליעב אליין גראב צו פערדיענען, און עס אהרט זיי נית.

אז יענער פערדיענט אויך. ווי פאני זאגט: ל ע ב ע ן א ו ן ל ע־ב ע ן ל א ס ע ן... (צום שניידער). ס'איז אייך איצטער אוועק דאס גליק, סעמיאָן מאקאראָוויטש, וועט דאס שוין אייך געהן און געהן, ווי אין פסוק שטעהט: החילות לנפול, נפול תפול...

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (צום ווייב). דו הערסט ווערטער? (גיסט איהם אַן נאָך אַ גלעזעל).

ע ט י ־ מ ע נ י (קוקט אויפ'ן פלעשעל). איך הער, איך בין ניט טויב! (צום שדכן). וואס הערט זיך בעסער פון י ע נ ע ם געשעפט, וואס מ י ר ווייסען?...

ס א ל א ו ו י י ט ש י ק (צו דער שניידערין). וואס זאל זיך הערען, מאדאם? אויף אלע אידישע קינדער געזאגט געווארען! (צום שניידער און צו דער שניידערין). אז סאלאווייטשיקען פאלט איין אַ אידעע, מעג זיך שוין איבערקעהרען די וועלט, וועט ער זי דורכפיהרען... אט דאס געה איך פון דארטען טאקי, פון די רעסטאקראטען... אַ פריאם האב איך געהאט — „מאיא פאטשטעניע", און „סאדיטיעס", און „פאפיראסען", און „לעמאנאד"... מחמת די היטץ איז טרוקען אין מויל — טשטא ניבוד אסאבענע!... (טרינקט אויס אַ צווייטען מאל, פערבייסט. שימעלע טראָגט איהם אונטער די פושקע פאפיראָסען).

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר. הכלל, געהט איהר דאס פון די פיינערס. איז וואו האלט דאס דארטען אין דער ספירה?

ס א ל א ו ו י י ט ש י ק. עס האלט שוין גוט! הלואי וואלט איך שוין אזוי געהאלטען מיט אלע מיינע פארטיעס, וואס איך פיהר... סאלאווייטשיקען, אז עס פאלט איהם איין אַ אידעע! (פעררוּיכערט דעם פאפיראָס). אויב ס'איז אייך ניט שטארק היים, וועל איך אייך דערצעהלען מיין היינטיגען וויזיט, ווי אזוי איך בין געקומען, און וואס איך האב געזאגט, און וואס זיי האבען געזאגט, און וואס איך האב זיי געענטפערט, און וואס זיי האבען מיר

געענטפערט — אונזער גאַנצען ראַזגאַוואָר. (פּערקאַטשעט די אַרבעל, איז גרייט צעלעגען אויף טעלערלעך).

שימעלע סאָראַקער (האָט נישט קיין געדולד). וואָס טויג מיר, פּאַני סאָלאָווייטשיק, ראַזגאַוואָרען? איהר ווייסט דאָך, אַז איך בין אַ פּראָסטער עמך בין איך, און כ'האָב ליעב אָגיל ואשמח — אויפגעעניהט און אויסגעפּרעסט. איהר זאָגט מיר די לעצטע שורה. דעם רעכטען שפּיץ!

סאָלאָווייטשיק. דער רעכטער שפּיץ איז — זיי וועלען אייך איינלאַדען צו זיך אויף אַ וויזיט. דאַרט וועט זיין די גאַנצע ריסטאָקראַטיע... נאָר קודם וועלען זיי זיין ביי אייך מיט אַ וויזיט, און אפשר נאָך היינט. דאָס קאָן סאָלאָווייטשיק!

שימעלע סאָראַקער (צום ווייב). דו הערסט? (שטיל). מע דאַרף צוגרייטען כל המינים פּאַרבייסאַכצען... (צום שדכן). זענט איהר זיכער, אַז זיי וועלען דאָ זיין?

סאָלאָווייטשיק (פערטרינקט דעם איינגעמאַכטס). אַזוי ווי איך בין זיכער, אַז מע רופט מיך סאָלאָווייטשיק.

שימעלע סאָראַקער. און דער „יאַט“ אויך מיט זיי?

סאָלאָווייטשיק (דאָס לעצטע ביסעל איינגעמאַכטס). טשטאָ זאַ וואָפּראָס?

שימעלע סאָראַקער. ער טאַקי, דער אַלטער הייסט עס, האָט אייך אַליין געזאָגט?

סאָלאָווייטשיק. טאַקי ער אַליין, דער אַלטער הייסט עס, האָט דאָס מיר געזאָגט: „מיר'ן זיין, זאָגט ער, ביים הערר סאָראַקער מיט אַ וויזיט, זאָגט ער, אפשר נאָך היינט, — פּאַרט, זאָגט ער, געוועזן אַ מאָל אונזערער אַ שכן“...

שימעלע סאָראַקער. טאַקי מיט דעם לשון? (צום ווייב). געה זעה, ס'זאָל זיין אַלסדינג... (עטי־מעני אַפּ).

ס אַ ל אָ ו ו י י ט ש י ק. טאַקי מיט דעם לשון און מיט די ווערטער — איך זאָל אַזוי לעבען מיט אייך און מיט אייער ווייב!... וואָס מיינט איהר — סאַלאָווייטשיק איז עפּיס אַ יונגעלע?... ניש־מעהר, איך האָב מיט אייך צו רעדען נאָך אַ פּאָר ווערטער אויג אויף אויג. (צו די יונגע לייט). איזוויניטיע!... (נעמט שימעלען אויף אַ זייט). שלשה דברים — צוויי ווערטער. (ביידע שטעהען נאָהענט צו דער ראַמפּע).

ש י מ ע ל ע ס אַ ר אַ ק ע ר (צום שדכן). איך וויים פריהער, וואָס איהר ווילט מיר זאָגען. איהר ווילט רעדען מיט מיר מכח'ן נדן, וויפיעל איך גיב?

ס אַ ל אָ ו ו י י ט ש י ק (רעדט שטיל). זאָלט איהר מיר געזונט זיין, וואָס פאַר אַ חכם איהר זענט! און איהר מיינט אודאי, אַז דאָס ווילען ז י י וויסען? אָדער דער חתן? באַזשע סאָח־ראַני! גלאַט אַזוי... וויבאַלד עס האַלט שוין אַזוי נאָהענט, אַט־אַט, איז טאַמער, פּאַנימאַיעטיע, מע טהוט מיך אַ פרעג, זאָל איך ניט בלייבען שטעהן, ווי אַ לעהמענער גולם...

ש י מ ע ל ע ס אַ ר אַ ק ע ר. איהר ווייסט גאַנץ גוט, זי איז ביי מיר איינע, און איבער הונדערט און צוואַנציג יאָהר איז עס אינגאַנצען איהרס...

ס אַ ל אָ ו ו י י ט ש י ק. פון דעסטוועגען, באַלי־מעני?...

ש י מ ע ל ע ס אַ ר אַ ק ע ר. פופציג טויזענד ליגט גרייט אין טשאַסנע קאָמערטשעסקי באַנק, דאָס הייסט, ליגען ליגט דאָר־טען דריי מאָל פופציג טויזענד, נאָר פופציג טויזענד — דאָס איז פאַר דער טאָכטער בעזונדער, און אַזוי ווי זי איז ביי מיר איינע, איז איבער הונדערט צוואַנציג יאָהר, אַז מע וועט אַ רוף טהון אַהין, זייט זשע מוחל, עמך... (ביידע יונגע לייט הערען זיך צו).

ס אַ ל אָ ו ו י י ט ש י ק (שלאָגט איהם איבער). טשעפּוחא! ווער רעדט פון אַזעלכע זאַכען? איהר וועט נאָך, אם ירצה השם, לעבען און לעבען! איהר ד אַ ר פ ט לעבען, ווארום איהר טהוט אַ סך גוטס. מע ווייסט — גוטס לאָזט זיך הערען... סליעדראַוואַ־טעלנאַ, פופציג טויזענד — דאָס איז מזומן?

ש י מ ע ל ע ס אַ ר אַ ק ע ר. קלאָפּ און צעהל. ביי מיר איז ניטאָ קיין מאַניפּאַרגעס, פוסטע דבורים, צוזאָגעכצען. ביי מיר, אַז איך זאָג געבען, געב איך. עס איז, פאַרשטעהט איהר מיך, עמך!...

ס אַ ל אָ ו ו י י ט ש י ק. אַדניס סלאַוואַם — מיר האַבען שוין פון אַלסדינג אָפּגערעדט. סליעדראַוואַטעלנאַ, קאַן איך שוין געהן ווייטער. איך דאַרף נאָך לויפען און לויפען, רעדען און רע־דען. זייט מיר געזונד און מאַכט גוטע געשעפטען! פּראַשטשאַי־טיע! אם ירצה השם, אין גיכען אויף אַ קנס־מאָל... (צו די צוויי שותפים) אייך ווינש איך צו האַלבע מיליאָן אויף אַ חלק, און אייער שותף — אַ גאַנצען מיליאָן! דאַסווידאַניאַ, פּראַשטשאַיטיע! (אָפּ).

ש י מ ע ל ע ס אַ ר אַ ק ע ר (צו די יונגע לייט). האָט קיין פאַראיבעל ניט — ביי מיר אַ שטוב, קיין עין הרע, אַלע מאָל נייע מענטשען מיט נייע געשעפטען... איצט דאַרף מען זיך אַ נעם טהון צו אונזער אייגענעם געשעפט. (טהוט אָן די ברילען, פערקאַטשעט די אַרבעל, געהט צום טיש). בעדאַרף מען, הייסט עס, טהון אַ דעליקאַ־טנע אַרבייט — לעגען דעם טאַטען. (שרייבט זיך אונטער אויפ'ן פּאַ־פּיער. נאָך איהם שרייבען זיך אונטער ביידע שותפים). און איצט בעדאַרף מען, הייסט עס, אייך געבען די ממתקים... דאָס ביסעל מיניץ... (געהט צו דער אייזערנער קאַסע). דאַרף איך אייך אָבער זאָגען, מיינע ליעבע שותפים, אַז קיין מזומן געלט, ניט אויסגערעדט זאָל זיין, האָב איך ניט... איין אייזערנע קאַססע האָב איך טאַקי, נאָר אַזעלפע געלטען האַלט איך נישט ביי זיך אין דער היים. דערויף איז דאָ, פאַרשטעהט איהר מיך, אַ באַנק... (עפענט אויף די קאַסע, נעמט ארויס אַ טשעק־ביכעל). די טשאַסנע קאָמערטשעסקי באַנק. דאַרטען

האלט איך מיין גאַנצען קאַפּיטאַל, און ווען איך דאַרף, און וויפיעל איך בעדאַרף — שרייב איך אויסעט אַ טשעק, גיט מען מיר... (לעגט אַוועק דאָס טשעק־ביכעל אויפ׳ן טיש). נאַר וואָס דען? אַז עס קומט צו שרייבען רוסיש, בין איך קורץ אין דער עברי. דערויף האָב איך אַ טאָכטער, איז זי ביי מיר, ווי איהר ווייסט שוין, מיין גאַנצער בוכהאַלטער. (עס קומט אָן עטי־מעני). טהו נאַר אַ רוף אַהער ביילקען אויף אַ מינוטקעלע. זי דאַרף מיר עפּיס אָנשרייבען.

עטי־מעני. איזאַבעלעטשקע? מיר דאַכט, אַז זי איז ניטאָ אין דערהיים. אָט וועל איך געהן אַ קוק טהון. (געהט אָפּ).

שימעלע סאַראַקער. נישט גוט, הערט איהר, אַז מען איז אַ בלינדער מענטש... אַז מע קאָן ניט שרייבען קיין רוסיש, איז נאָך ערגער, ווי אַהן אַ ברילל... (פּויזע). אָדער שאַ? ווייסט איהר וואָס? אפשר וואָלט געווען אַ סברה, אַז איהר זאָלט זיין אַזוי גוט, אָן האָט איהר אייך אַ טינט און פעדער, און זיך מטריח זיין טאַקי אַליין אויסשרייבען אָט־אָ־דעם טשעק? ווער פון אייך קאָן בעסער שרייבען? (וויגדאָרטשוק און רובינטשיק טהוען זיך ביידע אַ וואָרף צום שרייב טיש. וויגדאָרטשוק נעמט זיך צום טינט און פעדער. שימעלע טהוט אָן די ברילען, טייט מיט׳ן פינגער אין טשעק־ביכעל, ווי אַ מענטש, וואָס איז קלאָהר אין הלכות טשעקס). אָט דאָ, אין דער רעכטער האַנד, זעהט איהר? זייט זשע מוחל, שטעלט אַוועק מיט ציפער פופצעהן טויזענד... איין איינס, מיט אַ פינף, מיט דריי — יאָ, מיט דריי נולען. אָט אַזוי... און דאָרטען, אונטען, שטעלט אַוועקעט מיט ווערטער פעטנאַצעט טיסיאַטשי... רובליי דאַרף מען ניט — סע שטעהט שוין. אָט אַזוי... האָט איהר געשטעלט? אַצינד גיט, זייט מוחל, די פען אַהערצו, וועלען מיר ווידער אַ מאָל אַוועקלעגען דעם טאַטען. (פערקאַטשעט ווידער די אַרבעל, חתמ׳עט פאַוואָלינקע, שוויצט). אוף! פשוט איינגעמיעדט זיך היינט שרייבענדיג. (פאָכט מיט׳ן טשעק אין דער לופטען). און ווער איז שולדיג? — טאַקי מיין טאַטע אַליין. ער, עליו השלום, האָט נישט געוואָלט

מיך לערנען שרייבען. מיך מע זאָל געווען לערנען שרייבען, וואָלט איך געווען איין שרייבער אין דער וועלט! אַ סימן האָט איהר — נעמט דאָס גרעסטע געשעפט אין דער וועלט, וועל איך עס אייך ארומנעמען מיט'ן קוק...

וויגדאָרטשוק (געזעגענט זיך). ס'איז ביי אייך זעלטענע פעהינקייטען!

רובינטשיק (געזעגענט זיך). אַ טאַלאַנט! אַ בעזונדערער טאַלאַנט!

שימעלע סאָראָקער (שטאַרק צופריעדען. קוועטשט זיי די האַנד). טאַקי? איין עבירה וואָס מיין אידינע איז דאָ ניטאָ. זי וואָלט חאַטש געהערט, וואָס לייט זאָגען... (גיט איבער דעם טשעק צו וויגדאָרטשוקען. רובינטשיק קוקט אין איהם אַריין. וויגדאָרטשוק דערלאַנגט דעם חבר אין זייט אַריין מיט'ן עלענבויגען, לעגט אַריין דעם טשעק צו זיך אין טייסטער אַריין, ווערד בעמערקבאַר נערוועז, פערשפּי־לעט זיך און קלויבט זיך געזעגענען).

וויגדאָרטשוק. מיר האָבען צוגענומען ביי אייך אַזוי פיעל צייט...

רובינטשיק. און אנגעדולט אַ קאָפּ...

שימעלע סאָראָקער. וואָס רעדט איהר? מיר האָבען דאָך עפּיס געמאַכט אַ געשעפט מיט גאָט'ס הילף!

וויגדאָרטשוק. און אַ גוט געשעפט דערצו!

רובינטשיק. אַ גלענצענדעס!

שימעלע סאָראָקער. היינט וואָס זשע רעדט איהר? ווי באַלד אַזוי, מוז מען פאַר'ן אַוועקגעהן אויסטרינקען חאַטש נאָך צו גלעזעלע פון אַט דעם דאַזיגען ווישניק (גיסט אָן דריי גלעזעלעך שטעהענדיג) און צו־ווינשען זיך, אַז דער האַלבער מיליאָן זאָל זיך נים לאָזען לאַנג וואַרטען און די שטאַדט זאָל וויסען, וואָס הייסט עמך!... (קלינגען מיט די גלעזער, טרינקען שטעהענדיג). אַצינד קאָנט איהר געהן געזונטערהייד און זייט מצליח... (וויגדאָרטשוק און רוביג־

טשעק געזעגענען זיך העפליך, געהען אַפּ. שימעלע בעגליוט זיי צו דער טהיר. — אין אַ האַלבע מינוט קומט אַריין עטי־מעני). אַט באַלד קומט אהער ביילקע. (קוקט זיך ארום). און וואו זענען די צוויי שלים־מזל׳ען? שוין אוועקגעגאַנגען? און ווער האָט דיר אַנגעשריבען דאָס, וואָס מע דאַרף? צי דו האָסט דאָס אָפּגעלעגט אויף איין אַנדערש מאָל?

שימעלע סאַראַקער. וואָס פאַר אָפּלעגאַכטסען? איך האָב פיינט אָפּלעגען! ביי מיר איז אומר ואוכל — אויפגע־נייהט און אויסגעפּרעסט! עמך!...

עטי־מעני. ווער זשע האָט דיר אַנגעשריבען?

שימעלע סאַראַקער. טאַקי זיי אַליין. איך האָב געזאָגט און זיי האָבען געשריבען.

עטי־מעני (אַ פּלעסק מיט די הענד). זיי האָבען געשריבען? ווער וויים, וואָס זיי האָבען דיר דאַרטען אַנגעשריבען. האָסט ניט געקאָנט וואַרטען אויף איזאַבעלעטשקען? (אויף די ווערטער קומט אַן ביילקע).

ביילקע. איך בעט אייך, רופט מיך ניט איזאַבעלעטשקע, רופט מיך ביי מיין אמת׳ן נאָמען ביילקע, אַזוי ווי איך הייס!

עטי־מעני. שוין! אַט האָסט דו דיר די אַנדערע טעג יום טוב! מיר זענען דען די, וואָס מיר זענען געוועזן?

ביילקע. אַט דאָס איז טאַקי די צרה, מאַמע, וואָס מיר זענען ניט די, וואָס געוועזן. דאָס הייסט, זיין זענען מיר טאַקי די אייגענע וואָס געוועזן, נאָר מיינען מיר, אַז מיר זענען ניט מיר... דעריבער טהוען מיר ניט דאָס, וואָס מע דאַרף, געהען ניט אהין, וואו מע דאַרף, און נעמען אויף ניט דעם, וואָס מע דאַרף, און דער וואָס איז אונזער גלייכען און אונזער אמת׳ער פריינד — יענעם לאָזען מיר אין שטוב ניט אַריין...

ע ט י ־ מ ע נ י (צום מאַן). עפּיס רעדט זי פאַרשטעלט, אַזוי מאָדנע, אַז מע קאָן גאָרנישט פאַרשטעהן !...

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (צום ווייב). ווי קומסט דו צו פאַרשטעהן, אַז מיר רעדען ? (צו דער טאָכטער). פון דעסטוועגען איינס צו אַנדערען געהער זיך ניט אָן — אַז מע'ט אונז איינלאַדען צו די פיינערס מיט אַ וויזיט, און ווער שמועסט, אַז זיי וועלען אַליין זיין ביי אונז מיט אַ וויזיט, וועסט דו מסתמא זיך ניט אָפּ־זאָגען מיט אונז מיטצוגעהן — פאַרט רב אשר פיין !

ב י י ל ק ע . דאָס וועלען מיר זעהן... מיר'ן זיך נאָך בעטראַכ־טען — אָדער איכ'ל מיטגעהן, אָדער איכ'ל ניט מיטגעהן...

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (אויפגעבראַכט). וואָס הייסט, דו וועסט ניט מיטגעהן ? און וואו בין איך ? בין איך אַ טאַטע, צי ניין ?

ע ט י ־ מ ע נ י (וויל מאַכען שלום). וויים איך וואָס, זעהט נאָר אַביסעל ! איידער מע האָט געהאַפּט דעם בער, קריעגט מען זיך שוין פאַר דער פעל... די פיינערס זענען נאָך דערווייל ביי אונז נישט געווען, און אונז האָט מען נאָך נישט גערופען, און צו מעלער ברעכען איז נאָך ווייט....

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (נאָך מעהר אין כעס). מזל טוב ! אָט איז זי אויך דאָ ! (צום ווייב). ווער בעט דיך פאַר אַ רודף־שלום־ניצע ? (צו דער טאָכטער). מיר וועלען זיך מיט דיר ניט קריעגען, ווי מיר האָבען זיך ניט געקריעגט ביז אהער קיין מאָל... מיר, עמך, ווייסען, אַז מיט גוטען מאַכט מען תמיד בעסער ווי מיט בייזען... דו זאָג מיר, טאָכטער, וואָס איז מיט דיר דער מעהר, וואָס זיינט גאָט האָט מיך בעגליקט מיט'ן גרויסען געווינס, זעה איך ניט, דו זאָלסט זיין צופריעדען, אויפגעלעגט, גליקליך, עפּיס גלייך ווי גאָרנישט איך האָב אויסגענומען דעם הויפּט־טרעפער...

ב י י ל ק ע . וואָס האָסט דו געוואָלט ? איך זאָל טאַנצען אין די נאַכען ?...

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר . ווער זאגט דען טאנצען אין די נאסען?... איך מיין, דו וואלסט בעדארפט עפּיס אזוי... (ווייזט מיט די הענד). עפּיס לעבען... עפּיס, עפּיס — עמך...

ב י י ל ק ע . איכ'ל דיר זאגען דעם גאנצען אמת, טאטע. אז דו צווינגסט מיך, איך זאל דיר זאגען, וועל איך דיר זאגען... עס נעהם מיר ניט איין... ס'איז מיר קיין זאך ניט ליעב... קיין זאך ניט טייער... אלסדינג איבער נויט... יעדע זאך מיט גוואלד... דעם, וואס איך וויל זעהען, קאן איך ניט... דעם, וואס איך זעה, וויל איך ניט... איך קאן מיין הארץ ניט עפענען, ווארום איהר'ט מיך נים פארשטעהן... איהר ווילט מיך ניט פארשטעהן און קאנט מיך נים פארשטעהן, ווארום דאס גרויסע געווינס האט אייך אזוי דעם קאפּ פארדרעהט, אז איהר זעהט ניט די וועלט פאר זיך... וואס איז ווייס זעהט אייך אויס שווארץ, און וואס שווארץ זעהט אייך אויס ווייס...

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר . קומט אויס, אז ס'איז גאר איין אומגליק, וואס איך האב אויסגענומען דאס גרויסע געווינס?...

ב י י ל ק ע . פאר וועמען ס'א גליק, פאר וועמען איין אומ־גליק... אייער גליק איז מיין אומגליק... (כמעט דורך טרערען).

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (חזר'ט איבער איהרע ווערטער) אונזער גליק איז איהר אומגליק... (צום ווייב). וואס זאגסט דו דער־רויף? פארשטעהסט עפּיס א ווארט?

ע ט י ־ מ ע נ י (צום מאן). דו זאגסט דאך, אז נאר איך פאר־שטעה ניט, און אז דו פארשטעהסט אלסדינג... דאס זאגט זי דיר, זי ניט דיר אנצוהערעניש, אז זי וויל ניט מיטגעהן צו די גבירים — זי האט זיי פיינט....

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (חזר'ט איבער איהרע ווערטער). דו? און א י ך זאג אנדערש! (העכערט מיט א טאן). איך, אז איך זאג נעהן — נעהט מען! (א זעץ אין טיש). עמך!... שער און אייזען!...

ב י י ל ק ע (האַפּט זיך ביים קאָפּ). אומגליקליכע וואָס איך בין! (אַנטלויפט).

ע ט י ־ מ ע נ י. נו? צו וואָס האָסט דו עס בעדאַרפט? צערייצט אַ קינד...

ש י מ ע ל ע ס אַ ר אַ ק ע ר (האַפּט זיך אויף ווי איין אָפּגע־בריהטער). פּעטי־מעטי! ברענג מיך ניט אריין אין כעס!...

ע ט י ־ מ ע נ י. זאָג מיר נאָר, וואָס סטראַשעסט דו מיך מיט דיין כעס?

ש י מ ע ל ע ס אַ ר אַ ק ע ר. דרך ארץ! האַלט ס'מויל! דאַכט זיך, דו ווייסט, ווער איך בין? עמך!!...

ע ט י ־ מ ע נ י זעה נאָר, ווער עס האַלט זיך גרוים! נאַדעל־פאַרעם האָט דיר געלאָזט געריסען!...

ש י מ ע ל ע ס אַ ר אַ ק ע ר (אויסער זיך). מיר זאָגסט דו אַזעלכע ווערטער?! מיר?! וואָס אַ יעדער נעמט אראָפּ דאָס היטעל, אַז איך געה אין גאַס?!

ע ט י ־ מ ע נ י. יעדער, נאָר ניט איך. ביי זיך ביזט דו אפשר אַ פּריץ, ביי מיר — אַ שניידער אַ פּאַלגוץ!

ש י מ ע ל ע ס אַ ר אַ ק ע ר. שווייג, דו צרה, וואָרום איך וועל דיר ווייזען, ווער איך בין!

ע ט י ־ מ ע נ י. ווער די כפּרה — דו קאָנסט דאָס ניט דער־לעבען!

ש י מ ע ל ע ס אַ ר אַ ק ע ר. טפו זאָלסטו ווערען!

ע ט י ־ מ ע נ י. טפו זאָלסט דו ווערען! (עס עפענט זיך די טהיר און עס בעווייזט זיך מענדעל דער לאַקיי).

מ ע נ ד ע ל ד ע ר ל אַ ק י י (קייעט). אין זאַל וואַרטען אויף אייך געסט.

ש י מ ע ל ע ס אַ ר אַ ק ע ר (אַ האַפּ־אויף). געסט?

ע ט י ־ מ ע נ י. וואָסערע געסט?

מ ע נ ד ע ל ד ע ר ל אַ ק י י. דער הערר פיין, די מאַדאַם פיין...

ש י מ ע ל ע ס אַ ר אַ ק ע ר (מיט אַ מאָל אויסגעניכטערט זיך). וואָס זשע שווייגסט דו? (צום ווייב). ערנעסטינע יעפּימעוונע! היים שטעלען דעם סאַמאָוואַר! היים דערלאַנגען ווישניק און וויין און איינגעמאַכטס, אַלערליי איינגעמאַכטסען!... (וויל זיך לאָזען געהן).

ע ט י ־ מ ע נ י (שלעפּט דעם מאַן צוריק). וואוהין פליהסט דו? אין אַ חאַלאַט ווילסט דו אויפנעמען אַזעלכע געסט? (צום לאַקיי). וואָס שטעהסט דו, ווי אַ לעהמענער גולם? זעהסט דאָך, דער בעל־הבית געהט אין חאַלאַט. טראָג איהם אריין אהער די קאַפּאָטע! (מענדעל אָפּ). און איך וועל דערווייל געהן אויפנעמען די געסט. (מאַכט זיך צורעכט אַקעגען שפּיעגעל, געהט אָפּ. — מענדעל דער לאַקיי ברענגט אַ שוואַרצען סורדעט, טהוט־אָן דעם בעל־הבית. שימעלע פּער־שפּיליעט זיך אויף אַלע קנעפּלעך, בויגט זיך און נייגט זיך, מאַכט אַ רעפּעטיציע, ווי אַזוי ער וועט אַריינקומען און פאָרשטעלען זיך פאַר די געהויבענע געסט. היגטער זיינע פּליינצעס מאַכט איהם מענדעל נאָך מיט אַלע פישטשעווקעס. מיט ברייטע טריט לאָזט זיך שימעלע סאַראַקער צו דער טהיר. מיט די זעלבע טריט געהט נאָך מענדעל. — דער פאָרהאַנג פאַלט).

ענדע פון׳ם צווייטען אקט.

דריטער אַקט.

ערשטעס בילד.

אַ פאָדער־צימער, פערצויגען מיט אַ צווייטען פאָרהאַנג, אַזוי אַז ווי נאָר דאָס ערשטע בילד איז צו ענדע, הויבט זיך באַלד אויף דער צווייטער פאָר־האַנג, און דאָס צווייטע בילד פון דריטען אַקט קאָן אָנהויבען צו געהן זיין וועג גלייך, אָהן אַנטראַקט. — דאָס פאָדער־צימער דאַרף זיין לאנג געצוג, ענטהאַלט אַ טישעל מיט אַ שפּיעגעל, אַ הענגער און אַ קאָרב אויף שטעקלעך מיט שירעמס. אַ וואַנד־זייגער און אַ פּאָר שטוהלען פון שטרוי. אויפ׳ן פאָרהאַנג אַ צוגעמאכטע טיר, געמאָהלט. איינער אָדער צוויי אריינ־גאַנגס פון די זייטען. — ביי דער אויסגעמאָהלטער טיר שטעהט מענדעל דער משרת. נעבען איהם, אין אַ פּאָזע פון אונטער־טעניגקיים, שטעהען ביידע שניידער־יונגען, מאָטעל קאסאָי און קאָפּעל פּאַלבאָן, ווישען זיך דעם שוויים, דינגען זיך מיט מענדעל דעם לאָקיי, וואָס האַלט די הענד אין די קעשענעס, קייעט און זעהט אויס, ווי אַ מענש, וואָס האָט אַ סך צו זאָגען.

מענדעל. ווי איהר זעהט מיך א שווימענדיגען, ביי איין אנדערען וואלט איך ניט גענומען פאר אזא זאך — איהר זאלט מיר אנשיטען אט די שטוב מיט גאלד. און ערשט נאכדעם וואלט איך איהם געגעבען דעם וועג. ווארום... ווארום איהר ווייסט גארניט, וואס פאר א שטרענגער בעל־הבית דאס איז! (ביידע יונגען איבער־ראַשט).

מאטעל קאסאי. שימעלע סאראקער א שטרענגער בעל הבית? איהר טרייבט קאטאוועס!

קאפעל פאלבאן. איהר מאכט פון אונז חוזק!

מענדעל דער לאקיי. חוזק? לאז יענעם אויס־וואכסען א חוזק אויף דער נאז! ער האט מיר אנגעזאגט אפשר

טויזענד מאָל, אַז אַ איד פון אַ גאַנץ יאָהר, וואָס געהט ניט רייך אַנגעטהאָן, זאָל ניט אַריבערטרעטען די שוועל... און טאָמער אַ בעל־מלאכה, למשל, אַ שניידער — זאָל איך איהם טרייבען האַלז איין נאַקען! (ביידע יונגען שטויגען).

מאַטעל קאַסאַי (צום חבר). וואָס זאָגסט דו דערויף? וואָלסט זיך געגלויבט, אַשטייגער?

קאַפּעל פּאַלבאַן. אַ מענטש בייט זיך. בעקומט מען געלט, ווערד מען אַ בורזשוק גלייך מיט אַלע בורזשוקעס.

מאַטעל קאַסאַי (נעמט אַרויס דאָס בייטעלע, קראַצט אַרויס אַ מטבע, גיט איבער דעם לאַקיי). נאַט אייך, לאָז שוין זיין, ווי איהר זאָגט...

קאַפּעל פּאַלבאַן. אָבי געהט און רופט זי אַרויס אהערצוצו.

מענדעל דער לאַקיי (בעטראַכט די מטבע, בעהאַלט אין קעשעני). איז וועמען, זאָגט איהר, זאָל איך אַרויסרופען? נאָר זי, די באַרישני, הייסט עס, צי...?

מאַטעל קאַסאַי. נאָר זי. נאָר זי.

קאַפּעל פּאַלבאַן. קיין אַנדערען דאַרף מען ניט!

מענדעל דער לאַקיי. און וואָס זאָל איך איהר זאָגען?

מאַטעל קאַסאַי. זאָגט איהר, אַז צוויי בחורים וואַרטען אויף איהר, דאַרפען איהר זאָגען נאָר צוויי ווערטער.

קאַפּעל פּאַלבאַן. ניט גלאַט בחורים, נאָר בחורים, וואָס האָבען געאַרבייט מיט איהר דריי יאָהר ביי איין טיש.

מענדעל דער לאַקיי (קייעט, בעטראַכט זיך). ניין. בחורים אַליין טויג ניט. מאַלע וואָסערע בחורים ס'איז דאָ אויף דער וועלט! מע דאַרף האָבען נעמען! נעמען דאַרף מען!

מאַטעל קאַסאַי. וויבאַלד אַזוי, טאָ זאָגט איהר: מאַטעל קאַסאַי און קאַפּעל פּאַלבאַן דאַרפען אייך זעהען.

קאַפּעל פּאַלבאַן. אויף צוויי ווערטער, נישט מעהר.

מענדעל דער לאַקיי (חזר'ט). מאַטעל פּאַלבאַן און קאַפּעל קאַסאַי, מאַטעל פּאַלבאַן און קאַפּעל קאַסאַי.

מאַטעל קאַסאַי (פּערריכטעט איהם). ניט מאַטעל פּאַל־באַן און קאַפּעל קאַסאַי, נאָר פּערקעהרט.

קאַפּעל פּאַלבאַן. מאַטעל קאַסאַי און קאַפּעל פּאַלבאַן.

מענדעל דער לאַקיי. אהאַ! און דאָס וואָרט „בחורים" מוז געזאָגט ווערען נעפּרעמעננאַ? (ביידע בחורים הויבען אָן צו ווערען נערוועז).

מאַטעל קאַסאַי. דערווייל געהט דאָך ביי אייך אוועק די צייט.

קאַפּעל פּאַלבאַן. און עס קאָן אַנקומען ער אליין...

מענדעל דער לאַקיי. פאַר איהם האָט קיין מורא ניט — ער איז גאָר ניטאָ אין דער היים. געגאַנגען שפּאַצירען, גע־מאַכט אַ געשעפט, אַ גוואַלדאַוונע געשעפט! אוועקגעקויפט אַלע טרעיאַטערס, וואָס אין שטאָדט! אַלע טרעיאַטערס וועלען שוין איצט זיין אונזערע... אַז איהר וועט וועלען געהן אין טרעיאַטער, דאַרפט איהר פריהער אַנקומען צו אונז. (ביידע בחורים קוקען זיך איבער). און מיר, אַז מיר'ן וועלען, וועלען מיר אייך אריינלאָזען, און אַז מיר'ן ניט וועלען, וועט איהר אַ ברירה האָבען שטעהן אין דרויסען... איהר שפּיעלט זיך מיט אונז? (זעהט, אַז די בחורים ווערען ניט נתפּעל פון דעם, פרובט ער ווייטער). דאָס ווייסט איהר, אַז מיר זענען רייכער פון די פּיינערס? זיי שלאָגען אונז אָפּ די טירען... פריהער האָבען זיי געשיקט צו אונז דעם שדכן דריי מאָל אַ טאָג... דערנאָך זענען זיי אליין געקומען... אַלץ צוליעב'ן שידוך... זיי געהען אויס... זיי זענען גאָר די כפּרה נאָך אונזער באַרישני! און זייער בנ'אַק — ביז אהער! (ווייזט אויף די אויהערען). נעמט איין אַ מיתה משונה! און זי אין איהם — אויף פערליאַפּעט.

מ א ט ע ל ק א ס א י. פערליעבט?

ק א פ ע ל פ א ל ב א ן. שוין לאנג? פון ווען אן?

מ ע נ ד ע ל ד ע ר ל א ק י י. פון ווען אן — ווייס איך ניט. נאר ס'איז טאג ווי נאכט ביי זיי קוצעניו־מוצעניו, אדער ער צו איהר, אדער זי צו איהם, און נאר געקאצקיט זיך, און נאר גע־סמאצקיט זיך... איז ווי אזוי זאל איך איהר זאגען? צוויי בחורים — קאטעל פאסאי, מאפעל פאלבאן? טפו! איך האב מיך פערפלאנ־טעט איבער אייך! אז איהר דרעהט מיר א מח!...

מ א ט ע ל ק א ס א י. זאגט ניט קיין נעמען; זאגט נאר „צוויי בחורים“ — און א סוף!

ק א פ ע ל פ א ל ב א ן. אבי איין עק זאל עס האבען!

מ ע נ ד ע ל ד ע ר ל א ק י י. ביי מיר האט איהר גע־פועל'ט. איך געה. נאר טאמער מאכט זיך, עס קומט אן אהער די חלירע...

מ א ט ע ל ק א ס א י. וואסער חלירע?

ק א פ ע ל פ א ל ב א ן. ער מיינט אודאי עטי־מעני'ן.

מ ע נ ד ע ל ד ע ר ל א ק י י. וואסער עטי־מעני? עטי־מעני פארגעסט! זי הייסט שוין ניט עטי־מעני, נאר ערנעסטינע יעפימעוונע. (געהט און קעהרט זיך אום צוריק). זיצט דערווייל אט־א־דא־א, אדער אט־א־דא. (בעזעצט זיי, געהט און קויעט און חזר'ט). מאקעל פאסאי, פאטעל פאלבאן, קאטעל פאסאי, מאפעל פאלבאן... (אפ. ביידע שניידער־יונגען זעצען זיך אוועק פארזיכטיג אויף די שטרויענע שטוהלען, רעדען צווישען זיך שטיל).

מ א ט ע ל ק א ס א י. א מאדנער לאקיי!

ק א פ ע ל פ א ל ב א ן. עפים א חושים! (פויזע).

מ א ט ע ל ק א ס א י. ווער וועט אנהויבען פריהער, איך צי דו?

ק א פ ע ל פ א ל ב א ן. הויב דו אן פריהער, דערנאך וועל איך.

מ אַ ט ע ל ק אַ ס אַ י. ס'וועט קומען צו עפּיס, וועסט דו אויסהאַפּען פריהער.

ק אַ פּ ע ל פּ אַ ל ב אַ ן. איך וועל ניט חאַפּען. פון וואָס ווילסט דו אָנהויבען?

מ אַ ט ע ל ק אַ ס אַ י. איך וועל אָנהויבען אַזוי... (שטעהט אויף, הוסט זיך אויס, רעפּעטירט מיט אַ ציטערדיגער שטימע). „דאָס, וואָס מיר זענען געקומען, ביילקע, דאָס, וואָס ס'האָט אונז געבראַכט אהער, געהער זיך ניט אָן מיט קיינעם“...

ק אַ פּ ע ל פּ אַ ל ב אַ ן. „נאָר מיט אייך אַליין“.

מ אַ ט ע ל ק אַ ס אַ י (צום חבר). נו, דו ווילסט רעדען, רעד דו! (זעצט זיך אוועק).

ק אַ פּ ע ל פּ אַ ל ב אַ ן. ניין, רעד דו, רעד!

מ אַ ט ע ל ק אַ ס אַ י. וואָס זשע שלאָגסט דו מיך איבער? (שטעהט אויף, הוסט זיך אויס, לעגט אוועק די האַנד אויפ'ן האַרצען, רעפּעטירט ווייטער). „דאָ האַנדעלט זיך נאָר וועגען אייך, ביילקע, וועגען אייער גליק, וועגען אייער גורל אויפ'ן גאַנצען לעבען. ס'איז ניט אונזער עסק זיך אַריינמישען אין פרעמדע געשעפטען — מיר ווייסען דאָס. נאָר מיר האָבען זיך ניט געקאָנט איינהאַלטען מעהר, ווייל מיר זענען געוואוירע געוואָרען, אַז איהר פערבינדט זיך, אָדער אַנדערע פערבינדען אייך אויפ'ן גאַנצען לעבען מיט אַ מענטשען, וואָס איז אייך ניט ווערטה... ניט ווערטה צו זיין מיט אייך אונטער איין דאַך, צו עטהעמען מיט אייך איין לופט...“

ק אַ פּ ע ל פּ אַ ל ב אַ ן. גוט געזאָגט!... און אַז זי וועט דיך אַ פרעג טהון: אַקעגען וואָס איז דאָס געקומען צו רעד?

מ אַ ט ע ל ק אַ ס אַ י. וועל איך איהר זאָגען דעם גאַנצען אמת, אַזוי ווי מיר האָבען זי ביידע ליעב שוין פון ווייס איך ווען אָן, מיר געהען אויס...

ק אַ פּ ע ל פּ אַ ל ב אַ ן. מיט ליעב און לעבען! (הערט זיך צו מיט איין אויער). שאַ! מיר דאַכט, זי געהט...

מ א ט ע ל ק א ס א י (הערט זיך צו). ווער? ביילקע? (פערשפּילעט זיך אויף אלע קנעפּלעך, גרייט ארויסצוטרעטען, הוסט זיך אוים. — עס קומט אַן ב י י ל ק ע. די יונגען געהען אקעגען).

ב י י ל ק ע (ציהט זיי אויס ביידע הענד). גוט, וואָס איהר זענט געקומען! גאָט אליין האָט אייך געבראַכט!... וואו זענט איהר געוועזען ביז אהער? כ'האָב שוין אלע אויגען ארויסגעקוקט אויף אייך! איך האָב שוין פערלוירען די האָפנונג...

מ א ט ע ל. וואָס ווייסט איהר, ביילקע, נשמה'ניו, די צרות וואָס מיר האָבען?

ק א פּ ע ל. מע לאָזט רען צו צו אייך?

ב י י ל ק ע. ווער?

מ א ט ע ל. אָט דער שומר ישראל אייערער!

ב י י ל ק ע. אַך! וואָס ווייסט איהר, וואָס פאַר א שטוב ס'איז געוואָרען! און מיינע צרות האָבען רען א שיעור?!

מ א ט ע ל. מיר שלאָגען זיך צו אייך שוין פון ווייס איך ווען, שלאָגען מיר זיך...

ק א פּ ע ל. ווי דורך אייזערנע טויערען...

מ א ט ע ל (צו קאַפּלען). שלאָג זשע מיך ניט איבער! (קאַפּעל ווערד אַנשוויגען). מיר האָבען אייך געוואָלט זאָגען... איהר ווייסט ניט, ווי אזוי איהר זענט אונז טייער, אונז איינגעבאַקען אין הארצען!...

ק א פּ ע ל. ווי א שוועסטער! ווי איין איינענע שוועסטער!

ב י י ל ק ע. ניט דאָס... ניין... ניט איצט איז די צייט דער־רויף... איצט דאַרף מען מיך ראַטעווען.

מ א ט ע ל. מיר זענען גרייט פאַר אייך אויף אַלסדינג!

ק א פּ ע ל. אין פייער און אין וואַסער!...

ב י י ל ק ע. אָט, אָט, אָט! אָט דאָס איז דער עיקר! איהר דאַרפט מיר העלפען זיך ראַטעווען פון דאַנען, ארויסראַטעווען פון

דער דאַזיגער שטובן! איהר ווייסט ניט, וואָס פאַר אַ שטוב ס'איז געוואָרען! און וואָס פאַר אַ מענטש דער טאַטע איז געוואָרען! זינט ער האָט אויסגענומען דאָס גרויסע געווינס, איז איהם ניט צו דער־קענען! איך האָב איהם קיין מאָל ניט געזעהן אַזוי אין כעס... איצט — אַ מינדסטע זאַך, ווערד ער אויפגערעגט מיט סכנות! לאָזט קיין וואָרט ניט רעדען! קיין קאָפּ ניט אויפהויבען! און דער עיקר — ער וויל מיך פערשלייערען פאַר אַט־אַ־דעם־אַ... (פערשטעלט זיך).

מ אַ ט ע ל. מיר ווייסען! מיר האָבען שוין געהערט! מיר ווייסען אַלסדינגג!...

ק אַ פּ ע ל. אַט דער בורזשוק? — ניט דערלעבען זאָל ער!...

ב י י ל ק ע. ער איז דאָ געוועזן ניט לאַנג... זיי זענען דאָ אַלע געוועזן... געבעטען אונז צו זיך... צוגעזאָגט, אַז מיר'ן זיין... האָב איך אָבער געזאָגט דערנאָך, אַז איכ'ל ניט זיין — האָט דער טאַטע אונז אָפּגעשפּיעלט אַ וויוואַט — ס'איז געוועזן אַלסדינגג: געשריגען, און טרערען, און וואָס איהר ווילט... נאָר איך האָב זיך אָוועקגעשטעלט איין מאָל פאַר אַלע מאָל — ניין, און ניין, און ניין! וואָס בין איך? עפּיס אַ קוקלע, וואָס איכ'ל זיך לאָזען קויפען, צי פאַרקויפען?...

מ אַ ט ע ל א ו ן ק אַ פּ ע ל (ביידע). גערעכט!... זעהר גערעכט!

ב י י ל ק ע. איך וועל ניט געהן! — איך וועל ניט געהן אין ערגיץ!... איכ'ל אַנטלויפען פון זיי! איכ'ל לויפען אין דער וועלט אריין — וואוהין די אויגען וועלען מיך טראָגען! דעם דריי־טען טאָג אַ שטיקעל ברויט — אָבי ניט... (פערשטעלט זיך מיט ביידע הענד דאָס פּנים, וויינט שטיל).

מ אַ ט ע ל. ביילקע! נשמה'ניו! הארצעניו! וויינט ניט! מיר'ן אייך העלפען!

ק אַ פּ ע ל. אין פייער און אין וואַסער!

ב י י ל ק ע (אויפגעלעבט). וועט איהר מיר העלפען? איך האָב געוואוסט, אז איהר וועט מיר קומען צו הילף!... איך וויל זיי אנלערנען!... טאַקי מיין טאַטען מיט מיין מאַמען וויל איך אנ־לערנען!... איך וויל זיי אנשרעקען! מאַכען אַ סקאַנדאַל!... אנט־לויפען! אין מיטען נאַכט אנטלויפען!... ניט ווייט, אין דער צווייי־טער שטאָדט, אין דער ערשטער סטאַנציע — נאָר אנטלויפען!... אוי, וועלען זיי זיך איבערשרעקען! אוי, וועלען זיי מיך זוכען! דער־מאָלט וועל איך אויספיהרען אַלץ, וואָס איכ'ל וועלען!...

מ א ט ע ל. אוי, לעבען זאָלט איהר, ביילקע, וואָס פאַר אַ חכמה איהר זענט!

ק א פּ ע ל. קלוג ווי די וועלט!

ב י י ל ק ע. וועט איהר מיר העלפען לויפען?

מ א ט ע ל און ק א פּ ע ל. ווען?

ב י י ל ק ע. חאָטש אפילו היינטיגע נאַכט!... זיי וועלען אוועקגעהן אהין, איך וועל בלייבען אליין... וועט איהר זיין גרייט אָט דאָ אונטער מיין פענסטער (וויייזט מיט דער האנד). איהר דאַרפט צוגרייטען אַ פוהר... און איהר דאַרפט דאָך געלט. (נעמט זיך צו דער קעשעני).

מ א ט ע ל און ק א פּ ע ל (ביידע). וואָס געלט? ווער געלט? מע דאַרף ניט — מיר האָבען געלט!...

ב י י ל ק ע. געדענקט זשע, ווי באַלד זיי געהען אוועק, עפען איך דאָס פענסטער... אוי, די מאַמע געהט! (טהוט זיך אַ וואָרף אין איין זייט. פון דער אנדערער זייט קומט אַן ע ט י ־ מ ע נ י. ביידע בחורים בלייבען ווי געלעהמט).

ע ט י ־ מ ע נ י (בעטראַכט זיי). זעה נאָר! קאַפּעל? מאַטעל? אודאי צו מיין מאַן? וואָס זשע מאַכט איהר? ביי ווענען ארבייט איהר? פאַר וואָס זיצט איהר ניט? ממה נפשך, אז איהר זענט שוין דאָ, מעגט איהר זיך צוזעצען אויף אַ ווײַלע... איהר ווילט זעהען מיין מאַן? היינט קאָנט איהר איהם ניט זעהן... מאָרגען אויך ניט...

איבערמאַרגען אויך ניט... מחמת ער איז תמיד זעהר באַשעפטיגט. ער האָט געמאַכט אַ קאָנטראַקט מיט אַ גאַנצער קאָמפּאַניע דאַר־טען... אַ געשעפט. א גרויס געשעפט. זעהר א גרויס געשעפט!...

מאַטעל קאָסאַי. יאָ, מיר ווייסען.

קאַפּעל פּאָלבאַן. מיר האָבען שוין געהערט.

עטי־מעני. וואָס האָט איהר געהערט?

מאַטעל קאָסאַי. אַז רב שמעון האָבען געמאַכט אַ גרויס געשעפט.

קאַפּעל פּאָלבאַן. אָוועקגעקויפט די גאַנצע שטאָדט...

מאַטעל קאָסאַי. מיט אַלע טהעאַטערס...

קאַפּעל פּאָלבאַן. און מיט אַלע האָטעלען...

עטי־מעני (איבעראַשט). ווער האָט דאָס אייך געזאָגט?

מאַטעל קאָסאַי. אַלע זאָגען!

קאַפּעל פּאָלבאַן. די גאַנצע שטאָדט!

עטי־מעני. די גאַנצע שטאָדט?

מאַטעל קאָסאַי. פון איין עק ביז'ן אַנדערען.

קאַפּעל פּאָלבאַן. עס קאָכט, ווי אַ קעסעל!

עטי־מעני. קאָכען זאָל זיי אין האַרצען און אין בויך! פון וואַנען ווייסען זיי שוין אַזוי גיך? אפנים, דער שרכן האָט צע־פּויקט — אָט אַ לאַנגע צונג!... איז קאָנט איהר איהם, מיין מאַן, הייסט עס, איצטער ניט זעהען. נאָר אויב איהר דאַרפט איהם שטאַרק האָבען, קאָנט איהר זאָגען מיר.

מאַטעל קאָסאַי. מיר דאַרפען גאָרנישט ניט.

קאַפּעל פּאָלבאַן. מיר זענען אַריינגעקומען גלאַט אַזוי.

עטי־מעני. צו־נאָסט, הייסט עס? מהכתיתי. זעהר שען פון אייך. אַנקוקען קאָן איך נישט אַט־אַ־יענע־אַ, די קבצנים, די שלעפּערס, גאָט זאָל ניט שטראָפען פאַר די רעד, וואָס וויפיעל מע

גיט זיי און וויפיעל מע טהוט זיי, איז זיי קארג, ווי אין א לעבערינגען זאק... האט איהר, הייסט עס, אלסדינגג? עס טהוט מיר הנאה! און ס'איז זעהר פיין פון אייך, וואס איהר פארגעסט נישט אייערע אלטע בעלי־בתים. קומט אריין אמאל. ווייסט איהר ווען? אם ירצה שם, יום טוב... (ביידע בחורים קוקען זיך איבער, שטעהען אויף). דער־מאלט וועט מיין מאן זיין פריי... נאר איהר זאלט ניט רעדען מיט איהם פון דעם, וואס ס'איז געוועזן אמאל. ס'איז איהם ניט איינגע־נעהמען... איהר פארשטעהט דאך, קיין פינגער אין מויל דארף מען אייך ניט אריינלעגען — איהר'ט איהם אפבייסען... (די בחורים רוקען זיך מיט'ן הינטען צו דער טיר, ווישען זיך דעם שוויים). געהט געזונטערהייד און זייט געזונט. געדענקט זשע, למען השם, יום טוב, אם ירצה שם, וועט איהר זיין אנגעלעגטע געסט. איך וועל אייך מכבד זיין מיט ווישניק און מיט איינגעמאכטס... געהט געזונט. זייט געזונט! (עטי־מעני געהט אפ רעכטס. די שניידער־יונגען נעמען זיך לינקס און אקוראט ביי'ם ארויסגאנג בעגעגענען זיי זיך מיט שימע־לע סאראקער, וואס קומט אן פון גאס מיט'ן אויבער־ראק און מיט'ן שטעקעל).

שימעלע סאראקער. א! ברוך הבא, געסט! וואס טהוט איהר דא אין מיטען מיטוואך שבת־צו־נאכטס? און פאר וואס זעהט מען אייך ניט די גאנצע צייט? וואס באהאלט איהר זיך? עמך — אונזער פאלק, שער און אייזען...

מאטעל קאסאי. צו אייך צוטרעטען איצט איז ווי צו א קייסער! מיר זענען דא געוועזן וויפיעל מאל, לאזט ער אונז ניט צו.

שימעלע סאראקער. ווער?

קאפעל פאלבאן. אט דער ביינברעכער, דער משרת.

שימעלע סאראקער. וואס הארכט איהר איהם? איהר געהט גלייך! איהר זענט דאך פון מיינע לייט — עמך!...

מ א ט ע ל ק א ס א י. און ער זאגט, אז איהר האט איהם אנגעזאגט, אז טאמער קומט צו געהן א שניידער, זאל מען איהם געבען האלז אין נאקען...

ק א פ ע ל פ א ל ב א ן. בשם אלקי ישראל — צו אלרע שווארצע יאהר!

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (אויסער זיך). איך האב אזוי געזאגט? איך? (האפט דאס גלעקעל און קלינגט ווי אויף א שרפה. עס קומט צולויפען ניט טוידט ניט לעבעדיג עטי־מעני).

ע ט י ־ מ ע נ י. ווער קלינגט דאס? (דערזעהט די בחורים). איהר זענט נאך דא? (די יונגען ווילען זיך ארויסרוקען. שימעלע האלט זיי צו).

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר. דאס האב א י ך גע־קלונגען... וואו איז ער ערגיץ, דער שענער לאקיי, דער ליץ, דער שמינדער בניץ?...

ע ט י ־ מ ע נ י. וואס איז דען? וואס דארפסטו איהם?

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר. דארפען דארף איך איהם אויף טישטשע כפרות! איך האב איהם נאר געוואלט געבען א וויסטען, א פינסטערען סוף — ער זאל מיר אויפהערען טרייבען מענטשען פון שטוב! (צו די יונגען). וואס זשע מאכט איהר עפּיס גוטס? שוין לאנג פארבענגט זיך נאך אייך... פארט געארבייט ביי איין ווארשטעק אזא צייט... קומט אריין, ווען מיר א ביסעל זיצען, שמועסען, נעמען צו קאפּלעך עמך...

ע ט י ־ מ ע נ י. משוגע מיינע שונאים! ווער וועט דיך לאזען אצינדערטא אפילו א טראפּען צו די ליפּען? האסט פארגע־סען, אז אט בעדארפען מיר גרייטען זיך צו אזא וויזיט?... (א קוק אויפ׳ן זייגער). און ס׳איז טאקי צייט אנהויבען אנצוטהון זיך... מאטעל און קאפּעל וועלען קיין פאראיבעל ניט האבען — זיי זענען היימישע מענטשען — זיי וועלען בעסער אריינקומען איין אנדערס מאל...

מ אַ ט ע ל א ו ן ק אַ פּ ע ל (צופריעדען, ביידע אינאיי־נעם). בעסער איין אַנדערם מאָל.

ש י מ ע ל ע ס אַ ר אַ ק ע ר (ציהט זיי אויס די האַנד). פאַרגעסט זשע ניט דעם זיי געזונט און קומט אַריין שבת... נאָר געהט גלייך. פרעגט ניט קיינעם. קוקט ניט אויף דעם גיהנם־שמש, וואָס ביי דער טיר. אַז ער וועט אייך ניט צולאָזען, זאָלט איהר איהם ווייזען, ווער איז עמך!... (ביידע יונגען אַפּ אין איין זייט. שימעלע אַפּ אין דער צווייטער זייט. עטי־מעני קלינגט אין גלעקעל. עס קומט אַרויס י ו כ ב ד ד י מ ו י ד).

ע ט י ־ מ ע נ י . אַט־דאָ־אָ, זעהסט דו, געה, ברענג די באַרשט, קעהר אויס, רוים אויף און מאַך, ס'זאָל זיין ריין.

י ו כ ב ד ד י מ ו י ד (קוקט זיך איין). אַוואו? דאָ איז, דאַכט זיך, גענוג ריין! וואָס זאָל איך דאָ קעהרען? וואָס זאָל איך רוימען?

ע ט י ־ מ ע נ י . מוידן מע זאָגט דיר, זאָלסט רייניגען — דאַרפסט דו רייניגען! האָסט דאָך געזעהען צוויי שלים־מזל'ען זענען דאָ נאָר־וואָס געזעסען, אָנגעפּאַסקודעט מיט זייערע שטיוואַלעס — שטעלט זי זיך אַוועקעט פרעגען שאלות וואו און וואָס! (יוכבד די מויד קנייטשט מיט די פּלייצעס, געהט אַפּ. עס קומט אָן ביילקע, דעם קאָפּ פערבונדען מיט א ווייסע פעטשיילע).

ב י י ל ק ע (האַלט זיך ביים קאָפּ). וואָס איז דאָ פאַר א קלינגעריי?

ע ט י ־ מ ע נ י . דאָס האָב איך גערופען די מויד אַהער... (אונרוהיג). וואָס האַלסט דו זיך ביים קאָפּ, טאָכטער?

ב י י ל ק ע . גאָר ניט, מאַמע, ס'וועט איבערגעהן...

ע ט י ־ מ ע נ י (נאָך מעהר אונרוהיג). פיהלסט דו ניט קיין פיבער, חס וחלילה? א קעלט אין לייב?

ב י י ל ק ע . קיין פיבער ניט, נאָר אַזוי א ביסעל קאַלט...

ע ט י ־ מ ע נ י . פיהלסט דו ניט, ס׳זאָל דיר ברעכען דיביינער? אדער ס׳זאָל חלילה שטעכען אין א זייט?

ב י י ל ק ע . די ביינער זאָלען ברעכען — דאָס ניט. נאָר אין דער זייט שטעכט א ביסעל...

ע ט י ־ מ ע נ י (פערברעכט די הענט). וועה איז מיר — ס׳איז די פלענציעו! (עס קומט ארויס פון שטוב שימעלע מיט א ווייס העמד אריבער די הויזען, האַלט זיך ביים קאַלנער).

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ק ע ר (דעם קאָפּ ארויף, זעהט ניט די טאָכטער). עטי־מעני — טפו! מיין איך ערנעסטינע יעפימעוונע! וואו ביזטו? וואָס פאַר א מין העמד האסט דו מיר צוגעגרייט? מיט א קאַלנער אויף דערוואַרגען צו ווערען? עס שפּאַרען מיר ארויס די אויגען פון קאָפּ! חאטש טהו זיך אן א מעשה! חאטש שריי עמך!

ע ט י ־ מ ע נ י . געה, טהו אויס, וועל איך דיר געבען איין אנדער העמד. וואָס דאַרף מען שרייען?

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ק ע ר (האַלט זיך ביי׳ם האַלז). דיר איז גרינג צו זאָגען איין אנדער העמד! ניט אהין, ניט אהער — א ריינער עמך!... (דערזעהט די טאָכטער). וואָס איז דאָס? דעם קאָפּ פערבונדען?

ע ט י ־ מ ע נ י . דאָס קינד איז ניט געזונט. זי האָט פלענציע...

ב י י ל ק ע . צו דער אינפלוענצי איז נאָך ווייט... א ביסעל ניט געזונט...

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ק ע ר (פאַרגעסט איב׳ם קאַלנער). וואָס זשע שווייגט מען? פאַר וואָס לעגסט דו זיך ניט צו? לאָז מען שיקען נאָכ׳ן דאָקטאָר! (קלינגט).

ב י י ל ק ע . צו וואָס? מע דאַרף ניט. ס׳וועט איבערגעהן אזוי... איך וועל זיך צולעגען — טאַמער וועל איך זיך איבערשלאָ־פען... מיך ניט וועקען...

ע ט י ־ מ ע נ י . לעג דיך צו, שלאָף געזונט, מ׳עט דיך ניט וועקען... (ביילקע אָפּ).

ש י מ ע ל ע ס אַ ר אַ ק ע ר (בעאומרוהיגט, צום ווייב). אפשר וואָלטען מיר פאָרט געשיקט נאָכ׳ן דאָקטאָר? (עס קומט אָן מענדעל). גערה, מענדעל, טהו אַ שפּרונג אויף איין פוס, ברענג אהער דעם דאָקטאָר.

ע ט י ־ מ ע נ י . לאָז שוין זיין שפּעטער, אַז מיר׳ן קומען פונ׳ם וויזיט, איצטער לאָז זי בעסער שלאָפען... (צו מענדלען). מע דאַרף ניט רופען דעם דאָקטאָר. (מענדעל בלייבט שטעהן).

ש י מ ע ל ע ס אַ ר אַ ק ע ר . טאָמער וואָלטען מיר אָפּ־געלעגט דעם וויזיט אויף איין אַנדערס מאָל?

ע ט י ־ מ ע נ י . ביי מיר האָסט דו גע׳פּועל׳ט. איך דאַרף דעם וויזיט אינגאַנצען אויף כפּרות...

ש י מ ע ל ע ס אַ ר אַ ק ע ר . וואָס הייסט? נו, און דער שדוך? געהאַרעוועט, געשלאָגען זיך קאָפּ אָן וואַנט, געאַקערט מיט דער נאָז די ערד. געקומען צום רעכטען שפּיץ, לאָזט זיך אויס עמך!...

ע ט י ־ מ ע נ י . וויבאַלד אַזוי, גערה זשע טהו זיך אָן! (עס קומט אָן יוכבד די מויד מיט אַ באַרשט, מיט אַ פלעדערוויש און מיט אַ נאַסע שמאַטע). זעה נאָר, אַ מויד! מע האָט איהר געזאָגט אַ ביסעל צוקעהרען, איז זי געקומען מיט׳ן גאַנצען קלאָפּערגעצייג!

ש י מ ע ל ע ס אַ ר אַ ק ע ר . איז וואָס זשע זאָגסט דו? זאָל מען ניט שיקען נאָכ׳ן דאָקטאָר? (צום משרת). וואַרט אויס אַ ווײַלע! (צום ווייב). טאָמער איז דאָס טאַקי אינפלוענציע?

ע ט י ־ מ ע נ י . האָסט דאָך געהערט, אַז דאָס קינד וויל שלאָפען... זי האָט געבעטען, מע זאָל זי ניט וועקען.

ש י מ ע ל ע ס אַ ר אַ ק ע ר . נע מאַלע באַבאַ חלאָפּעטי — זיך געקויפט ליכאַ נאַ מפטיר... צו וואָס האָט מיר געטויגט דער גאַנצער טאַרעראַם מיט׳ן גאַנצען עמך? (אָפּ אין שטוב אַריין. נאָך איהם

עטי־מעני. — מענדעל דער לאַקיי און יוכבד די מויד קוקען זיך אי־בער אָהן ווערטער, האַפּען זיך מיט די הענד ביי די זייטען און פערגעהען זיך אין אַ לאַנגען געלעכטער, וואָס געהט אַלע מאָל העכער, קרעשטשענדאָ. — עס ווערד אויף אַ ווײַלע אויסגעלאָשען דאָס ליכט. אין דעם אויגענבליק ווערד פערשוואונדען די דעקאָראַציע און עס ענטשטעהט דאָס צווייטע בילד פונ'ם דריטען אַקט אָהנאונטערבראָכען).

דריטער אקט.

דאס צווייטע ביל ד.

א נגידיש הויז. — אַ שען־בעלייכטער זאַל, — דער בעל־הבית, רב אשר פיין, א פארפונדעוועטער גביר, אַ איד מיט אַ בייכעל און מיט אַ ליסינע, א גרויסער שווייגער, לאָזט נישט ארויס די ציגאַר פון מויל, זיצט ארום אַ גרין טישעל מיט דריי געסט און מע מאַכט אַ פּרעפערענסעל. די איבעריגע אַריסטאָקראַטישע געסט זיצען ארום די שפּיעלער, קוקען אריין אין די קאָרטען מיט גרויס אינטערעס. פון די שפּיעלער הערען זיך נאָר איינציגע ווערטער מיט פּויזען: „זיעבען פּיק"... „פּאס"... „זעכס טרעף"... „פּאס"... „פּאס, פּאַס... — ביי אַ צווייטען טיש, אויף וועלכען עס ליגען אַלערליי אלבומען, גרויסע און קליינע, זיצט די מאַדאַם פיין, פּונקט דער היפך פון איהר מאַן: אַ גרינגע, אַ דאַרע, נאָר איינגעטונקען אין ברילױאַנטען, מיט איהרע געסט, די וויבער פון די אריסטאָקראַטען, — אלע אויסגעפּוצט און בעהאנגען מיט ציערונג. די דאַמען זיצען סטאַטעטשנע, ווי אמת'ע אַריסטאָקראַטקעס, בלעטערען די אלבומען. נאָר אַ פּאָר פון זיי זיצען פון ביידע זייטען ביי דער מאַדאַם פיין און פיהרען מיט איהר א געשפּרעך אין א האלבער שטימע. די איבעריגע דאַמען, וואָס זענען פערטיעפט כלומר'שט אין די אלבומען, הערען זיך צו צום געשפּרעך מיט איין אויהער און קוקען זיך איבער צווישען זיך פיעלדייטיג, מאַכען דערביי מאָדנע גרימאַסען. — קאָלמון, יעפים פּאנטעלעמאָנאָוויטש, האָט זיך צוליעב דער שמחה, וואָס ביי די פיינס, אָנגעטהאָן גרויסארטיג, אין אַ פראַק מיט א ווייסען שניפּס און מיט ווייסע הענטשקעס, און גענומען אויף זיך די ראָלע פון איין אָבער־אויפזעהער, וואָס בעדיענט די געסט נישט אלס דיענער, חלילה, נאָר אלס גוטער פריינד

פונ'ם הויז. ער האַלט זיך פון דער ווייטען, נאָר גדול'דיג, מעשה אופּראַווליאַיושטשי, וואָס האָט צו שאַפען איבער אַלע־מען און איבער אַלץ. — סאָלאָווייטשיק דער שדכן איז אויך דאָ; אָנגעטהאָן יום־טוב'דיג, שיינט, זיצט נים אין אויף איין אָרט.

מאַדאַם פּיין. מע דאַרף נים זיין שעהן, מע דאַרף נים זיין קלוג; מע דאַרף נאָר האָבען גליק.

ערשטע דאַמע. אַקעגען וואָס איז דאָס געקומען צו רעד, גערטרודא גרינגאַרעוונאַ?

מאַדאַם פּיין (לאָזט דורך פאַרביי). איהר פערשטעהט? מיין מאַן האָט אַהן אַ שיעור וויגרישנע בילעטען פון וויים איך ווען אַן. האָט ער נים געוואונען. און דער, מיט רעספּעקט צו מעלדען, האָט מעהר נים ווי איין בילעט, דאַרף זיין בילעט אַקוראַט אויסנעמען, און דוקא דאָס גרויסע געווינס! (די זייטיגע דאַמען קו־קען זיך איבער און שמייכלען פּיעלדייטיג). איהר וועט מיר גלויבען, צי ניין? נאָר איך פערזיכער אייך, אַז דעם טאָג, וואָס מע האָט מיר אָנגעזאָגט די בשורה, אַז דאָס גרויסע געווינס האָט אויסגענומען אָט דער... סאַראַקער, בין איך געווען אַ טוידטע. פריהער האָב איך נים געגלויבט. דערנאָכדעם, אַז מיין מאַן איז געקומען, און מיין סאָלאָמאָן נאָך איהם, און האָבען מיר געזאָגט, אַז זיי האָבען אליין געזעהען מים זייערע אויגען דעם דירעקטאָר גאָלדענטאַלער, און אַז ער האָט זיי אַליין געזאָגט, אַז די מעשה איז אמת, איז מיר געוואָרען, מיט רעספּעקט צו מעלדען, אַזוי שלעכט, אַז ס'איז מיר אָפּ־געגאַנגען אַ מינוט צו חלש'ען! אַ גאַנצע נאַכט דערנאָכדעם האָט מען מיר געלעגט קאָלטע האַנטיכער. איך האָב בעקומען אַ מין ספּאַזמע, צי וואָס... און נאָך איצט, אַז איך דערמאָן זיך, געהט מיר איבער אַ פראָסט איבער'ן לייב... (די זייטיגע דאַמען שאָקלען מיט די קעפּ: „אַי־אַי־אַי!“).

ע ר ש ט ע ד אַ מ ע. ער איז דאָך אַט־אַט, זאָגט מען, אײער מחותן, גערטרודאַ גריגאָרעװנאַ!

מ אַ ד אַ ם פ י י ן (לאָזט דורך פאַרבײ). דאָס אײגענע איז מיט שידוכים... איך האָב תּמיד געבעטען גאָט, אַז פאַר מײן סאָלאָמאָן זאָל ער מיר צושיקען אַ שידוך פון דער פּרעמה, פון אַ גרױסער שטאָדט, מיט אַ גרױסע משפּחה... אָזאַ זוהן, װי מײן סאָלאָמאָן... איך בעדאַרף איהם ניט לױבען — מע קען איהם... צום סוף מישט זיך אַרײן אין מיטען דער שטן, ליובאָװ, מיט רעספּעקט צו מעלדען!... (די זײטיגע דאַמען מאַכען אַ גרימאַסע; אײנע פון זײ שטילער־הײט: „אַ ליובאָװ פון פופציג טױזענד!"...).

צ װ י י ט ע ד אַ מ ע. גערטרודאַ גריגאָרעװנאַ! ס'איז אמת, װאָס מע זאָגט, אַז ער גיט דער טאָכטער פופציג טױזענד?

מ אַ ד אַ ם פ י י ן. לאָז זיך אײך דאַכטען, אַז ער גיט פינף און זיבעציג טױזענד... און אַז ער זאָל שױן געבען אַלע הונדערט טױזענד? ער קאָן ניט? אינגאַנצען אײן קינד!... איהר דאַרפט אָבער ניט פאַרגעסען, װער איז ע ר, מיט רעספּעקט צו מעלדען, און װער זענען מ י ר?

ע ר ש ט ע ד אַ מ ע. דערפאַר איז אָבער דאָס מײדעל, זאָגט מען, זעהר אַ שענע.

צ װ י י ט ע ד אַ מ ע. און אַ געראָטענע, זאָגט מען...

מ אַ ד אַ ם פ י י ן (לאָזט דורך פאַרבײ). װען עס קומט אַ שדכן, אַשטײגער, און לײגט מיר פאַר דעם שידוך, װאָלט ער זיכער געעפענט בײ מײן מאַן מיט'ן קאָפּ די טיר. נאָר װיבאַלד עס האָט זיך אַרײנגעמישט אין מיטען, מיט רעספּעקט צו מעלדען, ליובאָװ... (עס עפענט זיך די טיר און עס בעװײזט זיך ק אָ ל ט ו ן און רופט אױס גדול'דיג און מיט הכנעה צו גלײכער צײט די נעמען פון די נאָר־װאָס אָנגעקומענע געסט).

ק אָ ל ט ו ן. סעמיאָן מאַקאַראָװיטש סאַראַקער! ערנעסטינאַ יעפימאָװנאַ סאַראַקער! (בױגט זיך אױס פאַר זײ שטאַרק הכנעה'דיג,

לאָזט דורך מיט אַ פריינדליך־פּאָני־בראָטסקי שמייכעלע דעם שניידער מיט א נייעם צילינדערהוט אויפ'ן קאָפּ, די שניידערין, מאָדנע אָנגעטהאָן מיט אַלע פארבען פון א רעגענבויגען. — אַלע געסט ווענדען אָן זייערע אויגען צו די אריינגעקומענע).

שימעלע סאראקער (ציהט אויס קאַלטונ'ען די האנד). וואס מאכט א איד, יעפים פּאַנטאַ... פּאַנטאַ...

קאלטון (פערלעגט די הענד אהינטער און זאָגט איהם אונ־טער שטיל). פּאַנטעלעמאָנאָוויטש.

עטי־מעני (אַ ציה דעם מאַן פאר'ן אַרבעל). קום! מיט וועמען האסט דו זיך אָוועקגעשטעלט רעדען? אַ פּנים פון חלשות!

שימעלע סאראקער (צום ווייב). ס'איז דאך קאלטון, אונזער געוועזענער אופראווליאיושטשע, עמך! האסט איהם ניט דערקענט? (דער בעל־הבית, רב אשר פיין, טהוט אַ וואָרף די קאָרטען, שטעהט אויף און טהוט זיך אַ לאָז מקבל פּנים זיין די ליעבע געסט. — די מאַדאַם פיין איז אויך אויפגעשטאַנען. — פון א זייטיגער טיר קומט ארויס סאַלאַמאָן, לאָזט זיך אקעגען די אריינגעקו־מענע געסט).

רב אשר פיין (געהענדיג אקעגען די געסט). ברוך הבא, געסט! מע קוקט שוין לאנג ארויס אויף אייך. וואס אזוי שפּעט? וואו איז אייער טאָכטער?

שימעלע סאראקער (בלייבט שטעהן אינ'ם ציליג־דער אויפ'ן קאָפּ). שולדיג איז זי! (ווייזט אויפ'ן ווייב). אַז מע האט גענומען זיך אָנצוטהון, איז וואס מע זאָל ניט אָנטהון — איז שלעכט. און אַז מיר זענען שוין גאר אינגאנצען געוועזן פארטיג ארום און אַרום (בעטראַכט זיך אין זיין נייעם אָנצוג), זאָגט זי מיר, אז זי וועט ניט געהן מיט מיר, ביז איך וועל ניט אָנטהון קיין צעלענדער. זאָג איך: צו וואס טויג מיר דער צעלענדער? דער קוי־מען אויפ'ן קאָפּ? זאָגט זי מיר: אַלע סטעקראַטען אזוי. זאָג איך:

און אז די סטעקראטען וועלען זיך אפשניידען די נעזער, בין איך אויך מחויב? (טהוט אוים דעם צילינדער. קאַלמון לויפט אונטער, וויל איהם נעמען אוועקלעגען. דער שניידער גיט ניט).

איינער פון די געסט. חא־חא! אפשניידען די נעזער — גוט געזאגט! (אַלע לאַכען. עס וואַכסט אוים סאַלאָווייטשיק דער שדכן).

סאַלאָווייטשיק. חא־חא! זאמעטשאטעלנע! אז סעמיאָן מאקאראוויטש זאגען א ווארט, איז דאס טשטא ניבוד אסאָבענע!

רב אשר פיין (נעמט דעם שניידער פאר א האנד). קומט, וועל איך אייך פאָרשטעלען פאר מיינע געסט! (פיהרט איהם צו צו יעדען בעזונדער, הויך): מאקאר סעמיאָנאָוויטש סאראַקער... זייט בעקאנט... מאקאר סעמיאָנאָוויטש סאראַקער...

שימעלע סאראַקער (רייסט איהם איבער). האָט קיין פאראיבעל ניט, איהר האָט איבערגעדרעהט די יוצרות אויף דער לינקער זייט... (אין דער זעלבער צייט האָט די מאַדאַם פיין גע־האַפּט די מאַדאַם סאראַקער, פריהער זיך גוט צעקושט מיט איהר אין די פּיסקלעך, דערנאָך האָט זי גענומען זי פאָרשטעלען פאר די איבעריגע דאַמען).

מאדאם פיין. וואו זשע איז אייער טאכטער?

עטי־מעני. עפּיס נישט מיט אלעמען... כ׳האָב מורא, אויב ניט די פלענציע...

מאדאם פיין. זאָל גאָט היטען! פון וואנען נעמט איהר עס? עס מאכט זיך, אַ מענטש ווערד נישט געזונט. אט בין איך אליין אויך געווען, מיט רעספעקט צו מעלדען, א גאנצע וואָך נישט מיט אלעמען... (בעזעצט די שניידערין אויבענאַן).

ערשטע דאמע (שטיל). הוץ איהר שאדען אויף אונז געזאגט געווארען...

צ ו ו י י ט ע ד א מ ע . און אויף אלע קראנקע, רבונו של עולם!...

ר ב א ש ר פ י י ן (צום שניידער). וואו איז אייער טאָכ־טער? פאַר וואָס זעהט מען זי ניט?

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר . פלוצים פארשלאָפט געוואָ־רען. געחאַפּט אַ פארקיהלעכץ. און אפשר גאָר אַמשאַרעט געוואָ־רען. געבאַך געבליבען אין דער היים.

ר ב א ש ר פ י י ן (בעזעצט דעם גאַסט אויבענאָן. שימעלע צעלעגט זיך גאַנץ ברייט. אלע זעצען זיך אויף זייערע ערטער. דער בעל־הבית טראָגט איהם אונטער אַ קעסטעל ציגאַרען). וואָס רויכערט איהר? איך מיין, וואָס האָט איהר בעסער ליעב, — פּאַפּיראָסען, אָדער ציגאַרען? אַ שאַד, אוי־וואַ, וואָס אייער טאָכטער איז ניט געקומען!

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר . דעם אמת זאָגענדיג, רויכער איך ניט קיין ציגאַרען און ניט קיין פּאַפּיראָסען. נאָר גאָרנישט, ווי זאָגט דער גוי: „אַט פריביטקא האַלאָווא ניע באַליט“. (נעמט אַ ציגאַר).

א י י נ ע ר פ ו ן ד י ג ע ס ט . אַט פּריביטקא גאַלאָווא ניע באַלים — חאַ־חאַ! גוט געזאָגט! (אלע איבעריגע לאַכען).

ס א ל א ו ו י י ט ש י ק . חאַ־חאַ! זאַמעטשאַטעלנאַ!

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (טראָגט צו די ציגאַר צום מויל). ווער פון אייך איז אַ הייסער איד, וואָס קאָן געבען פייער? (עטליכע געסט טהוען זיך אַ חאַפּ צו די קעשענים, און עס ווערען איהם אונטער־געטראָגען עטליכע שוועבעלעך מיט אַ מאָל). אַ שענעם דאַנק אייך! (טראָגט צו די ציגאַר צום פייער, פּיפּקעט, פּיפּקעט און פּיפּקעט — עס רויכערט זיך ניט).

ס א ל א ו ו י י ט ש י ק (געשטאַנען פון דער ווייטען, לויפט צו). איזווינים! איהר האָט פארגעסען אָפּבייסען דעם פּטום.

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (צום שדכן). וואָס בין איך — אַ מעוברת'ע אידינע, וואָס איך זאָל בייסען דעם פּטום?

אײנער פון די געסט. א מעוברת'ע אידינע — חא־חא! גוט געזאגט! (די איבעריגע לאכען).

סאלאװײטשיק. זאמעטשאטעלנא, חא־חא! (אין דער זעלבער צײט פערנעמען זיך די דאמען מיט דער שנײדערין; װער עס טראָגט איהר אונטער א שטוהל אויף צו זיצען, װער עס רוקט איהר אונטער א בענקעלע אונטער די פיס, װער עס בעװײזט איהר איין אלבום. די מאדאם פײן שײנט און שמײכעלט, גיט אכטונג, מע זאָל אלעמען גע־בען טײ. דעם טײ סערװירט קאָלטון קונציג, װי א פּאָקוסניק).

שימעלע סאראקער (חאַפּט קאָלטונען פאר'ן פּראַק). יעפים פּאנטאלאנאװיטש! װאס דרעהט איהר זיך ארום, װי א חזן אויפ'ן ונעריצך? שטעהט א װײלע! איך האב אײך געװאָלט עפּיס פרעגען. געדענקט איהר האָט אײערע װערטער פאר דרײ װאכען, אז א װיגריזשנע בילעט האָט נאָך קײן מענטש ניט גע־װאונען זינט די װעלט שטעהט, אז ס'א שװינדעל, האָט איהר גע־זאגט? עמדו! (די מאַדאם פײן איז אויסער זיך פון דעם סקאַנדאַל, װאָס דער מחותן רעדט מיט איהר פּריקאַזטשיק. זי װינקט צום מאַן, ער זאָל ראַטעװען די לאַגע, פארגלעטען דעם סקאַנדאל).

רב אשר פײן. אײך קומט מזל טוב, סעמיאָן מאַ־קאַראװיטש. איהר האָט געמאכט, זאָגט מען, א גרויס געשעפט.

אײנער פון די געסט. א מיליאָנען־געשעפט!

שימעלע סאראקער. צו מיליאָנען איז נאָך װײט. נאָר אז גאָט װעט װעלען, װעט זײן מיליאָנען אויך...

אײנער פון די געסט. מע זאָגט, אז איהר האָט געמאכט א סינדיקאט אויף אלע קינעמאטאגראפען פון שטאָדט?

נאָך אײנער פון די געסט. אין אמעריקא רופט מען דאס „טראסט“.

שימעלע סאראקער. װי אזוי מע רופט דאס אין אמעריקא װײס איך ניט. איך װײס נאָר, אז פון אלע געשעפטען,

וואָס מע האָט מיר פאַרגעלעגט, איז דאָס דאָס בעסטע, דאָס שענ־סטע און דאָס בכבוד'סטע -- און מיליאָנען איז ביי גאָט... (בלאָזט דעם רויך). איהר קאָנט זיך גאַרניט פאָרשטעלען, וויפיעל געשעפטען מע האָט מיר פאַרגעשלאָגען! איהר האָט ניט אזוי פיעל האָר אין קאָפּ! און אלע, די גאַנצע וועלט, זענען מיט אמאָל געוואָרען מיינע בעסטע גוטע פריינד, ממש די כפרה! (עס דערהערט זיך אַ קלונג. קאָלטון טהוט זיך א גליטש צו דער טיר).

ק אָ ל ט ו ן (רופט אויס). העגריך פעליקסאָוויטש הימעל־פאַרב!

ר ב א ש ר פ י י ן (נעמט הימעלפאַרבען פאַר דער האַנד, פיהרט איהם צו, שטעלט איהם פאַר פאַר די געסט). העגריך פעליקסאָ־וויטש הימעלפאַרב. בוכהאַלטער פון דער קאָמערטשעסקי באַנק.

ש י מ ע ל ע ס אַ ר אַ ק ע ר. איין אַלטער באַקאַנטער! (גיט איהם די האַנד). וואָס הערט זיך עפּעס נייעס? עמדו!...

ה י מ ע ל פ אַ ר ב. יאָ. אַלטע־אַלטע באַקאַנטע. (צום בעל־הבית). איך בין געוועזען דער ערשטער, וואָס האָט אָנגעזאָגט זיי די גוטע בשורה, אז זיי האָבען געוואונען דאָס גרויסע געווינס. (צום שניידער). וואָס? בין איך ניט געוועזען דער ערשטער?

ש י מ ע ל ע ס אַ ר אַ ק ע ר. דער ערשטער, ניט דער ערשטער, נאָר פון די ערשטע.

א י י נ ע ר פ ו ן ד י ג ע ס ט. דער ערשטער, ניט דער ערשטער, נאָר פון די ערשטע — חאַ־חאַ! גוט געזאָגט! (אַלע לאַכען).

ס אָ ל אָ ו ו י י ט ש י ק. אז סעמיאָן מאַקאַרעוויטש זאָגט, איז טשטאָ ניבוד אָסאָבענע!

ש י מ ע ל ע ס אַ ר אַ ק ע ר (צום שדכן). וואָס האָב איך דען דאָ געזאָגט אַזעלכעס?

ה י מ ע ל פ אַ ר ב (צום שניידער). יערענפאַלס, אויף אונזער באַנק האָט איהר זיך ניט צו בעקלאָגען.

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר. לאָם איך עס אויסקרענקען, וואָס איך האָב צו אײַך דערלעגט! אויף אַלע אָרעמע בעלי מלאכות געזאָגט געוואָרען — עמך!

ה י מ ע ל פ א ר ב (צום שניידער). ספּראַשיוואַיעטסיאַ, ווי־באַלד אַזוי, וואָס זשע איז די מעשה, וואָס איהר האָט אונז עפּיס פּלוצים אין מיטען דרינען אַוועקגעוואָרפען? דאָס ווערד אַנגערופען טשאַרנע ניעבלאַגאָדאַרנאָסט, אָדער געצאָהלט מיט שטיינער... דאָס הייסט, איהר האָט אונז חלילה נישט אומגליקליך געמאַכט, נאָר סע פּערדריסט. אַמביציע! ביי אונז איז דאָך עפּיס נישט קיין בענקעל, ווי אַנדערע בענק. אונזער באַנק וואָלט געמענט שטעהן אין יעהופּעץ, וואָלט זי אויך נישט פאַרשעמט געוואָרען! ביי אונז שפּיעלט אַ ראָלע ארויסגעבען ק"ן אלפים, אַזוי ווי — פו! (אַ מאַך מיט דער האַנד).

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (פאַרשטעהט נים; טרינקט זיין טיי, קוקט זיך ארום). וואָס וויל דער יאַט — ווייסט איהר ניט?

ה י מ ע ל פ א ר ב (האַלט אין איין רעדען). מיר שטעהען ניט חלילה אין אייער געלד. פּאַזשאַלאַי, עס ווילט זיך האָבען אַזאַ קליענט, ווי איהר. פאַר וואָס ניט? נאָר צוריק, וואָס האָבען מיר געטהאַן איידער איהר האָט געוואונען די צוויי הונדערט טויזענד? נישט מעהר, עס פּאַרדריסט אונז, וואָס איהר האָט פּלוצים, אין מיטען דרינען, ארויסגענומען דאָס גאַנצע געלט!

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (לאַכט ברייטליך). וואָסערע לאַקשען? וואָסערע פלאַמען? וואָס דרעהט ער אַ יאַרמעלקע, אַט דער שמויגער? . . .

ה י מ ע ל פ א ר ב (הערט נים אויף). די ערשטע מינוט, אַז מיר האָבען דערזעהן אייער טשעק אויף אַזאַ סומע, איז אונז גע־וואָרען אַ ביסעל קאַלעמוטנע, און מיר האָבען געוואָלט שיקען צו אייך אַנפרעגען, אויב ס'איז ניט קיין טעות. נאָר אַזוי ווי מיר האָ־בען געהערט, אַז איהר מאַכט אַ קאַלאַסאַלען געשעפט, אַ סינדי־קאַט, און אַז איהר בויעט פּיתום מיט רעמסס, האָבען מיר אָנגעפרענט

ביי אונזער דירעקטאָר, הערר גאָלדענטאָלער. האָט אונזער דירעק־טאָר געהייסען נישט מאַכען קיין וואָפּראָסען און אַרויסגעבען... נאָך זיין הייסען אַרויסגעבען האָט מען געזעהען, אַז ער איז ברוגז — און איז געדעכט. וואָרום ווי דאָס געשעפט זאָל ניט זיין גרויס, קאָנט איהר נישט בעדאַרפען אין איין טאָג אַלע הונדערט און פופציג טויזענד. סליעדראָוואָטעלנאָ, דאָ בעדאַרף זיין נאָך איין אַנדער פּרי־טשינע, וואָס איהר ווילט זיך אַריבערטראָגען מיט אייער קאָנטאָ־קורענט אין איין אַנדער באַנק. איך פרעג אייך ניט, אין וואָסער אַ באַנק, וואָרום פאַר קאָנקורענציע האָבען מיר קיין מורא נישט. איך פרעג נאָר, וואָס פאַר אַ פּריטשינע? אדרבא, זאָגט, אַט שטעהען מענטשען... (דער עולם הויבט אָן ווערען נייגיעריג. מע רינגעלט אַרום דעם שניידער מיט'ן בוכהאַלטער. די דאַמען הערען זיך צו פון דער וויטען. וואָס דאָ טהוט זיך — פאַרשטעהט נאָך קיינער ניט. און ווינצי־גער פון אַלעמען — דער שניידער).

שימעלע סאָראָקער (צום בעל־הבית פיין). וויפיעל, זאָגט ער, האָב איך אַרויסגענומען, אַט דער יאַקעל בן פלעקעל? אַט דער עמך?

רב אשר פיין. ער זאָגט: הונדערט און פופציג טויזענד...

שימעלע סאָראָקער. חאַ־חאַ־חאַ! אַ רעכטער לץ! (צום בוכהאַלטער). יונגערמאַן! געהט לעגט זיך שלאָפען!

הימעלפאַרב. שלאָפען געהט שוין איהר בעסער — אייך איז צייט. איך בין נאָך אַ יונגערמאַן און וויל נאָך געבען אַ לעב־אונטער. מע זאָגט, ס'וועלען זיין טענץ אויך. איהר טאַנצט דאָך ניט, סעמיאָן מאַקאַראָוויטש, און איך טאַנץ.

שימעלע סאָראָקער. טאַנץ, טאַנץ געזונטערהייט. אַבער וואָס איז דאָס פאַר הונדערט פופציג טויזענד, וואָס דו זאָגסט?

ה י מ ע ל פ א ר ב (שוין מיט כעס). וואָפּערוויך, ווער איך איך בעטען, איהר זאָלט מיך ניט דוצען...

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר. ניט וואָסען? (צוגעמאַכט איין אויג).

ה י מ ע ל פ א ר ב. ניט דוצען! ניט זיין מיט מיר אויף „דו"... איך בין טאַקי יונגער פון אייך, א סך יונגער. נאָר קיין „מאַלטשיק" בין איך אייך ניט.

ר ב א ש ר פ י י ן (ווייל מאַכען שלום). ווייס איך וואָס? ווען?

ס אַ ל א ו ו י י ט ש י ק (אויך אין מיטען). טשעפּוהאַ!

ה י מ ע ל פ א ר ב. און וואָוטאַריך, וואָס מאַכט איהר זיך גע'פּגר'ט: „וואָסערע הונדערט פופציג טויזענד?" איהר וועט אפשר זאָגען, אז ס'איז ניט אייער טשעק, וואָס האָט געבראַכט עפּיס איינער א קרעמענטשוק, אָדער א ראָמאַנטשוק?

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר. ניט קרימענטשוק און ניט ראָמאַנטשוק, נאָר וויגדאָרטשוק. דאָס איז איינער פון מיינע צוויי שותּפים, וואָס האָבען געמאַכט מיט מיר דעם... דעם פילם־געשעפט... איך האָב איהם דאָס אויסגעשריבען א טשעק אויף פופצעהן טויזענד...

ה י מ ע ל פ א ר ב. איהר קעהרט ווערען זאָגען: אויף הונ־דערט פופציג טויזענד?...

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר. דאָס קעהרט א י ה ר וועלען זאָגען! איך זאָג נאָר אזוי פיעל, וויפיעל דאָרט שטעהט געשריבען.

ה י מ ע ל פ א ר ב. אויב איהר זאָגט אזוי פיעל, וויפיעל דאָרט שטעהט געשריבען, מוזט איהר זאָגען הונדערט און פופציג טויזענד.

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר. וואָס איז עפּיס?

ה י מ ע ל פ א ר ב. אט דערפאר, ווייל אזוי פיעל האט איהר געהייסען געבען.

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר. מאכט איהר מיך, הייסט עס, פאר א משוגע'נעם?

ה י מ ע ל פ א ר ב. ניין. דאס ווילט איהר מ י ך מאכען פאר א ליגנער, אדער פאר א שווינדלער, אדער איהר טרייבט קאטאוועס — באך וואס זנאיעט! (דער עולם ווערד נאך מעהר נייגיעריג און מע רינגעלט זיי ארום נאך ענגער).

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (א ביסעל שוין אונרוהיג). וואס זאגט איהר, איך בעט אייך, אויף דער קאמעדיע? איך געב א אידען א טשעק אויף פופצעהן טויזענד קארבען, דערצעהלט ער מיר הונ־דערט פופציג טויזענד! — עפיס א מאדנער מין עמך!

ר ב א ש ר פ י י ן. פון פופצעהן טויזענד ביז הונדערט פופציג טויזענד איז אזא חילוק, ווי פון יככה ביז יבבה.

ס א ל א ו ו י י ט ש י ק. זאמעטשאטעלנע!

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר. וואס דערצעהלט איהר מעשיות? איך אליין האב געשריבען דעם טשעק... דאס הייסט, נים איך, געשריבען האט ער, דער ווינגדארטשוק, נאר איך האב גוט געקוקט בשעת איך האב גע'חתמ'עט דעם טשעק (מאהלט אין דער לופטען ציפערען): איין איינס, און א פינף, און דריי נולען...

ה י מ ע ל פ א ר ב (מאהלט אויך אין דער לופטען). איין איינס, און א פינף, און פיער נולען!

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (מאהלט אין דער לופטען). דריי נולען!

ה י מ ע ל פ א ר ב (מאהלט אין דער לופטען). פיער נולען!...

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר. זעהט נאר, ווי ער דרעהט מיט דער האנד, אט דער פיפערנאטער: פיער נולען! פינף נולען! זעכס הונדערט נולען! און מיט ווערטער איז ניט געשטאנען בפירוש: פעטנאצעט טיסיאטשי? וואס וועט איהר איצטער זאגען, עמך?

הימעלפארב (הויך). סטאַ פיאַטדעסיאַט טיסיאַטש — קעהרט איהר וועלען זאגען! סטאַ פיטדעסיאַט טיסטש רובליי!

רב אשר פיין. פעו דאַ איז עפּיס אַ מיאוס'ע מעשה! (די דאַמען האָבען זיך שוין אויך צענויפגעקליבען אַלע. מע פיהלט, אַז דאָ קומט עפּים פאָר. עטי־מעני געהט צו די לעצטע).

עטי־מעני. וואָס טהוט זיך דאָ, שמעון... מיין איך סעמיאָן מאַקאַרעוויטש? (אין דער גאַנצער צייט, וואָס דאָס קומט פאָר, שטעהט קאַלטון ביי דער זייט, שטייבעלט מעפיסטאָפעליש, קוקט פון איינעם אויפ'ן אנדערען און קוועלט. עס דערהערט זיך אַ קלונג. קאַלטון גיט זיך אַ גליטש צו דער טיר און רופט אוים).

קאַלטון. מאַקסים וואַסילעוויטש גאַלדענטאַלער! (אויף אַ ווײַלע דרעהען אַלע אוים די אויגען צו דער טיר).

רב אשר פיין (בעגעגענט דעם דירעקטאָר, וויל איהם פאַרשטעלען, שפּרינגט ארוים הימעלפארב מיט היץ).

הימעלפארב. שאַט! אַט איז דער דירעקטאָר אליין! (צו גאָלדענטאַלערען). מאַקסים וואַסילעוויטש! אויף וויפיעל איז געווען דער טשעק פון הערר סאַראַקער, וואָס מיר האָבען אַרויס־געצאָהלט איינעם אַ מאַיראַוויטש, אָדער וויגדאַראַוויטש, אָדער ווינגדאַרטשוק — יאָ, ווינגדאַרטשוק?

גאַלדענטאַלער (מיט קאַלטע לונג און לעבער). הונדערט פופציג טויזענד רובעל — וואָס איז דען?

שימעלע סאַראַקער (די אויגען בלאָנזען). עטי־מעני!... וואו זענען מיר? (דערזעהט זי, שרייט ניט מיט זיין קול). גוואַלד, אידען, ראַטעוועט! לויפט! יאַגט! חאַפּט! מע האַט מיך בע'גנב'עט! בע'גזל'ט! בדיל־הדל געשטעלט! צוגענומען אינגאַנצען! געמאַכט פאַר אַ קבצן! העלפט מיר! העלפט מיר חאַפּען די גזלנים! (חאַפּט דעם צילינדער, וויל זיך לאָזען לויפען. עס עפענט זיך די טיר און עס רייסט זיך אריין מענדעל דער לאַקיי מיט איין איבערגע־שראָקען פּנים).

מ ע נ ד ע ל ד ע ר ל אַ ק י י (זוכט מיט די אויגען). נישט געוועזן דאַ איזאַבעלאַ סעמיאָנאָוונאַ? אויב אַזוי — זענט איהר אויף גרויסע צרות... בעל־הבית! אייער טאַכטער איז אַרויס דורכ'ן פענסטער און — פיר־איטו!...

ע ט י ־ מ ע נ י (ברעכט די הענד). וועה איז מיר! ווינד איז מיר! איין אומגליק האָט מיך געטראָפען! אַ בראָך אויף מיין קאָפּ! איך וויים שוין וואָס דאָס איז! איך האָב געוואוסט, אַז ס'וועט אַזוי זיין!... זי האָט מיר אָבער געזאָגט: „מאַמע! איכ'ל לויפען אין דער וועלט אַריין!“...

ש י מ ע ל ע ס אָ ר אָ ק ע ר (צום ווייב). אַזוי? וואָס זשע האָסט דו געשוויגען? בהמה! פאַר וואָס האָסט דו נישט געזאָגט מ י ר? !... (חאַפּט זיך ביים קאָפּ). מיין טאָכטער! מיין קינד! !... אַ כפרה דאָס געלד! אַ כפרה אַלסדינג פאַר מיין קינד!... (חאַפּט אַרויס דעם טייסטער פון זייט־קעשעני, רייסט אַראָפּ פון זיך דעם גאָלדענעם זייגער מיט'ן קייטעל, שרייט צום ווייב). עטי־מעני! נעם אַראָפּ! געב אַהער די פּערעל! די אויערינגלעך! די פינגערלעך! דאָס גאַנצע ביי־סעל ציערונג!... (עטי־מעני פאָלגט איהם, טהוט אויס און גיט איהם איבער. ער נעמט דאָס אַלסדינג צענויף אין צילינדער אַריין און טראָגט דאָס צו צו די געסט). אידען! נאָט אייך אָפּ אַט דאָס אַלעס, וואָס איך פערמאָג! טהוט מיט דעם, וואָס איהר ווילט, — אַבי העלפט מיר אָפּזוכען מיין טאָכטער! העלפט מיר, העלפט מיר אומקעהרען מיין קינד!... (ברעכט אויס אין אַ געוויין. עטי־מעני וויינט מיט איהם. דער עולם שטוינט. דער פאָרהאַנג פאַלט).

ענדע פונ'ם דריטען אַקט.

פיערטער אקט.

קומט פאַר אויף אַ סטאַנציע אין איין איינפאָהר־הויז. — צוויי חדרים. — אין איין חדר, א גרויס, א ליכטיגס, שטעהען צוויי בעטלעך ביי די ווענט, פערבעט און צוגעקלויבען. — אַ טישעל, עטליכע שטוהלען, אַ קאַנאַפּע, א שפּיעגעל, ביליגע בילדער אין פראַסטע ראַמלעך אויף די ווענט. — אַ פּאַר טעפּ מיט בלומען. — צוויי טירען: איין טיר צום פראָנט, אין דער גאַס ארויס, די צווייטע טיר אין צווייטען חדר אריין, וועלכעס איז געשלאָסען. — ביי דער צווייטער טיר שטעהט מאָטעל קאסאָי, צוגעלעגט איין אויהער. — אין מיטען חדר שטעהט קאָפּעל פּאלבאַן. — זיי רעדען שטילערהייד.

קאפּעל פּאַלבאַן (צו מאָטלען). נו?

מאַטעל קאסאַי (טרעט אָפּ פון דער טיר אויף די שפּיץ פינגער). זי שלאָפט נאָך...

קאפּעל פּאַלבאַן. א וועלטעלע — אזא נאכט נישט געשלאָפען!...

מאטעל קאסאי. היינט דער שרעק! די פּחדים! עס האט זיך איהר אלע ווײלע אויסגעוויזען, אז מע יאגט אונז נאך פון הינטען...

קאפּעל פּאלבאן. פון וואנען ווייסט דו דאס?

מאטעל קאסאי. זי האָט עס מיר געזאָגט.

קאפּעל פּאלבאַן. ווען?

מאטעל קאסאי. היינט... אין דער צייט, ווען דו ביזט געגאנגען זארגען וועגען עסען און וועגען שטעלען דעם סאַמאוואר, האבן מיר דא דערווייל געשמועסט...

קאפּעל פּאלבאַן. וועגען וואס?

מאטעל קאסאַי. וועגען אלעס...

קאַפּעל פּאַלבאַז. און ווענגען דעם, וואָס וועט זיין ווייטער?

מאַטעל קאַסאַי. איך גערעדט...

קאַפּעל פּאַלבאַז. אַז וואָס?

מאַטעל קאַסאַי (אויפגערעגט). אַז וואָס! דו ווייסט דאָך וואָס, היינט וואָס פרעגסט דו? זי האָט מורא, טאָמער יאָגט אונז אַן דער פאָטער, וועלען מיר אַלע האָבען אַ ווייסטען סוף.

קאַפּעל פּאַלבאַז. לכן דעריבער, וואָס זשע איז די עצה?

מאַטעל קאַסאַי. איז די עצה, אַז מע זאָל וואָס פריהער שטעלען אַ חופּה, — דעמאָלט מעג ער שוין קומען מיט'ן רב און מיט דער רביצין, איז פאַרפאַלען... איצט בלייבט איבער נאָר איין זאַך: ווער פון אונזביידען זאָל זיין דער גליקליכער?

קאַפּעל פּאַלבאַז (דערשראָקען). נו יאָ. דאָס איז דאָך די גאַנצע זאַך...

מאַטעל קאַסאַי. איז דאָך שוין ווענגען דעם ביי אונז לאַנג אָפּגערעדט געוואָרען: אָדער מיר'ן עס איבערלאָזען פאַר איהר אַליין, פאַר ביילקען הייסט עס, לאָז זי זאָגען, ווער איז איהר אויסדערוועהלטער... אָדער אַז ניט, וועלען מיר וואַרפען גורל...

קאַפּעל פּאַלבאַז (אונרוהיג). אָבער דערווייל האָט זי דיר נאָך גאָרניט געזאָגט, ווער... דאָס הייסט, וועמען?...

מאַטעל קאַסאַי. שוטה! זי זאָל מיר זאָגען, וואָלט איך דאָך דיר געזאָגט...

קאַפּעל פּאַלבאַז. הייסט עס, אַז די גאַנצע זאַך הענגט נאָך אין דער לופטען?

מאַטעל קאַסאַי (קוקט אין דער לופט). פערשטעהט זיך, אין דער לופטען... נאָר דערווייל שאַדט נישט, מע זאָל באַ־צייטענס צוגרייטען אַלץ, וואָס מע בעדאַרף צו דער חופּה...

קאפעל פאלבאן. למשל, אשטייגער?

מאטעל קאסאי. אשטייגער, למשל, א מנין אירען...

קאפעל פאלבאן. דאס איז ניט שווער. מע וועט זיי באצאהלען צו האלבע רובעל, וועלען זיי קומען צו לויפען.

מאטעל קאסאי (לעבעדיג). לאם איך האבען אזא יאהר, וואס פאר א פלאן דאס איז!

קאפעל פאלבאן. און טאמער האבען זיי ניט קיין רב, קאן איך באשטעהן, אז א פראסטער איד, אבי איין עהרליכער, וועט מסדר קדושין זיין.

מאטעל קאסאי. כלעבען, קאפעל, ביזט א חכם! א קאפ־מענטש!

קאפעל פאלבאן. איי, טאמער האבען זיי ניט קיין חופה? קאן מען זיך בעגעהן מיט פיער שטאנגען, פון אויבען אי־בערגעבונדען מיט א גרויסע פעטשיילע, — וואס איז דא דער אומגליק?

מאטעל קאסאי (האפט איהם ארום). ביזט ווערטה, מע זאל דיך קושען, קאפעלו... נעם טהו אלסדינג, וואס דו זאנסט, זאל זיין גרייט!... דו וועסט געהן, און איך וועל בלייבען דא — מע קאן זי דאך ניט לאזען אליין...

קאפעל פאלבאן. זאל גאט היטען! (וואקעלט). די זאך איז נאר אט וואס: אפשר זאלען מיר פריהער וויסען, וועה וועמען... דערנאך ערשט געהן?...

מאטעל קאסאי. צו וואס, נארעלע, פערלירען צייט? דערווייל וועט ווערען שפעט, און טאמער טראגט איהם אן דער גוטער יאהר... דו גרייט צו אט די אלע שאלעמויזען. דערנאך, אז דו וועסט קומען שוין מיט'ן גאנצען קלאפערגעצייג, וועלען מיר באשליסען מיט איהר, אהין צי אהער... ממה נפשך, וועמעס גליק עס וועט זיין... איך פערזיכער דיך, אז טאמער ביזט דו דער גליק־

ליכער, וועל איך דיר פערגינען מיט׳ן גאנצען הארצען... וואס האב איך צו דיר?... אונזערביידענס וואונש איז דאך נאר זעהען ביילקען גליקליך...

קאפעל פאלבאן. דאס אייגענע איך — טאמער ביזט דו, איין דיין גליק... ווארום דער עיקר איז ביילקע... אלזא, איך געה. (טהוט זיך אן). און דו זעה, געב אכטונג... (לאזט זיך צו דער טיר, קעהרט זיך אום, שטעהט א ווײַלע און געהט אפ).

מאטעל קאסאי (צו זיך אליין). אט א לעמעשקען ער האט נאך א האפענונג... מיר דאכט, אז א בלינדער קאן שוין זעהען, אין וועמען ביילקע איז פארליעבט... (הערט זיך איין). מיר דאכט, זי ריהרט זיך שוין... (עס עפענט זיך די טיר פון צווייטען חדר און עס בעווייזט זיך אויף דער שוועל ביילקע, א שיינענדיגע, א שמייכלענדיגע).

ביילקע (מאכט צורעכט די צעקודעלטע האר, קוקט זיך ארום). נישטא קיינער? וואו איז קאפעל?

מאטעל קאסאי. אוועקגעגאנגען ברענגען אידען, א חופה און דעם גאנצען איבעריגען קלאפערגעצייג, ווי מיר האבען אפגערעדט...

ביילקע. מוז עס טאקי היינט געשעהן, מאטעל?...

מאטעל קאסאי. נייך, וואס דען? אפלעגען אויף מארגען? און טאמער טראגט עס אן דעם טאטען אהערצוצו?...

ביילקע. אוי, רעד נאר נישט, מאטעלו! איך קאן גאר וועגען דעם ניט טראכטען! (געהט צו נעהענטער). עס ווילט זיך מיר נאר נעמען נקמה, באווייזען, אז איך בין א מענטש פאר זיך, אז איך בין פריי... נאכדעם מעגען זיי שוין קומען, זאגען וואס זיי ווילען... אך, מאטעל, מאטעלו! א אידישע טאכטער קאן זיך באפרייען פון איהר טאטע־מאטע נאר דערמאלט, ווען זי גיט אפ איהר פרייהייט צו איין אנדערען...

מ א ט ע ל ק א ס א י. ווער רעדט פון פרייהייט? ווער וויל דאס ווען פרייהייט? ביילקע, נשמה טייערע! האבען מיר דען ניט געשוואוירען איינס דאס אנדערע טרייע און אייביגע ליעבע? זענען מיר ניט געבונדען איינס מיט דאס אנדערע שוין פון לאנג, נאך איידער דיין טאטע האט געטראפען דאס גרויסע גליק, אדער דאס גרויסע אומגליק, אויסצונעמען דעם הויפטטרעפער? נישמעהר, מיר האבען דאס מיט ווערטער נישט ארויסגעזאגט, ביז ס'איז געקומען די רעכטע צייט... איצט קומט אויס עפּיס גלייך, ווי עמיצער פון אונז וואלט צוריקגעצויגען...

ב י י ל ק ע (מיט פייער). איך ציה קיין מאל ניט צוריק! איך באקלאג מיך נאר אויף מיין מזל, פאר וואס זאל איך, א געליעבטע בת־יחידה, א ציטעריגע ביי טאטע־מאמע, באדארפען איהר בעסטע שמחה, דעם בעסטען יום־טוב פון איהר הארצען, פראווען חאפּענדיג, בגנבה, גלייך ווי איך טהו עפּיס א פארברעכען... פארגעס ניט, מא־טעל, אז דער טאטע איז מיר פארט א טאטע, און די מאמע — א מאמע!...

מ א ט ע ל ק א ס א י. אויב עס איז א רחמנות אויף טאטע־מאמע, איז דא צוויי וועגען: אדער צו ווארטען ביז זיי וועלען קומען אהער, אדער פערקערעווען די האלאבלים און פאהרען צוריק אהיים...

ב י י ל ק ע. זאל גאט היטען! דעמאלט בין איך א פארלוי־רענע! דו קענסט ניט דעם טאטען! דו מיינסט, אז דאס איז דער איד וואס געווען? גאט זאל מיך ניט שטראפען, — זינט ער האט אויסגענומען דאס גרויסע געווינס, איז ער צעווילדעוועט געווארען! ניין! איך דארף איהם אפּטהון אזא זאך, וואס מע קאן שוין צוריק נישט חאפּען!

מ א ט ע ל ק א ס א י. הייסט דאס, נאר צוליעב דעם אליין?...

ב י י ל ק ע (קוקט אויף מאָטלען מיט אַ שמייכעל). אַך, מאָטעל! טשיקאַווער מאָטעל וואָס דו ביזט! דו ווילסט איין איבעריג מאָל ארויסרייסען ביי מיר דאָס וואָרט פון מויל, אַז איך האָב דיך ליעב, ווי דאָס לעבען... ווייסט שוין קאָפּעל אַלעס? האָסט דו שוין גע־רעדט מיט איהם?

מ אָ ט ע ל ק אָ ס אָ י. נייז, ביילקע, איך קאָן נישט. איך האָב קיין האַרץ נישט!... דער בחור איז בלינד. ער האָט נאָך אַליץ אַ האָפענונג, טאָמער איז ער, ניט איך, דער אויסדערוועהלטער...

ב י י ל ק ע (פערטראַכט טרויעריג). אַ רחמנות... דער יונג איז פארליעבט אין מיר...

מ אָ ט ע ל ק אָ ס אָ י. מיט סכנות!

ב י י ל ק ע. וואָס זשע טהוט מען? זאָל א י ך מיט איהם רעדען?

מ אָ ט ע ל ק אָ ס אָ י. אויב דו קאָנסט... איך האָב איהם געזאָגט, אַז דו דאַרפסט היינט ביידער לעצטער מינוט באַשטימען, ווער פון אונז צוויי איז דיין באַשערטער... און אַז דו וועסט ניט באַשטימען, האָב איך איהם איינגערעדט, אַז מיר'ן וואַרפען גורל, ציהען קניפּלעך. ווער ס'וועט ארויסציהען דאָס קניפּעל — דער...

ב י י ל ק ע (צעלאַכט זיך הילכיג). חאַ־חאַ־חאַ! חאַ־חאַ־חאַ־חאַ!

מ אָ ט ע ל ק אָ ס אָ י (איבערראַשט). וואָס איז דער געלעכ־טער?

ב י י ל ק ע. מיר איז איינגעפאַלען אַ געדאַנק! איי, אַ געדאַנק! (חאַפּט אַ ווייס טיכעל, מאַכט אַ קניפּעל און נאָך אַ קניפּעל). איך האָב דאָ צוויי קניפּלעך. און אַזוי ווי דו ביזט עלטער, וועל איך דיר געבען ציהען צום ערשטען, וועסטו האָבען ארויסגעצויגען דאָס קני־פּעל — חאַ־חאַ־חאַ!... (עס הערען זיך טריט פון דרויסען. ביילקע טרעט אָפּ צום פענסטער. עס קומט אַן קאָפּעל פּאַלבאַן אַ פערשוויצטער, אַנגעלאָ־דען מיט גאַנצע פּעקלעך און שקאַרמוצען).

ק א פּ ע ל פּ א ל ב אַ ז . אַ! שוין אויפגעשטאַנעןביילקע? (צו ביילקען). אַ גוטער אויפשטאַנד אויף אייך!... אוף! איך האָב זיך עס אַביסעל אַנגעלאָפען! (לעגט אַוועק די פּעקלעך מיט די שקאַר־מוצען, ווישט זיך דעם שווייס).

מ אַ ט ע ל ק א ס אַ י . איז האַטש ניט געווען אומזיסט דאָס לויפען? (בעטראַכט וואָס אין די פּעקלעך טהוט זיך).

ק אַ פּ ע ל פּ א ל ב אַ ז . חלילה! וואָס הייסט אומזיסט? אַט באַלד קומען צוגעהן אַ בינטעל אידען מיט'ן גאַנצען קלאָפּערגע־צייג, ווי מיר האָבען אָפּגערעדט... (ווייזט אויף די שקאַרמוצען). און דאָס איז גוטע זאַכען אויף צו פערבייסען: לעקאך, הערינג און אַ ביסעל משקה...

מ אַ ט ע ל ק א ס אַ י . בראַוואָ, קאַפּעל, ביזט ווערטה אַ מעדאַיל!... אַצינד בלייבט נאָך איבער איין זאַך: אַ מנין וועלען מיר האָבען. אַ מסדר קדושין אויך. אַ חופּה אויך. מיט לעקאך און בראַנ־פען און מיט פאַרבייסען זענען מיר שוין אויך בעוואָהרענט. און אַ כּלה האָבען מיר אויך. די פראַגע איז נאָר, ווער פון אונז צוויי איז דער חתן? דאָס דאַרפסט דו... (פערהאַפּט זיך). מיין איך, דאָס דאַרפט איהר, ביילקע, באַשטימען — עס איז געווענדט אָן דיר... מיין איך, אָן אייך...

ב י י ל ק ע . אַך! מיר איז שווער, מיר איז אונאייננגענעהה־מען... איהר ווייסט, אז איך בין אייך ביידען דאַנקבאַר... איהר האָט פאַר מיר ביידע אַזוי פיעל געטהאָן...

מ אַ ט ע ל ק א ס אַ י . און מיר זענען ערשט גרייט צו טהון...

ק אַ פּ ע ל פּ א ל ב אַ ז . אין פייער און אין וואַסער!

ב י י ל ק ע (טראַכט כלומרשט אַ ווײַלע). שאַט! ווייסט איהר וואָס מיר איז נאָר־וואָס איינגעפאַלען? לאָמיר וואַרפען גורל!...

מ אַ ט ע ל ק א ס אַ י . דאָס איינענע האָבען מיר שוין מיט קאַפּלען לאַנג געטראַכט...

ק אַ פּ ע ל פּ אַ ל ב אַ ן . נאָך איידער דאָס אומגליק האָט געטראָפן מיט'ן גרויסן געווינס...

ב י י ל ק ע . זעהט איהר? — אויף אַ גלייכע זאַך פאַלען אַלע גלייך... (נעמט דאָס טיכעל מיט די צוויי פאַרטיגע קניפּלעך, דרעהט כלומרשט אַ ניי קניפּעל, ציהט עס אויס צו זיי בײדע). ווער פון אייך איז עלטער?

ק אַ פּ ע ל פּ אַ ל ב אַ ן (איז שוין גרייט געווען אויסצוציהען די האַנד). דו ביזט עלטער, מאָטעל, אויב איך האָב קיין טעות...

מ אָ ט ע ל ק אַ ס אַ י . מיט אַ יאָהר און מיט אַ וואָך.

ב י י ל ק ע (צו מאָטלען). ווי באַלד אזוי, בעדאַרפסט דו... מיין איך, בעדאַרפט איהר, מאָטעל, ציהען דער ערשטער... (טראָגט איהם אונטער די צוויי עקען פון'ם טיכעל. מאָטעל קאַסאַי קלערט כלומר'שט אַ ווײַלע, וואַקעלט, ציהט פאַמעליך מיט צוויי פינגער ביים שפּיץ פון עק טיכעל און שלעפּט אַרויס אַ קניפּעל. ביילקע באהאלט דאָס טיכעל).

מ אָ ט ע ל ק אַ ס אַ י (טרייסעלט אָפּ די הענט, קוקט אויף קאַפּלען מיט ענטשולדיגונג). נו?

ק אַ פּ ע ל פּ אַ ל ב אַ ן (בלאַס, זיפצט אָפּ. צו מאָטלען). דיין גליק... לאָז נאָט געבען... (קאָן נים רעדען ווייטער פון אויפרעגונג, שלינגט די טרערען).

ב י י ל ק ע . איי־פּע, קאַפּעל, איך האָב זיך נים געריכט אויף אייך... געהאַלטען פאַר אַ גוטען פריינד...

מ אָ ט ע ל ק אַ ס אַ י (צו ביילקען). קאַפּעל זאָגט דען עפּיס? אדרבה!...

ק אַ פּ ע ל פּ אַ ל ב אַ ן . אדרבא! לאָז מיר אַנגעהן, וואָס איך ווינש איהם און אייך ביידען... ס'איז דאָך אַ גורל, אַ לאָטעריע...

מ אָ ט ע ל ק אַ ס אַ י . ער זאָל געווען אַרויסציהען, וואָלט ער...

ק אַ פּ ע ל פּ א ל ב אַ ן. איך זאָל געווען ארויסציהען, וואָלט איך... איך ווינש אייך, איהר זאָלט אייך עלטערען אין... אין... אַלדעם גוטס.

מ אַ ט ע ל ק א ס אַ י. אמן! קום אהער, לאָמיר זיך צע־קושען. (נעמען זיך אַרום, מאַטעל מיט קאַפּלען, און צעקושען זיך).

ק אַ פּ ע ל פּ א ל ב אַ ן. דעם אמת אויב איהר ווילט ווי־סען, האָט מיר דאָס הארץ געזאָגט שוין לאַנג, אז דער גליקליכער וועט זיין מאַטעל, ניט איך... ווי קום איך? איך בין פון תמיד אַן אַ שלים־שלים־מזל... און איך האָב צו קיינעם ניט קיין טענות... גאָט איז מיין עדות, ווי איך האָב אייך ליעב געהאַט, ביילקע, און האָב אייך ליעב נאָך אצינד... און וואָס פאַר אַ גוטער פריינד איך בין צו מיין חבר מאַטעל... איך זאָג אייך נאָך אַ מאָל, אַז וואָס איך ווינש אייך ביידען, מעג עס מיר אָנגעהן האַטש האַלב... איי, איך האָב געהאַט אַ שטיקעל האָפענונג — בין איך ניט שולדיג. איך בין דאָך נישט מעהר ווי אַ מענטש... איך האָב אָבער אין זינען געהאַט אויך די אַנדערע זייט, אַז טאָמער חלילה לאָזט זיך אויס מיט מיר אַ בוידעם — אַזוי פאָהר איך גלייך אוועק קיין אמעריקאַ. אַ סימן האָט איהר... (צעשפּיליעט זיך, ציהט אַרויס פון בוזעם־קעשעני אַ ביכעל). אָט האָב איך מיר צוגעגרייט אַ פּאַס... (מאַטעל קאַסאַי און ביילקע קוקען זיך איבער. ביידע זענען געריהרט).

ב י י ל ק ע. צו וואָס אַזוי וויט, אַזש קיין אמעריקאַ? בלייבט דאָ, און לאָמיר זיין גוטע פריינד.

מ אַ ט ע ל ק א ס אַ י. פאַרגעס ניט, קאַפּעל, ווער עס בעט דיך...

ק אַ פּ ע ל פּ א ל ב אַ ן. מיר'ן נאָך האָבען אַ ישוב... דער־ווייל בין איך נאָך אַ היגער און באַדאַרף פריהער פּראָווען אייער חתונה. איך בין דאָך עפּיס אַ מחותן... פון חתנ'ס צד.

ב י י ל ק ע. ניין, פון כלה'ס צד.

מ אַ ט ע ל ק א ס אַ י. פון ביידע צדדים.

קאַפּעל פּאַלבאַן. פוןביידע צדדים. (הערט זיך צו). מע געהט. מע געהט... (עס קומט איינס נאָך דאָס אַנדערע אַ מנין אידען פון אַלערליי מינים — מיט הימלען און מיט קאַפּעלישלעך, מיט לאַנגע קאַפּאָטעס און מיט קורצע ווייטיקלעך.— איינער מיט גראָבע פאות און מיט אַ יאַרמעל־קע אונטער'ן ווייכען קאַפּעליש, אונטערגעבונדען די קאַפּאָטע מיט אַ רויטע פּעטשיילע, — שפּיעלט די ראָלע פון אַ רב. — נאָך איינער האַלט אַ פלעשעל מיט אַ גלעזעל — ער וועט דאָס זיין דער שמש. פיער אַנדערע אידען האַלטען די פיער שטאַנגען, פון אויבען אַ גרינע שאַל מיט באַחראַמאַ, — דאָס וועט זיין די חופה. אַ פּאָר ווייבער האָבען זיך אויך אריינגערוקט, שטעהען פון דער ווייטען מיט פרומע פּנים'ער גרייט צו ענטפערען „ברוך הוא וברוך שמו אמן". אויך יונגלעך קונדייסים זענען געקומען אַנקוקען אַ שטילע חופה און אפשר חאַפּען אַ שטיקעל לעקאַך).

קאַפּעל פּאַלבאַן (טהוט אַ וואונק צום אידען, וואָס שפּיעלט די ראָליע פון אַ רב). נו?

דער איד (צו קאַפּלען). נו־נו! (טהוט אַ וואונק צו איינער פון די ווייבער, זי זאָל נעמען די כלה. — יענע געהט־צו צו ביילקען, נעמט אַרויס אַ געלע פּעטשיילע).

די אידינע. ווער איז דאַ דער חתן? (רופט צו קאַפּלען).

קאַפּעל פּאַלבאַן (ווייזט אויף מאָטלען). דער חתן איז — ער.

מאָטעל קאַסאַי (געהט צו). דאָס בין איך.

די אידענע (גיט איהם די געלע פּעטשיילע). אט מיט דער פּעטשיילע, זייט מוחל, דעקט איבער דער כלה דאָס פּנים. דאָס וועט זיין דאָס באַדעקענס. (מאָטעל נעמט די געלע פּעטשיילע, געהט־צו פּאַ־מעליך צו ביילקען און דעקט איהר איבער דאָס פּנים. די אידינע נעמט ביילקען פאַר אַ האַנד, טהוט אַ וואונק צו קאַפּלען, ער זאָל נעמען דעם חתן פאַר אַ האַנד. ער פיהרט זיי אַרונטער דער חופּה).

ד ע ר א י ד (צום חתן). אי־אַ? טבעת? ... (דער חתן פֿער־שטעהט ניט).

ד י א י ד י נ ע. אַ רינגעל, אַ פֿינגערעל, אויף מקדש זיין...

ק אַ פּ ע ל פּ אַ ל ב אַ ן (טהוט זיך אַ חאַפּ צו די קעשענים). אַ פֿינגערעל? ס'איז דאַ, ס'איז דאַ... אַלסדינג האָב איך באַדאַרפֿט אין זינען האָבען... יעדע זאַך באַזאָרגען... אַפּילו אַ קדושין פֿינגערעל... (ציהט אַרויס אַ פּאַפּיערעל פֿון קעשעני, וויקעלט אַרויס פֿון דאָרט אַ גאָלדען רינגעל, גיט דאָס איבער צו טאָטלען).

ד ע ר א י ד (צו טאָטלען). טהו אָן דאָס פֿינגערעל דער כלה און זאָג מיר נאָך איטליכס וואָרט! (זאָגט, טאָטעל זאָגט איהם נאָך). „הרי את... מקודשת לי... בטבעת זו... כדת... משה וישראל“... מזל טוב!

ד ע ר ע ו ל ם. מזל טוב! מזל טוב! (קאַפּעל פּאַלבאָן און טאָטעל קאַסאַי חאַפּען זיך אַרום און קושען זיך. — אין דעם סאַמע רעכטען טומעל עפֿענט זיך די טיר און עס רייסען זיך אַריין: ש י מ ע ל ע ס אַ ר אַ ק ע ר, ע ט י ־ מ ע נ י און ס אַ ל אַ ו ו י ט ש י ק דער שדכן מיט זיי. עס ווערד אַ טומאַטאַכע).

ב י י ל ק ע (פֿאַלט־צו צו טאָטלען אויף די הענד). דער טאַטע!... די מאַמע!...

ש י מ ע ל ע ס אַ ר אַ ק ע ר (קוקט זיך אַרום, דערקענט ניט די טאָכטער אונטער דער געלער פּעטשיילע). וואו איז זי ערגיץ? וואו איז מיין קינד? וואָס שווייגט איהר, אידען? עמך!...

ע ט י ־ מ ע נ י. דו הערסט דען ניט איהר קול?

ס אַ ל אַ ו ו י ט ש י ק (שטופּט זיך דורך). פּאַזוואָלטיע!... איזוויניטיע, גאַספּאַדאַ! אָט דאָס איז זי דאָך! (רייסט אַרונטער די געלע פּעטשיילע פֿון ביילקע'ס פּנים). זאַמעטשאַטעלנאַ! דאָס איז אַ מעשה, וואָס טשטאַ ניבוד אַסאַבענע!...

שימעלע סאראקער (דערזעהט בײלקען. לאָזט זיך צו איהר מיט אָפענע אָרעמס). טעכטערלעך מײנע טײערע! אבי דו לעבסט און מײנע אויגען זעהען דיך! (בײלקע פאַלט איהם אין די הענד אַרײן. בײדע װײנען).

עטי־מעני (פערברעכט די הענד, פאַלט אויף אַ שטוהל, שאָקעלט זיך און װײנט, לײענענדיג מיט אַ ניגון פון תחינות). װועה איז מיר און װינד איז מיר! א דונער איז מיר און א בראַך איז מיר! צו װאָס מיר האָבען זיך דערלעבט און װאָס מיר זעהען מיט די אויגען! מיט װאָס האָבען מיר זיך פאַרזינדיגט בײ גאָט, אז אונזער קינד זאָל אונז אזוי פאַרשװאַרצען דאָס פנים? װאָס טהוט זיך דא און מיט װעמען װיל זי דאָס געהן צו דער חופה, פאַרװײסט און פאַרפינסטערט בין איך געװאָרען?!...

סאַלאַװײטשיק (האָט שטילערהײד געכאַפּט אַ פּאָר װערטער מיט די אידען און געװאָרירע געװאָרען אין אײן מינוט אַלסדינג. — צו עטי־מעני'ן). איזװיניטיע, מאַדאַם! איהר װײסט גאַרניט װאָס איהר רעדט. אײער טאָכטער האָט שױן חתונה געהאַט נאַר װאָס... מיט אָט דעם יאַט... (װײזט אָן אויף מאָטלען). איך קומט מזל טוב!...

עטי־מעני (פּערװאַרפט דעם קאָפּ אויף צו חלש'ען). אוי, א דונער איז מיר! אוי, אַ שלאַק איז מיר! א קויל האָט מיך געטראָפען! א שפּיעז אין הארצען אַרײן!...

שימעלע סאראקער. שאַ! שטיל! גענוג דיר צו לעגען קנײטלעך! נאַרישע קלאָגמוטער! כהמה װאָס דו ביזט! דײן קינד זאָל געװעזן חלילה שטאַרבען, אָדער אװעק'שמד'ען זיך, װאָלט געװעזן בעסער? הערט נאַר אײן אומגליק — איהר טאָכטער האָט חתונה געהאַט פאַר איהר גלײכען, גענומען א שנײדער, אײן אמת'ען עמך — איז איהר בײטער! (צו דער טאָכטער). װער איז דײן באַשערטער? (װײזט אויף מאָטלען און אויף קאָפּלען). דער? צי יענער? איך בין נאָך נישט קלאָהר אַקוראַט...

קאפעל פאלבאן (ווייזט אויף מאטלען). ער איז דאס דער גליקליכער... מיר האבען געווארפען גורל...

שימעלע סאראקער (איבערראשט). וואסער גורל?

קאפעל פאלבאן. אזוי ווי מיר ביידע זענען געווען פארליעבט, האבען מיר געצויגען קניפלעך, האט ער ארויסגעצויגען, הייסט עס, איז ער זוכה בגורל.

סאלאווייטשיק. זאמעטשאטעלנא! האב איך אייך ניט געזאגט, אז איינער פון די צוויי וועט נעמען אייער טאכטער? איך זאל שוין טאקי אזוי לעבען מיט אייך און מיט אייער ווייב!...

שימעלע סאראקער. וואס זשע האט מען נאך באַדארפט אנטלויפען? האט איהר דאך געקאנט זאגען מיר, וואלט דאך עס געווען שען און פיין און שא און עמך...

מאטעלע קאסאי. ווער האט געקאנט מיט אייך רעדען?

ביילקע. נאך דעם אומגליק, וואס האט געטראפען, זיינט דו האסט אויסגענומען דאס גרויסע געווינס...

שימעלע סאראקער. וואסערע לאקשען? וואסערע פלאמען? אוים אומגליק! אוים גרויסער געווינס! מע האט צוגענו־מען, אויסגעצאפט, אויסגעמאנטאטשעט און אויסגעכמאליעט אינ־גאנצען ביז דער לעצטער פרוטה. נישט געלאזט, איהר זאלט זאגען, אפילו א סימן. געבליבען דער אייגענער עמך, וואס געווען...

ביילקע (איבערראשט). ווער איז דאס געווען? וואו? ווען?

עטי־מעני. אט יענע צוויי שלים־מזל'ען, וואס פון טרע־יאטער...

ביילקע. וויגדארטשוק און רובינטשיק? ווי אזוי איז דאס געשעהען?

שימעלע סאראקער. ווי אזוי ס'איז געשעהען, איז פארפאלען... צוגענומען ווי מיט די הענט און אוועק וואו דער וויי־סער פעפער וואכסט... קיין האהן האט אפילו ניט געקרעהט... און

אפשר מיינסט דו, אז ס'האָט זיך מיר ניט גע'חלום'ט פריהער מיט א נאכט א בעזער חלום? ס'זאָל נאָר אויסגעהן אויף זייער קאָפּ, רבונו של עולם!

עטי־מעני. אמן!

די ווייבער (מאַכען אַ פרום פּנים). אמן, ברוך הוא וברוך שמו!

שימעלע סאָראָקער. נאָר געגנוג. חאָפּט זיי דער וואָטענמאַכער! אבי מיין קינד האָט זיך מיר אָפּגעזוכט, בין איך צופריעדען, הויב איך אויף די הענט צו גאָט און זאָג: גם זו לטובה!...

עטי־מעני. אמן!

די ווייבער (פרום). אמן, ברוך הוא וברוך שמו!...

שימעלע סאָראָקער. איי, וואָס איך בין געבליבען אהן פּאָדעם? — ס'האָט מיך גאָט געשטראָפט דערפאַר, וואָס עס האָט זיך מיר פערוואָלט ווערען א מיליאָנטשיק... און יחוס האָט זיך מיר פערגלוסט... דער קאָפּ האָט זיך מיר פאַרדרעהט, איך בין געוועזען שכור... עפּים ווי אַטשאָדעט... איצט איז אַרויס דער טשאַד, האָב איך זיך אויסגעניכטערט, זעה איך, אז איך בין געוועזען א נאַרר און אז איך בין ווערטה שמיץ... (צום עולם). אידען! איהר האָט גע־הערט מן הסתם, אז איין אַרעמער שניידער האָט אויסגענומען דאָס גרויסע געווינס, די צוויי הונדערט טויזענד? דאָס בין איך. שי־מעלע סאָראָקער איז מיין נאָמען... די צוויי הונדערט טויזענד זענען אויסגערונען, אוועק מיט'ן ווינט און מיט'ן רויך, און שימעלע איז צוריק דער אייגענער עמך, וואָס געוועזען... איצט איז ביי מיר א שמחה, א יום־טוב, — מיין טאָכטער האָט חתונה געהאַט למזל — וואו איז דער לעקאך און בראָנפען? לאָמיר נעמען צו קאָפּעלעך משקה און טרינקען לחיים פאַר אונזער פאָלק, שער און אייזען עמך!...

ק אַ פּ ע ל פּ אַ ל ב אַ ן (טהוט זיך אַ וואָרף צו די פּעקלעך מיט די שקאַרמוצען. בינט אויף און לעגט אוים אויפ'ן טיש). אט דאָ איז פאַרהאַן אַלסדינג, אי צו טרינקען, אי צו פאַרבייסען... (ער און דער איד, וואָס דיענט אַלס שמש, שטעלען אוים אויפ'ן טיש די פלעשלעך מיט די גלעזלעך).

ס אַ ל אַ וו י י ט ש י ק (נעמט אויף זיך די ראָל פון אַ סאַר־ווער און פון אַ טאָסטמייסטער און בעזעצט צום טיש גאַנץ אויבען אַן חתן־כלה, דערנאָך די מחותנים שימעלען מיט עטי־מעניין). איזווייניטיע, אייך קומט דער אויבענאַן. (צו די אידען). עולם! צום טיש! (צו קאַפּלען). חתנ'ס צד! גיס אַן די גלעזלעך! (צו די ווייבער). ווייבער! נעמט לעקאַך, מאַכט מזונות! (טיילט זיי אוים לעקאַך, לעגט אַליין אויך אין מויל אַריין. ווייזט מיט די אויגען אויף די קינדער). און ניט די ממזרים אויך צו שטיקלעך לעקאַך — ס'א מצוה! און ס'איז טאַקי גוטער לעקאַך אויך — טשטאַ ניבוד זאמעטשאַטעלנאַ! (קייעט). לחיים, חתן כלה! לחיים, מחותן! לחיים, מחותנת'טע! לחיים חתנ'ס צד און כלה'ס צד! און לחיים, אידען אַלע! לאָמיר זיין געזונט און טאַנצען אויף פרעמדע און אויף אייגענע חתונות! (טרינקט. אַלע בעגעגענען זיך מיט די גלעזלעך און טרינקען און פער־בייסען).

ש י מ ע ל ע ס אַ ר אַ ק ע ר. ישקני — הערט זשע מיך אוים, אידען, די מעשה דערפון איז אַזוי: ביי מיר איז היינט אַ צווייענדינער יום־טוב. ערשטענס, וואָס סע האָט זיך אָפּגעזוכט מיין קינד, מיין בת יחידה, מיין אויג אין קאָפּ. זיין זאָל זי מיר געזונט און שטאַרק און זאָל מיך איבערלעבען!

ע ט י ־ מ ע נ י. אמן.

ד י וו י י ב ע ר (מיט אַ פרומע מינע). אמן, ברוך הוא וברוך שמו!

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר. דאָס אַנדערע, וואָס זי האָט זיך באַהעפט מיט איהר גלייכען און האָט זיך אויסדערוועהלט אַ מאַן פון אונזער פאָלק, שער און אייזען עמך, נישט געוואָלט הערען אפילו פון יענעם פּיפּערנאָטער דעם ריסטעקראַט, וואָס האָט זיך צוגעשמייכעלט צו די פופציג טויזענד, וואָס איך האָב געהאַט בדעה איהר צו געבען נדן און וואָס די צוויי ממזרים, זשוליקעס און אַפּעריסטען האָבען ביי מיר אויסגעמאַנטאַטשעט מיט נאָך הונדערט טויזענד — די כפרה זאָלען זיי זיין מיט'ן געלד פאַר מיר און פאַר אייך און פאַר כל ישראל.

ע ט י - מ ע נ י. אמן.

ד י ו ו י י ב ע ר (פרום). אמן, ברוך הוא וברוך שמו!

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר. ווי באַלד אַזוי, בעדאַרף מען נעמען נאָך אַמאָל צו קאַפּלעך לחיים לכבוד דעם פאַר־פאָלק און לכבוד זייערע פריינד און גוטע פריינד און לכבוד אַלע אונזערע עמך... (בעגעגענט זיך מיט די גלעזלעך, טרינקט. אַלע טרינקען מיט). און גאָר אַ בעזונדערען לחיים וויל איך טרינקען צו דעם, וועלכען מיין מאַכטער האָט אויסדערוועהלט. (צו מאָטלען). לחיים, מאָטעל! לאָז גאָט געבען, אַז דיין „זכה בגורל" זאָל זיין מיט מעהר גליק און מיט מעהר אריכת־ימים, ווי מיין „זכה בגורל" איז געווען!

ע ט י - מ ע נ י. אמן.

ד י ו ו י י ב ע ר (פרום). אמן, ברוך הוא וברוך שמו! (שימעלע און מאָטעל צעקושען זיך).

ש י מ ע ל ע ס א ר א ק ע ר (שוין גאָר פריילעך). ישקני — הערט מיך אויס, אידען! אַז גאָט האָט אַזוי געפיהרט, מיר זאָלען זיך בעגעגענען מיט אייך אָט אַ דאָ אויף אַזאַ שמחה, איז אַ יושר, מיר זאָלען זיך טאַקי פרעהען, האָפּען אַ טענצעל, אַזוי ווי גאָט האָט געבאָטען. מיר'ן זיך נעמען פאַר די הענט, איהר וועט מיר העלפען זינגען, און מיר וועלען האָפּען אַ טענצעל, דאָס הייסט, געהן דעם

אמת׳ען עמך... (דער עולם שטעלט זיך אַוועק אַרום דעם מחותן, פּלעס־קען צו מיט די הענד, האַפּען אונטער אַ פרעהליכען נגון, און עס וואַכסט אויס דער איד, וואָס האָט מסדר קדושין געווען, און צו דעם נאָך אַ איד, און ביידע לאָזען זיך טאַנצען).

ס אַ ל אָ וו י ט ש י ק (שטעלט אָפּ דעם ערשטען אידען). פּע־טער! ווער זענט איהר?

ד ע ר א י ד (טאַנצענדיג). איך בין דער איד, וואָס כ׳האָב מסדר קדושין געווען.

ס אַ ל אָ וו י ט ש י ק. און ווער איז דער אַנדערער? (ווייזט אָן אויפ׳ן צווייטען, וואָס טאַנצט).

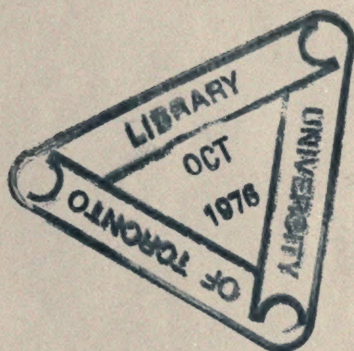
ד ע ר א י ד (טאַנצענדיג). גלאַט אַ איד.

ש י מ ע ל ע ס אַ ר אַ ק ע ר. זעהר גערעכט. דאָס איז אַ בראַ־ווער איד! פון די אמת׳ע עמך!... (פערקאַטשעט די פּאָלעס און געהט אַ פריילּיכס).

ס אַ ל אָ וו י ט ש י ק. און וואו בין איך? (ער האָט פער־קאַטשעט די אַרבעל און לאָזט זיך אַקעגען איהם. ביידע שטייגען איבער איינס דאָס אַנדערע אין טאַנצען, וואָס געהט אַלע מאָל שטאַרקער און לע־בעדיגער. ביז עס רייסט זיך אריין אין רעדעל אויך די אידינע, וואָס האָט געשפּיעלט די ראָלע פון איין אונטערפּיהרערין, און געהט אַ „קאַ־זאַטשקע", מאַכענדיג מיט דער געלער פּעטשיילע איבער׳ן קאָפּ אַלערליי מאניפּולאַציעס. — קאָפּעל פּאַלבאַן קאָן זיך ניט בעהערשען און טאַנצט אויך אין קאָהן, מאַכט פּריסיאַדקעס. — אַלע זינגען, אלע פּלעסקען. העכער פון אַלע הערט זיך שימעלע׳ס קול).

ש י מ ע ל ע ס אַ ר אַ ק ע ר. שטאַרקער, אידען! לעבעדי־גער! לעבעדיגער! עמך, שער און אייזען אונזער פּאָלק — עמך!!!...

פאָרהאַנג לאַנגזאַם.

UNIVERSITY OF TORONTO
3 1761 01568886 4